

Krajiny češtiny

12. číslo / rok 2020

Vydává Dům zahraniční spolupráce a Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí

Časopis učitelů u krajanských komunit
a lektorů českého jazyka a literatury
na zahraničních vzdělávacích institucích

téma čísla:

**ČESKÁ
REPUBLIKA -
ZEMĚ
KULTURNÍCH
TRADIC**

Obsah

ROZHOVOR S OSOBNOSTÍ

4

- 4 **Rozhovor s Lenkou Németh Vítovou**, hodnotitelkou časopisu *Krajiny češtiny*

LEKTOŘI A UČITELÉ

6

- 6 **Češi na severním Kavkaze** / Tamara Bartková
12 **Čeština na Formose v retrospektivě pěti let** / Ondřej Geppert
18 **Lektorát českého jazyka na Dilliské univerzitě** / Veronika Resslerová
22 **Česká sekce lycea v Dijonu slaví stoleté výročí** / Magdalena Vigent

LETEM SVĚTEM

26

- 26 **Česká sekce na Lycée Daudet, Nîmes, département Gard, Francie** / Ludmila Pěničková
28 **Пријатно јадење (priyatno jadenje) aneb O makedonských obyčejích kulinařských** / Zdeněk Andrlé
29 **Slaví Srbové jinak?** / Petr Janeš
31 **Zabijačka** / Bohdana Pěva Šolcová
34 **Český Banát – překvapivě živé tradice!** / Vladimír Kovář
36 **Příběhy našich sousedů ve světě** / Eva Mikulášková
38 **Kamera, chlebičky, jedem!** / Klára Moldová
39 **České stopy v novodobých dějinách Gruzie** / Matěj Března
40 **8. festival české a slovenské kultury v Latinské Americe** / Pavlína Řeháčková
41 **Když žák předčí učitele** / Sabina Macháčková
42 **Týden středoevropské kultury na Univerzitě Complutense v Madridu** / Eva Hlaváčková
44 **Kulturní tradice v Brazílii a v České republice** / Helena Hrdličková
45 **Zpráva z neuskutečněné služební cesty aneb Učitelé u krajanů v době koronavirové** / Olga Vlachová
46 **Nová mobilní aplikace o českých stopách v Lublani pro turisty i jiné zájemce** / Zdeňka Kohoutková
48 **Vánoce Čechů žijících na Ukrajině – Vánoce téměř celý leden** / Eva Řezníčková

PORTRÉT

50

- 50 **Česká beletrie vede v Německu život spíše na okraji – Peter Drews** / Dalibor Dobiáš
54 **Prezident z kolébky bílého zlata – Roberto Bubenik** / Pavlína Řeháčková
60 **Miláček publika i kritiky – Adam Plachetka** / Markéta Schürz Pochylová

DIDAKTICKÉ ZKUŠENOSTI A STUDIE

64

- 64 **Extrakurikulární aktivity lektorátu českého jazyka na Dilliské univerzitě** / Veronika Resslerová
66 **Kreativní hodiny češtiny v Banátu** / Kateřina Rohálová
70 **Komiksově příběhy jako efektivní a inovativní nástroje ve výuce češtiny jako cizího jazyka** / Jiří Byčkov
74 **Mezi Paříží a Ostravou aneb Fajne překladatelské hodiny pro mladší a pokročilí** / Jana Kantoříková
78 **Výchova k inteligenci** / Jana Sovová
82 **K výuce češtiny ve Francii ve světle francouzské jazykové situace** / Ilona Sinzelle Poňavičová

RECENZE

86

- 86 **Sametová revoluce očima Brazilce** / Helena Hrdličková
87 **Jak se píší slovníky aneb Lexikografie pro každého** / Ivana Bozděchová
90 **Z pohádky do pohádky lexikograficky** / Ivana Bozděchová

LITERÁRNÍ KOUTEK

92

- 92 **Osedlat přízrak** / Markéta Pilátová
94 **Jeden den v životě lektorky českého jazyka** / Kateřina Hošková
95 **Dát českému symbolismu francouzské slovo** / Jana Kantoříková
96 **Dopis pro daruvarského zámeckého pána Adama z rodu Ginka** / Naděžda Sviderková

LETNÍ ŠKOLY SLOVANSKÝCH STUDIÍ

98

- 98 **Letní školy slovanských studií v roce 2020** / Olga Vlachová

Editorial

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,
Krajiny češtiny bychom v roce 2020 chtěli věnovat všem učitelům u krajanů a lektorům češtiny na univerzitách a lyceích v zahraničí a poděkovat jim tímto způsobem za jejich práci.

Od vydání 11. čísla *Krajiny češtiny* v roce 2019 proběhlo mnohem více změn, než je za rok obvyklé. Při přípravě letošního čísla jsme sledovali, jak se učitelé a lektoři přizpůsobují mimořádné situaci vyvolané opatřeními spojenými s COVID-19. Pro všechny bylo složité uspořádat rodinné záležitosti a vypořádat se s přechodem z prezenční výuky na výuku online. Někteří z učitelů a lektorů zůstali ve svých působištích, jiní pracovali z ČR, mnozí byli v karanténě. Všichni ale zvládli obtížné podmínky na výbornou. Zamýšlené téma tohoto čísla bylo **Česká republika – země kulturních tradic**, ale kromě příspěvků týkajících se rozličných svátků a zvyků a jejich oslav se hlavním motivem časopisu pochopitelně stala pandemie a její důsledky pro výuku češtiny v krajan-ských komunitách a na zahraničních univerzitách a lyceích.

Úvodní rozhovor je letos věnován hodnotitelce příspěvků *Krajiny češtiny* Lence Németh Vítové, která s časopisem spolupracuje již téměř 7 let.

Rubrika **Lektoři a učitelé** vás tentokrát zavede na pobřeží Černého moře do ruského Novorossijsku, kde Češi žijí od 60. let 19. století. Poskytne vám komplexní pohled na historii a současnost lektorátu v indickém Dillí. Nahlédnete do české sekce lycea v Dijonu, která letos slaví 100 let od založení, a podíváte se na Tchaj-wan, jemuž se přezdívá Formosa.

V **Letem světem** se zúčastníte tradiční zabijačky na Daruvarsku, prožijete Vánoce v Žytomyru a seznámíte se s tradicemi rumunského Banátu. Dozvíte se, co znamená úsloví „Kde je Srb, je i sláva“ a jaké tradice dodržují Češi v Sao Paulu či v Buenos Aires. V Gruzii a ve slovinské Lublani objevíte české stopy, na lyceu v Nîmes oslavíte nejen Český den, ale i otevření býčí sezóny, a v Madridu budete hosty *Týdne středoevropské kultury*. Spolu s dětmi z českých škol v Evropě a USA vyzpovídáte pamětníky historických událostí.

V rubrice **Portrét** naleznete rozhovor se sólistou Vídeňské státní opery Adamem Plachetkou. Emeritní profesor slavistiky na Univerzitě ve Freiburgu im Breisgau Peter Drews se zamyslí nad situací české beletrie v Německu. Předseda krajan-ského spolku Roberto Bubenik vás pozve k Čechům a Slovákům do argentinské provincie Chaco.

Didaktické zkušenosti a studie představí mimoškolní aktivity na Dilliské univerzitě a metody kritického myšlení v Banátu a objasní vztah mezi Paříží a Ostravou. Dále ukážou, jak lze využít komiksově příběhy ve výuce češtiny např. u polských studentů bohemistiky, přiblíží vám tradici výuky cizích jazyků v Itálii a postavení výuky češtiny ve složité jazykové situaci ve Francii.

V rubrice **Recenze** zjistíte, jakým způsobem se píší slovníky nebo co obsahuje *Pohádkový slovníček* či jak vidí Brazilce sametovou revoluci.

Literární koutek přinese vyznání dominantě Daruvaru – téměř 250 let starému stromu jménem Adam, vyličení jednoho dne v životě lektorky v Káhiře, seznámení se záhadnou kráskou v kovbojském městečku Batayporá a něžné verše o bílých lilích, a to jak v češtině, tak ve francouzském překladu.

Glosy, zprávy a autentické texty tradičně prostupují celým číslem a přináší hlavně téma pandemie, online výuky, aktuálních událostí a tradic, českých i těch, které se dodržují v zemích, kde působí učitelé u krajanů a lektoři na univerzitách a lyceích.

Přejeme vám krásné čtení, pevné zdraví a za rok se těšíme na shledanou.

Za redakci *Krajiny češtiny* Olga Vlachová

Rozhovor s Lenkou Németh Vítovou

Úvodní rozhovor je letos věnován dlouholeté hodnotitelce příspěvků *Krajín češtiny* **Lenka Németh Vítová**. Její spolupráce s časopisem začala v roce 2014, od té doby každé jaro hodnotí po stránce gramatické, stylistické, typografické a obsahové cca 30 stránek textu. Stejně jako ostatní hodnotitelé rozhoduje, jestli články odpovídají obecnému cíli časopisu, posuzuje, jaká je jejich odborná kvalita a zda jsou originální. Poskytuje důležitý podklad pro jednání redakční rady – celková hodnocení článků, v nichž doporučuje, aby články byly: přijaty; přijaty, ale přepracovány; anebo odmítnuty.

Lenka Németh Vítová

Vystudovala bohemistiku a polonistiku na Masarykově univerzitě v Brně, na alma mater také obhájila doktorskou práci o polských překladech Bohumila Hrabala. Pracuje na Univerzitě Adama Mickiewicze v Poznani – učí český jazyk jako cizí jazyk, teorii a praxi překladu z polštiny do češtiny a z češtiny do polštiny, přednáší o české a středoevropské literatuře a kultuře, vede bakalářské semináře a jiné předměty. Překládá odborné (zejména humanitní) a literární texty z polštiny do češtiny a češtiny do polštiny. Odborně se věnuje především teorii překladu, problematice současné středoevropské literatury a teorii i praxi výuky českého jazyka jako cizího jazyka. Ve volném čase ráda cestuje, v posledních letech hlavně po střední Evropě.

ROZHOVOR
S OSOBNOSTÍ

komunit a lektorů českého jazyka a literatury na zahraničních vzdělávacích institucích.“¹ Můžeme snad jen zvažovat, zda by bylo přínosné obohatit stávající nabídku o nové možnosti – např. platformu umožňující sdílení scénářů hodin, procvičovací a testovací úkolů, informací o didaktických pomůckách, bibliografických údajů apod.

Hodnota kulturního dědictví je sice těžko měřitelná, ale o její nezastupitelné roli v životě člověka i společnosti nebudeme pochybovat, a proto by se neměl měnit profil *Krajín češtiny*, jen případně rozšiřovat jejich nabídku.

Letošním tématem *Krajín češtiny* jsou kulturní tradice. Dodržujete nějakou českou tradici, popřípadě tradici jiné země?

Mnohé vžitě české tradice spolu s rodinou udržujeme a rozvíjíme. Nejvíce je jich spojeno s vánočními svátky – zapalování svíček o adventních nedělích, pečení vánočního cukroví a vánoček, zdobení vánočního stroměčku a výzdoba domova jmelím i jinými tradičními dekoracemi, obdarování jmelím, rozkrajování jablka, koledy, tradiční štědrovečerní večere, štědrovečerní pohádka, betlém a půlnoční, šupiny v peněženke. Někdy se také podaří nezapomenout v pravou chvíli na barborky. O Velikonocích to pak bývá hlavně zdobení kraslic a pečení mazanců, pomlázka, jarní květiny a větvíčky ve váze, naklíčená semínka. Každodenně je to oběd mezi polednem a druhou hodinou odpolední (i po řadě let v zahraničí se můj žaludek drží této tradice, což mi občas ztěžuje život v polské kultuře, jejíž denní režim je nastavený trochu odlišně – práce obvykle trvá od rána až do odpoledne bez delších přestávek a oběd se podává po čtvrté hodině odpolední).

Dodržujeme s rodinou zároveň mnohé maďarské a polské tradice, protože právě tyto tři kultury se v naší rodině propojily. Většina středoevropských tradic je podobná, a tak jsme je v podstatě jen sloučili – například na Štědrý den vaříme také maďarskou polévku z bílého vína (moc dobrá, vhodná i pro děti, protože vařením se alkohol vypaří), v lednu v souladu s polskou tradicí slavíme *Den babiček a dědečků*. Přirozeně jsme taky do rodinných receptů zařadili česká, maďarská i polská jídla.

Rozhovor byl veden písemně.

¹ *Dům zahraniční spolupráce* [online]. Cit. 2020-06-04. <<https://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/obecne-informace-o-krajinach-cestiny/>>.

České knihy, které musíte znát

Klára Stejskalová / šéfredaktorka Radio Prague International

Kafka, Čapek, Kundera, Havel – to jsou celosvětově známá jména. Jak je to s dalšími? Nakolik jsou čeští autoři překládáni v zahraničí? Najdete v knihkupectví v Berlíně, Madridu, Moskvě, Paříži nebo New Yorku vedle tradičních titulů jako *Osudy dobrého vojáka Švejka* i díla současných českých spisovatelů?

Vredakci *Radio Prague International* se zrodil nápad situaci zmapovat, hledat odpověď na otázku, které knihy jsou přeloženy do světových jazyků (do angličtiny, němčiny, ruštiny, španělštiny, francouzštiny). A zároveň zahraničnímu publiku klenoty české literatury přiblížit.

Jak vznikl seznam?

Jsou knihy, o jejichž nominaci nebylo pochyby. *Babičku* Boženy Němcové zná každý Čech. Patří k povinné školní četbě, dobře známá je i její zfilmovaná verze. Tady nás samozřejmě nepřekvapilo, že byla přeložena do všech možných jazyků. *Dobryj voják Švejk*, mnohými považovaný za obraz českého charakteru, je fenomén dobře známý i za hranicemi. Kniha byla přeložena do 58 jazyků. Při výběru knih jsme se rovněž inspirovali „Kánonem 100“ stanice Českého rozhlasu Vltava. Šlo o anketu u příležitosti 100. výročí založení Československé republiky, kdy experti a literární kritici nominovali zásadní prozaická i básnická díla, z nichž pak posluchači vybírali ta podle jejich soudu nejlepší. Tady je třeba přiznat, že ne všechny se ovšem dočkaly překladů. Pokud jde o současné autory, vycházeli jsme z doporučení Českého literárního fondu i zástupců Českých center a jejich zkušeností z prezentace české literatury na různých fórech, především knižních veletrzích.

Klíše i překvapivé objevy

Při vyhledávání přeložených knih jsme narazili někdy na zajímavé poznatky. Třeba fakt, že popularita jednotlivých knih značně kolísá napříč světovými regiony. Týká se i těch nejznámějších děl (*Švejk* je v Rusku v podstatě kultovní knihou, v anglosaském světě je ohlas vlnnější) i současných autorů (Marek Šindelka je literární hvězdou v Nizozemí, do řady významných jazyků nebyl přeložen). V Polsku vycházejí české romány v tak velkých nákladech, že jakékoliv granty a dotace jsou zbytečné. Některé knihy, které bychom považovali za typicky svázané s českým prostředím (*Klab-*

zubova jedenáctka), se prosadily i ve světě. Nebo že díky tomu, že Česko bylo čestným hostem knižního veletrhu v Lipsku v roce 2019, se výrazně zvýšil počet překladů do němčiny.

Babičkou to začalo

Celý projekt *Radio Prague International* odstartoval s 200. výročím narození Boženy Němcové. Každou knihu se snažíme představit co nejatraktivnějším multimediálním způsobem. Na našich webových stránkách ke každé knize najdete krátké video, jehož průvodkyní je v české a anglické verzi talentovaná spisovatelka Pavla Horáková. „Většinou jde o klasickou literaturu, takže jsem většinu knih už četla, ale pro účel pořadu si je vždy přečtu znovu, přečtu si i sekundární literaturu a vytvořím asi dvouminutový scénář, podle něj vznikne krátké video. Kolegové z ostatních redakcí pak natočí další jazykové verze. Snažím se představit knihu a jejího autora lidem, kteří neznají kontext a neznají Českou republiku, tak abych nevy-

ZPRÁVA

zradila děj,“ prozradila své know-how. Původní videa vznikají také v němčině, španělštině, ruštině a francouzštině. V audiu a textové podobě pak najdete rozhovor s literárním expertem, překladatelem, autorem, který dané dílo přiblíží z odbornějšího hlediska. A na webu samozřejmě nemohou chybět zajímavé fotografie. V české verzi navíc vzniká i literární podcast *České knihy*, který je možné najít na všech mobilních platformách.

Kromě *Babičky* jsme představili *Švejka*, *Klapzubovu jedenáctku*, Čapkovu *Válku s mloky*. Ale také současného autora Michala Ajvaze. Jeho román *Druhé město* vyvolal na sociálních sítích velký ohlas. Věnovali jsme se i českému komiksu. Předpokládáme, že bychom představili kolem 30 knih. Vedle mezinárodně uznávaných autorů chceme upozornit i na současné autory. Zařadili jsme rovněž některá díla, která nebyla přeložena do všech jazyků, v nichž je představíme, jako například *Jezero* Bianky Bellové, a možná se díky tomuto představení překladu dočkají. Chceme také prostřednictvím české literatury nabídnout pohled na život v Česku, obraz české reality.

Věříme, že tento náš projekt učitelé a lektori využijí při výuce, a i díky němu stráví zajímavé chvíle s českou literaturou!

¹ *Radio Prague International* [online]. Cit. 2020-05-09. <<https://english.radio.cz/czech-books-you-must-read-8506310>>.

Ústřední knihovna –
Městská knihovna v Praze

Divadelní představení *S čerty nejsou žerty*Pěvecký soubor *Kytice*

Češi na severním Kavkaze

Tamara Bartková / krajská komunita Novorossijsk, Rusko

Na pobřeží Černého moře v místech s bohatou historií spojenou zejména s boji druhé světové války, nedaleko světznámého turistického a sportovního střediska Soči již šest let učí češtinu naše krajany Tamara Bartková.

Když jsem někdy v roce 2009 na cestovatelském festivalu v Praze vyhrála v tombole knihu *Centrální Kavkaz*, pomyslela jsem si: „Panebože, co s tím budu dělat, do Ruska, tam přece nikdy nepojedu.“ A vida, už od roku 2014 působím jako učitelka češtiny u krajanů na předhůří severního Kavkazu ve městě Novorossijsk u Černého moře.

Jak a kdy se vlastně Češi v této oblasti ocitli?

Čeští kolonisté se rozhodovali pro odchod do Ruska koncem 60. let 19. století většinou z ekonomických důvodů.

Vliv měla také blízkost obou jazyků a myšlenka slovanské vzájemnosti, podporovaná částí tehdejší české společnosti.

Po zakončení dlouhé kavkazské války (1817–1864), během níž bylo zabito, vyhladověno zapalováním úrody, zdecimováno epidemiemi v internačních táborech nebo deportováno do Osmanské říše téměř 90 % původního obyvatelstva – Čerkesů a Adygeů, zvala carská vláda do vylidněné oblasti cizí zemědělce křesťanské víry. Nabízela jim pozemky, svobodu vyznání a řadu výhod, mimo jiné osvobození od daní a vojenské služby.

Češi putovali na Kubáň dvěma hlavními způsoby: 1. přes Vídeň, Bratislavu, Budapešť, Maďarsko a Rumunsko na pobřeží

Černého moře do Galace, odtamtud lodí do Oděsy, Jalty a Novorossijsku; 2. přes Slovensko a Ukrajinu do Simferopolu a Kerče.

Začali zakládat osady: Kirillovka (1869), Mefoděvka (1869), Vladimirovka (1870), Glebovka (1870), Borisovka (1872), Gajduk (původně jako železniční uzel, později i jako obec), Varvarovka (1870), Pavlovka (1870), Tešeb, Tekos, Anastasijevka, Mamacev, Dukmasov.

Těžké začátky

Když nakonec osadníci po dlouhé a strastiplné cestě na povozech a lodích dorazili do nové vlasti, čekalo

je rozčarování – neobydlená nekultivovaná krajina porostlá hustým lesem. První roky života na novém místě byly velmi těžké. Půda, kterou Češi dostali, nebyla z nejlepších. Úrodnější pozemky byly rozebrány kozáky a pro Čechy zbylo to, co již jiní odmítli. Jen malou část bylo možné po vykáčení lesa obdělávat, většinu tvořila prudká kamenitá úbočí okolních kopců a hor porostlá lesem. Představitelé Čechů žádali několikrát o přidělení jiných pozemků, což bylo vždy zamítnuto. Přistěhovalci káceli les, a než si postavili domy, žili přechodně v zemljankách. Snažili se co nejdříve začít pěstovat zeleninu a další plodiny, aby měli co jíst a zajistili si zásoby na zimu.

K těmto začátkům se váže humorná historka. Předsedkyně spolku Jekatěrina Kralina sdílela před nedávnem v rozhovoru pro místní noviny vzpomínky tradující se v její rodině. Podle těchto vyprávění byli první osadníci nuceni stavět noční hlídky, aby ochránili úrodu před divokými zvířaty z okolí. V článku to trochu přetvořili a ke zděšení Jekatěriny se v textu objevily hordy králíků, spouštějící se z hor. Od té doby se rčení *králíci sestupují z hor* stalo v našem klubu velmi populární.

Další těžkou zkouškou byly nemoci. Oblast byla bažinatá a bylo zde mnoho komárů, osadníci často trpěli malárií a celé rodiny zemřely. Slibované léky osadníci od carské

vlády nedostali. Některé rodiny se proto rozhodly vrátit zpátky do Čech.

Ti, kteří vydrželi a zůstali, si brzy získali uznání a respekt ostatních obyvatel kraje. Pěstovali obilí, řepu, ovoce. Naučili místní zemědělce pěstovat brambory. Chovali koně (Rusové a Řekové používali k orbě voly), skot (máslo prodávali i v Jaltě, Oděse a Suchumi), vyráběli také pluh. Zdrojem značného příjmu pro obyvatele českých vesnic byl i sběr listů škumpy, z něhož vyrobený prášek pak prodávali kozeluhům. V jednom z dokumentů z roku 1897 se píše: „Nepochybnou zásluhou českých osadníků je zavedení hnojení polí a lehkého ruchadlového pluhu. Řekové přinesli pěstování tabáku, ale byli v této oblasti poraženi Čechy.“¹

Přínos Čechů k rozvoji Krasnodarského kraje

S českými specialisty je svázaná především současná historie sadovnictví, pivovarnictví, vinohradnictví a vinařství na severním Kavkaze.

O rozvoj těchto odvětví a zemědělství vůbec se velkou měrou zasloužil Bedřich

Hejduk (1838–1890), bratr spisovatele Adolfa Hejduka, známého v současnosti nejvíce verši: „Štěšť! Co je štěšť? Muška jenom zlatá, která za večera kol tvé hlavy chvátá.“ Bedřich Hejduk absolvoval vzdělání v Praze v oboru lesnictví a ekonomie. Pracoval v Čechách, Maďarsku, na Ukrajině a v Rusku. Ve funkci agronoma černomořského okruhu pomáhal osídlencům při zakládání osad, rozvoji hospodářství, doporučoval a dovážel zemědělské stroje z Čech. Pěstoval sazenice ovocných stromů a vinné révy ve své experimentální rostlinné školce v Cemeské dolině. Vinohradnictví a vinařství hraje důležitou roli v této oblasti dodnes. Prvním starostou Novorossijsku byl český lékař Michail Penčul, jehož přičiněním byla postavena nemocnice, divadlo, vodovod, silnice, bylo zavedeno elektrické osvětlení. Český geolog Josef Kučera objevil v okolí Novorossijsku zdroje přírodního cementu. Do současnosti zde fungují tři cementárny.

Náboženské vyznání severokavkazských Čechů

Podle náboženského vyznání byla většina českých osídlenců katolíci a své víry se drželi. Na přelomu 19. a 20. století postavili za své prostředky v centru Kirillovky první katolický kostel

¹ PUKIŠ, V. (2010): *Češi severního Kavkazu: léta a osudy (1868–2010)*. Rostov na Donu: Media-Polis.

Výstava fotografií z rodinných archivů Čechů žijících v Kirillovce

v kraji. Podle zvonění kostelního zvonu měřili zemědělci na poli čas. Do kostela se sjížděli Češi z širokého okolí na mše, svatby, křtiny a pohřby. Mše doprovázela hra na varhany, stěny byly ozdobené freskami a ikonami.

Česká škola v Kirillovce

Budovu školy postavili Češi v letech 1910–1911. Kromě dvou tříd se v budově nacházely také místnosti, které sloužily pro ubytování učitele. Učitelé hudby a všeobecných předmětů vydržovala obec. První učitel Franc Jaroslavovič Červený vyučoval v českém jazyce do září roku 1930. Pak beze stopy zmizel. V roce 1926 na ruském černomořském pobřeží existovalo 7 českých škol.

První světová válka

V roce 1914, během aktivace českého a slovenského národního hnutí, novorossiští Češi zformovali Českou družinu, která se nakonec přeměnila na pluk. Prvním praporečníkem České družiny byl Jaroslav Hejduk, syn Bedřicha Hejduka. Kromě Čechů v pluku bojovali Bulhaři, Srbové a další představitelé jiných národností.

Nicméně válečné zásluhy Čechy nezachránily v těžkém období kolektivizace.

Nelehké roky

Podle bolševického převratu v roce 1917 a pak v období vlády Stalina se postupně začalo narušovat spojení s historickou vlastí. Rusko opouštěli podnikatelé a bohatí Češi z měst. Ostatní Češi začali podléhat represím a rozkulačování. Vinohrady, tabáková a další pole jim odebírali a dávali do kolchozů. Byly zakázány krajské spolky i české školy a zničeny katolické kostely. Majitelé největších statků byli posíláni do gulagů na Sibiř nebo do Kazachstánu. Obyvatelstvo českých vesnic se začalo mísit s nově přistěhovanými Rusy a Ukrajinci.

Druhá světová válka

V období druhé světové války obyvatelé Kirillovky odcházeli na frontu nebo pracovali v týlu. 11. září 1942 byl přístav Novorossijsk dobyt německými vojsky. Mnohé rodiny byly internovány v Německu a Rakousku na nucené práce. Sama jsem slyšela vyprávění pamětníků, kteří ještě jako děti zažili internaci na Ukrajině.

jině. O Novorossijsk byla svedena spousta krvavých bojů a 16. září 1943 byl sovětskými vojsky získán zpět. Někteří kirillovští Češi bojovali společně s jinými Čechy severního Kavkazu v praporu generála Ludvíka Svobody, který se zformoval roku 1942 v Buzuluku. Hodně z nich se už domů nevrátilo, téměř v každé rodině někoho postrádali. Ti, kteří padli do zajetí, byli po návratu posíláni do trestných táborů. Podezřívavě se pohlíželo i na rodiny vojáků, kteří byli prohlášeni za neznestné.

S pohnutými osudy rodin krajských Čechů jsem měla možnost se seznámit prostřednictvím literární soutěže, kterou jsem vyhlásila v roce 2015, pod názvem *Osud mé rodiny za druhé světové války*. Díky této soutěži se zvláštní shodou okolností dozvěděla předsedkyně spolku Jekatěrina Kralina, že její dědeček opravdu zemřel ve válce a kde je pohřben. Babička Káti ještě dlouhé roky po válce čekala, že se její muž možná vrátí. Poté, co jsem účastníkům soutěže poradila použít mimo jiné i dochovanou korespondenci z války, Táňa Krasnopoljanskaja přinesla dopis, ve kterém její děd, kromě pozdravů ženě, dětem a vyslovení naděje na brzké shledání, zmiňoval i další české spolubojovníky. V dopise líčil průběh poslední bitvy a popsal také smrt dědečka Jekatěrin. Sám brzy poté padl.

Druhá polovina 20. století

Ani období po druhé světové válce nepřálo příslušníkům jiných národností. Někteří si měnili dokonce příjmení a pálili dokumenty. Česky mluvili jen doma mezi sebou, ve smíšených manželstvích se často jeden z partnerů stavěl proti používání češtiny.

Současnost

Do dnešního dne se zachovaly pouze dvě vesnice s kompaktním osídlením nositelů češtiny: Kirillovka u Novorossijsku a Varvarovka u Anapy. Začátkem dvacátého století bylo v každé vesnici asi 350 lidí, v současnosti je v obou cca 15 lidí starší generace, kteří ještě mluví česky.

Nositelé kulturních tradic zůstávají především krajané nejstaršího pokolení, kteří, bohužel, jeden po druhém umírají. Důležitým se nicméně jeví odhodlání kavkazských Čechů aktivně se postavit této tendenci s pomocí České republiky. Počátkem 21. století začalo něco jako „národní obrození krajských Čechů“. V listopadu roku 2000 přijela do Novorossijsku kulturní atašé České republiky Vlasta Smoláková a v březnu 2001 velvyslanec Jaroslav Bašta. V srpnu 2001 bylo uděleno první stipendium na kurz českého jazyka pro krajané v Dobrušce. Roku 2003 začala vláda ČR ke kavkazským krajanům vysílat prostřednictvím Domu zahraniční spolupráce učitele z České republiky. Spolupráce zpočátku probíhala s českým centrem Nazdar v Novorossijsku. Od roku 2006 převzal hlavní úlohu spolek Mateřídouška v Kirillovce, nacházející se na okraji města. Roku 2010 se začalo také s výukou pro zájemce z okolí města Anapa. Učitel dojížděl do obce Anapskaja, pak do Varvarovky a nyní se lekce konají přímo v Anapě.

Mateřídouška

16. června roku 2006 byl založen kulturně-vzdělávací český klub Mateřídouška. Zakládajícím členem, jeho srdcem a duší byla po 10 let Irina Tretjaková. Nyní je předsedkyní již čtvrtým rokem Jekatěrina Kralina, která vede také pěvecký soubor Kytice.

Sama Irina Tretjaková začala děti učit češtinu ještě před příjezdem českých učitelů. První myšlenka na založení české školy v Novorossijsku se datuje do roku 2001, kdy jela do Dobrušky na měsíční kurz češtiny pro krajané. Od výuky češtiny pak už nebylo daleko k založení krajského sdružení Mateřídouška.

Irina Tretjaková: „Začali jsme v Kirillovce pořádat oslavy různých svátků, například Mikuláše nebo Vánoce. A na ně začaly chodit děti se svými babičkami nebo s ro-

diči. Začátkem roku 2006 nám řekl vedoucí Domu kultury v Kirillovce, že když už se u něj scházíme, mohli bychom taky založit klub. Tak jsme se dali dohromady a začali jsme vymýšlet název. A došli jsme k názvu Mateřídouška. Touto baladou začíná sbírka Karla Jaromíra Erbena Kytice. Jedna její část je taková patetická: „Jestli ses odtrhnul od svých českých kořenů, vzpomeň si na svou vlast.“ Tak ale mateřídouška u nás roste všude kolem. Takže tenhle název se nám ohromně hodil. Mateřídouška, matčin dech.“

Klub Mateřídouška nakonec získal i prostory, kde se jeho členové mohou scházet a kde také probíhá výuka češtiny. Krajané dostali zpět část staré školy, kterou si kdysi sami postavili. „Dnes je stará školní budova rozdělená. V jedné její části je obchod. A ke škole patřilo ještě takové stavení, kde býval sklad. Díky finanční pomoci české vlády jsme je opravili a teď tam můžeme pracovat. Můžeme tam mít svou knihovnu. Není to velká místnost, 16 metrů čtverečních. Je tam ale teplo, hezky jsme si ji zařídili a od té doby tam můžeme být.“

Klub krajanům umožňuje dodržovat také nejruznější tradice a obřady. „Snažíme se obnovit ty, které nám byly dříve blízké, ještě třeba našim rodičům, čtvrté generaci Čechů. Například tříkrálové koledování nebo masopust. V Kirillovce ale byla například masopustní tradice stínání kohouta. Na svátek Svaté Trojice zase chlapi děvčatům stavěli máje. Tyto tradice my už ale nedržíme.“²

Výuka a podmínky pro učitele

Do školy nastupují děti v Rusku většinou v sedmi letech po absolvování přípravky, kde se už naučí číst a psát. Ve škole žáci nosí uniformy. Nejlepší známkou je pětka, nejhorší jednička, která se ale vůbec nepoužívá, takže vlastně jako nejhorší známku můžete dostat jen dvojku. Vysvědčení na konci roku žáci nedostávají, učitelé je hodnotí na konci každého čtvrtletí v žákovské knížce. Některé třídy mají vyučování i v sobotu, letní prázdniny začínají v červnu a trvají tři měsíce. Povinná školní docházka je 11 let. Státní zkoušky se skládají na konci 9. třídy a pak po absolvování dalších dvou let středoškolského vzdělání. Výsledky těchto zkoušek slouží jako podklad pro přijetí na univerzity, další speciální zkoušky většinou nejsou třeba.

Výuka češtiny funguje mimo povinnou školní docházku. Studenti jsou rozděleni

do skupin začátečníků, středně pokročilých a pokročilých.

V letošním školním roce se výuky účastní 59 studentů od 12 do 80 let. Počty studentů v průběhu doby kolísají. Počet žáků není totožný s počtem členů klubu nebo s počtem lidí, kteří se účastní různých akcí spolku. Studenti jsou buď z rodin s českými předky a chtějí udržovat kontakt s českým prostředím a českými tradicemi, nebo plánují studia či pobyt v České republice.

Pěvecký soubor Kytice, řízený muzikoložkou Jekatěrínou Kralinou, vystupuje na různých akcích pořádaných městem Novorossijsk a účastní se pravidelně folklorního krajského festivalu v Praze. Divadelní soubor *Fimfárum* připravuje pod vedením učitele každý rok novou hru v českém jazyce. Učitel také vede kurz vaření, workshopy, filmový klub, literární a překladatelské soutěže, semináře *V srdci Evropy*, organizuje letní výlety členů spolku a různé kulturní akce. S krajané připravujeme a slavíme české státní svátky a také tradiční lidové svátky: svatý Václav, Dušičky, Mikuláš, Vánoce, Tři králové, masopust, Velikonoce, pálení čarodějnic, letnice... Nejmasivnější akcí, organizovanou spolkem Mateřídouška ve spolupráci s velvyslanectvím a Českým centrem v Moskvě, jsou *Dny české kultury*, které se konají každoročně v květnu. Akce se účastní hosté z České republiky, velvyslanectví a Ruské státní humanitní univerzity (RGGU).

Většina výuky českého jazyka probíhá v klubovně spolku Mateřídouška v Kirillovce, kde se nachází také dobře zásobená česká spolková knihovna. Jsou zde k dispozici dvě malé tabule, CD přehrávač, dataprojektor, počítač a reproduktory. V přilehlé místnosti je chemický záchod a voda v barelu. U příležitosti větších kulturních akcí se často scházíme v kirillovském domě kultury, který byl původně českým kostelem. Zde také navčujeme a uvádíme naše divadelní představení.

Praxí je, že si učitel s pomocí předsedkyně spolku hledá ubytování sám, já jsem si vybrala jednopokojový byt v centru Novorossijsku. Výhodou je infrastruktura města, nevýhodou delší čas strávený cestou. Do Kirillovky to trvá přibližně jednu hodinu maršrutkou, časté jsou zde dopravní zácpy. Cesta autobusem do Anapy i s cestou na nádraží zabere asi dvě hodiny. Ve velké části města je tekoucí voda pouze ráno a večer, v mém domě je slabší průvod i během dne. V létě tady bývají velká horka, i kolem 40 stupňů. Proto je dobré mít v bytě klimatizaci nebo aspoň ventilátor. V zimním období

² Rozhovor s Irinou Tretjakovou je převzat z článku Českého rozhlasu: ŠTRÁFELDOVÁ, M. (2013): Češi v okolí Novorossijska žijí už téměř půl druhého století. *Radio.cz* [online]. Cit. 2020-04-09.

< <https://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/cesi-v-okoli-novorossijska-ziji-uz-temer-pul-druheho-stoleti> >.

od listopadu do března hrozí v okolí Novorossijsku vznik silných větrných proudů, nazývaných „bora“ nebo také „nord-ost“. Lodě během těchto větrných bouří nemohou kotvit v přístavu a vyplouvají na širé moře. Někdy jsou větrné bouře příčinou zrušení školní docházky.

V Novorossijsku končí ropovody dopravní ropu ze západní Sibíře, Ázerbájdžánu a Kazachstánu. Město je největším ruským přístavem s obrovským objemem přepravy různého zboží, nafty a zrní. To bývá příčinou časté dopravní zácpy a zahlcení města nákladními vozy. Vedlejší uličky, vzdálenější od centra, často nemají asfaltový ani štěrkový povrch a jsou tvořeny jen udusanou hlínou.

Obchody a služby jsou v Novorossijsku podobné jako ve městech u nás, otevírací doba je delší. Nákupní centra mají otevřeno do 22, potravinové supermarkety až do 24 hodin, existuje spousta malých obchůdků s potravinami, otevřených bez přestávky celých 24 hodin (jen prodej alkoholu je v obchodech zakázán od 22 do 10 hodin ráno). Možnosti kulturního vyžití a infrastruktura jsou horší než v českých městech s podobným počtem obyvatel (275 000).

Místní zajímavosti

Obyvatelstvo Novorossijsku je velice různorodé, tvořené mnoha národnostmi. Kromě většinových Rusů jsou to hlavně Arméni, pak Řekové, Ázerbájdžánci, Uzbekové, Tataři, Gruzínci a mnoho dalších. V posledních letech je velmi podporována kozácká kultura a kozácké oddíly. Vznikají celé kozácké školy a třídy, ve kterých děti nosí kozácké uniformy a učí se kozáckou historii, zvyky a tradice. Ve všech školách byl zaveden jako předmět patriotismus.

Poloha města Novorossijsk na pobřeží Černého moře a předhůří Kavkazu ovlivňuje také místní kuchyni. Příjemná je bohatá nabídka čerstvé zeleniny a ovoce na místních trzích. Nemohu opomenout pro Čechy omračující nabídku mořských ryb – ať už čerstvých nebo v Rusku oblíbených solených, sušených a uzených. V říjnu začíná sezóna „chamasy“, všude na ulicích se objevují stánky, ve kterých prodávají malé, čerstvé nasolené sardinky, milované zdejšími obyvateli. Pro mě byla zajímavá hlavně jídla, která jsem dříve neznala. V létě se hodí studená polévka „okroška“ (syrová okurka, ředkvičky, kopr, vařené vejčičko a nakrájená šunka – vše zalité „ayranem“, keřírem, kvasem nebo dokonce minerálkou), v chladném počasí pravá kozácká rybí ucha, do které se nalije před servírováním sklenička vodky. Oblíbené jsou šašliky a jejich příprava v přírodě na improvizovaných grilech, různé druhy pirohů, pelmeňů, středoasijský plov a arménské nebo řecké saláty. Trochu mě za-

razil častý zvyk přinášet polévku i druhé jídlo v restauraci najednou a v některých levnějších zařízeních dávat k druhému jídlu pouze vidličku. Neexistují zde také pravidla, jakou přílohu a s čím kombinovat. Pro zdejší není nic divného na tom, dát si párek s rýží nebo smažený řízek s těstovinami. Tradice používání některých surovin je jiná ve srovnání s Českou republikou. Setkala jsem se se spoustou lidí, kteří nikdy nejedli čočku, špenát nebo květák. Zato se hojně používají různé čerstvé zelené natě, jako kopr, koriandr, petržel, cibulka, medvědí česnek a listy šťovíku. V kuchyni nemůže chybět zelí, červená řepa, lilky, cukety a rajčata. Některé druhy ovoce, dováženého z Abcházie, Gruzie a Arménie jsem nikdy předtím neviděla a dělá mi problém zapamatovat si jejich neobvyklá cizokrajná jména. Nepoužívá se také vůbec kořenový celer. Nakládané zelí se liší od českého, po nakrouhání se nechává odležet jen tři až pět dní, připomíná mi spíše zelný salát. Do salátu se tradičně používá velice chutný a voňavý olej z pražených slunečnicových semínek. Nejvíce z českých potravin mi chybí český chleba. Zdejší chleba může být tmavý nebo světlý, ale vždy obsahuje cukr, a tím pádem pro mě získává nepříjemnou nasládlou příchut. Pokud by vás zajímalo, co se pije, byl by to kvas, „tan“ nebo „ayran“, čaj z mateřídoušky a kompot. Kompot se připravuje zavařením hrstky ovoce s velkým množstvím vody. Ovoce se pak vyhodí a šťáva se pije místo limonády nebo džusu.

Z Novorossijsku se dají podnikat hezké výlety do okolí, které je tvořeno kopcovitým předhůřím Kavkazu. Ve městě a jeho blízkosti je k dispozici několik pláží. Na černoomořské pobřeží přijíždí v létě spousta turistů z celého Ruska, hlavně ze Sibíře. V Anapě, Gelendžku a dalších okolních městech je velké množství léčebných sanatorií a dětských letních táborů. V blízké Anapě se nacházejí řecké vykopávky a v okolních lesích tajuplné starodávné dolmeny, staré až 6 000 let.

Spolupráce

Spolupracujeme se zastupitelským úřadem v Moskvě, Českým centrem v Moskvě, Ústavem filologie a historie RGGU v Moskvě, knihovnou v Novorossijsku, centrem nacionálních kultur v Novorossijsku, kulturním domem v Kirillovce, místním tiskem a televizí a příležitostně s dalšími subjekty. Udržujeme a rozvíjíme spolupráci se školou železničářů v Mefoděvce a se základní školou v Cemdolině. V rámci spolupráce se školou v Mefoděvce pořádáme pro děti den s promítáním českých animovaných pohádek a hraním her. Děti zábavnou formou seznamujeme také s českým jazykem a zajímavostmi o České republice.

Přání na závěr

Přestože spolek nemá masivní základnu, vyvíjí stále obdivuhodnou řadu činností. Po celém dni stráveném v práci přicházejí tito lidé večer na vyučování českého jazyka, obětují své volné neděle a nacvičují divadelní hry, české písně, sledují české filmy, vaří česká jídla, vodí své děti na workshopy, slaví a připravují české svátky, účastní se slohových soutěží, šijí české kroje, podílejí se na realizaci *Dnů české kultury*... Často bojují se svou únavou i s ostatními členy svých rodin. Krajanský spolek Mateřídouška reprezentuje již řadu let českou menšinu v Novorossijsku a okolí, účastní se akcí pořádaných centrem národních kultur a městskou správou Novorossijsku.

Mezi budovou staré české školy a svahy kavkazských kopců porostlých mateřídouškou se nachází hřbitov. Najdete tam náhrobky Rusů, Arménů a také staré náhrobky s nápisy v českém jazyce. Je dobře, že tradice těchto statečných českých předků stále žije a dělá radost obyvatelům Kirillovky i dalším zájemcům.

Všem lidem, kteří se obětavě věnují životu spolku, bych ráda popřála, aby je to bavilo i nadále. Svůj článek uzavřu úryvkem písně:

Ta kirillská návěs pěkná zelená.

Po ní se prochází má milá.

Prochází se prochází, procházet se bude,
dokud se ta návěs zelenat bude. ■

Pandemie COVID-19

Příběh Domu zahraniční spolupráce

Lucie Durcová / Dům zahraniční spolupráce

V době propuknutí pandemie všechny organizace řešily, jak fungovat dál, a to se týkalo také nás. S odstupem času lze říct, že se situace uvnitř organizace velmi rychle ustálila a výsledkem je efektivní spolupráce nejen napříč odděleními, ale i směrem ven.

V době pandemie byl online prostor plný aktivit, na rozdíl od veřejných prostranství

ZPRÁVA

Klíčem k úspěchu byla plná podpora práce z domova a digitalizace v co největším rozsahu. Velkou výhodou bylo, že Dům zahraniční spolupráce (DZS) ještě před vypuknutím pandemie využíval v pilotním režimu platformu Office 365, nastala situace tak pouze výrazně urychlila proces adaptace.

Mezi zaměstnanci byl realizován průzkum spokojenosti se zvládnutím situace. Přestože dvě třetiny zaměstnanců v době vyhlášení nouzového stavu pečovali o někoho blízkého, většině (87 %) se podařilo skloubit pracovní povinnosti s osobním životem. **Celková spokojenost s řešením situace je téměř stoprocentní.**

Do online prostoru přešla i celá řada plánovaných seminářů a školení, které nyní probíhají prostřednictvím webinářů, vznikly nové online aktivity a kurzy. V rámci propagace se DZS orientuje na sdílení pozitivních příběhů účastníků programů, propagaci online aktivit a příkladů dobré praxe. Posílána byla krizová komunikace, pravidelně vydávány tiskové zprávy a mimořádné FAQ pro české i zahraniční účastníky. Zároveň se realizovala dotazníková šetření napříč cílovými skupinami našich programů tak, abychom zjistili, jaký byl dopad pandemie přímo na jednotlivce.

Úžasným překvapením se pak staly počty žádostí o projekty spolupráce ve Výzvě 2020 programu Erasmus+. Zájem institucí ze všech oblastí vzdělávání o projekty tzv. strategických partnerství mnohonásobně překonal minulé roky. **Positivní zprávou tak je, že navzdory pandemii, která ztěžuje fyzickou realizaci projektů v zahraničí, zájem o mezinárodní spolupráci neklesá, ba právě naopak.**

Informace jsou dostupné na: *Dům zahraniční spolupráce* (2020) [online]. Cit. 2020-05-09. <www.dzs.cz>.

Ilustrátorka Renáta Fučíková a studentské konferenciérky na vernisáži výstavy *Dobrých 100*

Čeština na Formose v retrospektivě pěti let

Ondřej Geppert / lektorát Tchaj-pej, Tchaj-wan

Zmínku o výuce češtiny na Tchaj-wanu doprovází téměř vždy moment překvapení. Pohled na českou stopu na Formose, jak ostrov pojmenovali portugalská mořeplavci, však ukazuje, že **Národní univerzita Chengchi (NCCU)** měla mezi tchajwanskými univerzitami skutečně nejlepší předpoklady stát se zdejšími partnerským pracovištěm pro ustavení lektorátu českého jazyka a literatury. Od přemístění univerzity z pevninské Číny na ostrov v roce 1954 se zde udržovala tradice výuky širokého spektra jazyků, neboť škola připravovala především po odborné stránce kádry pro státní správu (úřednictvo, diplomacie), později také odborníky pro kariéru v mezinárodním obchodě, vzdělávání, rozvojových programech i jinde.¹

Stejně jako byla dlouhá desetiletí NCCU jedinou univerzitou na Tchaj-wanu, kde bylo možné studovat ruštinu, je dnes její katedra slovanských jazyků a literatury jediným tchajwanským akademickým pracovištěm s výslovným zaměřením na slovanské jazyky. V akademickém roce 2007/08 přibyl ke stávající nabídce jazykového vzdělávání na fakultě cizích jazyků také volitelný český a polský studijní program v rámci čtyřletého slavistického bakalářského cyklu. Výrazným impulzem pro zdejší bohemistiku byl bezesporu příchod Melissy Lin v roce 2011.² Nedlouho poté byla zahájena jednání o otevření českého lektorátu na NCCU, která se v roce 2014 podařilo dotáhnout do úspěšného konce, a katedra slavistiky tak zahájila úzkou spolupráci s Českou republikou díky **Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí**.³

Možnosti studia češtiny (a polštiny) zůstaly i přese všechnu snahu limitovány několika faktory: západoslovanské jazyky jsou nabízeny pouze pro bakaláře; nelze je studovat samostatně, ani je kombinovat. Hlavním oborem slavistů zůstává ruština; kreditová dotace na studenta nepokrývá všechny předměty v rámci (českého či polského) studijního programu; počty úvazků pro vyučující obou těchto jazyků jsou omezené.⁴ Svoje místo ve výuce si další slovanské jazyky na katedře slavistiky musely teprve postupně získávat.

V rámci NCCU je bádání zaměřené na Rusko silně etablované např. i na diplomacii. Od roku 1994 funguje poměrně nezávisle Institut ruských studií.⁵ V těsném navázání na katedru působí i Ruské centrum, které je financováno ze zahraničních, ruských zdrojů.⁶ Další slovanské jazyky mají podporu a ohlas v rámci svých možností a s ohledem na jejich význam a vnímání odbornou tchajwanskou veřejností. Tak například slovanská se úspěšně uchytila na další blízké spolupracující univerzitě v Tchaj-peji – Soochow.⁷ Její studenti mají kromě slovenštiny možnost osvojit si také základy češtiny, i když se tak děje pouze v rámci jejich oborového studia. Základní kurz češtiny nabízí rovněž univerzita nejstarší – Národní tchajwanská univerzita (National Taiwan University).⁸

Bohemistika má vedle našeho Programu rovněž podporu zdejší České ekonomické a kulturní kanceláře (ČEKK). Zásadní je tato koordinace zejména u organizačně náročnějších akcí typu soutěží, výstav a workshopů. Oboustranně výhodná spolupráce funguje po celou dobu mého působení na lektorátu.⁹ Na oplátku zase někteří naši studenti vypomáhají ČEKK např. při prezentacích na stáncích v rámci přehlídek, veletrhů a festivalů. Jednalo se o celou řadu úspěšných projektů, na kterých jsme se podíleli společně či přinejmenším vzájemnou pomocí. Komunita Čechů (a Slováků) žijících na Tchaj-wanu dlouhodobě je poměrně malá, proto je zcela přirozené, že jádro této skupiny se pravidelně setkává a vymýšlí společně aktivity.¹⁰ Společenskému životu prospěla také autentická česká hospoda (Divadlo), kde je k dispozici i prostor na promítání mj. českých filmů.

Výuková činnost a proměny lektorátu

Harmonogram akademického roku jednotlivých kurzů se v některých parametrech liší od obecně sdíleného českého vysokoškolského modelu. Přímá vyučovací činnost v rámci semestrů probíhá 18 týdnů (prakticky tedy nejpozději od poloviny září do poloviny ledna v zimním semestru a od konce února do konce června v letním). Do jednoho týdne v půlce a do dalšího v závěru každého semestru je koncentrováno zkouškové období. Od studentů v bakalářském stupni se většinou neočekává badatelská aktivita, respektive studium není zakončeno odevzdáním a obhajobou odborné práce. Hodnocení studentů nastavuje lektor v každém kurzu specificky, důležitější roli hrají vesměs skupinové projekty a prezentace.

Prvotní zájem o kurzy češtiny v průběhu roku i studijního cyklu opadá. Tento feno-

mén se dotýká všech volitelných předmětů a znamená, že pokročilejší kurzy od úrovně B1 oslovují maximálně jednotky studentů (většinou po návratu z výměnného pobytu v ČR). V kurzech jazyka i konverzace bylo hned zpočátku důležité zvážit výběr vhodné sady učebnic s ohledem na jejich dostupnost tak, aby se zde daly opakovaně využívat. Učebnice češtiny z produkce v pevninské Číně nevyhovují z více důvodů, tím hlavním je jejich formální zpracování ve zjednodušené, nikoli tradiční čínštině. Z titulů českých vydavatelství se jako nejvhodnější jeví komplexnější řady učebnic (v rozsahu A1 až B2), které vyvažují moderní přístupy jazykové výuky svou přehledností a systematickostí.¹¹ Rovněž dostupnost e-učebnice je se současným rozmachem distančních forem studia významným bo-

nusem pro uživatele ve vzdálené destinaci. Kontakt s živým českým jazykem zůstává i přesto nenahraditelný, byť v takto omezené míře. Je to právě lektor, kdo s pomocí učebnic a dalších studijních zdrojů zásadně rámuje obraz, který si asijská studenta o cílové kultuře a jazyce vytvářejí. Moje lektorské působení na NCCU lze rozdělit přibližně do tří období: růstu, stability a poklesu, který však není patrný v celkových číslech. Tomuto členění odpovídá křivka počtu studentů v jednotlivých kurzech, zejména pak dvousemestrálních: v *České konverzaci I (A1)* a *II (A2)*, které s hodinovou dotací 3+3 hodiny tvořily pravidelný základ lektorova úvazku a výukové činnosti. V prvním období bylo nespornou výhodou, že bylo možné rozšířit nabídku již existujících jazykových kurzů Melissy Lin, ze kterých přicházeli studenti právě do kurzů konverzace. Studenti, kteří již absolvovali *Český jazyk I (A1)*, si s ročním zpožděním zapisovali též *Konverzaci I* a takto měly kurzy zajištěny dostatek zájemců. Dvojciferné počty studentů se v tomto kurzu dařilo udržovat a ve stabilním období 2016–2017 se jednalo minimálně o 15 studentů. Stejně tak v *Konverzaci II* se

Výrazným impulzem pro zdejší bohemistiku byl příchod Melissy Lin v roce 2011. Nedlouho poté byla zahájena jednání o otevření českého lektorátu, která se v roce 2014 podařilo dotáhnout do úspěšného konce.

¹ V rámci katedry orientálních jazyků začala již v roce 1957 fungovat ruská sekce, která dala roku 1992 vzniknout katedře rusistiky (Lin – Geppert, 2016).

² Docentka Melissa Shi-hui Lin je absolventkou studia obecné lingvistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Kromě NCCU působila i na dalších tchajwanských univerzitách.

³ K otevření lektorátu a prvnímu roku působení viz Geppert, 2015.

⁴ K poslednímu bodu se konkrétně vztahuje situace obou bohemistů (M. Lin a O. Gepperta) a jedné polonistky (J. Mrozek-Myszkowské), kterou ve výuce doplňují ještě dva externí lektori. Před rokem 2014 byla výuka češtiny řešena také spoluprací s externisty a užší nabídkou předmětů. Pro srovnání uvedu současný početní stav celé katedry: rusistů je šestnáct, z toho pět rodilých mluvčích.

⁵ Anglicky The Graduate Institute of Russian Studies.

⁶ Anglicky Russian Center at National Chengchi University.

⁷ Na Soochow se zaměřují na sociální vědy mj. v rámci Centra pro středoevropská a východoevropská studia (Central and Eastern European Center Studies – CEECS), které vydalo několik odborných i popularizujících titulů k našemu regionu. Od ledna 2020 otevírají poprvé semestrální kurz slovenského jazyka.

⁸ Na NTU je nabízeno asi 24 různých jazykových kurzů v rámci katedry cizích jazyků a literatur (Department of Foreign Languages and Literatures – DFLL).

⁹ Vedoucím ČEKK v Tchaj-peji byl v letech 2014–2017 Václav Jílek, od roku 2017 do současnosti je jím Patrick Rumlar.

¹⁰ Například mikulášská besídka proběhla v roce 2017 v režii lektora a jeho manželky, další rok za naší vydatné pomoci a naposledy loni připravila návštěvu Mikuláše téměř kompletně ČEKK.

¹¹ Pro podrobnější analýzu používané řady učebnic viz Geppert, 2017.

Vedoucí katedry slavistiky Ting-chia Yen spolu s krojovanými studenty

vždy sešlo alespoň pět zájemců. V posledním období potom rapidně klesaly počty studentů v obou konverzačních kurzech až k nule v právě probíhajícímu semestru.

Zpočátku mohly české kurzy těžit z image nově nabízeného a inovativního prvku studia slavistiky na NCCU včetně solidní podpory ze strany vedení. Studenti byli a jsou nad rámec běžné výuky průběžně motivováni ke studiu češtiny účastí na různých kulturních, soutěžních a zážitkových událostech organizovaných lektorátem, ČEKK a přes

určitý útlum také katedrou. Jako nesporný motivační faktor působí též česká vládní stipendia k semestrálnímu a letnímu pobytům na našich partnerských univerzitách.¹² Účast na výměnném pobytu a šance na získání stipendia studentům částečně nahrazují nemožnost pokračovat ve studiu bohemistiky v magisterském stupni přímo na Tchaj-wanu. Bohužel pro češtinu se studentům zvláště v posledních dvou letech jevílo nepoměrně snazší dosáhnout na stipendium ke studiu v Polsku (k jeho získání dostačuje pouhá žá-

dost). Polská strana byla také velmi aktivní a vytrvalá v jednáních s vedením univerzity, která vyústila ve stálé místo polského lektora, resp. lektorky. Pro český lektorát je tato pozice komplikovanější.¹³

Na druhou stranu je korektní podotknout, že podpora NCCU a tchajwanského ministerstva školství plynula i naším směrem. V posledních pěti letech se mi podařilo opakovaně získat grant na letní program v zahraničí.¹⁴ Ve spolupráci lektora a Letní školy slovanských studií Univerzity Palackého v Olomouci byl opakovaně zorganizován pestrý třítydenní pobyt pro Tchajwance v Česku a sousedních zemích. Díky grantovému pokrytí některých nákladů a výhodným slevám pro zájemce měli i méně movití studenti NCCU možnost poznávat krásy češtiny a České republiky s plně zajištěným zázemím po celou dobu pobytu v Evropě.

Studijní systém, nastavený pro česká studia na slavistice, je provázán se současným stavem. V této volitelné profilaci se předpokládá získání pouhých 20 kreditů, díky nimž studenti obdrží potvrzující certifikát o absolvování.¹⁵ Český modul obsahuje dva povinné jazykové kurzy Melissy Lin, další kurzy jako konverzace a reálie jsou výběrové. Zbývajících osm kreditů pokrývá nanejvýš jeden dvousemestrální (konverzace) a jeden semestrální předmět (reálie) v průběhu čtyřletého studijního cyklu, nad tento rámec je potřeba kredity doplácet. Úzká provázanost jednotlivých kurzů navíc znemožňuje starším studentům zapojit se do nabízených kurzů později v průběhu studia. Jako ilustrativní příklad uvedu druhý semestr *Konverzace II*, již má možnost zapsat si pouze absolvent předchozích tří semestrů konverzace.¹⁶

Logickým krokem by byla nabídka českých kurzů širšímu okruhu zájemců z fakulty, resp. univerzity, a jejich započítání do kategorie volitelných předmětů v rámci těchto (zejm. jazykových) oborů. Několik neslavistů sice kurzy konverzace již prošlo, ale činili tak nad rámec svých studijních povinností, např. před plánovým studijním pobytem v ČR. Navíc bez předchozího povědomí o výuce češtiny na slavistice zůstávají kurzy možným zájemcům skryté, neboť jejich zapsání v registračním systému je poměrně komplikované. Postupně se nám podařilo oslovit potenciální zájemce alternativně, tedy prostřednictvím sociálních sítí a jiných forem propagace zejména letního programu v ČR.¹⁷

Počínaje letním semestrem 2018/19 a nadále i v dalším akademickém roce se situace

Tchajwanské studentky na Letní škole slovanských studií v Olomouci při akci Mezinárodní piknik

pro češtinu nevyvíjela příznivě. Z loňských studentů *Konverzace I* přešla do vyšší úrovně jen polovina. Tyto tři studentky následně dokončily pouze první semestr a obdobná situace nastala i v jazykové třídě (Český jazyk III, B1). V zimním semestru 2019/20 poznamenalo účast v konverzaci začátečníků její nasazení paralelně s povinným předmětem ruských reálií. Nakonec se v náhradním čase v pátek odpoledne podařilo kurz dodatečně naplnit pěti studujícími, kteří ovšem nenavázali v druhém semestru. Celková atmosféra počátku roku 2020 skutečně pokračování volitelných kurzů příliš nepřála. Kvůli prevenci šíření COVID-19 začal semestr se zpožděním a osud prezenční výuky se zdál být nejistý. Tchajwanští studenti se dle místních doporučení snažili eliminovat sociální kontakty, mj. ve školním prostředí, a jejich studium se tak omezilo na absolvování minima nutného.

Kvůli prevenci šíření COVID-19 začal semestr se zpožděním a osud prezenční výuky se zdál nejistý. Za pomoci zkušených spolupracovníků se ale podařilo do dvou týdnů otevřít dva kurzy reálií...

Bylo otázkou, jak pokračovat v působení na lektorátu bez studentů v časech globální pandemie. V nalezení odpovědi byla neocenitelná pomoc zkušenějších spolupracovníků. Do dvou týdnů se podařilo otevřít dva kurzy reálií, *Úvod do české kultury* a *Úvod do střední Evropy*, kde nyní studuje 26 a 13 studentů

z různých fakult. Potvrzuje se, že když zájemci dostanou nabídku zajímavého a netradičního předmětu a když je její dosah dostatečně široký, není na univerzitě tohoto formátu o studenty nouze. Kurzy reálií jsou nicméně pouze krátkodobým východiskem, neboť nelze automaticky očekávat, že jejich absolventi budou přecházet do jazykových či konverzačních kurzů češtiny.

Řešením pro zachování lektorátu pro příští akademický rok může být pouze systematická změna nastavení českého modulu. Lektor by měl mít možnost nabízet flexibilně zejména jednosemestrální kurzy tak, aby byl vůbec schopen naplnit svůj pracovní úvazek. Dvousemestrální kurzy konverzace v současném uspořádání by pak měly mít v rámci modulu povinně ukončení obou

semestrů. Bohemistika se v blízké budoucnosti bude pravděpodobně nadále potýkat s absencí pokračujících studentů, a bude tak nezbytně minimálně zachovat nabídku neязыkových kurzů. V delším časovém horizontu se zdá velkou výzvou znovu naplnit začátečnické kurzy v nějakém upraveném režimu studia tak, aby byl možný návrat ke dvouciferným počtům studentů z předchozích let.

Plakát konference a výstavy k 30. výročí sametové revoluce

Připomínka „Sametu“

Jelikož několik kulturních událostí, které na NCCU proběhly, bylo reflektováno už dříve, omezím se vzhledem k nedávnému výročí sametové revoluce právě na připomínku revolučního roku 1989 v Tchaj-peji.¹⁸ Kvůli letošním protiepidemickým opatřením se také jednalo o zatím poslední zde konanou akci.¹⁹ Konference s názvem *30. výročí sametové revoluce*, uspořádaná 25. a 26. 11. 2019 na NCCU spolu s doprovodným programem, snese srovnání s několika podobně rozsáhlými loňskými připomínkami listopadu 1989 v zahraničí (např. v Českém centru v New Yorku). Na jejich přípravě a zdárném průběhu se podílela jak ČEKK, tak za katedru slavistiky zejména Melissa Lin a její realizační tým. Hlavní řečník Peter Steiner²⁰ přednesl havlovský příspěvek analyzující (post)normalizační lidský typ zelináře (*Moc bezmocných*). Dalším významným hostem byla ilustrátorka Renáta Fučíková²¹ a vystoupili také akademici z tchajwanských univerzit NCCU, Soochow a Formosa, kteří předvedli příspěvky zejména na téma polistopadového vývoje Československa. Konference vzbudila živou diskusi a navštívila ji asi stovka posluchačů. Její dosah byl umocněn vydáním stejnojmenného anglickojazyčného sborníku.²²

Konferenční program byl vkusně doplněn týdenní výstavou *Dobrych 100*, kolektivním dílem plzeňských studentů designu a umění pod vedením Fučíkové. Vernisáž výstavy

¹² Smlouvy o výměně studentů jsou v současnosti podepsány s těmito českými univerzitami: Univerzita Karlova v Praze, Masarykova univerzita v Brně, Univerzita Palackého v Olomouci, Metropolitní univerzita Praha a nově Univerzita Pardubice.

¹³ Zařazení českého vyučujícího v kategorii výměnný lektor spíše signalizuje krátkodobý pobyt zahraničního hosta, i když v případě mé osoby až do roku 2020 opakovaně prodlužovaný.

¹⁴ Grant byl přidělen i pro letní program v akademickém roce 2019/20, avšak vzhledem k hygienickým opatřením v ČR se jeho plnění neuskutečnilo.

¹⁵ 20 kreditů na NCCU by odpovídalo 40 na evropských univerzitách (v poměru 1:2).

¹⁶ Tento modelový student si *Konverzaci II* v druhém semestru zapsat může, avšak nemusí. Také magisterští studenti nemají běžně přístup do bakalářských kurzů.

¹⁷ Stránka *Studuj češtinu na NCCU* (Facebook – Study Czech at NCCU) má 500 sledujících. Deficitem letních programů je, že v uplynulých dvou letech se jich účastnili většinou studenti jiných oborů nepokračující ve studiu češtiny po návratu na Tchaj-wan.

¹⁸ K předání moravských krojů a návštěvě primátora Hřiba v dubnu 2019 viz Geppert, 2019a.

¹⁹ Některé kulturní a vzdělávací aktivity proběhly opakovaně, jiné události byly jednorázové. Mezi prvními mj.: Slovanský večer – vystoupení české skupiny; Den slovanské kuchyně a Festival jídel světa – české stánky; vědomostní a dovednostní soutěž studentů bohemistiky; Velikonoční workshop; Rande s češtinou – „Speak Dating“. Mezi druhými mj.: Slovanský kulturní kemp – představení české kultury; Český folklórní večer – vystoupení souboru Písečan; Středoevropský workshop V4; Vystoupení Daniela Dobiáše – Ro(c)ky Karla IV.; Výstava k 100. výročí založení ČSR.

²⁰ Emeritní profesor Pensylvánské univerzity Peter Steiner. Jeho příspěvek viz Steiner, 2019.

²¹ Akademická malířka Renáta Fučíková působí na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni a na konferenci představila práce svých studentů na téma sametové revoluce s názvem *Velvet Effect*. Nejednalo se o sborníkový příspěvek.

²² Konferenční sborník ve třech kapitolách analyzuje sametovou revoluci z pohledu literatury, společnosti a historie (Lin, 2019). Můj příspěvek je zaměřen na střední Evropu v letech 1945–1989 (Geppert, 2019b).

v knihovně NCCU, představující sto let naší historie nevšedním pohledem, tak proběhla i s komentovanou prohlídkou. Ještě dříve měli studenti možnost zhlédnout film režiséra Roberta Sedláčka *Jan Palach*, taktéž s doprovodným úvodem a diskusí. Loňský podzimní *Sametový týden* spolu s jarní návštěvou pražského primátora Zdeňka Hřiba na NCCU přispěly k výraznému zviditelnění České republiky na Tchaj-wanu.

Na závěr bych rád vyjádřil přesvědčení, že kvantitativní ukazatele (počty studentů, aktivit a další) sice ve statistikách lektorátu znamenají hodně, ale nikoliv vše. Plnohodnotné kvalitativní posouzení bude ještě vyžadovat určitý odstup a objektivní pohled. Prozatím je mi potěšením poděkovat na tomto místě všem, kdo bohemistiku na Tchaj-wanu podporují, a popřát hodně zdaru v jejím dalším rozvoji. ■

Použitá literatura

GEPPERT, O. (2015): Zahájení výuky češtiny na Tchaj-wanu. *Krajiny češtiny*, 7, s. 25–26.

GEPPERT, O. (2018): První dekáda bohemistiky na Tchaj-wanu. *Český jazyk a literatura*, 69, 1, s. 40–42.

GEPPERT, O. (2019a): Praha i Morava na Tchaj-wanu. *Krajiny češtiny*, 11, s. 20–21.

GEPPERT, O. (2019b): Before the fall of the Wall: Central Europe between East and 'Kidnapped West'. In: Lin, M. S. et al. (eds.), *The 30th anniversary of Velvet Revolution – From the viewpoint of literature, society, and history*. Taipei: National Chengchi University, s. 84–94.

LIN, M. S. et al. (eds.) (2019): *The 30th anniversary of Velvet Revolution: From the viewpoint of literature, society, and history*. Taipei: National Chengchi University.

LIN, M. S. – GEPPERT, O. (2016): Výuka češtiny v čínsko-jazyčném prostředí. In: STARÝ KOŘÁNOVÁ, I. – VUČKA, T. (eds.), *Čeština jako cizí jazyk VIII. Sborník příspěvků z VIII. mezinárodního symposia*. Praha: Univerzita Karlova, s. 19–30.

STEINER, P. (2019): The unsung hero of the Velvet Revolution: Václav Havel's greengrocer. In: LIN, M. S. et al. (eds.), *The 30th anniversary of Velvet Revolution – From the viewpoint of literature, society, and history*. Taipei: National Chengchi University, s. 16–37.

AUTENTICKÝ TEXT

Jak se žije v karanténě... na Ukrajině

Mariia Pynzenyk, úvod Petra Zlámaná / lektorát Užhorod, Ukrajina

Dne 13. 3. 2020 byla na Ukrajině vyhlášena celostátní karanténa a byly uzavřeny všechny vzdělávací instituce. Nejen na Užhorodské národní univerzitě však výuka pokračuje, a to v distanční podobě. Studentky 1. ročníku Filologické fakulty UŽNU se podělily o to, jak v době karantény žijí.

Jak se žije v karanténě

Mariia Pynzenyk
(studentka 1. ročníku)

Na Ukrajině je karanténa, takže všichni lidé jsou doma. Zůstat doma celý den je pro mě trochu nudné. Necvičím

v karanténě, protože jsem trochu líná. Ale ráda bych začala cvičit. Teď nechodím na univerzitu. Já pracuji doma na počítači, dělám domácí úkoly, které mě učitelé posílají elektronicky, a také pomáhám mé sestře s úkoly. Mám mnoho času pro knihy a seriály. Chodím na procházky se svým psem každý den. Když studuji v Užhorodu, nevařím často, ale teď doma pomáhám své matce vařit každý den. Nemůžu se potkat s kamarády, proto si často telefonuji. Na karanténě můžu ráno déle spát, a to je opravdu velká výhoda, když nemusím chodit na univerzitu. Když jdeme ven, všichni musíme nosit roušky. Chráníme sebe a druhé. Moje teta dělá roušky sama, jsou hezky barevné. Všichni se těšíme, že je brzy nebudeme potřebovat a budeme žít jako dřív. ■

Ručně vyráběné roušky zachraňují naši planetu
Autor: Mariia Pynzenyk, studentka 1. ročníku, obor český jazyk a literatura

Když máme roušku, můžeme si nedělat make-up, a vypadat krásně
Autor: Karolina Gerey, studentka 3. ročníku, obor český jazyk a literatura

Já a moje sestra jsme jako jing a jang
Autor: Karina Karpova, studentka 1. ročníku, obor český jazyk a literatura

Není důležité, co je na hlavě, ale co je v ní
Autor: Nelya Kostyuk, studentka 5. ročníku, obor český jazyk a literatura

Banát v době koronaviru

Žáci 2. stupně školy ve Svaté Heleně, úvod Kateřina Rohálová / krajská komunita Svatá Helena a Gernik, Rumunsko

Tak jako jinde, i ve Svaté Heleně se školy zavřely doslova ze dne na den. Nejdříve jsme se na sebe zmateně s kolegy dívali a přihlíželi jásavému projevu žáků, kteří oslavovali neplánované prázdniny.

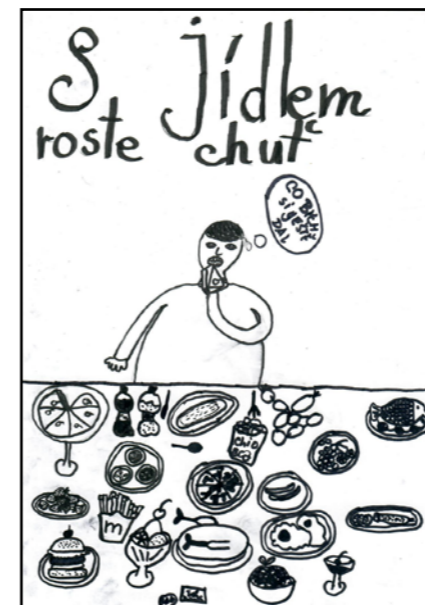
Postupně nám ale začaly docházet důsledky těchto „prázdnin“. Zrušení soutěží a olympiád, na které se všichni tolik připravovali a těšili, celkové zastavení českého programu, žádné společné akce v přírodě...

I když se technické vybavení domácností v Banátu zlepšuje a mnoho dětí zde vlastní mobilní telefon či počítač, stále připojení online není samozřejmostí. Začala jsem tedy pracovat s dětmi, které jsou běžně na internetu dostupné, a prvním společným projektem bylo zadání *Známa česká rčení a pořekadla*.

Svým online studentům jsem poslala pracovní list, který obsahoval stručná vysvětlení ohledně pojmů „rčení a pořekadlo“. Žáci jim měli přiřadit význam, případně sami vysvětlit známá česká rčení.

Poté si měl každý jedno rčení vybrat a zpracovat ho výtvarně i literárně. Nabádala jsem žáky k tomu, aby při výběru mysleli i na to, se kterým rčením mají osobní zkušenosti a které mohou zpracovat právě v literární části.

Pro mnohé to byla práce na pár hodin. Z výsledků jsem byla nadšena a práce, které mi žáci poslali, si – až tyto neplánované prázdniny skončí – vystavíme ve třídě. ■

Ukázky žákovských prací

STARÉHO PSA NOVÝM KUSŮM NE NAUČÍŠ!

Jen si ho zkuste, vyplíte si, že psa, co celý život leží na gauči, naučíte sednout, lehnutí, říjné postavy. No, bude, to vypadá takhle: nebude bezradně stát před námi a necháparit se na vás dívat. To když je si vzal, šel a ušel, ha... od malíčka ušel, by to ale nešlo, se ho myli tak, že třeba, když máš šky, máš ho vychovávat, malíčka, protože, že budou dospělí, nic mu neřekne. Prošly, že když si něco načechá, pět, později se vám ho nepovíde. Vše prohodit je třeba, starého psa novým kůrkem ne naučíš.

S JÍDLEM ROSTE CHUŤ

S jídlem roste chuť je pořekadlo, které znamená, že když se nám něco daří, nevíme kdy přestat. Například, když hrájeme nějakou hru v automatu a vyhráváme, tak si myslíme, že budeme vyhrávat pořád, takže vsázíme, čím dál větší peníze. Je to jako když sedíme u stolu, a něco nám chutná a pořád si přidáváme, až nás to bolí břicho, třeba jako já, když máme na děd testoviny, tak si pořád přidávám, až mi maminka musí říct dost. Ale někdy si naberu moc a pak už nemůžu. Ale třeba nás soured Denca Mocek už koupil všechny domy, kolem nás a říká, že když ohjedeme pryč do lesy, tak si koupí i ten náš dům.

AUTENTICKÝ
TEXT

Praktická lekce orientace

Lektorát českého jazyka na Dillíské univerzitě

Veronika Resslerová / lektorát Dillí, Indie

Historie výuky českého jazyka na Dillíské univerzitě (University of Delhi) nebyla doposud podrobně zpracována.

Podle dostupných údajů¹ byla katedra moderních evropských jazyků (Department of Modern European Languages) Dillíské univerzity založena v roce 1948. Český jazyk se zde společně s dalšími evropskými jazyky (maďarština, polština, bulharština) začal vyučovat v roce 1969. V současnosti je katedra slovanských a ugrofinských studií (Department of Slavonic and Finno-Ugrian Studies at the University of Delhi), která vznikla rozdělením původní rozrůstající se katedry, jedinou vzdělávací institucí v Indii, která nabízí kurzy českého jazyka.

Český jazyk zde vyučovali: v letech 1990–1992 Odolen Smékal (indolog, básník a překladatel z hindštiny, maharáthštiny, pandžábštiny a urdštiny, od roku 1993 do roku 1996 působil jako velvyslanec České republiky v Novém Dillí); v letech 1992–1993 Jiří Vacek; v letech 1994–1996 Hana Bláhová; v letech 1996–1998 Petr Holman (studoval na FF UK sanskrít a tamilštinu, působil na katedře české a slovenské literatury a literární vědy FF UK, v Ústavu pro českou literaturu

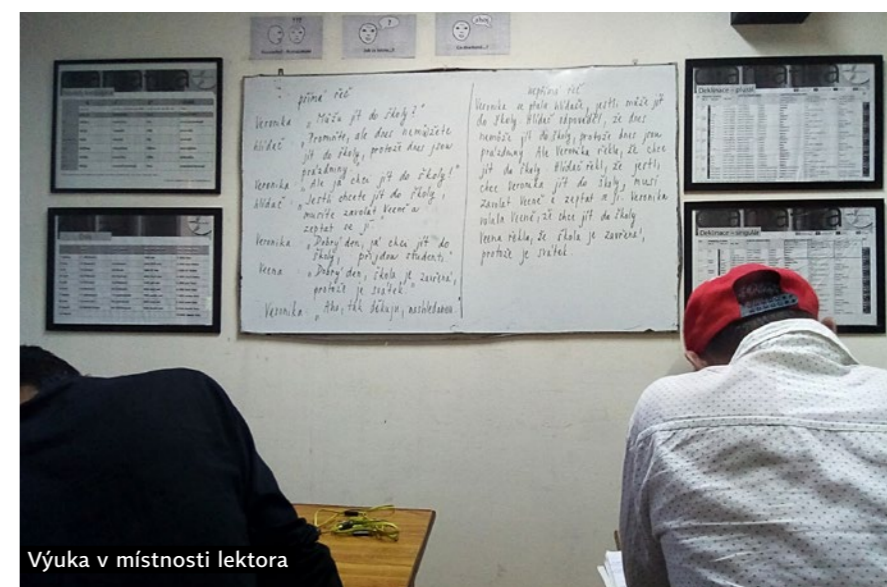
AV ČR a v Ústavu jižní a centrální Asie na FF UK); v letech 2001–2003 Hana Waisserová (anglistka, bohemistka, překladatelka, tlumočnice a publicistka); v letech 2003–2006 Michaela Lounková; v letech 2006–2011 indoložka Nora Melniková; v letech 2011–2013 Renata Svačinová; v letech 2013–2014 David Bernstein; v letech 2014–2016 Hana Koubková a od roku 2017 do současnosti Veronika Resslerová.

Na Dillíské univerzitě se český jazyk vyučuje jako volitelný předmět pro studenty magisterského studia ruského jazyka (Optional Course in the Czech Language), který v akademickém roce 2018/19 navštěvovalo

9 studentů, a jako hlavní předmět ve třech ročnících Kurzu českého jazyka pro veřejnost (Public Course in the Czech Language): 1. Certifikát z českého jazyka (Certificate in the Czech Language), který si v minulém roce vybralo 31 studentů, 2. Diplom z českého jazyka (Diploma in the Czech Language), jež si zapsalo 8 studentů, 3. Diplom z českého jazyka pokročilé úrovně (Advanced Diploma in the Czech Language), který minulý rok absolvovalo 7 studentů. Kurzy v minulém akademickém roce nabízely 22 vyučovacích hodin týdně a byly završeny certifikátem potvrzujícím jeho absolvování a bodovým ohodnocením závěrečného testu (sestavěného lektorem). Věkový rozptyl frekventantů kurzů byl od 18 do 37 let.

Do Kurzů českého jazyka pro veřejnost se mohou přihlásit studenti různých bakalářských nebo magisterských oborů na Dillíské univerzitě, ale také široká veřejnost. Hlásí se vysoké procento studentů, kteří absolvovali dvanáctou třídu, a asi šedesát procent tvoří tzv. rezervovaná místa (reserved seats) pro studenty z nižších kast. Dalo by se tedy říci, že kurzy plní jakousi demokratizační funkci, protože díky nim jsou do vysokoškolského stupně vzdělávání včleněni i ti, kteří by jinak z různých příčin studovat nemohli. Úroveň všeobecného vzdělání a znalost jazyků je u studentů těchto kurzů velmi různorodá, při výkladových pasážích se proto nelze s jistotou opírat o angličtinu ani o hindštinu jako o zprostředkující jazyk (jistý počet studentů má jiný mateřský jazyk než hindí, například pandžábštinu nebo urdštinu, někteří mluví lokálními indickými jazyky, které nejsou uznávány jako úřední, např. bhojpurština).² Pro výuku jsem z tohoto důvodu zvolila převážně přímou metodu.³ Studenti si na ni zpočátku zvykají, protože indický vzdělávací systém tento přístup nevyužívá.⁴ Lektor musí také vynaložit jisté úsilí, aby přesvědčil studenty o nutnosti pravidelné docházky a plnění studijních úkolů, což není v Indii zdaleka samozřejmostí. V systému indického veřejného vzdělávání je hlavním cílem většiny studentů maximální zvýšení šance uplatnění na pracovním trhu. Konkurence je tak vysoká, že certifikát z českého jazyka může pomoci získat zaměstnání, v němž nakonec český jazyk nebude vůbec potřebný. Jednou z úloh lektora je tedy pomoci studentům objevit hodnotu vzdělání nad rámec pouhého pragmatismu, což úzce souvisí s osobní disciplínou a poctivostí.

Nejčastěji používám učebnice Lídy Holé *New Czech Step by Step*, *Česky krok za krokem 1 a Čeština Express*⁵, protože považuji za praktické pořadí, v němž jsou v nich vysvětlovány jazykové jevy. Během každé lekce používám také úryvky z jiných učebnic a své vlastní materiály, zejména ob-

Výuka v místnosti lektora

rázky, fotografie a videa, které slouží jako podklad pro konverzaci a osvojování nové slovní zásoby. Od počátku prvního ročníku čerpám také z komunikačních⁶ a komprehenzivních⁷ metod výuky. Studenti přinášejí do tematických lekcí své vlastní materiály, které pak prezentují v českém jazyce (např. témata rodina, jídlo, bydlení, škola, práce). V dalších ročnících jsou tato témata podnětem k diskusi o odlišnostech kulturních prostředí (v posledním ročníku studia mají studenti jednu konverzační hodinu týdně, během níž po přípravě diskutují, vedou improvizované rozhovory a hrají scénky na jimi vybraná aktuální témata – v široké škále od školství, práce, sociálních poměrů, historie až po současnou kulturu). Často také využíváme aktuální situační kontext, zejména prostředím školy, vše, co můžeme vidět bezprostředně kolem sebe (např. při procvičování konjugace, orientace nebo používání předložek). Slo-

vesa považuji za zásadní pro rychlé zvládnutí úspěšné komunikace, každý student si proto postupně vytváří svůj vlastní seznam sloves s přehledem skloňování. Často také chodíme v areálu univerzity na krátké procházky, komentované v českém jazyce. Specifickým aspektem výuky v Indii jsou sociální média. Snažím se využít jejich všeobecné oblíbenosti u asijských studentů. Každý kurz má tedy svou skupinu v aplikaci WhatsApp, kam posílám diktáty, poslechové cvičení, domácí úkoly a kde co nejdříve komunikujeme pouze v českém jazyce. Jako velmi efektivní pro rozvíjení poslechu, porozumění i psaní se ukázalo cvičení, které nazývám obrázkový diktát – pravidelně posílám studentům fotografii k aktuálně probíranému tématu a zvukovou nahrávku česky komentující situaci na fotografii. Studenti se dívají na fotografii a píšou podle poslechu diktát, který pak v hodině prezentují a společně kontrolují. Studenti, kteří získají stipendium na Letní školu slovanských studií v Praze, v aplikaci sdílejí své deníky v českém jazyce, a tak pomáhají rozvíjet jazykově úrovně celé skupiny. Nemałym problémem indických studentů je výslovnost – v češtině se vyskytuje celá řada souhlásek, které v hindí neexistují

tuální kontext, zejména prostředím školy, vše, co můžeme vidět bezprostředně kolem sebe (např. při procvičování konjugace, orientace nebo používání předložek). Slo-

vesa považuji za zásadní pro rychlé zvládnutí úspěšné komunikace, každý student si proto postupně vytváří svůj vlastní seznam sloves s přehledem skloňování. Často také chodíme v areálu univerzity na krátké procházky, komentované v českém jazyce.

Specifickým aspektem výuky v Indii jsou sociální média. Snažím se využít jejich všeobecné oblíbenosti u asijských studentů. Každý kurz má tedy svou skupinu v aplikaci WhatsApp, kam posílám diktáty, poslechové cvičení, domácí úkoly a kde co nejdříve komunikujeme pouze v českém jazyce. Jako velmi efektivní pro rozvíjení poslechu, porozumění i psaní se ukázalo cvičení, které nazývám obrázkový diktát – pravidelně posílám studentům fotografii k aktuálně probíranému tématu a zvukovou nahrávku česky komentující situaci na fotografii. Studenti se dívají na fotografii a píšou podle poslechu diktát, který pak v hodině prezentují a společně kontrolují.

Studenti, kteří získají stipendium na Letní školu slovanských studií v Praze, v aplikaci sdílejí své deníky v českém jazyce, a tak pomáhají rozvíjet jazykově úrovně celé skupiny.

Nemałym problémem indických studentů je výslovnost – v češtině se vyskytuje celá řada souhlásek, které v hindí neexistují

² Oficiálními úředními jazyky Indie jsou hindština/hindí (psané skriptem dévanágarí) a angličtina. Podle 22. vydání příručky *Ethnologue: Languages of the World* z roku 2019 je počet živých jazyků v Indii 447. *Ethnologue: Languages of the World* (2020) [online]. Cit. 2019-08-12. <<https://www.ethnologue.com/country/IN>>.

³ Přímá metoda (bez zprostředkujícího jazyka) je metoda výuky výhradně v cílovém jazyce, kdy se významy nepřekládají do mateřského ani zprostředkujícího jazyka.

⁴ Na Dillíské univerzitě se jazyky vyučují ve velkých kurzech v počtu až 50 studentů, převažuje tedy frontální výuka, přednášející používají především gramaticko-překladovou metodu, která klade důraz zejména na psaný jazyk a gramatický systém; při osvojování cílového jazyka se používá překlad do mateřského nebo zprostředkujícího jazyka.

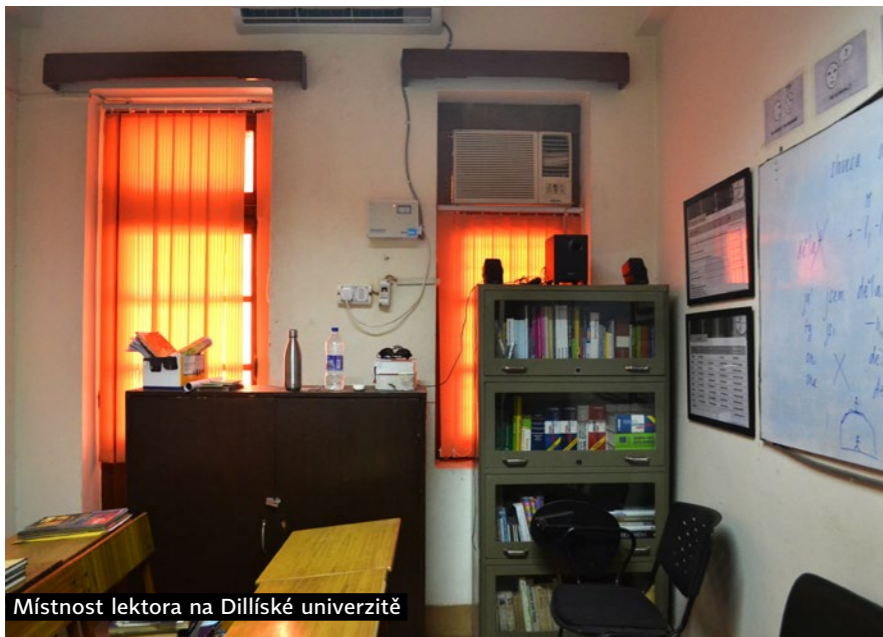
⁵ HOLÁ, L. (2006): *New Czech Step by Step*. Praha: Akropolis.

HOLÁ, L. (2016): *Česky krok za krokem 1 (anglická verze)*. Praha: Akropolis.

HOLÁ, L. – BOŘILOVÁ, P. (2011): *Čeština Express 1 A1/1*. Praha: Akropolis.

⁶ Komunikační metoda je založena na funkčním pojetí jazyka. Zaměřuje se na vytvoření komunikační kompetence studenta, klade důraz na užívání autentického jazykového materiálu a vyrovnané zastoupení jazykových kompetencí (čtení, psaní, poslechu a mluveného projevu), pracuje s chybou jako s učebním krokem.

⁷ Komprehenzivní metoda klade důraz na porozumění cílovému jazyku, zahrnuje tzv. silent period (tiché období), během kterého student vstřebává význam slovních spojení cílového jazyka v různých kontextech.

Místo lektora na Dillíské univerzitě

(c, d, ch, ň, ř, ž, z, ž). Studenti neznají také IPA⁸. Po počátečních neúspěších s obrazovými materiály k artikulaci jsem se rozhodla vytvořit přibližný fonetický přepis výslovnosti těchto souhlásek pomocí „dévánágarí“⁹. Se studenty lingvistiky nadále pracujeme na jeho zpřesňování. Indologové tvrdí, že takový přepis není možný, a jejich stanovisku rozumím. Přesto se ukázalo, že pro studenty českého jazyka v Indii je to praktická a rychlá metoda, jak přiblížit výslovnost. Po osvojení základů výslovnosti na začátku prvního ročníku posílám studentům pravidelně prostřednictvím aplikace WhatsApp krátká výslovnostní cvičení se zvukovou nahrávkou ke čtení, poslechu a opakování.

Nedílnou součástí práce českého lektora je propagace českého jazyka, literatury a kultury. Vzhledem k absenci Českého centra probíhají tyto aktivity za podpory Velvyslanectví České republiky

v Dillí. V minulém akademickém roce se mj. konala přednáška v rámci festivalu environmentálního umění *Metropolis* v Shilongu a workshop pro děti v Indira Gandhi National Centre for Arts. Česká republika se také

Studenti, kteří získají stipendium na Letní školu slovanských studií v Praze, v aplikaci WhatsApp sdílejí své deníky v českém jazyce, a tak pomáhají rozvoji jazykové úrovně celé skupiny.

poprvé zúčastnila literárního festivalu *Long Night of Literature(S)*, zaštitěného Instituto Cervantes a Delegation of the European Union to India, během něhož jsem prezentovala svou práci *Po válce jsem, tam nemám už nic*¹⁰. Kromě hlavního večerního pásma živeho čtení v Instituto Cervantes proběhla také panelová diskuse s autory a maďarsko-české literární odpoledne na univerzitě, během kterého studenti četli české překlady básní maďarského básníka (a bohemy) Istvána Vöröse. Pro letošní ročník festivalu jsme připravili společný projekt studentů českého jazyka a českého vizuálního umělce, spisovatele a vydavatele Aleše Čermáka¹¹; představení bylo uvedeno v angličtině, českém jazyce a hindí¹².

Z bohatých extrakurikulárních aktivit¹³, kterých se studenti účastní jako účinkující nebo dobrovolníci, zmíním alespoň každoroční říjnový tematický filmový festival *Little Europe*, pořádaný katedrou slovanských a ugrofinských studií (Department of Slavonic and Finno-Ugrian Studies at the University of Delhi) za podpory Velvyslanectví České republiky v Dillí.¹⁴ V jeho rámci kromě promítání filmů ve vyučovaných jazycích – bulharštině, polštině, chorvatštině, češtině a maďarštině – pořádáme také doprovodný program. Spolu s indickými teoretiky filmové vědy organizujeme dílny k jednotlivým filmům, znalostní soutěž *Slava* o historii a kultuře zemí, jejichž jazyky je možné na katedře v současné době studovat (soutěžní otázky připravují jednotliví lektori), kulturní přehlídku *Raduga*, během níž studenti prezentují poezii, divadelní hry nebo hudbu v příslušných jazycích, a také mezinárodní konference. V uplynulém akademickém roce se konference s názvem *Culture, Language and Identity Formation: Diaspora in Globalizing World (with special reference to East and Central Europe and Russia)*, pořádané od 27. do 28. února 2019, zúčastnili zástupci České republiky – Ladislav Bánovec, ředitel odboru mezinárodních vztahů MŠMT, bohemistka Ivana Bozděchová a Božena Bednaříková a Markéta Fajmonová z MZV. Referující z České republiky přednesli příspěvky na konferenci, při formálních i neformálních příležitostech diskutovali s našimi studenty českého jazyka a navštívili ukázkovou hodinu. Svou erudicí i vstřícností velmi podpořili zájem studentů o český jazyk.¹⁵ ■

⁸ IPA – Mezinárodní fonetická abeceda (International Phonetic Alphabet) je znakový systém používaný jazykovedci k fonetickému zápisu hlasových projevů lidí mluvících různými jazyky.

⁹ Dévanágarí je alfasylabické písmo používané pro zápis hindštiny.

¹⁰ *After a war I am, there I have nothing left / Po válce jsem, tam nemám už nic* [online]. Cit. 2020-05-26. <<https://www.youtube.com/watch?v=sLIPSOJUAS1>>.

¹¹ Aleš Čermák [online]. Cit. 2020-05-26. <<https://alescermak.blogspot.com/>>.

¹² Interpretaci projektu můžete vidět na *The Earth Trembles* [online]. Cit. 2020-04-04. <<https://theearthtrembles.wordpress.com/2019/09/05/new-en-the-earth-trembles-ed-3-deep-adaptation-phase-ii-ecology-of-our-juridical-system-new-delhi-dharamshala-india-2019-2/>>.

¹³ Podrobněji viz RESSLOVÁ, V. (2020): Extrakurikulární aktivity lektorátu českého jazyka na Dillíské univerzitě. *Krajiny češtiny*, 12, s. 64-65.

¹⁴ Více informací o ročníku 2019 naleznete na *International Film Festival „Little Europe“* [online]. Cit. 2020-05-26. <[https://www.mzv.cz/newdelhi/en/pr/film_festival_little_europe_is_back\\$1325.html?action=setMonth&year=2020&month=1&day=1](https://www.mzv.cz/newdelhi/en/pr/film_festival_little_europe_is_back$1325.html?action=setMonth&year=2020&month=1&day=1)>.

¹⁵ Podrobněji o návštěvě viz BOZDĚCHOVÁ, I. (2019): Na výuce českého jazyka v Indii. *Krajiny češtiny*, 11, s. 9.

Česká republika – země kulturních tradic

Giuliano Lorenzoni, úvod Zuzana Muchová / lektorát Budapešť, Maďarsko

Texty studentů Univerzity Budapešť na téma *Česká republika – země kulturních tradic* vznikly jako domácí eseje po jedné z lekcí konverzace, kde jsme se na téma podobností a zejména rozdílů mezi námi bavili. Studenti na konverzaci přišli připravení, s poznámkami, proto se jim texty zřejmě psaly lépe. Ale i tak následovala zpětná vazba z mojí strany a následně domácí oprava textu provedená samotným studentem.

Giuliano Lorenzoni

(2. ročník)

Kinematografie, festivaly, pivo a mnohem víc. Česká kultura je plná zajímavostí, sice se liší od západních kultur, jako například od italské. Víme, že čím víc se pohybuje na sever, tím míň se musíme trápit s organizačními problémy, infrastrukturou, administrací a burokracií. Středomořské kraje se v tom ještě mají hodně co učit, ale jestli chceme zjistit víc informací o rozdílech a zajímavostech mezi tradicemi v Itálii a v Čechách, jen musíme přečíst tento článek.

Je sedm hodin ráno. Vstáváme, rychle vaříme kafe, oblékáme se, ale stop! Rituál prvního jídla dne je nejdůležitější a musíme si tedy nechat čas na to, abychom si to vychutnali sto procentně. S naším rychlým životním stylem se všechno změnilo, už nemáme pět minut na sebe ani ráno. Ale v tom je první klíčový rozdíl v percepci života Čechů a Italů. Teď máme za sebou objasnění důležitosti ranního časování a můžeme přistoupit ke kávě. Káva v Česku se pije jako ve většině zemí kolem jako káva filtrovaná, která má božské vlastní aroma. Vlastně od první chvíle, kdy ráno vstáváme, v Itálii nemůžeme chybět šálek kávy, kterým je striktně espresso, někdy možná cappuccino.

Také italská káva má svůj nezaměnitelný charakter a kvůli své chuti je šampion mezi kávami v celém světě. Většina Italů ji pije v barech, kde se vaří čerstvá, svěží a to

s pomocí profesionálního kávovaru. Tady musíme zmínit, že styl italského baru nebo coffee-shopu se do světa začal rozšířit právě odsud. A právě ona konzumace kávy a „brìochè“ ráno v baru, kde potkáte kamarády, známé nebo kolegy, k italskému ránu neodmyslitelně patří.

Dalším rozdílem je, že cestou do práce nebo školy na silnici v Itálii uvidíte samé „dechberoucí“ příběhy. V Itálii má řízení totiž svá vlastní pravidla. Přečech pro chodce, na kterém mají přednost auta, a troubíme jenom proto, abychom někoho pozdravili. To je jen několik příkladů toho, co se v Itálii dělá jinak, než by se mělo. Česko a Maďarsko také řeší problémy, jakým je např. odjetí z místa nehody apod., ale i v tomto ohledu by mistrovství vyhrála Itálie.

Ve většině západních kultur se na rozdíl od české člověk sprchuje ráno. A tady narazíme na překvapivě absurdní rozdíl. Obě varianty mají logiku. Sprchuješ-li se ráno, jsi svěží celý den a můžeš ze sebe vydat maximum. V případě, kdy to necháš na noc, má to uklidňující vliv na tělo.

Jsmo na konci pracovního dne a co je lepší než české pivo? Ano, v české kultuře má hluboké kořeny. Kozel, plzeňský Prazdroj a tak dál. V Itálii máme sice taky pivo, například *Nastro Azzurro* („modrý proužek“), které se na rozdíl od většiny českých piv a piv typu Moretti nebo Peroni, tedy tradičních italských pivovarů, na italském trhu objevil teprve před několika lety, ale jak se dozvíte dále, jejich popularita u Italů není tak vysoká.

Češi si obecně kromě zasloužených a předem zmíněných pěti minut relaxace po práci, kdy si dají pivo, mají i speciální chvíle, kdy se sejdou s kamarády a pivnice zůstávají plné přes celou noc. V Itálii zvyky ohledně toho, co dělají Italové po práci se trochu liší od českých zvyků, protože italská metoda práce je

následující: lidé začínají pracovat v devět hodin ráno, potom jdou všichni domů na oběd, a zase se vrátí do práce, kde ještě nikerá z úloh není dokončená, takže tam zůstávají až do osmi, devíti hodin večer. Potom je ještě večere a kdo má sílu ještě jít do baru (ve většině případů všichni) a žít nočním životem, který začíná nejdříve po 11 hodině.

Následující zajímavost se točí kolem toho, jak se chováme doma. Ano, protože ve většině západních kultur se na rozdíl od české člověk sprchuje ráno. A tady narazíme na překvapivě absurdní rozdíl. Obě varianty mají logiku. Sprchuješ-li se ráno, jsi svěží celý den a můžeš ze sebe vydat maximum. V případě kdy to necháš na noc, má to uklidňující vliv na tělo. Maďarsko a Česko se rozhodli pro druhou variantu.

Největším rozdílem mezi Itálií a Českem je tradice nosit doma papuče a stejně jako v Maďarsku jde o pravidlo neporušitelné. V Španělsku, Itálii a mnohde jinde toto pravidlo neexistuje a nikdy neexistovalo, a to i navzdory globalizaci. Na jednu stranu je sice pohodlnější mít celý den na nohy stejné boty, na druhé straně ale z hygienického hlediska, které je dnes více než aktuální, se tento zlozvyk počítá za jeden z příčin masivního šíření viru.

Jak vidíte, existuje hromada rozdílů i mezi evropskými státy a je zajímavé, jak se člověk cítí překvapený, co pozná několik zvyků, které se liší jeden od druhého tak moc, že si najednou uvědomíme, že je pro danou zemi klíčovým a naše kulturní zdokonalování a učení tak nebude nikdy skončit. ■

AUTENTICKÝ
TEXT

Ilustrační fotografie, Dijon

Česká sekce lycea v Dijonu slaví stoleté výročí

Magdalena Vigent / lektorát Dijon, Francie

V letošním roce uplynulo sto let od založení české sekce v Dijonu. Původní československá sekce byla vůbec první ze tří sekcí, které byly ve Francii založeny. V roce 1920 v Carnotově lyceu v Dijonu, v roce 1923 v lyceu Clauda Debussyho v Saint Germain en Laye (dívčí sekce) a o rok později chlapecká sekce v lyceu Alfonse Daudeta v Nîmes.

Vznik těchto (československých) sekcí ve Francii po první světové válce bývá spojován se jménem Edvarda Beneše, jenž v roce 1908 zakončil na zdejší Burundské univerzitě svá studia práv. Jednalo se o politický projekt, Francie chtěla posílit své zájmy ve střední Evropě, Československo chtělo ukázat sounáležitost s Evropou

západní. Principem sekcí bylo „přesadit“ české studenty do francouzského prostředí, kde spolu s francouzskými spolužáky absolvovali střední školu ve francouzském jazyce. Studenty od počátku doprovázel český profesor neboli správce, jehož úkolem bylo zajišťovat výuku češtiny pro české studenty a zároveň být jakýmsi prostředníkem mezi studenty

a školní administrativou. Žáci, nejprve pouze chlapci, byli ubytováni na internátě, kde vládla přísný režim, někdy označovaný dokonce jako vojenský.

Eric Chenal, současný ředitel Carnotova lycea, k historii zdejší české sekce podotýká: „Česká sekce existuje díky spolupráci celé řady partnerů, nejvyšších českých i fran-

Ředitel lycea Eric Chenal s českými studenty a pardubickým perníkem (červen 2020)

couzských představitelů v Praze, v Paříži a samozřejmě i v Dijonu. Jako jeden příklad za všechny bych rád uvedl poslance Etienna Fournola, který při své cestě do Československa vyjádřil přání vytvořit spolupráci mezi oběma národy, a Ferdinanda Spíška, zakladatele české sekce a úředníka ministerstva školství. Po celé století se řada lidí snažila učinit vše pro to, aby i přes mnohé peripetie zůstala sekce zachována. Proč? Protože všichni, kdo měli možnost tuto zkušenost zažít, okamžitě pochopili, do jaké míry projekt ztělesňuje evropský sen o výměně a vzájemném obohacování, vynikající příležitost nejen pro ty, kdo přicházejí, ale i pro ty, kteří je přijímají.“

Ředitel dále pokračuje: „Carnotovo lyceum přijímá české studenty již sto let. Nejedná se ovšem o žáky, kteří přijíždějí jen na několik týdnů či měsíců, jak je to běžné i v ostatních gymnáziích ve Francii. Již celé století přijímá každoročně šest nových studentů do prvního ročníku, aby se zde tři roky připravovali na francouzskou maturitu. Osmnáct českých studentů, kteří se na jedné straně učí a na druhé straně s sebou přináší jiný způsob bytí.“

Česká sekce vznikla mnohem dříve než současné evropské programy jako například Erasmus+. Podle ředitele má sekce i vedle nových evropských programů nadále své pevné místo. „Během tohoto století jsme se naučili vzájemně se obohacovat a dále se podněcovat v dalším růstu,“ dodává na závěr.

„Dobry den, jak se mas?“

A jak ovlivnila přítomnost českých studentů samotné profesory lycea? Naučili se někteří z nich alespoň pár českých slov? Muriel Garnier, která v Carnotově lyceu vyučuje již více než deset let, nadšeně vypráví: „Takových slov je samozřejmě víc. První slovo, které mě moji studenti před několika lety naučili, bylo ‚Ahoj‘, později se přidala věta ‚Dobry den, jak se mas?‘ Právě těmito slovy je dnes vítám ve svých hodinách angličtiny. Samozřejmě, že jim to připadá legrační a usmívají se. Domnívám se však, že si velmi cení toho, když jim dáme najevo, že jsme si jejich přítomnosti vědomi. Většinu času komunikujeme samozřejmě anglicky, ale byli to právě moji studenti, kdo mě přivedl k myšlence učít se česky. I když jsem do té doby žádný slovanský jazyk neznala, uvítala jsem příležitost pokusit se naučit jejich jazyk a lépe jim tak porozumět.“

Podle profesorky je přítomnost českých studentů pro lyceum velmi obohacující. Navíc jsou čeští žáci, kteří

si možnosti studia ve Francii velmi váží a dosahují vynikajících výsledků, jakousi motivací pro své francouzské spolužáky. Muriel Garnier na závěr velmi dobrou češtinou dodává: „Pracuju jako učitelka angličtiny a učím se česky, protože myslím, to je zajímavé a moc se mi líbí čeština. Mluvim česky jenom málo, bohužel... Je těžké! Znam Prahu, to je hez-

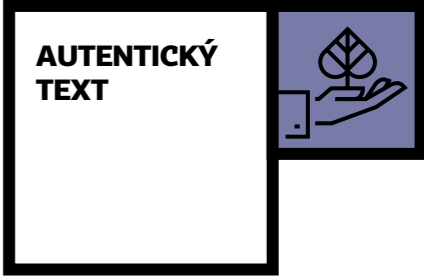
ké město. Přeji české sekci všechno nejlepší k jejímu výročí. Na shledanou!“

S Čechy je legrace a mají dobrou kuchyni

I podle francouzských studentů je přítomnost „Čechů“ vítaná. Francouzská studentka Marion říká: „Mám ve třídě tři Čechy. Baví mě si s nimi povídat a moc se mi líbí jejich přízvuk. Měla jsem také možnost naučit se pár českých slov jako ‚Ahoj, jak se máš?‘ a také větu bez souhlásky ‚Strč prst skrz krk‘, nepodařilo se mi ji ovšem nikdy vyslovit. Vzhledem k tomu, že Češi mezi sebou mluví jen česky, často je napodobují a je to vždy rozesměje. Navíc si pak připadám zajímavě. Jedno vím ovšem jistě: česká kuchyně nemá chybu. Jejich řízky a rajská omáčka, a to ani nemluví o bublanině, jsou prostě úžasné. Co se lycea týče, myslím, že nám to všem hodně přinese. Naučíme se naslouchat a poznáváme nové zvyky a jazyky. A lyceum tak má možnost otevřít se světu. Svých českých spolužáků si vážím a jsem ráda, že můžu mít takovou zkušenost a něčemu novému se z jejich pohledu na svět přiučit.“

Studium v zahraničí není jednoduché, ale nesmírně obohacující

A co studium ve Francii znamená pro samotné české studenty? Jirka, student 2. ročníku, vzpomíná: „Odjakživa jsem měl chuť vyjet studovat někam do zahraničí, tak nějak vystoupit ze své komfortní zóny a poznat nové věci. Na osmiletém gymnáziu se mi pak celkem dařilo ve

francouzštině, která se mě postupem času zmocnila, a došlo mi, že to vysněné místo je právě Francie. Podařilo se mi dokonce vyhrát státní olympiádu ve francouzském jazyce, kde jsem se dozvěděl o českých sekcích, a pak už to všechno šlo děsně rychle a já jsem skončil, nadšený, v Dijonu. Pobyt ve Francii ve mně vzbudil zájem o kulturu v míře, v jaké by to bylo v Česku nepředstavitelné. Francie změnila můj vztah k literatuře, malbě, hudbě, k umění jako takovému. Zkrátka jsem tak nějak pochopil, co mě doopravdy fascinuje. A to jsem v Česku zvažoval spíš studia medicíny.“

I Emilie, studentka téhož ročníku, považuje svůj pobyt ve Francii za mimořádně přínosný:

„Pobyt ve Francii mi přinesl velké množství vědomostí a informací o mně samotné. Myslím si, že má osobnost se dost změnila a jsem v tomto ohledu sama se sebou spokojenější. Odjezd do Francie mi neval svobodu, jak někteří studenti říkají, ale přišla jsem o nějaké přátele v Česku, což byl ukazatel toho, kdo jimi ve skutečnosti vůbec byl.“

O tom, že vedle pozitivních zkušeností s sebou pobyt v cizině přináší i jistá negativa, svědčí zkušenost studentky 1. ročníku Pauliny: „Musela jsem se hodně přizpůsobit – novým věcem, situacím a zároveň omezit kontakt se svou rodinou, zejména s prarodiči, kteří nemají počítač či nejméně tolik komunikovat přes internet, a s kamarády v České republice. Rovněž jsem neměla, hlavně zpočátku, čas či možnost pokračovat se svými kroužky a zálibami.“ Zajímavý je i postřeh studentky 3. ročníku Viktorie: „Další věc, která pro mě nebyla jednoduchá, byla integrace ve třídě. I přes to, že francouzští spolužáci na mě vždy byli milí a ochotní mi poskytnout pomoc, trvalo celý půlrok, než jsem dokázala označit své spolužáky i za kamarády.“

„Když se všichni kolem smáli, smál jsem se taky.“

A jaký je vliv pobytu ve školním francouzském prostředí a vůbec pobyt ve Francii na úroveň francouzštiny? Není studium v cizím jazyce příliš obtížné? „Řekl bych, že po téměř dvou letech strávených na francouzském gymnáziu mám solidní, plynulou francouzštinu, což se vůbec nedá porovnat s prvním školním dnem, kdy jsem se topil v záplavě nesrozumitelného jazyka. Nad vodou mě drželo snad jen napodobování ostatních: když se všichni kolem smáli, smál jsem se taky!“ říká Jirka.

Ani pro Emilii nebyl první rok jednoduchý. „Pamatuji si, že prvních pár měsíců jsem rozuměla svým francouzským spolužákům přibližně každé páté slovo, ale časem jsem

jazykovou bariéru překonala, zvláště začátkem druhého roku,“ dodává Emilie. Viktorie zase říká: „Za svůj největší úspěch považuji vždy, když rodilý mluvčí po určité době rozhovoru překvapeně podotkne, že nepoznal, že nejsem Francouzka. Za to vděčím svému přízvuku, který se přívalem francouzštiny ze všech stran samozřejmě také zdokonalil. Ale záleží i na dni, občas se mě ptají, odkud pocházím, jen co řeknu „Bonjour“.“ Studenti mezi sebou mají velmi úzký kontakt, tráví spolu volný čas, vzájemně se podporují a pomáhají si. Používají zvláštní studentský žargon, za-

„Spectacle tchèque je pro mě chvíle, kdy se zastaví svět, aby se utvořil jakýsi most mezi Českem a Francií, mezi našimi rodinami a těmi hostitelskými, mezi vedením školy a našimi spolužáky. Zkrátka moment, kdy se vše spojí dohromady.“

ložený na francouzské slovní zásobě, dodržují nejrůznější tradice a společně každoročně připravují tradiční „český spectacle“, představení ve francouzském jazyce určené profesorům, spolužákům a hostitelským rodinám, kde žáci tráví většinu víkendů. „Spectacle tchèque je pro mě chvíle, kdy se zastaví svět, aby se utvořil jakýsi most mezi Českem a Francií, mezi našimi rodinami a těmi hostitelskými, mezi vedením školy a našimi spolužáky. Zkrátka moment, kdy se vše spojí dohromady, a to setkáním všech lidí, kterým my, carnotští Češi, vděčíme za tuhle obrovskou zkušenost. Je to příležitost jim všem poděkovat, ukázat jim, že bez nich by se celý tenhle systém zhroutil, že právě díky nim můžeme žít tuhle pohádku,“ říká Jirka.

Česká sekce v Dijonu – „ostrůvek“ České republiky ve Francii?

N ejen pro Jirku, Emilii i Paulinu je česká sekce jakýmsi „ostrůvkem“ České republiky v Dijonu. „I když mám nějaké kamarády Francouze, jsou mi nejlepší přátelé v Dijonu Češi. Jíme spolu, bavíme se, zpíváme a tvoříme malou českou diasporu,“ tvrdí Emilie. Podobnou zkušenost sdílí i Paulina: „Čeští studenti tvoří dohromady komunitu a domnívám se, že mohu mluvit za všechny, pokud řeknu, že se cítíme jako jedna velká rodina. Věřím, že kdybych tu byla sama, bylo by to mnohem těžší.“ Podle Jirky snad proto ty tři roky ubíhají tak rychle. Jak říká: „Člověk se nikdy necítí sám. Vždy má s kým prohodit pár (anebo i velkou spoustu) českých vět.“ Eva Leroy, spoluzakladatelka spolku sv. Václava, která v Dijonu žije již více než 50 let, je navíc pro studenty jakousi babičkou a osobní poradkyní zároveň. U ní doma totiž nacházejí jakousi oázu klidu, vlídné slovo a pohlázení. O tom, že obohacení je vzájemné, svědčí i následující slova: „Každá chvíle ve společnosti žáků české sekce je intenzivní, hluboká a vzájemná. Po skoro třiceti letech styku s českým mláďm se trochu cítím jako člen jejich rodiny a naše kontakty jsou trvalé, upřímné a pro mne téměř nezbytné.“

Hostitelské rodiny, tzv. rodinky

P ro skutečné „ponoření se“ do francouzského prostředí je klíčová úloha hostitelských rodin. I když nemusí být vždy jednoduché trávit víkendy u zpočátku neznámých lidí, v některých rodinách se studenti cítí v podstatě „jako doma“. I Emiliin nejsilnější zážitek, který jí vešel do očí, je právě z hostitelské rodiny. Při návštěvě knihovny ji totiž její „druhá maminka“ vydávala za vlastní dceru a umožnila tak okamžité, za jiných okolností komplikované, vystavení průkazu. Podle Emiliiných slov: „... jsou hostitelské rodinky ve Francii celkově velmi hodné a milující a dělají skvělé zázemí mimo domov v Česku. Paulina zase oceňuje možnost „nahlédnout“ do francouzského způsobu života. „Její styl života je mi velmi blízký, hlavně co se týče stravování a oblíbení.“ Francouzská studentka Alexane zná své české spolužáky jednak přímo ze školních lavic, zároveň však její rodina funguje také jako hostitelská. Sama o této zkušenosti říká: „Přítomnost české sekce v našem lyceu nám umožní hodně se naučit o nové kultuře, ochutnat české speciality. Když jim o víkendu takzvaně děláme rodinky, musím říct, že se vždy ohromně pobavíme a nasmějeme. Ať už kvůli jejich drobným chybičkám ve francouzštině, nebo i velkému množství sýra, který sníme (Češi i s krustou!). Večeře a obědy jsou vždy velmi živé a zábavné.“

Jak je vidět, česká sekce v Carnotově lyceu žije aktivním životem a celkově je její přítomnost vnímána pozitivně. Stoleté výročí je navíc příležitostí, jak na samotný projekt ještě více upozornit. I z těchto důvodů měly být oslavy, původně plánované na květen 2020, pojaty ve velkém stylu. Mimo jiné se chystala návštěva vrcholných politických představitelů obou zemí, pásmo přednášek o česko-francouzských vztazích, již tradiční „český spectacle“, výstava historických fotografií, projekce českého filmu, ale i tradiční české speciality ve školní jídelně.

Vzhledem ke „koronavirové krizi“ však čeští studenti museli odjet zpátky do České republiky. Oslavy byly tedy odloženy na podzim 2020 a nepochybně budou neméně velkolepé. Jak na závěr krásně shrnuje Eva Leroy: „Přeji české sekci dalších kvetoucích a prosperujících sto let a možnost studia češtiny pro všechny francouzské studenty!“

Pozn.: Výroky z francouzštiny přeložila autorka příspěvku.

Literatura a internetové zdroje

HNILICA, J. (2017): *Fenomén Dijon: Století českých maturit ve Francii*. Praha: Karolinum.

Dijon-nimes.eu [online]. Cit. 2020-06-02. <<http://dijon-nimes.eu/>>.

Pohádka

Zyta Drgas, úvod Marcela Lhotská / lektorát Poznaň, Polsko

Zyta Drgas je studentkou třetího ročníku bohemistických studií v Ústavu slovanské filologie Univerzity Adama Mickiewicze v Poznani. Píše bakalářskou práci na téma *Helimadoc Jaroslava Havlíčka*. V rámci praxe pracuje se dvěma spolužáky na přípravě polských titulků k českému televiznímu filmu *Povodeň*.

Z yta se plně se věnuje studiu a souvisejícím mimoškolním aktivitám. Je oporou při pořádání bohemistických akcí – jednak se pravidelně účastní setkání s hosty z České republiky, jednak připravuje různé prezentace a soutěže pro akce propagující náš obor. Také se s velkým entuziasmem zapojila do práce studentského Vědeckého kroužku slavistů (Koło Naukowe Slawistów).

Zyta patří k nejlepším studentům bohemistiky. Cením si její pracovitosti, pečlivosti, kreativity, spolehlivosti, samostatnosti i skromnosti. Přeju jí, aby se jí splnil její sen – stát se lektorkou polštiny v České republice.

Zyтин text vznikl jako slohová práce, kterou studenti pravidelně píšou na konci každého semestru; tentokrát téma na konci zimního semestru bylo „zadáno“ Domem zahraniční spolupráce.

Zyta Drgas (3. ročník)

Č eská republika je země, která má dlouhou historii a hodně kulturních tradic. Svůj esej jsem chtěla věnovat jenom jedné z nich – pohádce.

Když jsem se poprvé dozvěděla, že se Češi každý rok během Vánoc dívají na filmové pohádky, byla jsem překvapená. V Polsku taková tradice neexistuje. Na pohádky se dívají skoro jenom děti s rodiči a jsou to hlavně animované filmy.

Myslím, že ta česká tradice vznikla už během národního obrození. V tom období spisovatelé zapisovali staré české pohádky, jako František Ladislav Čelakovský, nebo psali nová díla, jako Božena Němcová. Potom filmoví umělci na jejich základě točili filmové pohádky.

Asi není Čech, který nezná *Tři oříšky pro popelku* nebo ruského *Mrazíka*. Motivy z pohádek jsou obecně známé a umělci je používají taky v literatuře, divadelních hrách, kabaretech a podobně. Zajímají se

o ně taky dospívající. Koncem minulého roku youtuber Karel „Kov“ Kovář vydal knihu *iPohádka*, ve které „připojil pohádkové království k internetu“. Pohádka získala velký zájem.

Když jde o Poláky, někdy se vracíme k motivům pohanských bohů nebo pol-

ským starým pověstem, třeba o vavelském draku. Nicméně není to tak „živé“ a tak často opakované, jako pohádky v Česku. Velmi se mi ta česká tradice líbí. Myslím, že má víc kouzla než koukání se o Vánocích na americký *Sám doma*, jak je to v Polsku.

Ilustrační fotografie

Česká sekce na Lycée Daudet, Nîmes, département Gard, Francie

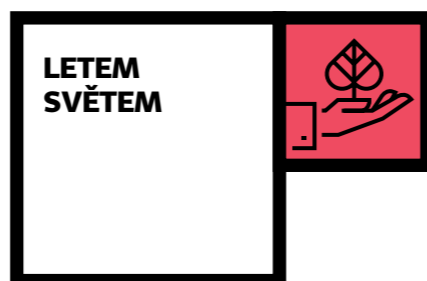
Ludmila Pěničková / lyceum Nîmes, Francie

Česká sekce na Lycée Daudet v Nîmes organizuje dvakrát ročně Český den. Ten první na jaře u příležitosti blížících se Velikonoc a druhý na závěr kalendářního roku. Pro dvanáct českých studentek je to jedna z možností, jak připomenout spolužákům a profesorům tradiční český prvek na lyceu, vzbudit zájem o český jazyk a kulturu naší země a zároveň poděkovat hostitelským rodinám i radnici města Nîmes za podporu. Tematické výstavy, rukodělné ateliéry,

promítání českých filmů, vynášení Morany na jaře či neodmyslitelné zpívání vánočních koled, to jsou oblíbené body programu našich českých dní.

Osvědčenou „Istí“, jak zaručeně zviditelnit české tradice v záplavě nejrůznějších akcí na Lycée Daudet, je jarní a vánoční české pečení. Že láska prochází žaludkem, víme všichni, a ve Francii to platí dvojnásob. Poslední víkend před plánovaným datem Českého dne tedy naše internátní

kuchyně voní vanilkou a kořením a starší pečící trouba podstupuje nejvyšší zkoušku odolnosti. Výsledek, zejména ten vánoční, nás samotné vždy znovu příjemně překvapí nejen kvantitou, ale i kvalitou. A i když ve finální podobě zdobení perníčků neodpovídá vždy na sto procent původní předloze, je jisté, že je podle receptů našich maminek a babiček pečeno v Nîmes a okolí už mnohá hospodyňka. A tradiční české vanilkové rohlíčky si zde zasloužené

Zdobení perníčků (České Vánoce, 2019)

Fanfonne Guillerme na své farmě v roce 1974
Foto: Robert Faure, Wikipedia Commons

vybojovaly své místo na vánoční tabuli vedle mandlových „calissons“ či jiných regionálních sladkostí.

Příchod jara v departementu Gard není však jenom ve znamení velikonočních tradic, jež se ostatně s výjimkou české pomlázky, pokládáné paradoxně v kraji s trvalou tradicí španělské koridy za barbarský zvyk, zase až tak neliší od těch typicky českých. Netrpělivě očekávaným tradičním jarním svátkem je v Camargue otevírání „saison taurine“ – býčí sezóny. Po celém kraji Camargue, ohraničeném deltou řeky Rhône, jsou rozestety „manades“, usedlosti vyhlášené chovem býků. Práce chovatelů je vždy rodinnou záležitostí, chloubou a tradicí přecházející z otce na syna. Polodivocí býci, volně žijící po celý rok bez ustájení, jsou odjakživa svými chovateli velice respektováni. A největší ctizádostí každého z nich je, aby z jeho „manade“ vzešel „grand cocardier“, býk, který dá smysl veškerému jeho úsilí, býk určený pro „course camarguaise“ – camargský běh.

O „course camarguaise“, při níž místní mladí muži usilují o stržení kokardy upevněné na býčích rozích, bylo napsáno mnoho turistických příruček a je na ní sympatické, že na rozdíl od klasické španělské koridy, kterou mimochodem jezdil do nîmské arény obdivovat i Pablo Picasso, z ní vyjde býk bez jediného šrámu, což se nedá vždy říci o jeho vyzývatelích. Existují zde školy, v nichž se vyučuje umění tohoto adrenalinového sportu, k němuž mladý muž, takzvaný raseteur, potřebuje koně výborné fyzické kondice a také zvládnout celý speciální slovník. Adekvátní výrazy v češtině se obtížně hledají z jednoho prostého důvodu – tradice tauromachie v naší kultuře neexistuje.

„Gardian“ je camargská obdoba kovoje, a proto i on nezbytně potřebuje ke

své práci koně. Konec camargského plemene jsou šedobílí, pohybují se výborně v bažinatém terénu. Odjakživa pomáhali člověku při chovu býků, nikoliv při práci na poli. Za poznáváním života na býčích farmách se lze do srdce Camargue vypravit už od března. Pro jejich majitele je provádění turistů důležitým přivýdělkem a tauromachie, umění střetnout se s býkem, je neoddělitelnou součástí každodenního života v kraji. Chov býků vzhledem k často nebezpečné práci s nimi je automaticky považován za mužskou záležitost, proto nás udiví, že v oblasti Petite Camargue je typickou osobností spojenou s býčími „manades“ žena známá pod přezdívkou Fanfonne.

Fanfonne, vlastním jménem Antoinette Guillerme, je dnes symbolickou velvyslankyní kraje Camargue, protože po dlouhá léta byla propagátorkou jeho tradic. Pocházela z městečka Aimargues, ležícího asi 25 km od Nîmes a 20 km od pláží v Grau du Roi, narodila se však v roce 1895 v rodině pařížského vědce. Je uctívána jako „la Grande Dame de la Camargue“, velká dáma z Camargue, i když jezdila na koni se jako malá naučila v Boloňském lesíku. V roce 1904 se totiž definitivně přestěhovala na rodinnou usedlost do Languedocu a od té doby se chov býků stal její láskou i osudem. Od 50. let vedla svoji vlastní „manade“ jako první žena v Camargue. Její chov býků byl a stále je vyhlášený a sbírá tradičně po kraji ceny „des cocardiers“ pro nejlepšího býka. Fanfonne je uznávanou a váženou osobností v typicky mužském světě chovatelů býků a koní. Zemřela v roce 1989 v Aimargues a od tohoto data se právě zde každoročně první neděli v měsíci březnu připomíná památka této výjimečné ženy a zároveň se tak otevírá nová sezóna býčích slavností.

Aimargues, městečko o necelých 6 000 obyvatelích, se v tento den vyšňoří do azurové a zlaté, barev její „manade“,

a přiláká celé rodiny chovatelů a milovníků tauromachie. Den je zahájen slavnostním průvodem jezdců, vozů a žen v tradičních krojích Arlézanských a všichni se vydají směrem ke kostelu svatého Saturnina na mši v provensálštině. Po skončení mše se kněz odebere na náměstí před radnicí, kde jej očekávají všichni jezdci na koních, aby jim požehnal. Potom se průvod přesune na náměstí, jemuž dominuje socha Fanfonne na koni. Následuje slavnostní proslov kladoucí důraz na význam udržování krajových tradic. Program je zakončen „abrivado“ a „roussataio“, praktickými ukázkami práce gardianů. V prvním případě jsou volně běžící býci doprovázeni a dirigováni skupinou „gardians“ na koních na předem určené místo. V praxi to často bývá aréna, ve které potom probíhá „course camarguaise“. Ve druhém případě se jedná o ukázkou, kdy je řízeně hnáno stádo koní. Původně to bylo vždy, když byli koně přemísťováni na nové pastviny. Vrcholným bodem odpoledního programu je potom slavnostní běh nejlepších býků z chovu.

V Petite Camargue začíná nová sezóna ve znamení býka. Otevřela ji symbolicky vzpomínka na velkou dámu z Camargue a skončí až pozdě na podzim takzvanými fêtes votives, obdobou posvícení, svátků spojených většinou s patronem kostela a jeho vysvěcením. ■

Zdroje

Manades dans le Gard [online] Cit. 2020-04-02. <<https://www.tourismegard.com/accueil/visiter/patrimoine-culturel-et-naturel/manades-elevages-de-taureaux>>.

Aimargues (2013) [online] Cit. 2020-04-02. <<http://www.aimargues.fr/je-me-detends/Tradition-Bovine/Journee-d-hommage-a-Fanfonne-Guillerme>>.

Fanfonne Guillerme [online] Cit. 2020-04-02. <https://fr.wikipedia.org/wiki/Fanfonne_Guillerme>.

Amfiteátr v Nîmes, ilustrační foto

Пријатно јадење (priyatno jadenje) aneb O makedonských obyčejích kulinářských

Zdeněk Andrlé / lektorát Skopje, Severní Makedonie

O souvislosti mezi národní kuchyní a charakterem národa byly bezesporu popsány stovky stran. Francouzský šarm se zrcadlí ve fantastické paletě chutí i vůni tamější kuchyně (i když, ruku na srdce, vyumělkovanost rozhodně nezasytí). Hamburgerová kultura zámožská naopak rozhodně neasociuje charakterní vysportovaná těla z *Pobřežní hlídky*. Maně si také vybavuji chvalo zpěv na makarony, který, s typickou gestikulací, vysekl pomenší (dle vlastních slov velice potentní) Sicilián tomuto italskému afrodisiak. Ejhle – těstoviny! Jako o desátém kruhu Dantova *Pekla* se často hovoří o kulinářském umění národů severovýchodních. O kvalitách kuchyně ostrovní (jako když pejsek s kočičkou dělali dort) se ve slušných kruzích nemluví vůbec. Gastronomie česká se sice ještě nachází v pásnu kuchyní „dá se“, přiznejme si ovšem, že díru do světa rozhodně neudělala a knedlíková nátura zalitá okřídleným jedním zřejmě nenavodí atmosféru k napsání ódy na smažák.

Kuchařské umění makedonské (či obecně balkánské) pak díky své chutnosti i hutnosti patří do skupiny téměř michelinské. Jedná se o směsici středomořské, řecké, blízkovýchodní, ale především turecké kuchyně, neboť dočasný pobyt Osmanů trval více než půl milénia. Pokud chcete proniknout do tajů tamějšího názvosloví pokrmů, budete muset oprášit své turecko-české slovníky.

Chceme-li se seznámit s balkánskou duší, musíme s místními zasednout ke společnému (nejlépe domácímu) stolu, neboť ty nejlepší věci prý procházejí žaludkem. Ale dost patetiky!

Stručně řečeno, balkánská kyjha (kujna) je přímá, nekaširovaná, v nejlepší smyslu slova prostá (princip *vraz to tam* – rozuměj na gril) a bezprostřední, jež vás bez zbytečného okolkování posadí pravým hákem ke stolu, abyste si vzápětí povolili pásek u kalhot. Nedokážete jí odolat, trochu vás občas vytočí svou liknavostí, avšak vzápětí vám svou až dětskou upřímností zacpe pusku... Ale hajdy ke stolu.

Začněme tedy aperitivem – rakijí. Téměř výhradně se v Makedonii pije „žolta“ („žolta“), pálenka z vinných hroznů. Neoslíní, neurazí. Prvním chodem bývá tradičně „meze“ („meze“) – předkrm – většinou směs různorodých sýrů a pršutu. Osobně bych vám doporučil „ajvar“ (pro odvážně pikantní), čalamádu, které dominují červené papriky, poté „kajmak“ (velice mladý roz-tíratelný sýr) a „сирење на скара“ („sirenje na skara“), tedy balkánský sýr na grilu. To vše servírováno s teplou „pitou“ (chlebovou plackou). Polévka běžnou součástí oběda nebývá, paleta nabízených vývarů notabene většinou skýtá pouze dvě položky – variantu hovězí a kuřečí. Slabší (spíše žadná) znalost německého jazyka byla pravděpodobně příčinou toho, že babičkovské „polívka je grunt“ nepřevážilo prostor podunajské izoglosy. Nedílnou a závaznou součástí zato bývá salát (šopský, makedonský, řecký – ano, i ten), jenž se mnohdy konzumuje před hlavním chodem. Za makedonské národní jídlo bývá považováno „тавче гравче“ („tavče gravče“) – za povšimnutí stojí deminutivní tvary: pánička a fazolky. Banální delikatesa – zapečené fazole servírované ve stylové hliněné misce – by neměla vašim chuťovým buňkám uniknout. Alfou a omegou makedonské kuchyně je maso (zejména mleté) a zelenina, jejíž chuť odpovídá 280 slunečným dnům v roce. Rozepisovat se o šťavnatém čevapčiči, fantastických plněných paprikách, lahodné musace, božské sarmě (plněných zelných či vinných listech) či pljeskavici, na niž do konce života nezapomenete, pro znalé a zcestovalé gurmány asi nemá cenu. Variantou pro nových zážitků chtivě bude bezesporu „турли тава“ („turli tava“), zapékaná směs zeleniny a masa, laicky řečeno jakýsi makedonský „eintopf“.

Pevně věřím, že na závěr ještě najdete místo na klasický dezert – kadaif, baklavu či tulumbu. Sice sladké jako cumel, ale vynikající. Místní káva vás pak ohromí. Nečekejte české sedmigramové zalité kávové klacky, ale sametovou džezovku, neboť kult kávy je klíčovým elementem balkánské kultury. Na vytrávení vám rozhodně pomůže „Скопско“ („Skopsko“), světlý ležák, jenž byl i v bývalé Jugoslávii považován za jeden z nejlepších, což se zcela určitě nedá říct o zbývajících nemnoha makedonských chmelových produktech. Za proslulost skopského pivovaru se skrývá dvojice Čechů, která téměř před sto lety stála při jeho zrodu.

Milovníci vína patrně vychválí červené, specifické odrůdy bílého však paradoxně, dle mého názoru, stále pokulhávají za famózními víny chorvatskými, rakouskými či moravskými.

Nezbývá nic jiného, než si po takto vydatném elementárním seznámení s balkánskou duší dát dvacet. Věřte tomu, není kam spěchat...

Kuchařské umění makedonské díky své chutnosti i hutnosti patří do skupiny téměř michelinské. Jedná se o směsici středomořské, řecké, blízkovýchodní, ale především turecké kuchyně, neboť dočasný pobyt Osmanů trval více než půl milénia.

šlo prostor podunajské izoglosy. Nedílnou a závaznou součástí zato bývá salát (šopský, makedonský, řecký – ano, i ten), jenž se mnohdy konzumuje před hlavním chodem. Za makedonské národní jídlo bývá považováno „тавче гравче“ („tavče gravče“) – za povšimnutí stojí deminutivní tvary: pánička a fazolky. Banální delikatesa – zapečené fazole servírované ve stylové hliněné misce – by neměla vašim chuťovým buňkám uniknout. Alfou a omegou makedonské kuchyně je maso (zejména mleté) a zelenina, jejíž chuť odpovídá 280 slunečným dnům v roce. Rozepisovat se o šťavnatém čevapčiči, fantastických plněných paprikách, lahodné musace, božské sarmě (plněných zelných či vinných listech) či pljeskavici, na niž do konce života nezapomenete, pro znalé a zcestovalé gurmány asi nemá cenu. Variantou pro nových zážitků chtivě bude bezesporu „турли тава“ („turli tava“), zapékaná směs zeleniny a masa, laicky řečeno jakýsi makedonský „eintopf“.

Pevně věřím, že na závěr ještě najdete místo na klasický dezert – kadaif, baklavu či tulumbu. Sice sladké jako cumel, ale vynikající. Místní káva vás pak ohromí. Nečekejte české sedmigramové zalité kávové klacky, ale sametovou džezovku, neboť kult kávy je klíčovým elementem balkánské kultury. Na vytrávení vám rozhodně pomůže „Скопско“ („Skopsko“), světlý ležák, jenž byl i v bývalé Jugoslávii považován za jeden z nejlepších, což se zcela určitě nedá říct o zbývajících nemnoha makedonských chmelových produktech. Za proslulost skopského pivovaru se skrývá dvojice Čechů, která téměř před sto lety stála při jeho zrodu.

Milovníci vína patrně vychválí červené, specifické odrůdy bílého však paradoxně, dle mého názoru, stále pokulhávají za famózními víny chorvatskými, rakouskými či moravskými.

Nezbývá nic jiného, než si po takto vydatném elementárním seznámení s balkánskou duší dát dvacet. Věřte tomu, není kam spěchat...

Slaví Srbové jinak?

Petr Janeš / lektorát Bělehrad, Srbsko

Tematické zaměření letošního ročníku *Krajiny češtiny* vybědlo studentku 2. ročníku studijního programu *Český jazyk, literatura a kultura* Filologické fakulty Bělehradské univerzity Anu Letić k porovnání oslav našich nejvýznamnějších svátků, viz str. 63 *Krajiny češtiny* č. 12. Troufnu si tvrdit, že pro českou kulturu jsou Vánoce vsuktu tím nejdůležitějším svátkem v roce, ale nejsem si jist, jestli je tomu tak i pro Srbskou republiku. Pravoslavní Srbové podle mého názoru intenzivněji prožívají „slávu“, což je často několikadenní oslava patrona (ochránce) dané rodiny. Patron se po mužské linii „dědí“. Na oslavy dostávají Srbové dokonce volno od svého zaměstnavatele.

První den se sejde širší rodina, druhý den sousedé (na vesnici klidně většina jejích obyvatel), třetí den kamarádi nejmladší generace. U stolu, kde hoří vysoká svíce, si povídají především muži, zatímco ženy dbají, aby hostina probíhala ke spokojenosti hostů, a nosí jeden chod za druhým – vařenou pšenicí s ořechy a medem, polévku, křížem zdobenou „slávkou“ koláč připomínající spíše domácí chléb, vepřové maso (nebo ryby, pokud „sláva“ připadne na středu či pátek nebo jiné postní dny), různorodé drobné koláčky. Kromě vody a kávy se pije červené víno nebo rakije. Pro Srby je tento svátek natolik charakteristický, že se pomocí něj identifikují. O tom svědčí také úsloví: „Kde je Srb, tam je sláva“.

My na katedře slavistiky Vánoce oslavujeme zejména různými večírky a besídkami se studenty. Organizaci má většinou na starosti lektor daného jazyka. Za příspěvní kolegů z bohemistiky jsme v prosinci 2019 uspořádali divadelní představení *Dívčí válka*, jakousi moderní pojetou hru ve hře, již kdysi dávno napsal jeden z mých předchůdců. Hru jsme si upravili podle svých potřeb, aby se mohli chopit rolí především studenti 2. ročníku (autorka textu o Vánocích publikovaného na str. 63 *Krajiny češtiny* č. 12 ve hře ztvárnila roli režisérky), prváci a jedna studentka z ročníku třetího. Při zkouškách, ale i na jevišti, kterým se nám stala čítárna knihovny slavistiky, jsme si užili spoustu legrace a vzájemného „pošťuchování“ mezi muži a ženami.

Jelikož tento akademický rok je posledním rokem mého působení na Bělehradské univerzitě, rozhodl jsem se při tomto večírku rozloučit se neuměle rapováním, protože český rap patří mezi nejoblíbenější žánr našich studentů. Při výuce jsem vyprávěl studentům o naší tradici posledního zvonění a tajně jsem doufal, že si iniciativu přisvo-

Dívčí válka

Ozdobená vajíčka

Sláva. Víno jako krev, koláč jako tělo a svíce jako oběť

jí a s kolegy se dočkáme oněch klasických scének, kdy žáci imitují své učitele, z jejichž chování a jednání si vyberou všemožné „legrácky“. Tento způsob ztvárnění posledního zvonění v Srbsku známý není, maturanti podobně jako u nás pomocí různých líčidel, fixů, barev, mouky, zkrátka všeho, co se jim dostane pod ruku, „zkrášlí“ své mladší kolegy ze střední školy. Chlapci pak při průvodu městem naskáčou do všech fontán, které se jim po cestě namanou, a stříkají vodu na všechny kolem. Bohužel jsem se realizace klasické české verze nedočkal. Bylo mi jen studenty sděleno, že bych jim musel zajistit nějaké zaměstnání v České republice, protože by nedostudovali. Přiznám se, že mě jejich strach poněkud zaskočil, ba i překvapil, protože své kolegy znám a vím, že by je nastavené zrcadlo určitě neurazilo, ale rozhodně pobavilo.

Kdybychom měli odpovědět na otázku, jestli existuje nějaký opravdu velký rozdíl v oslavách svátků v České republice a Srbské republice, museli bychom konstatovat, že nikoliv. Přesto by se několik dílčích rozdílů ve zvycích a obyčejích našlo. Pokud do Bělehradu zavítáte v době od září do dubna, jistě vás překvapí, možná i šokuje, že na ulicích objevíte vánoční výzdobu doslova na každém kroku. Dokonce i vánoční stromek na hlavním náměstí Republiky si můžete „užívat“ takto dlouho (v domácnostech ho často nenajdeme vůbec), zatímco u nás už je na Tří krále po Vánocích veta. Na Štědrý ve-

čer (Badnje veče) Srbové doma i před chrámy rituálně pálí „badnjak“, což je větvička z dubu ceru (u nás je tento strom známý jako dub slovenský). Pálením se oslavuje narození Ježíše Krista. Oheň také upomíná na pastýře, kteří jím tehdy zahřáli Pannu Marii s malým Ježíškem. „Badnjak“ má přinést do rodiny zdraví a štěstí a také zajistit hojnou úrodu.

Ještě si dovoluji připomenout dvě odlišnosti týkající se velikonočních zvyků. Srbové barví vajíčka stejně jako my, ale na rozdíl od nás tu nejdůležitější roli sehrává vajíčko obarvené jako první. Musí být červené a říká se mu „čubar kuće“ neboli ochránce domu. Po celý rok je umístěné na viditelném místě v pokoji, nejčastěji v sekretáři, asi aby co nejlépe mohlo plnit svou funkci a chránit všechny obyvatele domu či bytu. Když studentům vyprávím, k čemu u nás muži během Velikonočního pondělí používají pomlázku, nestačí se divit. Tento náš zvyk jim připadá násilný a celkově nepochopitelný.

Pokud se Srbové chtějí řídit předepsanými církevními pravidly, dodržují před Vánocemi a Velikonocemi čtyřicetidenní přísný půst, který nám připomíná spíše veganský způsob stravování, protože nemohou jíst mléčné výrobky, vajíčka, sádlo apod. Kdybychom sečetli všechny postní dny během celého roku, došli bychom k počtu převyšujícímu půlrok. **Ale přes všechny výše zmíněné odlišnosti máme i díky společným svátkům k sobě velmi blízko a společně vytváříme jeden kulturní prostor.**

„Tavče gravče“
Zdroj: Ресторан АНТИКА

Chorvatský překlad Hovorů s T. G. Masarykem

Eva Pallasová / lektorát Záhřeb, Chorvatsko

„Proč bychom měli dnes i my v Chorvatsku studovat Masarykův život a číst jeho knihy? Především proto, že jsme neměli to štěstí, aby se v naší politické a intelektuální elitě objevila osobnost jeho velikosti, před sto lety ani později, a tak by nám to bylo potřeba.“ Těmito slovy vyzdvihl význam prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka jako evropské morální a duchovní autority předseda Chorvatsko-české společnosti Marian Lipovac při prezentaci nového chorvatského překladu Čapkových Hovorů s T. G. Masarykem. Kniha byla veřejnosti představena dne 22. října 2019 v Českém národním domě v Záhřebu. Akce měla velký ohlas a zúčastnili se jí v hojném počtu i studenti záhřebské bohemistiky. Vztah T. G. Masaryka k Chorvatsku, jak vyplynulo z velmi zajímavé besedy, se formoval mnohem dříve, než se stal v roce 1918 prezidentem Československa. Masaryk se seznámil s chorvatskými poměry už během svého poslanceckého mandátu

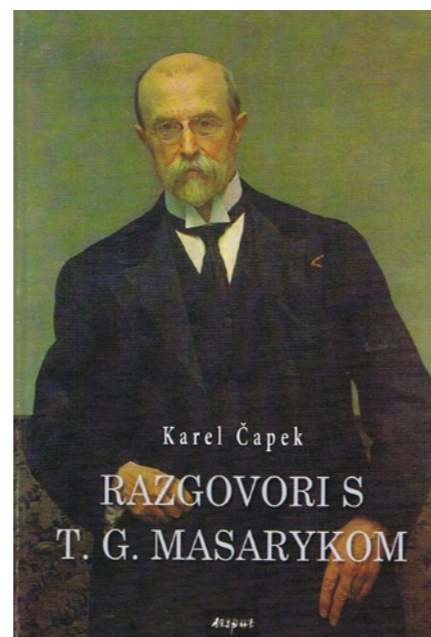
Není bez zajímavosti, že Masaryk je v Chorvatsku jedním z nejpobulárnějších cizinců, pokud by se něčí popularita dala měřit množstvím tabulek s jeho jménem v ulicích. Masaryk má svou ulici v osmi chorvatských městech.

aby záležitost prozkoumal, vyvrátil autentičnost dokumentů a o celém případě pak referoval v parlamentu. To mělo vliv na zrušení rozsudku.

Masarykova náklonnost k Chorvatsku se projevila ještě jednou v dalším procesu s falešným dokumentem. Tentokrát úspěšně hájil zástupce chorvatského sněmu, kteří byli obviněni, že jsou srbskými agenty, jejichž úkolem bylo vyvíjet podvratnou činnost proti Rakousku-Uhersku. Masaryk se o těchto dvou procesech podrobně zmiňuje v *Hovorech* a hodnotí je jako svůj vstup do zahraniční politiky. Sblížil se při nich také s Henrym Steedem, korespondentem *The New York Times* pro Balkán a střední Evropu ve Vídni, což mu pak z války otevřelo možnost publikovat v *The New York Times*.

Masaryk měl jako intelektuál rovněž nesporný vliv na Chorvaty, kteří studovali v Praze, a inspiroval svými myšlenkami i chorvatského politika Stjepana Radiće při jeho politické a osvětové práci mezi chorvatskými sedláky.

Není bez zajímavosti, že Masaryk je v Chorvatsku jedním z nejpobulárnějších cizinců, pokud by se něčí popularita dala měřit množstvím tabulek s jeho jménem v ulicích. Masaryk má svou ulici v osmi chorvatských městech. Tyto ulice byly na počest prezidenta Masaryka pojmenovány v roce 1930 u příležitosti oslav jeho osm-

Titulní strana knihy

desátých narozenin. Ulicemi s Masarykovým jménem dnes každý den procházejí obyvatelé a návštěvníci Záhřebu, Dubrovníku, Daruvaru, Varaždina, Bjelovaru, Virovitice, Čakavce a Trojglavi. Jen v Karlovcí je kvůli byrokratickému pochybení Masarykova ulice pojmenována po jeho synu Janovi. Dodnes tyto ulice symbolizují chorvatsko-české přátelské vztahy a jsou výrazem úcty k velké osobnosti novodobých českých dějin, o níž se toho v Chorvatsku stále neví dost. To je také jeden z důvodů, proč byl vydán nový překlad Čapkových Hovorů. Jeho úkolem je přispět k popularizaci T. G. Masaryka v Chorvatsku.

Kniha byla vydána za finanční podpory města Záhřebu ve vydavatelství Disput. Je opatřena slovníčkem méně známých slov a rejstříkem jmen významných českých osobností a institucí, o kterých se v textu pojednává. Najdeme zde také obrazovou přílohu s fotografiemi z Masarykova života a krátkou předmluvu Masarykovy pravnučky Charlotty Kotik. Překladu se ujala profesorka Dubravka Dorotić Sesar, přední chorvatská bohemistka, dlouholetá vedoucí katedry bohemistiky na Filozofické fakultě Univerzity v Záhřebu a renomovaná překladatelka děl české literatury do chorvatštiny.

Literární zdroj

ČAPEK, K. (2019): *Razgovori s T. G. Masarykom*. Zagreb: Disput.

Zabijačka

Bohdana Pěva Šolcová / krajská komunita Daruvar, Chorvatsko

Zabijačky (domácí porážky prasete) byly v minulosti na českém venkově v zimním období téměř v každém domě, v současnosti jejich četnost s ústupem drobného hospodářství, dostupností vepřového masa v obchodech a změnou životního stylu výrazně poklesla. Jinak je tomu u našich krajanů v Chorvatsku.

Naši sousedé v české vesnici Lipovec¹ v Chorvatsku pořádali domácí zabijačku a jako dobří sousedé nás nezapomněli pozvat. Přestože jsem se jako dítě zúčastnila několika zabijaček u svých příbuzných na vesnici ve středních Čechách, na nichž jsem jako pomocnice z ruky plnila jitrnice, špejlovala je, míchala krev a roznášela s ostatními dětmi výslužku po sousedech, byla pro mě tato zabijačka v Chorvatsku výjimečná, jelikož jsem ji prožila od A do Z, tedy od porážky prasete až po uklizení dvora. Nadto jsem ji prožila se svým manželem, pro něhož byla tato událost životní premiérou, a také se jí účastnily mé malé dcerky. Fázi omráčení prasete vynechaly, ale vykvrvení, spařování, drbání a porcování viděly na vlastní oči. Dokonce se s nadšením zapojily do výroby zabijačkových produktů. Měly tak vzácnou příležitost poznat celý proces zpracování masa, než se dostane na umělohmotný tácek v supermarketu.

Tento zážitek se pro mě stal silným impulzem ke sběru informací o tradici zabijaček v České republice a ve Slavonii². Často od krajanů v Chorvatsku slyším, že Češi,

kteří se do Slavonie přistěhovali, naučili Chorvaty prasata chovat a zpracovávat tak, že z nich nezůstalo téměř žádný odpad.

„Tehty, když sem naši staří došli, vyřezávali Chorvati z prasete jen maso a ostatní vyhodili. My Češi jsme je naučili sníst celé prase. Kromě paznehtů.“

„Z prasete jsme dříve využili všechno. Dokonce i žluč, kterou jsme přidávali do barvy na bílení stavení.“³

Domácí zabijačka je česká tradice s dlouholetou historií a neodmyslitelně patří k venkovské kultuře. Přestože domácích zabijaček na českém venkově ubývá, jejich obliba ne-

klesá. Tato tradice mnoha lidem chybí, pro některé se stává nostalgii, na což reagují pořadatelé různých akcí pořádáním tzv. veřejných zabijaček (ovšem bez veřejné porážky zvířete). Organizátoři je většinou inzerují jako zabijačku domácí, staročeskou, pravou domácí, pravou moravskou, pravou nefalšovanou domácí zabijačku atp. Tyto veřejné zabijačky se konají na veřejných prostranstvích, např. na náměstích, návších (tyto jsou někdy označovány jako obecní zabijačka), ve skanzenech nebo v restauračních zařízeních. Při svém průzkumu jsem narazila dokonce na zabijačky, které se konaly v centru Prahy. Zažít „pravou“ atmosféru zabijačky slibovali například organizátoři akce *Letenské prase aneb Zabijačka v muzeu*⁴, která se konala letos v lednu před budovou Národního zemědělského muzea v Praze. Jedním z doprovodných programů byl workshop s řeznickým mistrem, který učil návštěvníky výrobu jitrnic, tlačanky nebo jelit. Za povšimnutí možná stojí největší vepřové hody pod širým nebem, tzv. *Vepřobraní aneb Vepřové hody na Smichově*⁵, kde měli návštěvníci možnost ochutnat nejen klasické zabijačkové speciality, ale také speciality z různých koutů světa, jako například italské prosciutto, španělský salchichon, plněné pelmeně nebo maďarskou mangalicu. To vše mohli spláchnout pivem, ciderem nebo svařeným vínem a k tomu ještě vyhrávala kapela. Zabijačku jako zážitek dokonce

¹ Lipovec (chorv. Ljudevit Selo, původně Luisendorf) je malá vesnice, kterou založili Češi v 19. století. Různé prameny uvádějí rozdílná data jejího vzniku. Historik Václav Herout uvádí, že by se za rok založení vesnice Luisendorf mohl považovat rok 1855 (Herout, 2019, s. 10).

² Slavonie – historická země ležící mezi řekami Drávou, Sávou a Dunajem. Toto úrodné nížinné území je rozděleno mezi Chorvatsko a Srbsko. Ve 2. polovině 19. století došlo k velké vystěhovalecké vlně Čechů do Slavonie.

³ Vzpomínky krajanů v Lipovci a v Jazveniku.

⁴ Letenské prase aneb Zabijačka v muzeu – Národní zemědělské muzeum, s. p. [online]. Cit. 2020-03-22. <<http://www.nzm.cz/akce/letenske-prase-aneb-zabijačka-v-muzeu>>.

⁵ Vepřobraní – Foodevent, Organizace gastronomických akcí [online]. Cit. 2020-03-22. <<http://foodevent.cz/festivaly/veprobrani-2/>>.

Prezentace knihy v Českém národním domě v Záhřebu, 2019, (zleva) předseda Chorvatsko-české společnosti Marian Lipovac, Dubravka Dorotić Sesar, překladatelka, ředitel nakladatelství Disput Josip Pandurić

Drbání prasete

Porcování prasete

nabízejí zážitkové agentury. Stačí kliknout na jednu stránku, objednat a agentura zařídí „pravou a nefalšovanou“ zabijačku „na klíč“.

Myslím, že z výše uvedeného je patrná proměna domácí zabijačky v atrakci (viz např. výše zmíněný food festival *Vepřobraní*). Cílem těchto akcí je pobavit přítomné, lidé mají možnost ochutnat zabijačkové produkty a zakoupit si je. Mohou také zhlédnout výrobu masných produktů, některé akce nabízejí i gastronomický workshop, jinde zase řeznický mistr vypráví, jak se zabijačka dříve na vesnicích dělala a co se při ní dělo.

Životní styl v České republice se změnil. Lidé mají čas se bavit, jsou zvyklí mít všechno hned a také mají větší spotřebu (to platí také pro jiné státy). Dnes je daleko jednodušší a rychlejší koupit levné vepřové maso v supermarketu, než chovat doma v chlívků pašíka na maso, porazit jej a následně zpracovat. Když dostane spotřebitel chuť, může si koupit nejen vepřové maso, ale také zabijačkové produkty, a to kdykoliv během roku. Již nemusí čekat na zimní měsíce, kdy se tradičně prasata zabíjejí. Aby chovatel získal domácí vepřové maso, musí vynaložit spoustu úsilí a energie, a to se týká nejen chovu prasat, ale také samotné zabijačky. Porážka prasete a jeho následné zpracování a uklízení dvora znamená práci na celý den. Také podmínky pro chov prasat se změnil. Dnešní vesnické dvorky vypadají jinak než za dob našich babiček či prababiček. Obyvatelé vesnických domů proměnili své dvory a zahrady v relaxační zónu se zahradním krbem a okrasnými záhony, kde pro užitkovou zvířata již není místo. Člověk dnešní doby vyžaduje pohodlí, komfort, volný čas, nechce nepořádek na dvoře a omezovat se péčí o zvířata. Doba samozásobitelství masem v České republice skončila.

Cílem zabijačky v Česku konané v domácím prostředí tedy není vytvořit zásoby masa (levné maso je možné koupit kdykoli během roku), ale setkat se s rodinou, přáteli, uspokojit chuť na zabijačkové produkty

a pobavit se. Lidé většinou neporázejí prasce, které si sami odchovávali, ale nechají si přivést již naporcované prasce z velkochovu nebo od farmáře. Maso potom dále zpracovávají v domácích podmínkách. Tento typ zabijačky se nejvíce blíží tradiční domácí zabijačce.

S žádnými těmito typy zabijaček se ve Slavonii nesetkáme. Zabijačka se ve vesnickém prostředí charakteristickým svou zemědělskou činností neproměnila v zážitek a v městském prostředí není zabijačka-zážitek vyžadována. Kde není poptávka, není ani nabídka. Tradice domácího chovu prasat je ve slavonských vesnicích velmi silná a pro chov prasat tu jsou podmínky více než příznivé. Dvorky a dvory se tu od dob našich předků příliš nezměnily a tam, kde by mohla stát garáž nebo zahradní krb s grilem, stojí chlévy, jež neopustily od předminulého nebo minulého století své místo. Samozřejmě i zdejší dvory nabízejí svým současným obyvatelům odpočinek a zábavu, ale chlévy zůstaly na svém místě. Protože tu drtí většina obyvatel žije na vesnicích, kde se z našeho pohledu žije téměř tradičním způsobem života, jsou zabijačky v chladných měsících na denním pořádku. Od listopadu do února může návštěvník Slavonie zhlédnout nejedno drama zabijačky v některém ze slavonských vesnických dvorů. Hlavní funkcí slavonských zabijaček oproti českým je v první řadě samozásobitelská funkce. Funkce sociální taktéž nemá zanedbatelný význam: lidé se na zabijačce sejdou, společně pracují, baví se, a to je stmeluje. U některých typů českých „modernizovaných“ zabijaček je pospolitost potlačena nebo zcela mizí (u veřejných zabijaček).

Co se týče porážky prasete, došlo nejen v České republice, ale také v Chorvatsku k da-

leko humánnějšímu omráčení prasete. Dříve se používalo sekery, dnes se používá jateční pistole. Jak už bylo výše zmíněno, Češi zužitkovali z prasete téměř všechno. Například prasce střeva se prala a používala na výrobu jitrnic, jelit a tlačanky. Dnes se z nich stává odpad. Čištění střev je nepříjemná a zdlouhavá činnost, a tak se střeva vyhazují a nahrazují umělými nebo přírodními průmyslově vypranými. Snaha usnadnit a zjednodušit pracovní proces je společná české i slavonské zabijačce. Neznám v českých vesnicích ve Slavonii například nikoho, kdo by ještě plnil jitrnice z ruky. Většinou se používá mechanická plnička s klikou nebo stará ruční plnička.

V zimních měsících může návštěvník Slavonie zhlédnout nejedno drama zabijačky... Hlavní funkcí zabijačky je v první řadě samozásobitelská funkce... Nezanedbatelný význam má také funkce sociální...

Během doby došlo k posunu od náročných a pracných způsobů konzervace masa k těm méně náročným. Jsme dobou mrazáků, a tak se maso jednoduše zmrazuje. Maso se také udí. Ne ale z nutnosti konzervace, ale z důvodu chuti a vůně. V Chorvatsku se udí tradičním způsobem. Samostatně stojící vysoká cihlová udrina je tu běžnou součástí vesnických dvorů a není ničím výjimečným. A kdo nemá udrinu, může se spolehnout na sousedskou výpomoc.

Naši sousedé, Zdenka a Dobrica Obradovičovi (Zdenka roz. Malinová), museli před zabijačkou připravit vše potřebné. Zdenka navařila kroupy na výrobu jelit a prdeličky, nakoupila housky na jitrnice, připravila koření a přichystala hrnce. Dobrica zase připravil nástroje, necky, přenosný kotel na škvarky, dříví, stůl a háky na maso. Začali jsme ráno, kdy se sešla užší rodina, Zdenčin bratr Emil, jeden rodinný přítel a my sousedé. Dobrica jakožto nejzkušenější člen rodiny prasce omráčil a vykřvil do připravené

Vaření jitrnic

Vaření tlačanky

nádoby. Mužští prasce přenesli do necek, kde jej spařili a očistili od štětín. Potom prasce pověsili za zadní nohy na háky a poté nastal zdlouhavý a namáhavý celodenní proces porcování prasete a výroba zabijačkových produktů: jitrnic, jelit, tlačanky, škvarků atd.

Dopoledne nám Zdenka, paní domu, připravila ke svačině smažená játra na cibulce s chlebem a k obědu nám předložila prdeličku, vařené maso a guláš. Během dne se v kotli smažily škvarky, které se i s jinými zabijačkovými dobrotami zapíjely pivem a slivovicí. Popíjení alkoholických nápojů neodmyslitelně patří k zabijačkové tradici a mnohdy se ve společnosti dávají k dobru „veselé historky“ ze zabijaček, vzniklé jako důsledek nadměrného požití alkoholu.

Všichni lidé, kteří se zabijačky účastnili, aktivně pomáhali. Po různých etapách práce se společně hodovalo a slavilo. Občas se ale stává, že lidé přijdou pomoci, ale spíše se veselí, popíjejí a hoduji, a tak domácí musejí odvést převážnou část práce sami. To se ale nestalo v případě této zabijačky.

Zdenko, zachováte zvyk posílání výslužky?

„Vzpomínám si, že se vejslužka posílala sousedům, rodině a známým. A ta vejslužka se ti potom vracela zpátky, protože zase když sousedi nebo rodina zabíjeli, poslali ti zase oni vejslužku. Dříve se sousedi mezi sebou domlouvali, kdy kerej bude zabíjet, a tak se zabijačky rozložily do celé zimy. Celou zimu nám někdo přinášel vejslužku, a tak jsme měli pořád čerstvé maso. Dneska se to už nedodrzuje, protože lidé mají mrazáky. Vejslužka se posílá jen nejbližší rodině. A někdy ani ty ne. A taky se už sousedi nedomlouvají, kdy kerej bude zabíjet, takže v jednom dni je ve vesnici i několik zabijaček. Do dřív nebejvalo.“

Jak jsem již výše zmínila, jedním z charakteristických rysů zabijačky je pospolitost, vzájemná pomoc rodiny, sousedů a přátel.

Kdo vám se zabijačkou pomáhá?

„Dřív pomáhala celá rodina, sousedi a kamarádi. Dneska jim pomáhají jenom naše děti, bratr Emil, kerej bydlí vedle, a letos nám přišel pomoci ještě náš kamarád kominík. Dřív přicházelo na zabijačku hodně lidí.“

Proč si nejdete koupit maso do supermarketu?

„Nakupovat vepřové maso v trhovině⁶ se nám nevyplatí. A taky víme, čím naše prasata krmíme. Dáváme jim jenom dobrý věci: kurúzu⁷ a zbytky z kuchyně.“

Podle sčítání lidu v roce 2011 je Lipovec (chor. Ljudevit Selo) malá vesnice s 252 obyvateli a 75 domácnostmi.⁸

Kolik lidí ve vesnici chová prasata?

„Všichni. Myslím, že všichni tu mají prasata. Dřív bylo ve vesnici i spousta dobytka, ale teď má krásy málokdo. Už se nevyplácí mlíkárně prodávat mlíko. Ale chovat prasata se pořád vyplácí. Některý je chovají pro sebe, ale jiný taky za prodát. Třeba Královí, ty mají přes šedesát prasat. Nemají postavenej prasceček za velkochov, ale prasata mají nastrokaný do všech chlívků, co mají na dvoře. Kam se podiváš, tam je prasce. Nebo třeba teta Růža, ta má taky hodně prasat.“

Dříve bylo samozásobitelství součástí venkovského života. Podle slov našich sousedů se člověk, který nechoval prasata či choval pouze jedno prasce, dostal do řečí. Chov prasat byl tedy jakousi společenskou prestiží.

Tradice zabijačky mění svou podobu nejen v České republice, ale také v chorvatské Slavonii. Příčinou je rozdílný životní styl a ekonomická situace. V Česku se na rozdíl od Chorvatska vytratila samozásobitelská funkce a převládla funkce zábavní a zážitková, v menší míře funkce sociální (setkání rodiny a přátel). Zabijačka jakožto atrakce se dostala do měst a skanzenů. Přestože

domácí zabijačka z českých vesnic nezmizela, není již běžnou součástí venkovského života a rok od roku počet zabijaček klesá.⁹ Ve slavonských vesnicích v Chorvatsku je zabijačka běžnou, samozřejmou a častou záležitostí. Jejím hlavním motivem je samozásobením masem. Taktéž v Chorvatsku došlo k oslabení funkce sociální (byť ne v takové míře jako v Česku), zabijačka se stala záležitostí nejužšího okruhu rodiny a přátel. Konzervace masa také prošla proměnou a stejně jako v Česku také v Chorvatsku se maso nejčastěji zmrazuje. Podle mého odhadu se v Chorvatsku z domácích zabijaček vyudí více masa než v Česku.

Co říci závěrem? Možná to, že navzdory všem proměnám zabijačka stále žije a není třeba se bát, že by tato česká tradice vymřela. Pravděpodobně jednou v budoucnu vymizí její hlavní funkce, ale aspekt sociální zůstane. Byť v oslabené podobě.

Také my jsme odcházeli od sousedů po celodenní lopotě a zábavě s cennou výslužkou, a to prožitkem přátelství a pospolitosti, přestože nás cestou domů ještě tížila hmotná „vejslužka“.

Literatura

HEROUT, V. (2019): Luisendorf – Lipovec. In: *Přehled kulturních a historických, literárních a školských otázek*. Daruvar: NVI Jednota, s. 10.

⁶ Trhovina (z chor. trgovina) – obchod.

⁷ Kurúza (z chor. kukuruz) – kukuřice.

⁸ Croatian Bureau of Statistics [online]. Cit. 2020-03-22. <<https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/censuslogo.htm>>.

⁹ Zabijačka po česku – Radio Prague International Radio Praha [online]. Cit. 2020-03-22. <<https://www.radio.cz/cz/rubrika/panorama/zabijačka-po-cesku>>.

Spařování prasete

Škvaření sádla

Český Banát – překvapivě živé tradice!

Vladimír Kovář / krajská komunita Eibenthal, Rumunsko

Víte, že do králikárny patří zajíčci, na psaní se používá plavajz, čtou se cajtunky, vaří se buchty a v chlívku bydlí mišánek? Ne? Tak čtěte dál.

Stařenky v kroji na ulicích Eibenthalu nepotkáte (tak maximálně v šátku a se zástěrou), ale čeština tu ve vsi o třech stovkách obyvatel zní běžně. V obchodě a hospodě, ve škole, lidé se zdraví česky a prohodí zdvořilostní: „Co děláš?“, na které se odpovídá: „Ále, dobře.“ A místní Češi jsou po širokém okolí dodnes proslulí také píli, pracovitostí, spolehlivostí, houževnatostí a vynalézavostí, prostě vlastnostmi, které jim umožnily přežít v tvrdé realitě drsného horského kraje v Karpatech na jihu Rumunska.

Vítejte v českém Banátu!

„Dvacet let,“ pronesl po chvíli zamyšlení Tiberiu Pospíšil, tady v Eibenthalu zvaný jednoduše Tibi, a spokojeně se opře o pult ve své čerstvě otevřené restauraci. „Hraní na Štěpána jsme obnovili po dvacetileté pauze. Ju, to jsem byl ještě harant, když se hrálo naposled.“ Je krátce po Novém roce 2020 a my se vracíme k svatoštěpánskému vyhrávání, které Tibi a vesničtí muzikanti vrátili zpátky do života jako jednu z tradic české vesnice v Banátu na jihu Rumunska.

„Vůbec nevdává, že dřív se chodilo vyhrávat v noci a my šli odpoledne. Dělalí jsme to hlavně pro ty babičky, které si to pamatují z mládí a které by nám v noci ani nejspíš neotevřely. A víte, jak byly šťastné, že si na ně někdo vzpomněl a přišel za nimi? Nakonec chodilo po staveních na padesát lidůch,“ spokojeně pronesl banátským dialektem češtiny chlapík, který se krátce po třicítce díky své činnosti stal nadějí na záchranu jedné z šesti českých vesnic.

V době, kdy jeho předkové mířili z Čech nejdříve na volských potazích a poté na vorech po Dunaji vstříc největšímu dobrodružství svého života – vstříc založení vesnic v hlubokých lesích jižních Karpat, měl před sebou „modrý abbé“ Josef Dobrovský poslední dva roky života a kolem Josefa Jungmanna se teprve formovala skupina vlastenců, kteří dali základ českému národnímu obrození. Drobní rolníci a řemeslníci, později doplnění horníky z mnohdy německých částí Českého království, tak s sebou

do Banátu přinášeli zvláštní směsici předobrozenecké mluvy s řadou germanismů, hlubokou spontánní katolickou zbožnost a lidové tradice a zvyky, z nichž mnohé zakonzervovány v odlehle horské krajině na periférii civilizace přečkaly poryvy epoch a vydržely po dvě staletí až do současnosti.

Leč zpátky k Tibimu, který ve své osobě doslova ztělesňuje novodobou historii Eibenthalu. Narodil se ještě za Ceaușesca, vyrůstal v turbulentních 90. letech, kdy na jedinou šlo volně cestovat, navštívit vzdálené příbuzné (kteří se na konci 40. let v rámci repatriace vrátili do Československa), kdy si šlo pořádit do té doby naprosto nedostupné věci.

Ale kdy zároveň primitivní zemědělské hospodaření s kravkami na horských políčkách dostalo brutální K. O. v konkurenci levnější velkoprodukcí a kdy stejně srážku s novou realitou nepřežily nerentabilní komunistické fabriky, v případě Banátu většíinou doly. Lidé „hlasovali nohama“ a houfně odcházeli, tu do Temešváru, tu do Ústí nad Labem či Prahy... A když po smrtelné nehodě dvou horníků v roce 2006 skončil černouhelný důl, zdálo se, že je to pro ves-

nici polibek smrti. Tibi byl jedním z mála, kteří to nevzdali. S kamarády z České Lípy vybudoval penzion U medvěda s hospodou, začal se starat o turisty, spoluzaložil festival českých rockových skupin, nově otevřel restauraci a buduje minipivovar.

Společně s aktivitou jemu podobných vzrůstá i naděje, že přežijí i další unikátní tradice, které v českých zemích mnohdy známe už jen z literatury o folkloru. Třeba jarní zavádění pod máj a svěcení oltářů. Tyto svátky navazují na Velikonoce (kterým se tu říká „červené svátky“ nebo „zajíček“) a liturgicky je uzavírají – jde o svatodušní svátky neboli letnice. Nebo tradiční posvícení (v Eibenthalu v půli října na svatého Havla) či „kinderbál“, což je maškarní bál, poslední pozůstatek dřívě třídního slavení masopustu. Přežily také barborky, které obcházejí stavení začátkem prosince, a jinde nezvyklá tradice „chození s panenkou Marií“, kdy se před Vánoce sousedé navštěvují se soškami panny Marie a předávají si je „ze stavení do stavení“ společně s přáními všeho dobrého.

My se ale vraťme do pozdního jara, které tady v Banátu umí být hodně horké. Je přelom května a června a v sále „hospodoobchodu“ Krajánek je příjemný chládek. V koutě stojí opentlený stromek, pod ním stůl se džbánem vína a za ním ční mohutná postava Jana Jágra, kterému přes jeho šest desítek let neřekne nikdo jinak než Janánek. Bývalý stělmistr z rudných dolů a vynikající kolář a řezbář pohlédne na muzikanty, harmonikové duo Václavů Kaftanů (opravdu se oba vrstevníci jmenují stejně, tak se rozlišují přezdívkami Fidi a Cenko), a mávne rukou. Hudba vmžiku ztichne a tančící páry se řadí před Janem Jágre, který spustí tradiční formuli.

„Málo málo maloučko, ať se stane malé pomlčeníčko, slovíčko nebo dvě...“ A pak pokračuje k dívce: „Když jsme tuhle máj chtěli mít, museli jsme pro ni přes kopce jít...“ A dál v improvizaci vymýšlí, co vše se jim stalo a jak si „všechny kosti v těle polámali“ a zakončí výzvou, aby tanečnice hodila drobnou bankovku do mysy: „Kdybys nám na tu máj něco nedala, to by byla pohana mezi všema eibenthálskýma ženama.“ A po symbolickém

přípitku mávne s mohutným vivat rukou a muzika zase spustí českou polku.

Za hodinu či dvě je „odmájováno“, mísa se záplavou většinou jednoleiových zelených bankovek putuje k muzikantům a ti si spolu s jinými „kuřáky“ odskočí na „cigár“. Do sálu se troují další vesničané vesměs v důchodovém věku, a zatímco muzikanty čeká vyhrávání na teď už klasické venkovské tancovače až do pozdní noci či spíše časného rána, Jan Jágr (podle rumunské transkripce Ioan Iager) si může utřít zpočtené čelo a osvěžit zemlené hrdlo – pro letošek má odmluveno.

„Teď to jde rychle, za hodinu či hodinu a půl je hotovo, a to každý přijde dvakrát, třikrát. Kdysi nám to trvalo třeba čtyři hodiny a každý šel jen jednou. A jen svobodní, co byli ve věku na ženění a vdávání. To bylo třeba čtyřicet párů. Ne jako dnes, kdy chodí i žaby, co mají pět, šest rokůch,“ mávne Jágr rukou, jak vzpomíná na léta minulá. „Jenže co dělat, tak to je, nejsou mladí,“ přehlédne drobotinu, která ovládla volný parket a řádí v sále. „Dřívěc to byla čest, obstarat máj, to mohli jen vybraní kluci. Taky byla nejdřív posvěcená v kostele a pak šel průvod do hospody nebo kamínu,“ použije místní označení kulturního domu.

To už ale harmonikáři (mimořadně v občankách mají křestní jména zapsaná v podobě Venšel, čteno Vencel, podle tradiční původní německé podoby Václava) nabereou luft do měchů a spustí českou klasiku prostřídávanou dravějšími balkánskými rytmy. Zatímco ve velkém sále se tančí a není skoro slyšet vlastního slova, vedle se mastí karty či povidla o všem možném a do toho se troují babičky do krámu nakoupit a nakouknout do sálu, jak to v něm žije.

Naproti tomu svěcení oltářů má mnohem slavnostnější ráz. Místní v den konání staví od časného rána po vsi na čtyřech místech přenosné plechové „voltáře“ – a pro rodinu je čest, když stojí před jejich stavením! „Vždycky je ozdobíme květinama, co máme na zahradě. Každý donese, co má, ať to je co nejhezčí,“ líčí Edgar Mleziva, před jehož domem na dolním konci, přímo naproti zmíněnému Krajánkovi, je jedno ze stavení této v Česku takřka zapomenuté tradice. „V poledne se jde do kostela a po mši velebný pán s průvodem obchází vesnici. Nejdřív jdeme nahoru, tam jsou dva voltáře, a pak zasejz na dolní konec. U každého se zastavíme a pomodlíme.“

Vesnicí tak kráčí ve slavnostních šatech za zvuků náboženských písní doslova každý, kdo může chodit. Další postávají nebo sedí na židli či vozíku aspoň u toho oltáře, ke kterému to mají nejbliž. Dívky, vyšňožené jak na svatbu, mají košíčky s květinovými lístky, které rozhazují po cestě. Starší školáci ministrují, jeden drží křížek, jiný zvoní, další nese kadidlo či knihy, čtveřice věřících rozprostře nad knězem baldachýn. U oltáře poklekají, a když kněz uzavře úryvek z bible formulí „Slyšeli jste slovo boží“, ozve se sborové „Amen“.

Podsaditý čtyřicátník Edgar, který ještě stihl odpracovat několik roků jako „dolník

Masopust v Eibenthalu

Voltáře v Eibenthalu

in horách“ před jejich zavřením, je hrdý na víru svých předků. Návštěva kostela je samozřejmostí, zvláště „nýčko“ poslední roky, kdy dlouholetý eibenthalský farář Václav Mašek odešel do penze a do vsi dojíždí kněz jen na nedělní mši. Ve vsi se „drží“ všechny důležité katolické svátky včetně mše, taky pohřby a dnes řídké svatby kostel nevynechají.

A kdo může, začátkem srpna míří do poutního kostela v Čiklavě, část tradičně po svých – na více než stokilometrové pouti. Tu tady nikdo nespojuje s kolotoči či lacinými tretkami jako u nás, ale právě s putováním. Edgar kvůli práci nalozí rodinu do auta a vyrazí až v den mše, ale čtyřadvacetiletý Alois Pospíšil (Tibiho bratranec) loni putoval pěšky. „První den jdeme do Bigru a odtud do Berzásky, tam přespíme a pak pokračujeme do Gerníku. Tam je druhá noc a třetí den dojdeme přes Sascu Montanu do Čiklavy.“

Má výhodu, že jako průvodce turistů je trénovaný, ale starší poutníci a děcka toho mají dost: „Spí se, kde to jde. Po příbuzných a známých, na posteli a na zemi, na seně. V kostele na kůru i pod oltářem, když je hezky, venku.“ Loni hezky nebylo, přišlo a zima lezla za nehty, přesto hlavně mladí spali vně poutního kostela na větru, krytí jen ochozem a zachumlání ve spacácích. „Je to zvláštní zážitek, jít to pěšky. Člověk to úplně jinak vnímá. A dřív to někteří chodili pěšky i zpátky!“

Jak dlouho budou ještě tradice v Eibenthalu a v jiných českých vesnicích Banátu žít? „Tak dlouho, dokud je budou lidé udržovat. Musí si uvědomit, že nás to spojuje s našimi předky,“ zamyslí se Tibi a dodává: „Ještě před pár lety ti starší říkali: to nemá cenu. Pro koho to dělat? Teď se k tomu vracíme a začínáme si toho zase vážit. Třeba to vyhrávání. Chceme znovu dělat masopust, průvod masek. Letos se nám to nepovedlo dát dohromady, ty staré masky už nejsou nebo jsou rozpadlé, snad je někde na horním konci ještě bába s nůši, ale medvěd není. Ale „kinderbál“ se povedl, to už nebyly jen nějaké tanečky odpoledne pro děcka, ale akce, na které se šla spousta lidí z vesnice a tančilo se do půl páté. Šijeme si kroje pro dospělé, chceme se scházet nacvičovat tance, které jsme kdysi tančili. Myslíme, že se to tady zase začíná probouzet.“ ■

ZAJÍMAVOSTI

Potíže s kroji

Každá česká vesnice v Banátu má odlišný kroj. Je to dáno především historií – osadníci byli ze širokého pásu od Domažlic, Plzně, Rokycan až po Nymbursko či Čáslavsko, ale i od Kladna či z jiných míst. Každý si přinesl vlastní kroj a trvalo desítky let, než se prosadila jedna varianta, kterou etnograficky nejde zařadit k určitému českému regionu. Navíc roky tuhé komunistické diktatury východního stříhu folkloru moc nepřály a národnostním menšinám ještě míň. Když k tomu připočteme silnou hornickou tradici (v Eibenthalu 150letou), není divu, že nyní jen velmi těžce pamětníci dávají do kupy podobu vyšívané mužské košile. Ani jejich výroba není jednoduchá: košile se nejdřív nastříhají a ušijí, pak se rozpárají a vyšívací, aby se nakonec definitivně znova sešily!

Nýčko v Banátu

Dialektově čerpá banátská čeština hlavně ze západočeského nářečí, odkud pochází i „vlajková loď“ v podobě výrazu „nýčko“ (objevila se i v názvu komiksové knihy *Nýčko v Banátu*). Dalšími dodnes živými výrazy jsou třeba drobet, muší bejt, mušíme, mušeli, či tvar chlapůch, lidůch či deset vajcůch. Buchty se tu vaří, vajčko se peče (na fangli), do záhonu patří semička a do králikárny zajíčci. Sele je mišánek a když vyroste, tak se udělají třeba vurštle nebo budík (tlačenka), máčítka (zabijačkový guláš) či zulec. Tím se dostáváme ke germanismům: na psaní je plavajz (tužka), jezdí se cukem (vlakem, cuk ale znamená i průvan) nebo šifem (lodí), na mašině (autě) je prenz (brzdy) a čtou se cajtunky (noviny). Ve stavení jsou sednice, ale před ním konk (veranda) a vedle hausplac (dvůr). Ale hlavně, aby vše bylo richtig!

Česká beseda Eibenthal

Florence – žákovský tým a pamětnice Helena Jindáčková při prohlídce dobových fotek

Boston – Eva Paddock s dětmi z České školy T. G. Masaryka

Rhein-Main – kamerová zkouška žákovského týmu České školy bez hranic s Pavlem Taussigem

Düsseldorf – komiks o životě Evy Apfelthaler

Milán – nahrávání rozhovoru s pamětnicí Růženu Růžičkovou

Příběhy našich sousedů ve světě

Eva Mikulášková / Post Bellum, o. p. s.

Díky učitelům a dětem z českých škol v zahraničí se sbírka *Paměti národa* v roce 2019 rozrostla o 11 příběhů českých krajanů z Evropy a USA!

Na mapě České republiky už nezbývá mnoho míst, kam by svůj pomyslný špendlík nezapíchl učitelé a koordinátoři vzdělávacího projektu **Příběhy našich sousedů** spadajícího pod aktivitu **Paměti národa**, v jehož rámci se každým rokem osmáci a deváťáci základních škol, vybavení diktafonem nebo kamerou, vydávají do terénu objevovat a pro veřejnost zachraňovat příběhy pamětníků. Není proto divu, že se o **Příbězích našich sousedů** dozvěděli i učitelé působící v českých školách v zahraničí.

V roce 2019 proběhl díky finanční podpoře Ministerstva zahraničních věcí ČR první ročník **Příběhů našich sousedů ve světě**. Zapojilo se do něj 69 dětí a 11 učitelů z těchto škol: Schola Bohemica Düsseldorf, Česká škola bez

hranic Rhein-Main, Česká škola ve Florencii, Česká škola Miláno, Česká škola bez hranic Paříž, Česká škola bez hranic Ženeva, Česká škola bez hranic Londýn, Česká škola T. G. Masaryka v Bostonu a Česká škola T. G. Masaryka v Chicagu.

Jedni z prvních, kdo o nahrávání pamětníků s dětmi projevili zájem, byli krajané v italské Florencii. Svou roli určitě sehrál fakt, že od začátku věděli, s kým by rádi nahrávali rozhovor. V kopcích nad Florencií, v městečku Fiesole už více než 20 let žije Češka Helena Jindáčková, bývalá hráčka dívčí kopané, která emigrovala v roce 1969 během zájezdu TJ Slavia Praha do Itálie a natrvalo se usadila v Toskánsku. Děti rozhovor natočily na kameru a své setkání zdokumentovaly i foto-

graficky. Práci si společně se svou učitelkou a zároveň ředitelkou České školy ve Florencii Zdeňkou Skorunkovou rozvrhly na několik měsíců. „Sbližování generací je pro nás v zahraničí velmi důležité. Žáci měli možnost rozšířit si vědomosti o soudobých dějinách České republiky, kromě toho dochází k rozvoji slovní zásoby, mluveného projevu celkově, ale i technických dovedností, jako je práce s kamerou a s diktafonem, a v neposlední řadě k posílení kolektivu,“ zhodnotila na závěr svou účast v projektu Zdeňka Skorunková.

Jedním z hlavních přínosů projektu je podle učitelů mezigenerační setkávání, při kterém se děti blíže seznamují nejenom s moderní historií, ale také s minulostí své

vlastní krajské komunity. Zároveň děti při rozhovorech s pamětníky používají češtinu mimo své „obvyklé“ prostředí, tedy mimo okruh rodiny a české školy. Náplň projektu se proto velmi dobře doplňuje s posláním českých škol. Setkání s pamětníkem je autentickou zkušeností, kdy se děti mohou identifikovat s osudem konkrétního člověka, který musel začít nový život v cizině, stejně jako to často zažívají oni sami, i když o pár desítek let později a za jiných okolností.

„Když jsem v Praze, tak jsem Češka, a tady jsem už taky Francouzka. Ale češtiny ve mně stále je!“ svědčila dětem z České školy bez hranic v Paříži v závěru rozhovoru Alena London, rozená Králová, která je jedním z jedenácti natočených pamětníků. Vyrostla v centru Prahy a strávila tu prvních 25 let života. Při studiu medicíny se seznámila se svým budoucím manželem Gérardem Londonem, synem komunistického politika Artura Londona, odsouzeného na doživotí v procesu s Rudolfem Slánským.

Po okupaci Československa se Alena definitivně rozhodla, že se přestěhuje za manželem do Paříže. „Říkala jsem si, že můj život nebude v Československu po pádu pražského jara jednoduchý, protože jsem se jmenovala Londonová a manžel London. V té době právě vyšlo *Doznání*. Kniha, kterou napsal můj tchán, a která vysvětlovala, jak během stalinského procesu byl schopen přiznat něco, co neudělal. Bála jsem se, že můj život tady bude velice komplikovaný, že například pracovat v Praze pro mě bude vy-

loučené. Prostě, absolutní ztráta svobody. To mě donutilo, abych se rozhodla, že budu žít ve Francii.“

Děti a učitelé v Paříži se setkali s oběma manžely Londonovými a oba rozhovory natočili na kameru. Vznikly tak unikátní video reportáže zachycující jejich společný příběh ze dvou stran. Obě je můžete zhlédnout na webu projektu **Příběhy našich sousedů. Paměť národa**. Naleznete tam také další pamětnické příběhy, třeba z Frankfurtu nad Mohanem, kde děti na kameru pro archiv **Paměti národa** zaznamenaly vyprávění Pavla Taussiga. Ten byl jako jedenáctiletý chlapec v roce 1944 společně s rodiči zatčen gardisty a odvezen do tábora v Seredi, odkud celou rodinu deportovali do Osvětimi. V lednu 1945 spolu s dalšími vězni absolvoval pochod smrti.

Zpracování nahrávky celoživotního vyprávění je zpravidla velmi náročné i pro děti ze základních škol v České republice, natož pak pro děti žijící v zahraničí, kde je výuka omezená na frekvenci jednou týdně, v některých případech dokonce jenom jednou za dva týdny. Ve vzdělávacím programu **Příběhy našich sousedů** se děti učí, jak

z natočeného materiálu vybrat to podstatné, aby byl výsledný výstup pro publikum co nejatraktivnější. Děti mají desítky minut, nebo dokonce několik hodin nahrávky, kterou musí znovu projít, najít důležité momenty, příběh zpracovat, představit veřejnosti a k tomu všemu se vypořádat s češtinou.

Jak se jim to povedlo, můžete posoudit sami na webových stránkách projektu, kde jsou zveřejněny všechny výsledné audio a video reportáže, komiksy, ilustrace, životopisy a fotografie. Všechny příběhy zároveň zpracovali editoři **Post Bellum** a jsou veřejnosti přístupné v mezinárodním archivu vzpomínek pamětníků na webu **Paměti národa**.

Pro rok 2020 se organizaci **Post Bellum** podařilo znovu získat finanční podporu Ministerstva zahraničních věcí ČR. Do terénu se proto vybavení kamerou nebo diktafonem vydávají další žáci českých škol v zahraničí, aby pro nás zachránili příběhy, které by možná jinak zůstaly zapomenuté. První letošní rozhovor nahrála se svými žáky Klára Moldová, učitelka z České školy T. G. Masaryka v Chicagu. ■

Zdroje

- Příběhy našich sousedů* [online]. Cit. 2020-06-04. <www.pribehynasichsousedu.cz>.
- Post Bellum [online]. Cit. 2020-06-04. <www.postbellum.cz>.
- Paměť národa [online]. Cit. 2020-06-04. <www.pametnaroda.cz>.

Kamera, chlebičky, jedem!

Příběh Thomase Morela zachycený očima dětí z Masarykovy školy v Chicagu

Klára Moldová / krajanská komunita Chicagu, USA

Česká škola T. G. Masaryka v Chicagu je jednou ze škol, které se v roce 2019 zapojily do projektu **Příběhy našich sousedů. Paměť národa.**

Všech šest tříd České školy T. G. Masaryka v Chicagu se spravedlivě dělí o nadřadkové aktivity, které se na půdě instituce s téměř stoletou historií konají. Avšak projekt **Příběhy našich sousedů** jsem své skupině, do které dochází 11 dětí ve věku 10–13 let, představila jako privilegium určené výlučně jim, těm skoro nejstarším, nejzasloužilejším žákům, když už jsem měla rozhovor s pamětníkem zařízený.

Největší radost způsobila informace, že celá třída byla pozvána ke zpodobnění do jeho firmy – a ještě v době sobotního vyučování! Představili jsme si osobnost, za kterou se vypravíme, a domluvili se, že se příští sobotu sejdeme v nedělním oblečení, vyzbrojeni diktafonem a otázkami. A jelikož rodiče mých žáků vynikají svým pekařským i cukrářským uměním, bylo hned jasné, v jaké formě se Thomasovi Morelovi za jeho čas odměníme.

Že se děti na třídní misi těšily, dokládá několik SMS zpráv, které jsem během následujícího týdne dostávala: „Poslušně hlásíme, že jsme v zápalu koupili novou kameru i trojnožku. Ale chlebičky jsou pro mě novinou. Do čeho mě to Samuel zase namočil? Já mám ráda, když jsou moje děti aktivní, ale jen odcamcaď pocamcaď.“ nebo „Co mám na sobotu upéct, už se někdo nahlásil? Jestli si ještě vybavím, jak se to dělá, zkusím udělat laskonky...“ nebo „Včera jsme museli jet koupit společenský svetr, těšíme se na sobotu.“ či „Kláro, s Bárkou upečeme štrůdl.“...

Thomase Morela jsem poznala díky manželovi. Bylo tedy jasné, že do této mimoškolní aktivity bude zahrnut i on, školník a inženýr v jedné osobě. Protože pro Thomase Morela pracuje, měl vybrat vhodný prostor pro natáčení a sloužit nejen jako technická podpora, ale také jako řidič jednoho z aut.

V sobotu 18. ledna v deset hodin ráno, když ostatní zasedali do lavic ke gramatickým cvičením, naložil mladý filmový štáb do dvou aut tácy s občerstvením, trojnožku, kameru a vyrazilo se do firmy Gamma Technologies, která se nachází na západním předměstí Chicaga.

Thomas Morel se objevil, když bylo horké křeslo i obě kamery připravené. Nervozita ve společenských prostorech pro za-

městnance by se dala krájet. V české škole většinou suverénní pubertáci si moc dobře uvědomovali, jakou mají ten den čest. Musím se přiznat, že jsem se trochu obávala, jak zvládneme projekt určený osmákům a deváťákům s dětmi, z nichž některé v České republice nikdy nebyly, jsou o mnoho let mladší a čeština není jejich mateřským jazykem. Ale všichni žáci se vžili do svých rolí a nechali se unášet úžasným vyprávěním.

Thomas Morel se narodil v New Yorku rodičům, kteří kvůli otcovu židovskému původu po vyhlášení protektorátu emigrovali do Spojených států amerických. Odtud se rodina vrátila zpět do Československa hned, jak skončila druhá světová válka. Thomas Morel absolvoval ČVUT, a když v roce 1967 dokončil povinnou vojenskou službu, začal o studijní pobyt na Illinois Institute of Technology v Chicagu. Stáž se kvůli okupaci proměnila v trvalou emigraci a donutila k opětovnému odchodu ze země i jeho rodiče, kteří dožili v Kanadě. Po šesti měsících pobytu v USA dostal Thomas Morel nabídku od Institute of Gas Technology, aby se stal součástí týmu, který se pokusí zlomit světový rekord rychlosti automobilu poháněného zemním plynem. Thomas Morel byl jedním z vědců, kteří vyvíjeli aerodynamický tvar vozu pojmenovaného *Blue Flame*. 23. října 1970, po roce a půl práce, zlomil *Blue Flame* světový rekord na Bonneville solných pláních v Utahu. Rychlost 1001,67 km/h pak nebyla překonána dalších 13 let. V roce 1996 založil firmu Gamma Technologies, která funguje dodnes, zaměstnává 160 lidí a vytváří software optimalizující pohon vozidel, který používají všechny důležité automobilové společnosti světa. V roce 2017 daroval Fakultě strojní ČVUT milion dolarů určených jednak na podporu výjezdů studentů do zahraničí, a také na vybavení výzkumného centra. Štědrost Thomase Morela zatím v českém univerzitním světě nikdo nepřekonal.

Thomas Morel na závěr svého povídání popřál dětem, aby měly vždycky v životě možnost dělat to, co je baví, a aby se nikdy nebály jít za svým cílem. Jelikož sám rád vaří, udělal mu velkou radost, když

Před školou T. G. Masaryka

z firemní lednice děti vyndaly kalorické překvapení. Interview se proměnilo v párty u kulatého stolu, kde se neformálně povídalo. Do české školy jsme pak spěchali s malým zpožděním, ale s velkými dojmy. Nadšení z rozhovoru k večeru vystřídaly jiné emoce, když jsme zjistili, že jak kamera, tak mobilní telefon, který jsme použili jako pojistku, zachytily perfektní obraz, ale mikrofon v jednom případě nebyl zapnut vůbec a v druhém snímal jen minimum. Diktafon, na který jsem spoléhala a který jsme umístili pamětníkoví za krk, nahrál pro změnu hlavně zvuk klimatizace.

O tom, že byl v České škole T. G. Masaryka zažehnán jeden rozvod a že přátelé zvukaři dovedou zázraky, svědčí krátké video, které jsme o životě Thomase Morela s dětmi připravili. První zkušenost s natáčením příběhů krajanů přinesla úplně všem zúčastněným nejen poučení pro příště, ale především všechny obohatila – dětem dala možnost setkat se s inspirujícím člověkem a využít češtinu mimo školu a své rodiny a mně jako učitelce odhalila zase jinou část osobností mých sobotních svěřenců.

Zdroj

Příběhy našich sousedů [online]. Cit. 2020-06-04. <<https://www.pribehynasichsousedu.cz/pribehynasich-sousedu-ve-svete/pribehynasich-sousedu-ve-svete-pribehynasich-sousedu-ve-svete/morel-thomas/>>.

České stopy v novodobých dějinách Gruzie

Matěj Března / lektorát Tbilisi, Gruzie

V letech 2014–2019 působil v gruzínském Tbilisi krajanský spolek Lásky Praha, jehož zakladatelem a předsedou byl **Ioseb Bežašvili** (1966–2019). Spolek vznikl vyčleněním z Asociace gruzínsko-českých vztahů a jeho hlavní náplní byla propagace české kultury a krajanských aktivit.

Pod záštitou spolku Lásky Praha jako výsledek projektu *Česká stopa v dějinách Gruzie* vznikly mj. tři dokumentární filmy, které rozhodně stojí za povšimnutí. Roku 2016 měl premiéru Bežašvilho dokument *Sbornistr* (Lotbari), věnovaný osobnosti významného operního pěvce a krajana **Josefa Navrátila** (1840, Dobšice – 1912, Tbilisi), v Gruzii známého spíše pod uměleckým jménem **Ratili**. Po neúspěšných snahách prosadit se jako sólista na domácí scéně odešel Josef Navrátil do ciziny. Vystupoval v předních operních domech ve Finsku, Rusku a nakonec v Gruzii, která se mu stala druhým domovem. Kromě operního zpěvu se věnoval sběru gruzínských lidových písní. Byl proto vybrán jako sbornistr

prvního folklorního pěveckého sboru v Tbilisi. Se svým souborem nacvičil a představil i několik gruzínských otextovaných českých písní. Za působení Josefa Navrátila účinkovalo ve sboru mnoho významných hudebníků; mezi jinými i Zakharia Phaliašvili (1871–1933), tvůrce gruzínské národní opery a nejvýznamnější gruzínský skladatel první poloviny 20. století.

Spolek Lásky Praha prosadil a realizoval také umístění pamětní desky na dům, v němž Josef Navrátil v Tbilisi žil. K slavnostnímu odhalení došlo za přítomnosti tbiliského primátora, velvyslance České republiky a pěveckého sboru *Erisioni* dne 28. října 2015. Velvyslanectví České republiky v Tbilisi se podařilo odkoupit původní Navrátilovo pianino, které je nyní umístěno v reprezentativních prostorách zastupitelského úřadu.

Další výraznou osobností z řad českých krajanů v Gruzii byl balneolog a lékař **Jan Příbyl** (1782, Jičín – 1866, Tbilisi). V Gruzii proslul zejména svým zájmem o minerální

prameny a jejich léčebné účinky. Podílel se na modernizaci a popularizaci tamního lázeňství, včetně celosvětově známých lázní a pramenů v oblasti města Bordžomi. Jan Příbyl se rovněž zasloužil o zvýšení úrovně gruzínského zdravotnictví. Založil první vojenskou nemocnici v Tbilisi. Do praxe zavedl lékařské metody a techniky, které se v tehdejší carské Rusku dosud neuzívaly, například preventivní epidemiologická opatření či užívání narkózy u závažnějších operací.

O Janu Příbylovi byl pod vedením Ioseba Bežašvilho natočen a roku 2018 uveden dokumentární film *Lékař* (Mkurnali), který mapuje Příbylův život a působení, a také stále živé povědomí o významu našeho rodáka v řadách gruzínských balneologů, lékařů a historiků lékařství.

Přínosu českých krajanů v oblasti sportu a tělovýchovy věnoval Ioseb Bežašvili pozornost v posledním dokumentárním filmu *Sokol* (Ševardeni). Je všeobecně známo, že Sokol je organizací s širokým mezinárodním přesahem, významně ovlivňující mnohé tělocvičné jednoty a spolky po celém světě. V Tbilisi se první sokolské aktivity objevily již v roce 1889, kdy na tamním gymnáziu začal vyučovat tělocvik český sportovec a pedagog **Julius Grumlík** (1856, Kroměříž – datum a místo úmrtí neznámé). Zajímavostí je, že v Gruzii fenomén sokolství překročil hranice krajanské a slovanské komunity; od počátků byli za členy přijímáni i Gruzíni a příslušníci národnostních menšin. V roce 1918 byl tělovýchovný spolek zaregistrován již pod gruzínským názvem Ševardeni. Tbilistští sokolové se opakovaně a úspěšně účastnili všesokolských sletů v Praze.

Uvedení svého třetího filmu se Ioseb Bežašvili bohužel již nedomohl; dne 4. ledna 2019 nečekaně zemřel. Premiéra filmu *Sokol*, která se konala v prostorách Velvyslanectví České republiky v Tbilisi 30. ledna 2019, byla zároveň symbolickým rozloučením s významným propagátorem českého kulturního dědictví v současné Gruzii.

Ioseb Bežašvili v Praze

Josef Navrátil (zcela vpravo) s rodinou v Tbilisi

Talentovaní návštěvníci z Čech

Divadelní představení *Dlouhý, Široký a Bystrozraký*

Krajané si festival užívali

Muzikant Jan Nešporek
Fotky: autorka příspěvku

8. festival české a slovenské kultury v Latinské Americe

Pavčina Řeháčková / krajanická komunita Argentina a Paraguay

Koncem roku 2019 byl v provincii Chaco pořádán každoroční *Festival české a slovenské kultury v Latinské Americe*, tentokrát již osmý v řadě.

S ohledem na složitou ekonomickou situaci Argentiny a rok plný důležitých voleb, které prožívala celá země, nebyl o organizaci mezi spolky takový zájem jako obvykle, a proto se organizace ujala, jako již několikrát, Unió Čechoslovaca z argentinského města Presidencia Roque Sáenz Peňa. Festival byl naplánován na dva dny, a to na 30. listopadu a 1. prosince 2019. Na návštěvníky čekal bohatý program. Mohli si vyslechnout přednášky, zhlédnout divadelní a taneční představení, poslechnout si hudební vystoupení, zatančit si, zúčastnit se kurzu vaření, ochutnat česká a slovenská jídla, a hlavně měli příležitost ke konverzaci s krajanami z různých koutů Argentiny, Čech a Slovenska.

Sobotní festivalové dopoledne bylo zahájeno velmi zajímavou přednáškou Sabiny

Machačové o Osvobozeném divadle. Po společném obědě program pokračoval kurzem vaření, kde se návštěvníci naučili uvařit svíčkovou omáčku a upéct makové a tvarohové koláčky. Po kuchařském výkonu relaxovali během umělecké dílny, díky níž se dozvěděli něco o moravských a slovenských folklorních motivech a jejich využití. Následně si mohli sami vyzkoušet, jak obtížné je tyto motivy namalovat.

Večer byl zahájen oficiálním aktem doprovázeným argentinskou, českou a slovenskou hymnou. Po něm si účastníci poslechl hudební vystoupení, během kterého se představil Jan Nešporek. Tento nadějný muzikant návštěvníkům představil českou populární hudbu, kterou mnozí krajané slyšeli úplně poprvé. Stejně tak tomu bylo i poté, když nastoupilo na scénu nové pěvecké těleso, vzniklé pouze k této události,

jež se skládalo z pěti Čechů, kteří Chacem projížděli, v čele s Marií Štěpánovou. Talentovaní zpěváci představili posluchačům například *Svatováclavský chorál* či některé vánoční písně. Letošní ročník byl všeobecně velmi bohatý na návštěvy z ČR, velkou část z nich představovali právě projíždějící cestovatelé. Pro místní krajanu je kontakt s návštěvami z Čech velmi důležitý, protože s nimi mohou sdílet lásku k zemi svých předků a dozvědět se od nich novinky z naší domoviny.

Vrcholem sobotního večera bylo divadelní představení *Dlouhý, Široký a Bystrozraký*, které krajané společně s učitelkou češtiny zkoušeli celý rok. Oproti minulému roku, kdy byla divadelní hra *Vražda v salonním coupé* představena pouze v češtině se španělskými titulky, herci tentokrát během hry mluvili česky i španělsky. Bylo

to s ohledem na jazykovou vybavenost herců a snahu o začlenění mladších krajanů, pro které je úspěchem, když nazkouší kratší věty v češtině a doplňují je španělskou. Část hereckého složení se každým rokem obměňuje, ale skální představitelé vždy zůstávají. Jsou jimi například krajané Carlos Jurasek či Silvia Noemi Kniz, kteří mají divadelní talent a je z nich cítit láska k divadlu a českému jazyku. Po dlouhém potlesku a ukončení představení došlo také na volnější program, který nechával prostor k diskusi a zábavě. Po večeri byl zahájen maskární ples, jenž prokázal originalitu všech přítomných. Bylo na něm možné vidět velmi zvláštní a propracované masky. Sobotní program skončil až v pozdních ranních hodinách.

Neděle byla, jako je již v Unió Čechoslovaca zvykem, spíše tradičnější. Návštěvníci mohli ochutnat českou a slovenskou kuchyni, doprovázenou argentinským „asadem“ (pečeným masem na ohni). Po obědě se dostalo na proslovy významných návštěv a některých členů spolku. Jako vždy zazářil taneční soubor *Moravanka*. Ve třech různých skupinách se prezentovali tanečníci od tří let až po dospělé. Po *Moravance* došlo na předávání certifikátů potvrzujících účast na festivalu, které obdrželi zástupci různých spolků a důležití návštěvníci. Předávání bylo velmi emotivní.

Po předávání certifikátů si slovenský velvyslanec Rastislav Hindický připravil speciální prezentaci, která obsahovala jeho záběry z Presidencia Roque Sáenz Peňa před 25 lety, kdy působil v Argentině jako konzul. Na záběrech bylo možné vidět město, spolek Unió Čechoslovaca a krajanu, z nichž někteří již nejsou mezi námi. Byl to velmi zajímavý návrat do minulosti.

Později došlo i na taneční zábavu završující tyto krásné dva festivalové dny, které znamenaly spoustu práce a úsilí, ale v první řadě spoustu krásných okamžiků. Toto každoroční 2–3denní setkání je výjimečná záležitost, která není příliš obvyklá mezi krajanými spolky ve světě. Pro krajanické učitele je výzvou tuto tradici udržet a pokračovat v ní i v dalších letech.

Během divadelního představení
Foto: Jorge Safenraiter

Když žák předčí učitele

Sabina Macháčová / krajanická komunita Buenos Aires, Argentina

Nejenom hrou *Na policii a zloděje*, ale i používáním archaických slov a dialektu překvapili krajané v Buenos Aires svoji učitelku češtiny.

V ýuka českého jazyka u krajanických komunit je v návaznosti na plynutí roku spojena také s výklady i realizací českých tradic a zvyků. K dané problematice lze využít nejen články, fotky a emblematické obrázky Josefa Lady. Výborně poslouží série pořadů z produkce České televize, například *Naše tradice*, *Za našima humny*, *Folklorika* či pořad *Galerie tradic*, volně dostupné na stránkách televize.

Krajané se o české tradice a zvyky pochopitelně zajímají, velké oblibě se těší zejména Mikuláš či pálení čarodějnic. Aktivitu českých spolků však často fungují až na hraně zakonzervování české lidové kultury počátku 20. století, aniž by tato kultura byla obohacována o současné tendence. Konzervují se kroje, tance, zvyky, ba i jazyk.

Na tomto konzervování by nebylo nic špatného, kdyby se někteří krajané takřka zuby nehty nebránili dozvídat se také o současném životě a kultuře v České republice.

Přehled o současném stavu by měl být dle mého názoru v přímé návaznosti a rozvíjet dosavadní znalosti. Vytyčila jsem si proto jako svůj úkol rozšířit povědomí krajanů v otázkách soudobých.

Prezentace méně známých, ale dlouho existujících tradic, byla nakonec přijata celkem s nadšením. Na podzim jsme s dětmi pekli brambory na ohni pod širým nebem, na jaře jsme se zabývali vynášením Morany. V rámci výuky se nadále snažím prosazovat například lecke moderních písní. V & W, Suchý & Šlitr, Waldemar Matuška, *Olympic*, Karel Kryl... Někdy, bohužel, marně.

Ale tato mince má dvě strany. Někteří starší krajané užívají frázi či slov, které si osvojili od svých rodičů a prarodičů. A tak se stává, že použijí nějaké archaické slovo či dialekt. Nebo ještě lépe, nemohou si vzpomenout, jaký výraz jejich předci užívali třeba pro slovo brambory, a chtějí ho slyšet od učitele. A já se dostávám do úzkých. Lovím

v paměti. Brambory, erteple, krumplice, kartofle, kobzole, zemáky, zemiaky... Ne, nedomluvíme se. Stále to není ono.

V posledních měsících mi bylo mnohokrát vyprávěno o tradici realizované v sídle spolku v rámci oslavy vinobraní. *Hra na policii a zloděje*. Nejstarší generace krajanů pamatuje tuto hru ještě z dob svého dětství, kdy se při oslavách vinobraní rozvěšovaly po sále trsy hroznového vína. Někteří účastníci byli policie, která se snažila chytit zloděje, loupící kuličky hroznů. Pakliže jste byli při krádeži načapání, museli jste zaplatit pokutu ve prospěch úspor daného spolku.

Nebýt povinné plošné karantény způsobené šířením viru COVID-19, konečně bych měla štěstí tento zvyk vidět na vlastní oči. Nikdy jsem o ničem podobném neslyšela, ale krajané jsou přesvědčeni, že se jedná o tradici českého původu, kterou si jejich předci přivezli z Čech. Mučím Google skoro dvě hodiny. Nic. Evidentně se mám stále co učit.

Ať už je tato lokální akce původem českou tradicí, či nikoli, přivedla mě zmíněná zkušenost k hodnocení mých vlastních názorů, znalostí a k pocitu, že se jako Češi stále více odkláníme od vlastních tradic. Mnohé z nich již neznáme, mnohé z nás ani nezajímají.

Stále se trochu vztekám, když žáci nechtějí slyšet o současném Česku. Ale zároveň si říkám, že možná už za pár let budou v rámci **Programu podpory českého kulturního dědictví u Čechů v Čechách** učit oni nás.

Týden středoevropské kultury na Univerzitě Complutense v Madridu

Eva Hlaváčková / lektorát Madrid, Španělsko

Lektorát češtiny na Filologické fakultě Univerzity Complutense v Madridu se v posledních letech soustředí na zvýšení povědomí o možnostech studia češtiny.

Kurzy češtiny, které lektorát nabízí, jsou otevřeny jako volitelný předmět pro všechny studenty univerzity, ale vzhledem k tomu, že kurzy nejsou součástí žádného studijního plánu, studenti o jejich existenci často nevědí. Důležitou součástí práce lektora je proto zasloužit se o to, aby se informace o možnosti a smysluplnosti studia češtiny rozšířila mezi studenty celé univerzity, především pak samozřejmě mezi studenty filologické fakulty.

Pro tyto účely lektor využívá různé prostředky a příležitosti – od vylepování plakátů s informacemi o kurzech, přes informování na webových stránkách a sociálních sítích, až po aktivní účast na kulturních a jazykových akcích univerzity. V jejich rámci může lektor český jazyk a kulturu představit a zároveň zviditelnit nabídku kurzů. Některé z těchto akcí, např. *Den poezie* nebo *Den jazyků*, se konají každoročně. Dalšími cennými okamžiky prezentace a propagace češtiny jsou kulturní akce organizované Českým centrem v Madridu a akce organizované samotným lektorem.

Vzhledem k tomu, že také lektorát maďarského jazyka se nachází v podobné si-

tuaci jako lektorát českého jazyka, lektori obou jazyků se v minulém akademickém roce pokusili nalézt společné řešení. Po mnoha diskusích se rozhodli zorganizovat jazykově-kulturní konferenci, která by napomohla propagaci malých jazyků, a sice češtiny, slovenštiny, polštiny a maďarštiny. Cílem bylo zasadit tyto středoevropské kultury a jazyky do širšího kontextu, a tak oslovit početnější publikum. Jednou ze základních myšlenek bylo rovněž uspořádání této konference jako připomínky třicetiletého výročí pádu Berlínské zdi a s ní souvisejících historických událostí. Lektori s tímto nápadem oslovili své polské a slovenské kolegy, dále pak ambasády a kulturní centra jednotlivých zemí v Madridu a také samozřejmě děkana fakulty. Všichni tuto iniciativu uvítali a nabídli svou pomoc při její organizaci.

Konference proběhla pod názvem *Týden středoevropské kultury* (Semana Centroeuropea) v rámci *Týdne vědy*, díky čemuž se stala součástí rozsáhlejšího programu fakulty, a navíc díky šťastné náhodě propojila svůj program s programem konference na sousední fakultě historie a geografie. Obě fakulty tak spojily své síly a díky tomu se

podařilo zorganizovat konferenci, která nabídla pestrou tematiku (od historické, přes překladatelskou, až po poezii) a formáty (výstavu, filmovou projekci, seminář, přednášku, kulatý stůl aj.). Na organizaci konference se nakonec podílela řada institucí. Ze strany univerzity to byly lektorát češtiny, lektorát maďarštiny a oddělení německé a slovanské filologie na filologické fakultě, ve spolupráci s oddělením moderní a současné historie fakulty historie a geografie. Připojily se rovněž České centrum v Madridu, Polský kulturní institut v Madridu a velvyslanectví všech čtyř zemí (České republiky, Slovenské republiky, Maďarska a Polska) v Madridu. České centrum v Madridu nakonec převzalo zástitu nad konferencí a ujalo se její propagace.

Konference se konala od 5. do 8. listopadu 2019 a její slavnostní zahájení proběhlo na fakultě historie a geografie za přítomnosti velvyslance Slovenska, Maďarska, velvyslankyně Polska a zástupkyně velvyslance České republiky (ambasador České republiky se nemohl zúčastnit osobně z důvodu pracovní cesty mimo Madrid). Zahájení bylo zároveň vernisáží výstavy desítek fotografií z revolučního roku 1989, které

Překladatelský seminář s Anežkou Charvátovou

dokumentují historické dění v jednotlivých zemích. Pod názvem *1989: Nástup demokracie* bylo představeno zejména dění v ulicích, život obyčejných lidí, atmosféra revolučních dní, a rovněž zásadní portréty revolučních osobností a klíčových momentů. Zastoupeno bylo dílo předních českých fotografů, mj. Karla Cudlína, Pavla Hrocha, Lubomíra Kotka či Dany Kyndrové, a také uznávaného britsko-polského fotografa Chrise Niedenthala. Po vernisáži výstavy se všichni hosté zúčastnili komentované prohlídky a řada dalších zájemců výstavu zhlédla později, neboť byla otevřena až do konce listopadu. Prvního dne se konala na filologické fakultě ještě jedna událost z celého cyklu *Týdne středoevropské kultury* – filmová projekce česko-slovenského dramatu, zobrazujícího normalizační období, od režiséra Jana Hřebejka s názvem *Učitelka*.

Druhého dne se na půdě filologické fakulty konal překladatelský seminář významné české hispanistky, překladatelky a pedagožky Anežky Charvátové, věnovaný několika základním otázkám: *Jaké jsou základní strasti a slasti literárního překladu? Je obtížnější překládat jazykové hříčky, nebo surrealistické metafory? Hraje nějakou roli pohlaví autora a překladatele? Je třeba se naladit na stejnou vlnu s autorem, kterého překládáme? Je lepší překládat žijící, či zemřelé autory? Je to zábavná práce? Kdo rozumí lépe dílu Roberta Bolaña, španělský čtenář, nebo jeho překladatel a proč? Jaké existují varianty španělštiny v různých latinskoamerických zemích a jaké to má důsledky pro překladatele a čtenáře? Seminář se setkal s velkým zájmem a ohlasem poměrně početného publika z řad studentů, především filologických oborů a překladatelství. Toto setkání české překladatelky se studenty bylo nakonec propojeno s překladatelským seminářem, původně na něj navazujícím, jedné z nejak-*

tivnějších maďarských překladatelek Mercédesz Kutasy. Ukázalo se totiž, že obě přednášející překládaly tvorbu chilského spisovatele Roberta Bolaña a kubánského spisovatele Guillerma Cabrery Infanta. Díky tomu se během propojených seminářů rozvinula zajímavá a plodná polemika, při níž jsme mohli sledovat různé pohledy na proces překládání, ilustrovaný konkrétními příklady z práce aktivních překladatelek. Studenti přijali tuto jedinečnou příležitost s nadšením a vysoce hodnotili přístup obou překladatelek, obsah i koncepci obou seminářů. V podvečer druhého dne *Týdne středoevropské kultury* proběhla na fakultě historie a geografie historická část programu – kulatý stůl s ceněnou novinářkou španělského deníku *El País* Pilar Bonet, která spolu s pedagogy z oddělení moderní a současné historie Fakulty historie a geografie Univerzity Complutense debatovala nad historickým rámcem zásadních státoprávních změn, které se udály v roce 1989.

Třetí den se nesl v duchu poezie a byl věnován především komparatistickému přístupu k poezii. Studenti, vyučující a ostatní hosté měli možnost zúčastnit se konference o slovenské a maďarské poezii a literárního večera polského básníka Marcina Kurka. Konferenční část programu zahájila přednáška španělského slovakisty z Univerzity Complutense Salustia Alvarada o španělských vlivech v poezii slovenského básníka Ivana Horvátha. Další vystoupení, přednesená maďarskými hispanisty z Univerzity Loránda Eötvöse v Budapešti, byla věnována vybraným tématům z díla maďarských a špa-

nělských básníků (např. Attily Józsefa, Endre Adye, Lajose Kassáka, Césara Valleja). Téhož dne probíhal souběžně také mezinárodní kongres s názvem *Španělsko, Evropa a konec studené války. 1989 třicet let poté*, jehož nabitý program pokračoval i celý čtvrteční den. Tento kongres hostila fakulta historie a geografie a v jeho rámci zazněla řada cenných a podnětných referátů, které přednesli vyučující nejen z Univerzity Complutense, ale i z mnoha dalších významných madridských a španělských univerzit.

Závěrečný den *Týdne středoevropské kultury* se nesl v duchu neformálních setkání a reflexe jeho různorodého a bohatého programu. Na pozvání děkana filologické fakulty se přednášející a organizátoři setkali při společném obědě, během něhož zazněla mnohá pozitivní hodnocení, vyzvedající zvláště účinnou

a plodnou spolupráci všech institucí, které během této akce spojily své síly. Ačkoli z řad studentů nebyla účast na konferenci příliš vysoká, ti, kteří se *Týdne středoevropské kultury* zúčastnili, rozhodně nelitovali. Věříme proto, že i díky tomu bude v příštích letech účast jak na podobných akcích, tak i na kurzech jednotlivých středoevropských jazyků vzrůstat. Naším záměrem a přáním totiž je navázat na úspěch této akce a po tomto prvním ročníku *Týdne středoevropské kultury* na Univerzitě Complutense každoročně připravovat další cykly přínosných a pro studenty atraktivních akcí. S ohledem na četná nadšená hodnocení jsme přesvědčeni, že tato forma propagace malých středoevropských jazyků a jejich kultur na naší univerzitě je tou správnou cestou.

Po závěrečném obědě s děkanem filologické fakulty Eugeniem R. Lujánem (uprostřed)

Program Týdne středoevropské kultury

Kulturní tradice v Brazílii a v České republice

Helena Hrdličková / krajská komunita Sao Paulo, Brazílie

Brazilci jsou přirozeně veselí, bezstarostní, otevření, rádi se scházejí a oslavují. Je leckdy až neuvěřitelné, jak se dokážou spontánně a optimisticky bavit v jakkoli těžkých dobách. Samozřejmě se svými tradicemi velmi rádi seznamují i cizince a se stejným zapálením se rovněž zajímají o tradice jiných zemí.

Brazilská pestrost a různorodost je k vidění nejen v každoročních karnevalových přehlídkách, ale už na „sambodromech“ či v ulicích měst, městeček i vesnic, ale týká se též dalších kulturních tradic.

Kromě celosvětově proslulého brazilského karnevalu je druhou nejrozšířenější tradicí v Brazílii **Festa Junina** [žunina] (červnová slavnost). Mně osobně **Festa Junina** vzdáleně připomíná dožínky. Během celého měsíce června se můžete zúčastnit mnoha slavností, kde ochutnáte nejrůznější typická jídla z kukuřice (např. „pipoca“ [pipoka] – pop corn, „canjica“ [kanžika] – sladká kukuřičná kaše, „curau“ [kurau] – sladké kukuřičné pyré s kondenzovaným mlékem, „bolo de milho“ [bo:lu di mi:l’u] – kukuřičná bábovka, „pamonha“ [pamo:na] – mně připomíná knedlík z kukuřičné mouky zabalený do listu, jak jinak než kukuřičného) a také pití (v této době oblíbené „vinho quente“ [vi:ño kenč] – horké víno, tedy obdoba našeho svařáku, a pivo, jehož neodmyslitelnou součástí je samozřejmě i kukuřice). Tancuje se tradiční „quadrilha“ – čtyřluka v typickém venkovském oblečení, ke kterému nesmí chybět slaměný klobouk. Zpívá se a hraje, můžete vidět i různá představení s ohněm. Tato slavnost má kořeny již v dobách před kolonizací a čerpá z kultury pohanských bohů. Po příchodu Portugalců se vlivem katolictví dnes spíše spojuje se svatými Antonínem, Janem a Petrem. Oslavy v současnosti jsou propojením kultury indiánské, africké a evropské.

Vedle **Festy Juniny** se v každém městě či oblasti koná velké množství jiných oslav a festivalů regionálních, jako například **festival(y) odlišných kultur**. Ve městě Sao Paulo mezi ně patří: **Festival Imigrante**, prestižní festival **Bunkyo**, **Festa das Nações**, **Festa Leste Europeu** a mnoho dalších, na nichž je hlavním programem setkávání a vystoupení různých národů, ukázky typických tanců v krojích, písňe a ochutnávka gastronomických specialit daných zemí. Těchto festivalů

jsme se pravidelně účastnili jak tanečními a hudebními vystoupeními skupin **Slavia** a **Pramen**, tak i prodejem českých specialit na československém stánku.

Mezi nepřehlédnutelné **tradiční události města Sao Paulo** patří kromě **výročí jeho založení** (25. leden – slaví se celý týden) rovněž nový festival **Virada Cultural** (pořádaný od roku 2005). Původně čtyřadvacetihodinový hudební festival zahrnuje nyní i divadelní a taneční vystoupení společně s výstavami.

V menších sousedních městech můžete navštívit např. **Festa Flores e Morangos** – Atibaia (slavnost Květiny a jahody – v době sklizně jahod ve městě Atibaia), **Expo São Roque Vinhos e Alcachofras** (slavnost vína „vinobraní“ a artyčoků ve vinařském městečku São Roque), **Festa de Soupas** (festival polévek) a mnoho dalších.

Tradice, které se udržují jak v Brazílii, tak v České republice, jsou **Velikonoce a Vánoce**.

I když data těchto svátků máme v obou zemích stejná, výrazně se liší zejména **tradiční velikonoční**, se kterou na Česko-brazilské kulturní unii v Sao Paulu každým rokem seznamujeme všechny zájemce a příznivce české kultury, a to formou velikonočních dílen; v nich si mohou vyzkoušet různé techniky zdobení velikonočních vajec, pletení pomlázky, pečení velikonočního beránka nebo jidáše anebo přípravu vajíčkové muchomůrky či pomazánky. Největší údiv vyvolává český velikonoční zvyk popsany slovy jednoho studenta: *když jeden den v roce je v Česku legální, aby muž bil ženu, a ještě za to něco hezkého dostane, tedy velikonoční pomlázka*. S velkou oblibou všichni malují velikonoční vajíčka. Letos bohužel české Velikonoce připomínáme pouze v rámci lekcí online.

V předvánočním období je zajímavé a pro Brazilce exotické zejména vyprávění o českých vánočních zvycích, jako je např. pouštění ořechových skořápek se svíčkami,

Mikulášské hraní a zpívání

Museum da Imigracao Slavia

krájení jablíčka a (v jejich očích téměř drastický zvyk) vybírání, zabití a pojidání štědrovečerního kapra, to vše odehrávající se v romanticky zasněžené krajině (alespoň za oknem nebo ve vánočních pohádkách).

Každoročně se účastníme **mikulášské besídky pro děti**, což je v Brazílii také jedna z tradic, kterou místní děti ani dospělí neznají. Zpíváme koledy a mikulášské písničky. Samozřejmě nechybí ani **předvánoční dílny**, kde vyrábíme ozdoby, např. adventní věnce, dekorace na vánoční stromeček nebo na štědrovečerní stůl, posloucháme koledy a pečeme vánoční cukroví.

V letech 2014, 2015, 2016 a 2017 Česko-brazilská kulturní unie uspořádala **vánoční mše** v krásném kostele Paróquia Imaculado Coração de Maria, kde v podání hudebního souboru **Pramen** z Česko-brazilské kulturní unie a hostů zazněla v posledních letech kromě koled a vánočních písní v češtině také část mše „Kyrie“ *Hej, mistře* a „Gloria“ *Sláva budiž Bohu velikému z České mše vánoční* od Jana Jakuba Ryby, obě části zpívané rovněž v českém jazyce.

Přestože pořádání mše i dalších akcí, zejména vánočních, je nesmírně časově náročné, máme z nich velkou radost, neboť se přes veškeré organizační nesnáze nakonec vždy vydaří. ■

Zpráva z neuskutečněné služební cesty aneb Učitelé u krajanů v době koronavirové

Olga Vlachová / Dům zahraniční spolupráce

V době koronavirové, tj. od března 2020, i přes možnost návratu do České republiky zůstalo ve svých destinacích 14 vyslaných učitelů z 15. Všichni postupem času zrušili prezenční vyučování a přešli na online výuku.

Podmínky, ve kterých učitelé pracovali, byly různé, ale měly společně to, že se postupem času zpříšňovaly. V dubnu už nosili roušky (šátky a šály na různý způsob) všichni učitelé. V zemích působení kvůli tomu byli někdy považováni za exotické bytosti, leckde si vysloužili dokonce jistou nedůvěru a bylo vidět, že místní mají z lidí s přízvukem a rouškou trochu obavy.

Kdo se bojí, není Čech! To je heslo, kterým se řídí krajané v Chorvatsku a také naše dvě vyslané učitelky. Čím se v tomto čase naše učitelky „baví“? Výrobou roušek se zvířátky pro děti a mícháním domácího dezinfekčního mýdla na přírodní bázi se skořicí a hřebíčkem. Chystají pohádkové příběhy a jejich vypravování přes Skype, provádějí korektury časopisů, připravují rozhlasové vysílání, organizují olympiády a v jejich rámci vymýšlejí zábavné a soutěžní úkoly z češtiny. A ještě: uklidňují místní, aby se tolik nebáli, protože v březnu postihlo tuto oblast zemětřesení, které způsobilo značné materiální škody a odrazilo se také na psychice lidí. Když se země přestala třást, přišel koronavirus... ■

Na Ukrajině je patrná nedůvěra místních ke každému ze Západu, ale projevuje se jen tím, že v obchodech s potravinami a v lékárnách mají kolem sebe cizinci při čekání spoustu místa. Pozor! Nesmíte ale zakašlat. To byste dostali zboží přednostně. Do odlehklých vesnic rumunského a srbského Banátu strach z koronaviru ještě nedošel (různá preventivní opatření ano), ale i tam stejně jako v Rusku či Německu se lidé již kvůli vyučování nescházejí, ale pro výuku češtiny využívají internetové nástroje (učitelé točí videa, vytvářejí pracovní listy, využívají WhatsApp a Skype). Dětem se **koronaprůzdniny** sice líbí, ale do školy se těší a stýská se jim po spolužácích a učitelích.

Na opačném konci světa, v Argentině a v Brazílii, musí nyní naše učitelky dodržovat striktní zákazy. Tato omezení k nim přišla se zpožděním, ještě v půlce března na-

příklad bylo saopaulské metro plné lidí bez jakýchkoliv ochranných prostředků. Učitelky pracují jen online, což technicky v Jižní Americe není problém, protože vzhledem k velkým vzdálenostem je výuka realizována tímto způsobem běžně (bohužel ne všichni krajané vlastní notebook a pro začátečníky je distanční výuka obtížná). Velkým problémem v brazilském státě Mato Grosso do Sul je spíše horečka dengue než koronavirus.

A v Severní Americe? V Chicagu kreativně rozvíjejí čtení online a rychle přešli na moderní technologie ve výuce češtiny ve všech věkových kategoriích. Roušky nosí všichni včetně plyšáků, panenek a soch, hitem jsou i zde zvířecí roušky. V Austrálii, kam se náš učitel nestihl z ČR vrátit, se studenti také okamžitě přeorientovali na online výuku a čekají na divadelní představení, která jim učitel napíše, aby je mohli secvičit a prezentovat, co nejdříve to bude možné.

Zpráva ze služební cesty musí mít závěr, tedy poučení, zhodnocení a výstupy. Tady jsou.

Svět se mění. To, co jsme pokládali za samozřejmost a jistotu, je nyní vzácné a nejisté. Obyčejný život se nám vzdálil a je teď otázkou, jak a kdy se vrátí v podobě, v jaké

Distanční výuka v Žytomyru, Ukrajina

jsme ho znali. Možná bude jiný, snad lepší, protože se z této situace poučíme. Dějiny jsou přece dokladem toho, že v podstatě naší existence je zakódovaná schopnost překonávat překážky a vyvíjet se.

Svět se mění. Obloha, která ztichla, protože z ní zmizela letadla, znovu ožije. Budeme jíst v restauracích a nakupovat v supermarketech bez roušek a dvoumetrových rozestupů, budeme se scházet kvůli práci a zábavě a třeba si i podávat ruce. Možná bychom ale už neměli brát náš způsob života jako samozřejmost a měli bychom se poučit a dát si pozor na další hrozbu. Kromě znečištění ovzduší, změn klimatu, chudoby a terorismu také na něco, co pouhým okem nevidíme, ale co spolehlivě může převrátit naše životy naruby.

Svět se změnil. Díky lidem, kteří poctivě vykonávají svoji práci, si můžeme být jisti, že tyto změny zvládneme. Velké poděkování patří všem našim učitelům, kteří svědomitě pracují „z domova“, ať už je to kdekoli, i v době koronavirové.

Na shledanou v jiných časech... ■

Pozn.: Článek byl napsán začátkem dubna 2020.

Chráním Růžu v Chicagu, USA

Výhled z okna „home office“ v Batayporã, Brazílie

Nová mobilní aplikace o českých stopách v Lublani pro turisty i jiné zájemce

Zdeňka Kohoutková / lektorát Lublaň, Slovinsko

Zveřejnění ústředního tématu *Češi v zahraničí* v časopise *Krajiny češtiny* v roce 2019 nás vedlo k zájmu o situaci Čechů ve Slovinsku.

Spolu se studenty všech ročníků českého jazyka na Filozofické fakultě Univerzity v Lublani (FF UL) jsme se během výuky lektorských cvičení zaměřili na získávání informací o Češích, kteří působili ve Slovinsku. K našemu velkému překvapení jsme zjistili, že během staletí na území dnešního Slovinska žilo a působilo mnoho významných českých osobností – od architektů, filmových, divadelních nebo výtvarných umělců, vědců, lékařů, hudebníků až po vynálezce či zahradníky.

Shromážděný materiál jsme představili vedoucí katedry bohemistiky na FF UL profesorce Petře Stankovské a shodli jsme se, že by byla škoda nevyužít informací, které by mohly zaujmout místní obyvatele i turisty. U mladších generací Slovinců totiž ve velké míře vymizelo povědomí o provázanosti slovinské historie, školství, vědy, kultury i společnosti s českými osobnostmi a kulturním zázemím. Hlavní město Slovinska Lublaň zase každým rokem navštěvuje stále více turistů, mezi nimi i mnoho Čechů. Vzhledem k tomu, že většina turistů dnes

hledá informace pomocí aplikací a jiných internetových zdrojů, zaměřili jsme se na možnost šíření informací a povědomí o stopách česko-slovinských vztahů na území hlavního města Lublaně právě pomocí moderních technologií. Proto jsme se rozhodli, že vytvoříme pro české turisty, zájemce ze Slovinska i jiných částí světa snadno použitelnou mobilní aplikaci, která by prezentovala propojení slovinské metropole s českou kulturou.

S cílem realizovat tento plán se naše katedra na podzim 2019 přihlásila do veřejného výběrového řízení na projekt s hospodářským a nehospodářským subjektem v lokálním a regionálním prostředí – *Po kreativní cestě k vědění 2017–2020*. Naš projekt nazvaný *TuSMO* (Turistični sprehod po mestnem območju Ljubljane / Turistická procházka po území města Lublaně) úspěšně prošel výběrovým řízením, a bylo tak rozhodnuto o jeho financování vládou Slovinské republiky a Evropským sociálním fondem Evropské unie (Projekt sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega

sklada) od února do června 2020. Tento typ projektu a veřejné soutěže se nám zdál velmi vhodný zejména proto, že jeho cílem je mimo jiné zapojit vysokoškolské studenty pod vedením vysokoškolského pedagoga do řešení praktického problému ve spolupráci s nějakým hospodářským subjektem. Díky tomu pak studenti získají jednak nové a detailnější informace o předmětu svého studia a zároveň se naučí aplikovat je v praxi. V našem případě pět studentů pod vedením přednášejících shromáždilo materiál o české kultuře, historii a osobnostech, a pak ho zpřístupnilo formou mobilní aplikace.

Výsledná aplikace bude volně přístupná na internetu a bude sestávat z interaktivní mapy centra Lublaně s hlavními lublaňskými pamětihodnostmi, na níž bude vyznačeno 15 míst, která jsou nějak provázána s českou kulturou, historií nebo Čechy, kteří v Lublani působili. Jedná se o jednoduchou, rychle přístupnou aplikaci s multimediálním zobrazením a strukturovaným textem, který vychází z ověřených zdrojů. Každé popisované místo bude opatřeno fotografiemi a několika základními informacemi ve formě „Věděli jste, že...“, od nichž bude možné přejít k podrobnějšímu výkladu. Oba druhy textů budou k dispozici v české a slovinské verzi, které si bude možné přečíst anebo poslechnout z audiozáznamu.

Základní informace z rubriky „Věděli jste, že...“ budou i v anglické jazykové mutaci. Kromě konkrétního „českého“ místa budou pro návštěvníky také připraveny informace o tom, co mohou vidět v okolí daného bodu a kam se mohou vydat do kavárny, restaurace se slovinskou kuchyní apod. Opomenuty nebudou ani praktické turistické informace (kolik stojí městská hromadná doprava, kterým autobusem a odkud se mohou dopravit do nějakého vytipovaného bodu, kde a za kolik je možné půjčit si na den kolo či koloběžku, kde poskytují turistické informace atd.). Na mapě budou označeny vzdálenosti mezi jednotlivými body a také přibližně čas potřebný pro absolvování trasy pěšky, na kole či na koloběžce. Na projektu pracuje osmičlenný tým složený z vedoucí projektu, koordinátorky projektu, zástupce hospodářského subjektu (ředitelka jazykové školy Jazykovno mesto) a pěti studentů.

Která místa a které osobnosti se v mobilní aplikaci objeví?

V rámci českých zastavení v Lublani bude představena různorodá škála českých osobností nejrůznějších profesí. Také samotná místa zastavení jsou pestrá a vztahují se k mnoha odvětvím lidské činnosti. Patrně „nejmladším“ místem je výchozí bod – *Havlova lavička*, která byla podle návrhu architekta **Bořka Šípka** v březnu 2018 postavena v Severním městském parku, který navazuje na kulturně-historickou památku Pietního areálu Navje, jejíž dnešní podobu navrhl Jože Plečnik. Jedním z dalších bodů je největší lublaňský městský park Tivoli, v němž dlouhá léta působil jako hlavní zahradník **Václav Hejnic**, vedoucí lublaňských městských zahrad, jenž se podílel na zpracování konceptu městských parků a nově vzniklých náměstí. V parku Tivoli se také nachází busta inženýra a konstruktéra českého původu **Stanka Bloudka**, autora návrhu lublaňského městského koupaliště Ilirija, vystavěného ve funkcionalistickém slohu.

V centru města je několik veřejných budov, které jsou spjaty s českými osobnostmi. Budova dnešní Opery a baletu Lublaň byla postavena v roce 1892 jako Zemské divadlo podle návrhů českých architektů **Jana Vladimíra Hráského** a **Antona Hrubého**. V hereckém sboru zde v různých obdobích působili např. Rudolf Deyl st., Růžena Nosková či Marie Táborská, a režisér Rudolf Inemann byl dokonce po nějakou dobu ředitelem divadla. Naproti budově Opery a baletu Lublaň stojí dnešní Národní galerie, původně Národní dům, zbudovaný zejména pro tělovýchovné potřeby Sokola a další kulturně-osvětovou činnost, kterému vtiskl neorenesanční ráz inspirovaný pražským Národním divadlem architekt **František Škabroud**. Z druhé strany budovy Opery a baletu Lublaň je dnešní Národní muzeum, původní Zemské muzeum či Rudolfinum, jehož stavbu řídil a interiér navrhl **Jan Vladimír Hráský**. Tentýž architekt se zasloužil také o realizaci stavby další významné veřejné budovy, sídla Zemské vlády na Kongresovém náměstí, dnešního Rektorátu Univerzity v Lublani.

Kromě budov sloužících primárně veřejnému životu, tedy kultuře, vzdělanosti či politice se Češi různým způsobem podíleli i na výstavbě pro komerční a hospodářské účely. Příkladem je nejstarší sedmipatrová budova v Lublani (po ničivém zemětřesení roku 1895, kdy byla většina lublaňských budov zničena, se v Lublani do výšky stavělo jen velmi opatrně) – dnešní sídlo obchodního domu NAMA, který byl původně postaven jako Baťův Dům služeb v roce 1939. Dnešní sídlo Slovinské národní banky bylo roku 1923 postaveno pod vedením architekta **Františka Krásného** v modernistickém stylu pro Lublaňskou kreditní banku, úzce propojenou s českou Živnobankou, zaměřující se vedoucích pozicích Čechy.

Kromě hmatatelných stop se v Lublani a slovinské kultuře můžeme setkat i s jinými vlivy Čechů či českého prostředí. Je to například ve Slovinsku velmi známý režisér

František Čáp, který byl do Lublaně pozván roku 1952 a zůstal zde až do své smrti roku 1972. Mimo jiné natočil jeden z nejproslulejších slovinských filmů *Vesna*, v němž se silně odráží vliv českých meziválečných veseloher a přístupů české kinematografie vůbec (jednou z takových pasáží je pohled na Lublaň z mrakodrapu *Nebotičnik*, který lze přirovnat k panoramatickým pohledům na město v českých filmech). Nesmazatelnou stopu zanechala také loutková hra pro děti *Miček Flíček* českého autora **Jana Malíka**, ve Slovinsku známá pod názvem *Žogica Marogica*. Stala se naprostou klasikou, kterou zná každé dítě, a Slovinci by ani nenapadlo, že autorem je cizinec. Působení českých loutkoherců v Lublani bylo obecně, zejména po druhé světové válce, velmi výrazné. Uživatel aplikace se o tom dozví u bodu Loutkové divadlo, a tyto informace budou doplněny mj. zmínkou o nedaleké znamenité Plečnikově tržnici a možnostech návštěvy nedalekého Lublaňského hradu. Podobným umělecko-intelektuálním nehmotným propojením obou kultur je např. známá historika o pobytu Karla Hynka Máchy v Lublani v roce 1836 a jeho bujarem setkání s nejvýznamnějším slovinským romantickým básníkem Francem Prešernem v restauraci U Černého orla, anebo působení řady českých hudebníků, např. dirigenta a ředitele lublaňské hudební školy **Antona Foerster**. Na tuto osobnost bude možno vzpomenout u jeho busty, podobně jako na **Josefa Ressler**, českého lesníka, inženýra a vynálezce lodního šroubu, který žil dlouhá léta v Lublani, na řece Lublanici zkoušel fungování lodního šroubu a dnes má na okraji centra pomník.

Aplikace by měla být dostupná od léta roku 2020, navzdory momentálním, pro turistiku nepříznivým okolnostem způsobeným koronavirovou epidemií. Studenti se do práce dobře zapojili a doufáme, že pro ně bude zkušenost tohoto druhu přínosná jako zdroj nových poznatků, ale zároveň i jako získávání cenných pracovních zkušeností. ■

Budova Národní galerie

Budova Opery a baletu Lublaň v roce 1910

Budova Opery a baletu Lublaň v roce 2020

Vánoce Čechů žijících na Ukrajině – Vánoce téměř celý leden

Eva Řezníčková / krajanská komunita Žytomyr, Ukrajina

Většina krajanů žijících na Ukrajině je pravoslavného vyznání. Důvody, proč ukrajinští Češi přijali pravoslaví, mají samozřejmě své kořeny v historii.

V devadesátých letech 19. století ruská vláda společně s pravoslavnými duchovními propagovala pravoslavné vyznání a vyvíjela silný tlak na volyňské Čechy, aby konvertovali. Mnoho Čechů se podřítilo a pravoslavnou víru přijalo. Další vlna přestupů se zdvihla po vydání zákona o půdě v květnu 1893. Zákon totiž nepovoloval cizincům vlastnit a najímat půdu, výjimku dostali jen ti, kteří přijali ruské poddanství a pravoslaví. Češi tak byli nuceni alespoň formálně přestoupit k pravoslaví a většina z nich konvertovala. Koncem 19. století bylo již 66% volyňských Čechů pravoslavných, katolickou víru vyznávalo jen 29% z nich, ostatní se hlásili k protestantským církvím.

Během vlády cara Mikuláše II. (1894–1917) tlak na přestup k pravoslaví postupně polevoval a 17. října 1905 byla carem vyhlášena náboženská svoboda. Jen někteří volyňští Češi se vrátili ke svým původním vyznáním. Čeští katolíci na Ukrajině udržovali kontakty zejména s polskými katolíky.

Pro ukrajinské Čechy tedy nastává vánoční čas podle toho, k jakému náboženství se hlásí, jaké ctí tradice.

V Krošně České (dnes předměstí Žytomyru), kde žila početná česká menšina a v níž se nachází katolický kostel sv. Václava, krajané udržují české tradice v původní podobě. Naopak přímo v Žytomyru, obklopeni pravoslavným prostředím, slaví Češi Vánoce jinak a v jiné době, než jsme zvyklí v Česku. Přesto si s krajanami připomínám adventní dobu s původními českými tradicemi a lidovými zvyky – pečeme cukroví, zpíváme koledy, zdobíme vánoční stromek a připravujeme pro děti vánoční dárky, které podle české tradice nosí Ježíšek. Nechybí pravidelná setkávání krajanů v katolickém kostele u jesliček se zpíváním koled. V samotném Žytomyru se tradiční české Vánoce neslaví v rodinném kruhu, proto je krajané a jejich děti přicházejí slavit na společná setkání.

Ineska z Berdyčiva: „U nás se nedávají dárky 24. prosince, dostáváme dárky od Mikuláše“. Mikuláš na Ukrajině chodí 18. prosince a nechává dětem dárky pod polštářem či postelí nebo před vchodem do jejich domu.

Od dob Sovětského svazu většina Ukrajinců zdobí „jolinku“ k Novému roku a pod ni si nadělují dárky.

Novoroční-vánoční čas „Rizdvo“ trvá od 1. do 19. ledna. Ukrajinci oslavují Vánoce podle tradic pravoslavné církve.

Na veřejně přístupných místech, před kostely nebo v kostelích jsou vidět „vertepy“ (betlémy), ve kterých jsou vyobrazovány scény z Bible týkající se Ježíšova narození (Marie a malý Ježíš v jeslích, pastouškové přinášející dary a Betlémská hvězda svítící na obloze). Lidé se mezi sebou zdraví „Chrystos narodyvsja!“ (Narodil se Kristus!) a odpovídají si „Slavimo Joho!“ (Oslavujeme ho!).

Na Svatý večer (Святий вечір) 6. ledna se rodiny scházejí u vánočního stolu, aby si připomněly narození Ježíška v Betlémě. Hospodyně zdobí domy vyšíváním ubrusy, květinami a stužkami. Někde je vidět i symbol pocházející ze západní Ukrajiny – „diduch“, tj. svazek pšenice nebo žita formovaný do zvláštního tvaru. Má čtyři nohy a několik dalších malých svazků. Symbolizuje prosperitu v novém roce. Dříve Ukrajinci zrní z „diduchu“ na jaře přidávali k obilí na setí, aby zajistili dobrou úrodu. Na zápraží nebo do rohů místnosti se klade česnek, jako ochrana před zlými silami.

O Svatém večeru se tradičně podává dvanáct postních jídel – tolik, kolik bylo apoštolů. Jídlem, které se musí ochutnat jako první, je pokrm zvaný „kuťa“, který se připravuje z mléka, tloučené pšenice či ječmene, máku, sladu nebo medu, ořechů, rozinek apod. S tímto jídlem je spojeno mnoho zvyků, např. do nádoby s „kuťou“ kladou všichni členové rodiny na noc lžičku, a pokud bude něčí lžička ráno převrácená, podle pověr daný člověk do roka zemře.

„Kuťa“ se zapíjí „uzvarem“, šťávou z vařeného sušeného ovoce. Správně uvařený „uzvar“ má hnědou barvu s výraznou chutí, pije se teplý i studený. Ovoce, ze kterého se vařil, se rozmixuje a podává jako marmeláda. Dalšími pokrmy jsou pyrohy (vařené šátečky z mouky, vejčeka a vody, plněné bramborami či zelím) s houbovou omáčkou, vareniky (plněné taštičky z kynutého těsta s kapustovou nádivkou), holubce (rolky ze zelných listů, plněné rýží a zeleninou), boršč, pampušky (koblihy), sled (silně solená ryba), salát z fazolí a červené řepy, dušená zelenina, houby na několik způsobů atd. Sladkým zákuskem bývá nejčastěji perník.

Po večeri chodí Ukrajinci do kostelů na mše a zpívají, podobně jako Češi, písně *Tichá noc* a *Narodil se Kristus Pán*. Tradiční ukrajinskou koledou je píseň *Nova radost se stala* (Нова радість стала, яка не була, Над вертепом звізда ясна світлом засіяла). Dalšího dne, 7. ledna, se slaví narození Ježíše (Різдво Христове). Dopoledne děti chodí od domu k domu s koledami, kterým se říká „šťedrivky“. Koledy oslavují narození Páně a přejí hospodáři a celé rodině zdraví, štěstí a blahobyt v novém roce. Koledníci se na koledování pečlivě chystají, připravují si masky a převlékají se za kozy, medvědy či loupežníky. V čele koledníků nese mládenec Betlémskou hvězdu ozdobenou papírovými květinami a stužkami. Nejznámější koledou je tato:

Добрий вечір тобі, пане господарю. Радуйся!

(Dobrý večer tobě, pane hospodáři.

Raduj se!)

Ой радуйся, земле, Син Божий народився!

(Ó, raduj se, země, syn Boží narodil se!)

Застеляйть столи та все килимами.

Радуйся...

(Prostřete stoly krásnými ubrusy. Raduj se...)

Кладіть паляниці з ярої пшениці.

Радуйся...

(Položte na stoly bochníky pšeničné.

Raduj se...)

Mezi 7. a 9. lednem je na Ukrajině zvykem navštěvovat příbuzné – 7. ledna je totiž svátek Panny Marie a na 9. ledna připadá svátek Štěpána. Jako první má do domu vejít muž či chlapec, přináší to prý rodině štěstí.

Po skončení půstu se podávají masité pokrmy. Na venkově se uspořádá zabijačka, ve městech se prodává „крово́янка“, podobná jelitu (jen je plněna pohankou místo krup), huspenina, šunka, holubci s masovou náplní, placok (koláč s různými náplněmi), pyrohy a nakládané slané okurky, rajčata a houby.

Dne 14. ledna Ukrajinci oslavují svátek svatého Vasyly a také příchod Nového roku podle starého juliánského kalendáře. Běžně se mu proto říká „starý nový rok“.

Vánoční svátky končí 19. ledna svátkem svatého Jana Křtitele (Івана Хрестителя). V návaznosti na biblický příběh Ježíšova křtu v řece Jordán se toho dne v kostelech nebo na březích řek světlá voda a tu si pak věřící Ukrajinci odnášejí domů. Posvěcená voda má člověka chránit před různými nemocemi, proto se celý rok pečlivě uchovává a používá se jen v těch nejnutnějších případech. Svěcení vody je také opravdovým svátkem všech otužilců. V žytomyrské řece Těťeriv se koupou stovky odvážlivců v ledové vodě.

Ukrajinské Vánoce (Rizdvo) jsou ukrajinskými Čechy i Ukrajinci považovány za nábožensky i soukromě méně významný svátek než Velikonoce. Mají však větší kouzlo – adventní čas je plný očekávání, jedinečné atmosféry a snahy o nalezení vzájemného porozumění.

Spolupráce bohemistické sekce Univerzity v Udine se středními školami

Propagace oboru v regionu

Jana Sovová / lektorát Udine, Itálie

Malé obory jako čeština či ostatní jazyky střední a východní Evropy stojí neustále před otázkou, jak dosáhnout vyššího počtu studentů.

Jednou z cest, kterou se udinská bohemistika vydala již před několika lety, je navazování kontaktů se středními školami.

Ne všechny projekty se podařilo dotáhnout do konce. Např. překlad titulků k dokumentárnímu filmu České televize *Svěťci a svědci* o Oldřichovi z Pordenone, kterému jsem se věnovala se studenty 3. ročníku v akademickém roce 2014/15 na žádost koordinátorky ze Střední hotelové školy B. Stringher v Udine, nakonec nevyšel v původně plánovanou mezikulturní dílnu ani ve společné setkání vyučujících a studentů – organizátoři poděkovali za překlad dokumentu, který využili ke studijním účelům, ale na další slíbenou spolupráci nedošlo.

Od předloňského roku se objevily nové příležitosti, jak seznámit středoškoláky s možností univerzitního studia jazyků, se kterými na rozdíl od angličtiny nebo němčiny (ve vzácnějších případech i španělštiny, ruštiny a francouzštiny) nepřijdou v italském vzdělávacím systému do styku. Vloni v září jsme s vedoucí bohemistické sekce Annou Marií Perissutti prezentovaly už podruhé českou kulturu a historii skupinkám středo-

školáků v rámci jejich povinné školní praxe v předposledním roce studia. Ti, kdo si z poměrně široké nabídky vybrali právě náš seminář, se ukázali jako velmi zvědaví a pozorní posluchači: vyzkoušeli si českou výslovnost, kladli otázky, diskutovali. Nadcházející akademický rok ukáže, jestli právě tato forma propagace přinese nějaké ovoce.

Početná přítomnost středoškoláků byla znát i mezi účastníky konference věnované odkazu Jana Palacha, která se konala na Univerzitě v Udine 18. 11. 2019. Vystoupil na ní historik Francesco Leoncini z univerzity Cà Foscari v Benátkách, Libuše Heczková z Univerzity Karlovy v Praze a Tiziana Menotti, překladatelka knihy Jiřího Lederera *Jan Palach: Zpráva o životě, činu a smrti českého studenta*. Po konferenci se publikum přesunulo na vernisáž výstavy *Jan Palach '69*, uspořádané v suggestivních prostorách budovy bývalého sídla historického Friulského parlamentu Casa della Confraternità z 15. století. Vystavené panely dokumentující Palachův příběh byly zapůjčeny Českým centrem Milán.

Na tuto kulturně-vzdělávací akci navázalo v prosinci další sympozium na univerzit-

GLOSA

ní půdě, tentokrát s názvem *Fenomenologie a disent: mezi Patočkou a Havlem. Hlasy proti normalizaci v Československu*. Referáty, přednesené dvěma badateli z oblasti filozofie a jedním muzikologem, byly určeny výhradně středoškolským studentům, kterých se při této příležitosti sešlo víc než dvě stě. Na přípravě vystoupení Paola Zavagnioho z Konzervatoře v Benátkách na téma *The Plastic People of the Universe: od hudby k disentu* se významnou měrou podílely studentky naší bohemistiky překladem krátkých dokumentárních filmů o členech skupiny a její historii.

Obě konference organizačně zajistila Anna Maria Perissutti v součinnosti se svým kolegou Paolem Grisonem z gymnázia Liceo Statale N. Copernico. V dubnu jsme měli v úmyslu připojit se i s některými našimi posluchači k exkurzi do Prahy po stopách Jana Patočky, pořádané právě touto střední školou. Kvůli koronavirové epidemii však byla cesta zrušena. Také moje vlastní propagační činnost, kterou jsem v lednu paralelně zahájila prostřednictvím dvou vyučujících na přírodovědném gymnáziu Liceo Scientifico Statale G. Marinelli, byla prozatím z téhož důvodu pozastavena.

Přesto bych chtěla vyjádřit uspokojení nad nově navázanými přátelstvími s kolegy a kolegyněmi napříč školami a věřím, že budeme moct brzy pokračovat ve společných projektech.

Z výstavy Jan Palach '69

Česká beletrie vede v Německu život spíše na okraji

Rozhovor s Peterem Drewsem

Dalibor Dobiáš / Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR

Peter Drews, emeritní profesor slavistiky na Univerzitě ve Freiburgu im Breisgau, je autorem rozsáhlých prací, které se týkají kulturních a literárních vztahů Němců a jejich východních sousedů, a početných studií a monografií, zvláště k přijetí kanonických německých autorů ve slovanských literaturách a opačně.

Naposledy svůj badatelský směr rozvinul v objemných komentovaných bibliografiích *Die slavische Rezeption deutscher Literatur. Die Aufnahme deutscher Belletristik in den slavischen Literaturen von den Anfängen bis 1945* (Slovanská recepce německé literatury. Přijetí německé beletrie v slovanských literaturách od počátků do roku 1945; 2017) a *Die deutschsprachige Rezeption slavischer Literatur. Die Aufnahme slavischer Belletristik im deutschsprachigen Raum von den Anfängen bis 1945* (Německojazyčná recepce slovanské literatury. Přijetí slovanské beletrie v německojazyčném prostoru od počátků do roku 1945; 2017).

Otevření železné opony, jehož 30. výročí si v roce 2019 připomínáme, bylo velkým impulzem i pro nový, nekonfrontační rozvoj česko-německých vztahů. Jestliže se dnes ohlédneme, jak podle vás využily těchto šancí – pokud jde o poznávání společné minulosti – německá a česká bohemistika a germanistika? Kde jsou podle vás jejich největší dluhy?

Vědecké kontakty mezi německou a českou germanistikou a bohemistikou jsou od roku 1990 skutečně mnohem intenzivnější, než byly dříve, pohybují se však spíše na úrovni soukromých styků nebo spolupráce členů jednotlivých kateder. Tedy alespoň z hlediska slavistiky – co se týče germanistiky, nemám takový přehled. Neexistuje něco podobného jako například v historiografii Česko-německá komise historiků. Bádání o literárních vztazích je kromě toho stále ještě především záležitostí českých bohemistů a germanistů, ale jen malého počtu německojazyčných odborníků hlavně (o hodně) starší generace pocházející z Čech a jednotlivých českých germanistů mladší a střední generace působících v Německu nebo Rakousku, kteří se dosud soustředili zvláště na středověkou a raně novověkou literaturu.

Německá slavistika, a tedy i bohemistika, navíc v poslední době věnuje publikace raději tématům mimo literární historii, zaměřuje se více na kulturologii v širším slova smyslu. Zabývá se sice někdy i nacismem, a hlavně holokaustem a jejich následky v tehdejším Československu, ale dosud se jen málo vrací do předcházejících historických epoch. Existují však neakademické instituce, které

se v posledních desetiletích angažovaly na poli česko-německých kulturních styků ve 20. století, a to především *Nadace Brücke / Most* (Drážďany, založená roku 1997), která se věnuje hlavně soudobým vzájemným kulturním stykům. Kromě toho přináší vědecké časopisy jako *Brücken / Germanistisches Jahrbuch* (Praha, 1984) a *Germanoslavica* (Praha, 1994) pravidelně studie z oboru česko-německé vzájemnosti. Podobně i časopis *Sudetenland* (Mnichov, 1958) usiloval v poslední době o hlubší porozumění mezi Němci ze Sudet a Čechy, i díky spolupráci s českými příspěvateli.

Liší se v daných ohledech situace české literatury a vůbec kulturní historie ve srovnání s jejich středo- a východoevropskými protějšky zpoza železné opony, jak jsou dnes v Německu studovány, ale i vůbec vnímány?

Slavistika je dnes zastoupena přibližně na třiceti německých univerzitách, přičemž jednotlivé katedry jsou zpravidla – a na rozdíl od minulosti – rozděleny na jazykovědu a literární vědu. V minulých letech bylo však nejméně osm kateder (mj. Bonn, Erlangen, Frankfurt a Marburg) zavřeno, a to z finančních důvodů a pro klesající počet studentů. Na ostatních katedrách stojí v popředí ruská literatura a kultura, druhé místo zaujímá většinou polonistika.

Literárněvědná bohemistika, na kterou se ptáte, se pěstuje hlavně na sedmi katedrách (Bohemicum v Řezně, pak Berlín, Drážďany, Erfurt, Heidelberg, Mohuč, Mnichov; v Pasově a Tübingenu zůstávají stolice

literárněvědné slavistiky zatím vakantní). Na ostatních univerzitách je bohemistice věnována pozornost hlavně v rámci komparatisticky koncipovaných přednášek a seminářů. Nezaujímá tam přední místo, a záleží asi taky na počtu posluchačů tohoto oboru, jak intenzivně je zahrnuta do celkové výuky. To je výsledek známé okolnosti, totiž že po roce 1990 se sice na krátkou dobu ještě jednou zvýšil zájem o slavistiku, zejména v západních regionech Německa, ale od té doby výrazně klesl.

Předtím byl německý zájem o českou literaturu poměrně značný v 60. a 70. letech 20. století, alespoň mezi kritiky. V Západním Německu se soustředil na esteticky originální beletrii a tvorbu disentu (Hrabal, Kundera, Linhartová atd.). Náklady českých knih nebyly ale ani tak zřejmě nikdy příliš vysoké. Na druhé straně dnes se sice v německém překladu stále vydávají díla – hlavně novinky – českého trhu, mám však dojem, že vycházejí spíše v menších nakladatelstvích, v menším nákladu, zejména v případě poezie, a za finančního příspěvní různých institucí nebo organizací.

Velice záslužným činem byla přitom edice *Tschechische Bibliothek* ve třiatřiceti svazcích (1999–2007), která vyšla za značné finanční podpory *Nadace Roberta Bosche* (Robert-Bosch-Stiftung). Edice měla podat reprezentativní přehled české beletristické tvorby zejména 19. a 20. století v dílem starších, dílem nových překladech do němčiny. Je sice trochu nevyrovnaná co do výběru děl a ne každý (zejména starší) překlad vyhovuje dnešním požadavkům, ale přesto dosáhla velkého uznání ze strany kritiky. Obávám se však, že se *Tschechische Bibliothek*, jako většina českých knih, dostala do ruky jen málo čtenářům, a v každém případě se na knižním trhu příliš dobře neprodávala. Leckterá menší vědecká knihovna dostala její svazky dokonce darem.

Proto vede česká beletrie život spíše na okraji, v malém okruhu zasvěcených zájemců, a širší intelektuální veřejnost zná ze soudobých autorů vedle Hrabala nanejvýš Kunderu – toho ale jako francouzského spisovatele.

Velkou část svého odborného díla jste zasvětil recepci německé literatury ve střední a východní Evropě. Češi, kteří v rámci národního hnutí 19. století zdůrazňovali svoji jinakost, často svůj historický vztah k německé literatuře přehlíželi, případně se stával zdrojem nejistoty a neurčitých výkladů. Jak jej charakterizují vaše poznatky?

Němci a Češi žili v českých zemích od středověku jak geograficky, tak literárně povětšinou spíše vedle sebe než pospolu. To se odráží i na nezřídka chybějících literárních

stycích. Byly však také doby, kdy se literatury obou národnostních skupin alespoň trochu prolínaly. Tak tomu bylo například v druhé polovině 13. století ve dvorské poezii, v 16. a 17. století zejména v řadách českých bratrů v duchovní poezii, v baroku ve spolupráci německo- a českojazyčných jezuitů anebo i v raném obrození – k přelomu v naposledy jmenované době došlo nejpozději kolem roku 1820. Významné období prolínání začalo zase kolem roku 1900 a trvalo až do první světové války, na propagaci německé

Němci a Češi žili v českých zemích od středověku jak geograficky, tak literárně povětšinou spíše vedle sebe než pospolu. To se odráží i na nezřídka chybějících literárních stycích.

Co bylo příčinou nesetkávání se, o kterém jste mluvil na začátku, a naopak, jaké hodnoty ve vzájemném dialogu vznikly? Jak lze tuto problematiku vůbec zkoumat?

Často pohrdavý postoj Čechů k německé literatuře, který měl vždy protějšek na německé straně, je před 20. stoletím možné zkoumat spíše nepřímo. Z cenzurních důvodů se o něm totiž dlouhou dobu nesmělo psát příliš otevřeně. Kromě středověkých a raně novověkých kronik, kde je tento jev dostatečně znám, se projevuje právě hlavně v 19. a 20. století: v historickém románu bývají němečtí protagonisté líčeni negativně, v literární kritice se objevují jen stručné posudky děl jinojazyčného okruhu anebo jejich recenze chybějí vůbec, nápadné je pohrdání i v soukromé korespondenci nebo diářích, tam, kde jsou přístupné.

Jasněji vystupuje uvedený postoj ve 20. století. Arne Novák tvrdil, že německojazyčná literatura působí v českých zemích jako cizí těleso a vlastně do Čech nepatří, v podstatě podobně se vyjádřili později Pavel Eisner a Rudolf Fuchs. I po roce 1945

dlouho převládal – víceméně oficiální – názor, že německá literatura, a hlavně ta západní nestojí esteticky za mnoho.

Postoj české germanistiky k této otázce se v minulých desetiletích výrazně změnil, zprvu zejména přičiněním českých germanistů zabývajících se starší literaturou před 19. stoletím. Jejich práce se soustřeďují na zkoumání česko-německé vzájemnosti bez předpojatosti a neomezují se jen na německojazyčnou literaturu na území Čech a Moravy v 19. a raném 20. století, jak to většinou dělala česká germanistika za socialismu, ale zabývají se vzájemnými styky i v širším německém a evropském měřítku. Nevede už se tedy ani spor například o vztah německého *Oráče z Čech* s českým *Tkadlečkem*, ba dokonce o vyšší estetickou hodnotu jednoho z nich, a lépe takto vystavávají také evropské souvislosti české literatury. Vyzdvihl bych v tomto ohledu působení mediévisty Václava Boka a jeho žákyň a žáků na univerzitě v Českých Budějovicích.

Jinak česká germanistika věnovala v období socialismu pozornost (a to dílem i nuceně) hlavně německé beletrii z Českých zemí, a ze soudobé literatury převážně tvorbě Německé demokratické republiky. Jednou z mála výjimek v této době, zejména v oblasti poezie a dramatu, byl básník a překladatel Ludvík Kundera, který svého času usiloval o vyvážený transfer německé beletrie. Tyto meze však česká germanistika mezitím úspěšně překonala, především zásluhou střední generace germanistů, například Jiřího Stromšika, Ingeborg Fialové-Fürstové a jejího rozsáhlého projektu o německojazyčné literatuře na Moravě v 19. a 20. století. Na tomto poli se vyznamenali i někteří čeští bohemisté, jako například Dalibor Tureček a Marek Nekula, z německé strany o něco dříve především Walter Schamschula a Manfred Jähnichen, v novější době například Urs Heftrich.

Na druhé straně jste se zabýval recepcí české literatury v Německu. Co pro ni bylo dále příznačné? Liší se nějak německá recepce české literatury od rakouské či od švýcarské?

Recepce české literatury v německojazyčném prostředí byla v 19. a první polovině 20. století, až na výjimky kolem roku 1900, spíše propagací ze strany českých (a v menší míře německočeských) překladatelů a kritiků, přičemž překlady nebo posudky často vycházely na území českých zemí a většinou se ani nedostaly za jejich hranice. Zřídka se na tom podíleli říšskoněmečtí nebo rakouští autoři bez českého nebo moravského kulturního pozadí, a ještě méně Švýcaři, pokud neměli české předky.

Německočeští zprostředkovatelé každopádně mezi svými krajany, kteří v naprosté většině o českou literaturu neprojevovali velký zájem, tvořili málo početnou menšinu. Přímo z české strany se pak jednalo především o autory s vazbami na německou kulturu a ve 20. století hlavně germanisty, jako v první řadě Arna Nováka až do dvacátých let. Vzhledem k tomu, že dotyčná publi-

Žhavá novinka na maďarském knižním trhu

Zuzana Muchová / lektorát Budapešť, Maďarsko

V březnu letošního roku vyšel v maďarštině román od Anny Cimy *Probudím se na Šibuji* (Tokióban ébredek), který přeložila loňská vítězka překladatelské soutěže o *Cenu Susanny Roth* **Anna Laura Kolláth** (1994).

Anna Laura Kolláth

S češtinou se potkala nejprve v rámci Centra na podporu integrace cizinců ve Zlíně (akademický rok 2012/13); poté dva semestry navštěvovala jazykové lekce pro bohemisty na BTK ELTE v Budapešti. V letech 2015 a 2019 se zúčastnila Letní školy slovanských studií FF MU Brno, kde také studovala v průběhu akademického roku 2015/16, a to v Kabinetu češtiny pro cizince. V srpnu 2018 získala certifikát CCE úroveň C1. Od září akademického roku 2019/20 nastoupila do magisterského programu Češtiny pro cizince na Ostravské univerzitě. Její pracovní zkušenosti převážně souvisí s Českým centrem Budapešť, kde nejprve pracovala jako stážistka (2017), poté jako vedoucí online komunikace a od září 2018 do června 2019 také jako lektorka češtiny.

mluvenou češtinou do takové míry, že jeho mluva místy zní příliš spisovně, a jednotlivé vulgarismy naopak až příliš drsně. Příznačně nebyl jeho překlad dosud vydán znovu, zatímco verze Reinerové stále ještě vychází.

Vaše akademické působení je spojeno především s Univerzitou ve Freiburgu, kde jste se nejdříve roku 1980 habilitoval a v roce 1988 stal profesorem slavistiky. Ve srovnání s časy Antonína Měšťana či počátky vašeho působení ovšem ustoupila také zde výuka české literatury do pozadí. Vidíte nějaké pozitivní vyhlídky, například v podobě otevírajících se nových rámců pro tradiční bohemistická témata?

Zájem o českou kulturu je zatím nízký i vzhledem k tomu, že bohemistům se nabízí jen málo možností, aby se uplatnili v nějaké profesi blízké jejich oboru. Mají více šancí, jestliže bohemistiku vystudují jako vedlejší obor spolu s jiným, hlavním oborem, ve kterém je větší poptávka po absolventech univerzity. V úvahu přitom přicházejí především německé instituce a podniky, které spolupracují s českými partnery. Existuje ovšem i konkurence ze strany Čechů, například potomků bývalých emigrantů, kteří mají český nebo německý diplom, ovládají češtinu zpravidla lépe, a navíc mají třeba už také příslušné kontakty.

Každopádně už na německých univerzitách řada přítažlivých nabídek existuje, ať už se týkají jazykovědy nebo literární vědy, a to zejména v regionech sousedících s Českou republikou: počínaje Řeznem (Bohemicum) přes Drážďany až po Žitavu (bilaterální studium češtiny a angličtiny se zaměřením na práci překladatele/tlumočnicka). Nabízelo by se sice například i zavedení studijního oboru středoevropské kultury včetně historiografie, který by zahrnul hlavně Německo, bývalou Habsburskou monarchii a Švýcarsko, ale obávám se, že počet potenciálních zájemců by nebyl příliš velký. Podobný obor ostatně už existuje, například na univerzitě v Kolíně nad Rýnem, kde ovšem v rámci slavistiky zahrnuje jen rusistiku a polonistiku, či na jedné z budapeštských univerzit, zde však jen v rámci dějepisu.

Pozn.: *Mnoho z českých děl vstupuje do dalších světových literatur i dnes na základě svého úspěchu v němčině. Portrétům bohemistiky v Německu napříč generacemi a školami a otázky jejich budoucích příležitostí se chceme věnovat také v následujících číslech Krajiny češtiny.*

Rozhovor byl veden korespondenčně.

cistika jak v Německé říši, tak v Rakousku pocházela převážně z (německo)českých zdrojů, nelze mluvit o příliš rozdílné recepci, a švýcarská literatura před rokem 1945 nehrála žádnou roli.

Na těchto okolnostech se v podstatě nic nezměnilo ani po roce 1945, ovšem s rozdílem, že v propagaci české literatury hráli větší roli emigranti. Ostatně, v germanistice se podle potřeby rozlišuje právě teprve od poloviny 20. století trochu jasněji mezi literaturou německou, rakouskou a švýcarskou. Všechny tři se sice od začátku 19. století vyvíjely poněkud odlišně, stále však mezi sebou zůstávaly propojeny natolik, že rakouští autoři často publikují v Německu, němečtí ve Švýcarsku a opačně, což ovšem vymezení těchto literatur a recepce v nich komplikuje ještě více.

Věnoval jste se také jazyku překladů z němčiny do češtiny a naopak. U obou řečí bývá zmiňována – alespoň pokud jde o jazyky germánské a slovanské – poměrná blízkost, a to třeba ve frazeologii či syntaxi. Co naopak zpravidla představuje pro překladatele umělecké literatury největší problémy, ať už se jedná o překlad z němčiny do češtiny anebo z češtiny do němčiny?

Problémy působí na obou stranách hlavně slovesa. Gramaticky jde především o rozdílné systémy ve vyjádření času a způsobu. Čeština využívá ve zpravidla zjednodušeném systému i možnosti vidu, zatímco němčina vid vyjadřuje buď příslovečně, anebo jiným způsobem. Němčina má naproti tomu komplikovanější morfologický systém často složených tvarů, který se k tomu v mluvené řeči – a často nesprávně – zjednodušuje. Další problém působí použití německého členu, mj. proto, že norma v použití určitého nebo neurčitého členu, popřípadě jeho vynechání, je v pohybu. Na české straně tomu odpovídá volba mezi jeho vynecháním nebo zdůrazněním pomocí zájmen.

Větší problémy se vyskytují ve stylistice. Němčina má vedle spisovné formy – která není jednotná napříč Německem, Rakous-

kem a Švýcarskem – různé hovorové varianty podle příslušnosti mluvčího k určité sociální vrstvě anebo regionu, tyto varianty se navíc různě prolínají s nářečím. Čeština má vedle spisovné formy a její hovorové podoby různá nářečí a jako interdialekt obecnou češtinu, která zná také určité varianty zejména podle regionu, pokud je tam vůbec akceptována. Systémy stylových vrstev obou jazyků si tedy neodpovídají.

Problém při překládání přitom existuje hlavně v dramatech, kde stojí v popředí mluvené slovo, a v próze zejména tam, kde se prolínají odlišné stylové, sociální,

Zájem o českou kulturu je zatím nízký i vzhledem k tomu, že bohemistům se nabízí jen málo možností, aby se uplatnili v nějaké profesi blízké jejich oboru.

a třeba i regionální prvky. Je to vidět například na v podstatě jediném obecně uznávaném německém překladu Haškova *Švejka* od Grete Reinerové. Reinerová si byla vědoma kontrastní stylistiky originálu v napětí spisovné češtiny s její obecnou variantou, která v němčině nemá obdobu. Nemohla však v němčině nahradit obecnou češtinu nářečím, protože v celém německojazyčném prostoru je jakékoliv nářečí z jiného regionu vnímáno rozdílně, a často celý region zesměšňuje. Nahradila proto obecnou češtinu mluvou pražských židovských maloměšťáků, která zní trochu směšně a vyvolává dojem sice nepřilíhivě inteligentních, ale i neškodných mluvčích. Švejka tak v německém překladu není skrytý anarchista a ateista, ale milý a trochu přihlouplý dědeček, který nikomu nemůže ublížit. To se mimochodem přeneslo i na svého času velice úspěšný film z roku 1960, a později i stejně úspěšný televizní seriál (1972–1977), které německou představu o Švejkovi a Češích jako národu Švejků do jisté míry formují dodnes.

Objevily se pokusy přeložit *Švejka* úplně nově, ale ztroskotaly mj. kvůli nezájmu na knižním trhu. Roku 2014 sice vyšel nový překlad od Antonína Brouska, syna stejnojmenného českého básníka a publicisty. Tento překlad nadšeně přivítali někteří recenzenti, přehlédli však, že Brousek nahradil obecnou češtinu umělou, částečně zastaralou a místy rozvěklou obecnou němčinou, blízkou hovorové spisovné němčině. Tím v podstatě překlenul propast mezi spisovnou a běžně

Prezident z kolébky bílého zlata – Roberto Bubenik

Pavlaína Řeháčková / krajská komunita Argentina a Paraguay

Roberto Bubenik v roce 2019
Foto: Pavlaína Řeháčková

Život Čechů a Slováků v argentinské provincii Chaco popíše předseda české krajské organizace Roberto Bubenik. Poznejte historii příchodu Čechů a Slováků do Chaca, tvrdé životní podmínky, minulost a současnost našich krajanů i vize jejich budoucnosti.

Psal se rok 1913, když do míst, kde se později rozrostlo město Presidencia Roque Sáenz Peña, přišly první dvě české rodiny. Jan Novotný a Petr Šašvata se zde stali místními průkopníky v pěstování bavlny. Možná si v té době ani neuvědomovali, že se významně podílejí na budoucí prosperitě provincie Chaco a že o dvě desetiletí později přilákají mnoho československých rodin. Kdyby jim v té době navíc někdo řekl, že za více než sto let zde bude aktivně fungovat český a slovenský spolek, patrně by se mu vysmáli. Spolek Unión Checoeslovaca však opravdu stále žije. Jedním z těch, kteří na tom mají velkou zásluhu, je jeho prezident Roberto Bubenik, v jehož žilách proudí česká a slovenská krev.

Odkud pochází vaše rodina? Kdo byli vaši rodiče?

Můj otec byl Augustín Bubenik, narozený 1. prosince 1919 v obci Valašská Bela v okrese Trenčín na Slovensku. Když mu byly asi tři roky a jeho sestře rok, jejich otec Ignacio Bubenik odplul do Ameriky. Nevím, jestli chtěl jet původně do Severní nebo Jižní Ameriky, ale skončil v Argentíně. Do země vstoupil bez registrace. Myslíme si, že když skončila v Evropě první světová válka a ve vzduchu visela hrozba, že začne druhá, měl strach, že ho zavolají znovu do armády jako veterána. V Evropě nechal svoji manželku a dvě děti, Augustína a Marii. Pracoval tady dva roky a během této doby stačil našetřit peníze, aby za ním mohla přijet jeho rodina. O dědečkovi toho více nevím, protože moc nevyprávěl. Byl to člověk velmi vážný, řekněme zahořklý životem. Pravděpodobně nechtěl vůbec vzpomínat na svůj minulý život v Československu. Jeho manželka byla typická žena té doby, pracovala v domácnosti a byla zvyklá na těžkou práci a také příliš nevyprávěla. Nakonec vychovala pět dětí. Celá rodina žila izolovaně na poli, které koupil můj dědeček v kolonii Mascota. Všichni včetně dětí pracovali velmi tvrdě. Doma mluvili slovensky, ale o své rodné zemi se otec více dozvěděl až během dospělosti. V této době byla komunikace mezi rodiči a dětmi velmi řídká.

Taneční soubor Moravanka a někteří členové Unión Checoeslovaca v roce 2019
Foto: Pavlaína Řeháčková

Moje matka byla Flora Hvozda, narozená již v Sáenz Peña, ale byla dcerou dvou Moravanů. Její otec Vicente Hvozda pocházel z obce Tupesy a matka Antonia Ručka de Hvozda z obce Míkovice (okres Uherské Hradiště). Její rodiče se poznali až v Sáenz Peña. Můj pradědeček Jan Ručka přijel do Argentiny se svojí rodinou již v roce 1907, ještě před první velkou emigrační vlnou. Do Chaca pak dorazil v roce 1918. Moje maminka vyrostla v prostředí, které bylo velmi ovlivněno českou kulturou. Vyrůstala stejně jako tatínek na poli se svou rodinou. Nejbližší sousedé žili asi 1–2 km od jejich obydlí. Její rodiče mluvili doma pouze česky, takže ona a její sourozenci dokonce až do svých šesti let, než nastoupili do školy, neuměli mluvit španělsky.

Jaké bylo vaše dětství? Vyrůstal jste také v československém prostředí? V čem byl odlišný vztah vašich rodičů od ostatních manželství?

Já jsem na rozdíl od svých rodičů vyrůstal již ve městě. Rodiče měli ve městě podnik, kde prodávali jídlo. Během dne k nám přicházelo mnoho lidí z celého města. Nestávalo se často, že bych slyšel matku s otcem, jak mezi sebou mluví česky a slovensky, protože trávili mnoho času s lidmi, kteří tyto jazyky neovládali.

Oba rodiče měli děti ze svých předešlých manželství, které uzavřeli s partnery z odlišného prostředí, s typickými Argentinci. Mám celkem čtyři sourozence. Dva jsou z otceva prvního manželství a dvě sestry jsou z matčina prvního manželství. Můj tatínek se rozvedl a maminka ovdověla. Oba žili ve městě a tam se také blíže poznali. Já jsem se narodil, když bylo mému otci 53 let a matce 40 let. Nepociťoval jsem již tolik vliv českého a slovenského prostředí, pouze v jednom aspektu ano, v gastronomii. Vyrůstal jsem na českém a slovenském jídle, vařili oba rodiče. Česky jsem se naučil pouze nějaká slova a říkanky od maminky. Rodiče se také účastnili událostí pořádaných spolkem Unión Checoeslovaca, takže jsem mohl přičichnout k tomuto prostředí, ve spolku však aktivně nepůsobil.

Jaký je život tady v Chacu? Je velmi odlišný? Kde lidé nejčastěji pracují?

Život v Chacu je velmi odlišný od toho vašeho. Člověk se musí adaptovat na spoustu věcí a být více tolerantní, protože všeobecně je tady život mnohem tvrdší. U vás je možná tvrdá zima, u nás je to hlavně léto. Nedá se tady žít bez klimatizace, je potřeba si dávat pozor na komáry, kteří jsou přenašeči nemocí, je tu spousta prachu a mnoho suchých dnů bez deště.

Co se týče pracovních příležitostí, tak tady v Sáenz Peña stále hraje hlavní roli zemědělství, ačkoliv už ne tolik jako dříve. Dříve byla pole rozdělena na menší celky, které vlastnily jednotlivé rodiny. V dnešní době tady máme majitele, kteří vlastní tisíce hektarů, které obhospodařují hlavně stroje. Na poli se tedy stále pracuje, ale už není potřeba tolik pracovních sil a pole nemá tolik vlastníků. Ostatní lidé se živí obchodem či jsou profesionálové z různých oborů. Poslední významná skupina jsou státní zaměstnanci, kterých má Argentina opravdu hodně. Máme tady také dost nezaměstnaných, mezi kterými jsou hlavně „nativos“¹, někteří z nich žijí velmi prostým životem, ostatní už se pomalu „začleňují“ do relativně nově vytvořené společnosti. Studují na univerzitách, mají vlastní obchody a spolky.

Co znamená být Čechem či Slovákem tady v Chacu?

Být Čechem či Slovákem je velká čest, myslím, že jsme na to všichni hrdí, protože Češi a Slováci byli jedni z prvních obyvatel, které měla Sáenz Peña. Byli to průkopníci v pěstování bavlny. Mají velkou zásluhu na tom, že kultivace bavlny zajistila prosperitu celé provincie Chaco. Bylo to díky jejich pracovitosti, inteligenci a předešlým zkušenostem. Až do teď to pro nás znamená velkou zodpovědnost, protože musíme reprezentovat tyto hodnoty.

Jste prezidentem Unión Checoeslovaca, což je významný spolek v tomto městě. Jak dlouho jste prezidentem tohoto spolku? Proč jste se rozhodl plnit tuto funkci? Co to obnáší, jaké jsou vaše povinnosti?

Prezidentem jsem již 9 let. Dva roky před tímto obdobím jsem byl ještě členem spolkové komise. Být prezidentem spolku jsem se rozhodl proto, že v životě jsou věci, které nelze odmítnout, ačkoliv z toho může úkol člověk z počátku strach. Můj hlavní úkol je ten, aby spolek fungoval a prosperoval.

Být Čechem či Slovákem je velká čest, myslím, že jsme na to všichni hrdí, protože Češi a Slováci byli jedni z prvních obyvatel, které měla Sáenz Peña.

Abyste zde probíhala výuka českého jazyka, výuka českých a slovenských tanců, fungovalo divadlo, sbor, kurzy české a slovenské kuchyně, aby se oslavovaly české a slovenské svátky a výročí. Nesnažíme se pouze zachovat vzpomínku na naše předky, ale taky seznámit všechny ostatní obyvatele Sáenz Peña a Chaca s charakteristikami naší kultury.

V kanceláři spolku jsme každý všední den. Většinou tak dvě až tři hodiny odpoledne, ale záležitosti spolku řešíme telefonicky celý den, když jsme v našich zaměstnáních (pozn. Roberto pracuje v zemědělské experimentální stanici – INTA) či s naší rodinou (pozn. Roberto má jednoho dospělého syna). Je to totiž velká zodpovědnost, musíme plnit všechny naše úkoly spojené s děním v Unión Checoeslovaca, plány, pořádání událostí, ale také musíme platit výdaje. Zaplatit každý měsíc všechny účty za energie a údržbu spolku je velká výzva, protože spolek je opravdu velký. Peníze vyděláváme dobrovolnickou prací během celého roku. Prodáváme jídlo – uzené maso, typická česká a slovenská jídla

¹ „Nativos“ – pojem označující původní obyvatelstvo. Argentinci ho často používají nejenom pro indiánské obyvatelstvo, ale také pro potomky španělských kolonizátorů či obyvatele, kteří mají z části indiánskou a z části španělskou krev.

Flora Hvozda (vpředu), matka Roberto Bubenika, při běžeckém závodě v roce 1951
Foto: archiv R. Bubenika

Narozeniny Petronely Macko de Bubenik (1985) – dvanáctiletý Roberto Bubenik uprostřed, nad ním maminka a vpravo od ní tatínek
Foto: archiv R. Bubenika

a dezerty, „empanadas“² a „loco“³, které vaříme ve velkém množství a které mají pověst výborné kvality. Pořádáme taneční akce, pивní akce apod. Tyto peníze potom slouží na údržbu budovy, ale také platíme učitelku tance a výdaje spojené s organizací spolkových svátků, které jsou pro nás srdeční záležitostí a kde se scházíme všichni potomci Čechů a Slováků. Také platíme cesty tanečního souboru *Moravanka*, který reprezentuje náš spolek. Máme také program v rádiu v sobotu a v neděli, který je potřeba platit. Během tohoto programu mohou posluchači poslouchat české a slovenské písně, aktuality, informace o připravovaných akcích, zveme do něj hosty, jako například velvyslance či další návštěvy z Česka a Slovenska.

K čemu sloužil spolek v minulosti a k čemu slouží dnes?

V minulosti sloužil hlavně jako místo setkávání českých a slovenských imigrantů, kteří nechali svou rodnou zemi daleko za oceánem, stejně tak svůj rodný jazyk, svoje zvyky a kulturu. Ve spolku mohli toto všechno znovu oživit a sdílet s ostatními krajané, ale také zde mohli obdržet informace o svých příbuzných a známých, kteří zůstali v Evropě, a to od ostatních krajanů, kteří zrovna přišli nebo byli v kontaktu se svou rodinou v Československu. Určitá skupina krajanů pak také nabízela nově příchozím Českoslovákům ekonomickou a morální podporu, spousta z nich by bez této podpory nemohla v Chacu začít nový život. Bylo to období obrovské sounáležitosti. Díky tomu všemu se tak mohli krajané více cítit jako doma. Spolek fungoval jako další Československo, ale ležící až ve vzdálené Argentině.

Dnes spolek funguje hlavně jako místo, kde udržujeme živou kulturu našich rodičů, prarodičů a praprarodičů. Můžeme se o ní něco naučit a zároveň ji také prezentovat

² „Empanadas“ – pokrm velmi populární v Argentině, ale i dalších státech Jižní Ameriky, Španělska a Portugalska. Pšeničné kapsy plněné nejčastěji masem, pečené či smažené.

³ „Loco“ – vydatná hustá polévka populární podél andského horského pásma. Je to jedno z národních jídel v Argentině, Bolívii, Peru a Ekvádoru.

komunitě tady v Sáenz Peña a Chacu. Jak už ve formě hudby, gastronomie, tance či výuky jazyka. Každá věková skupina má ve spolku svoji důležitou roli. Starší členové jsou ti, kteří kulturu předávají a učí ostatní. Mladí členové jsou naše budoucnost, která dává spolku novou energii a bude v této tradici i pokračovat. Spolek taky znamená bezpečné zázemí pro naše děti. Mohou zde trávit volný čas, něco se naučit, navázat nová přátelství a vyhnout se tak nebezpečným lákadlům, která se nacházejí v našem městě.

Jaká je budoucnost spolku?

Budoucnost spolku je pro nás velká výzva. Máme strach, že čas všechno naše úsilí smaže. Že se vytratí vzpomínky a místní existence české a slovenské kultury. Je to velká zodpovědnost a riziko. Troufám si tvrdit, že za deset let bude situace podobná té, kterou teď ve spolku žijeme. Ale za padesát let se může stát to, že se spolek promění ve společenský klub, kde budou probíhat různorodé události. Jeho symboly budou nadále česká a slovenská vlajka a klub bude nést stále stejné jméno, ale základní myšlenka spolku a jeho aktivity se již vytratí. Stejně jako je tomu teď v případě klubu Sokol a Morava tady v Sáenz Peña.

Kým se cítíte být? Argentincem, Čechoslovákem, Čechem nebo Slovákem?

Cítím se jako čechoslovenský Argentinec. Nemůžu říct, že jako čistý Argentinec. Cítím se být jiný, díky kultuře, kterou mi předali moji rodiče. Moje oblíbená jídla a věci, které postrádám z dětství, nostalgie, přání navštívit rodné země mých rodičů apod. To všechno jsou silné pocity, přání a vzpomínky, které nemají běžní Argentinci.

Jaká je vaše znalost češtiny a slovenštiny? Ovládáte tyto jazyky? Pamatujete si něco z dětství?

Příroda mi bohužel nedala do vínku talent ke studiu jazyků, zvláště pak v případě tak obtížných jazyků jako je čeština a slovenština. Ale samozřejmě si pamatuji některá slova, fráze a říkanky. Oba dva jazyky jsou podle mě velmi důležité, cítím, že by pro mě byla velká hrdost je ovládat. Stejně jako to musí být hrdost pro miliony Čechů a Slováků. Znamená to náležen k obyvatelstvu, které užívá jazyky, které jsou prakticky exkluzivní, pro-

tože jimi mluví z globálního hlediska minorita lidí a musí se cítit velmi odlišní. Já se i přes svoje aktivity snažím účastnit výuky češtiny a zatím jsem neztratil naději, že jednoho dne budu mluvit česky. Díky úžasné příležitosti, kterou nám dává Česká republika, se můžeme učit česky přímo od krajaňského učitele a také se můžeme účastnit kurzů v České republice.

Jak pohlížíte na momentální situaci v České republice a na Slovensku?

Naštěstí jsem měl příležitost navštívit tyto země minulý rok. Obě země mi připadají velmi stabilní jak ekonomicky, tak sociálně. Jsou to klidné a velmi bezpečné státy bez extrémních zvratů. To je ovlivněno také místním klimatem, které nevytváří žádné nepokoje. Jsou to velmi stabilizované společnosti, ačkoliv jsou to mladé republiky. Jsou to společnosti, které jsou velmi zvyklé na způsob svého života a nepřejí si velké změny.

Jak vidíte vaši budoucnost? Co budete dělat? Budete pokračovat jako prezident?

Pravděpodobně nějaký čas ještě prezidentem budu, ačkoliv již několik let navrhuji komisi, aby vybrali někoho nového. Až skončím, budu možná pokračovat jako člen komise a budu se aktivně účastnit dění ve spolku. Přál bych si být více Čechoslovákem, než jsem teď. Od znalosti jazyka až po všeobecné znalosti týkající se historie a kultury. Uvidíme, kam mě život zavede.

Pozn.:

Rozhovor byl veden ústně ve španělštině. Překlad Pavlína Řeháčková.

Český týden na Universidade de São Paulo – 30 let od sametové revoluce

Helena Hrdličková / krajaňská komunita Sao Paulo, Brazílie

Rok 2019 byl bohatý na kulatá výročí: 80 let od úmrtí Jana Opletala, 50 roků od smrti Jana Palacha, Jana Zajíce a dalších, 30 let od sametové revoluce. Tato důležitá data a osobnosti s nimi spojené jsme si připomněli během Českého týdne na Universidade de São Paulo (USP) první prosincový týden 2019.

V pořadí čtvrtý ročník Českého týdne na USP byl zahájen v knihovně Filozofické fakulty Florestan Fernandes v pondělí 2. 12. 2019 slavnostním otevřením výstavy fotografií nazvané *Konec totalitního režimu v Československu*, za přítomnosti konzula ČR v Sao Paulo Františka Fleišmana, ředitelky knihovny Adriany Cybele Ferrari, koordinátora kurzu češtiny a vedoucího katedry orientálních studií Antônia José Bezerra de Menezes a učitelky češtiny Heleny Hrdličkové.

Po oficiálním zahájení jsme v knihovně zhlédli hru *Audience* od Václava Havla v podání brazilského souboru *Cardume*, který tvoří studenti a absolventi ECA-USP/Školy komunikace a umění USP. Hrál: Pedro Massuela (sládek), Juliana Valente (Vaněk) a Francisco Turbiani (vypravěč). Představení sklídilo velký úspěch. Mohli jsme jej vidět ještě v dalších dnech, a to v prostorách divadelní školy na Rooseveltově náměstí v Sao Paulu.

Program Českého týdne na USP pokračoval ve čtvrtek 5. 12. setkáním s brazilským novinářem a karikaturistou Cláudio de Oliveira, který se s námi podělil o své zážitky, vzpomínky přímého účastníka sametové revoluce. V roce 1989 začal studovat češtinu na pražském středisku Ústavu jazykové a odborné přípravy – Albertov, a prožil tak změnu režimu v Československu od prvního momentu na vlastní kůži. Svůj příběh zachytil v knize *Era uma vez em Praga – Um Brasileiro na Revolução de Veludo*, která vyšla ke třicátému výročí sametové revoluce, prozatím jen v portugalštině.

Událost natáčela a publikovala společnost Difusora TV, internetový vysílací kanál, pro který Cláudio pracuje.¹

Počáteční napětí se rychle proměnilo ve spontánní a emocemi nabitou debatu. Pro všechny bylo rovněž příjemným překvapením, když spolu mohli promluvit také česky a zeptat se Cláudia (brazilského studenta v Československu) i na praktické věci a zkušenosti s českou kulturou a češtinou.

Výstava *Konec totalitního režimu v Československu*

Audience Václava Havla v podání souboru *Cardume*

Cláudio de Oliveira a Helena Hrdličková během debaty

Po tomto rozhovoru a krátké přestávce následovala projekce dokumentárního filmu režisérky Olgy Sommerové *České studentské revolty – 80. léta*, ve kterém jsou zachyceny události sametové revoluce především z pohledu studentů. Poté se dostalo na další, už neformální diskusi a sdělování osobních zážitků.

Ohlasy na akci byly ze strany fakulty i účastníků velmi pozitivní. Stejně tak v komentářích výstavy se objevila kladná hodnocení (výstavy), ale i nesouhlasné postoje se samotnou změnou režimu v Československu, což však vzhledem k silné levicové orientaci USP není překvapující.

¹ Difusorativ (2020) [online]. Cit. 2020-04-09. <<https://www.facebook.com/difusorativ.com.br/photos/a.325404894598261/797316870740392/?type=3&theater>>.

V tandemu

Markéta Pilátová / bývalá učitelka u krajské komunity v Brazílii

Je pondělí večer. Ne, je každý všední den večer. Osm hodin, čas na tandem. Tak tomu říkáme. Já, Ana, Maríá, Mónika a Ricardo.

Když jsem letos přestala pracovat jako krajská učitelka českého jazyka v Brazílii, domluvila jsem si se třemi talentovanými studenty, že budeme ve výuce pokračovat přes aplikaci WhatsApp navzdory tomu, že nás dělí oceán a pětihodinový časový posun. Tohle jsem se totiž v Brazílii naučila – virtuální realita je kvůli tamním ohromným vzdálenostem mnohem běžnější součástí života. Rodinné skupiny na WhatsAppu, naprosto běžná práce z domova, nakupování téměř všeho přes e-shopy a mimo jiné i čtení e-knih. V Brazílii je totiž jen pár opravdu velkých měst, kde si můžete zajít do kvalitního knihkupectví, a proto vzdělanější Brazílci nakupují knihy především na internetu a čtou je na iPadech, telefonech nebo na čtečkách. Samozřejmě, nejsou to knihy, ke kterým si můžete přivonět a promnout papír mezi prsty, ale to je Brazílci úplně jedno, protože si je chtějí hlavně přečíst. I moji žáci, které v Brazílii díky virtuální realitě pořád mám, jsou zvyklí na výuku přes WhatsApp. A když volám brazilským kamarádům, kterým je přes sedmdesát, dozvídám se, že sice sedí v koronavirové izolaci raději doma, ale čas tráví s rodinou – jsou díky rodinným skupinám neustále ve spojení.

Takže každý večer sáhnou po telefonu, přesunu se do manželova pokoje, kde je nejlepší připojení, a zahajují hovor. Téměř vždycky je můj partner nebo partnerka v tandemu přesný, protože přesně tohle jazykový tandem vyžaduje – dochvilnost a spolehlivost. V pondělí mám hovor s Anou. Je to brazilská ilustrátorka a malířka, která píše disertační práci o českém malíři, který žil v Porto Alegre, Františku Pelíčkovi. Ana umí německy a anglicky a česky se začala učit proto, aby

si mohla přečíst v českém originále malířovy deníky. Nejdřív probereme novinky z našich životů v koronavirové době a pak se vrhneme na kontrolu cvičení a procházíme materiály a audio cvičení, která jsem Aně poslala, aby mohla trénovat poslech a fonetiku.

V úterý volá Ricardo, můj nejpokročilejší žák, dlouholetý člen Českého krajského spolku v Porto Alegre. Ricardo miluje českou gramatiku, a tak většinou doplňujeme gramatická cvičení a opravujeme Ricardovy překlady novinových článků. Nebo spolu česky konverzujeme.

Ve středu volá Mónika z Nova Petrópolis, studentka češtiny, která se hlásí na kurz češtiny v Poděbradech. Babička Móniky byla česká Němka a pocházela z Liberecka a s Mónikou mluvila německy. Mónika pak němčinu vystudovala. Když skončíme s českou konverzací a gramatikou, Mónika mě učí německy. Používáme českou učebnici němčiny pro začátečníky, kterou jednoduše překládáme buď do němčiny, nebo když je cvičení v němčině, tak do češtiny. Německý text mi přečte Mónika, abych trénovala poslech, pak ho přečtu ještě jednou já, abych trénovala výslovnost. Mónika ho přeloží do češtiny a já jí ho přečtu česky a pak ona ještě jednou česky, aby trénovala výslovnost. Je to jednoduché a efektivní. Naše tandemová „vyčítávka“. A protože je Mónika opravdu zapálená, máme hodinu ještě v pátek. Loučíme se *Na slyšenou und Auf Wiederhören!*

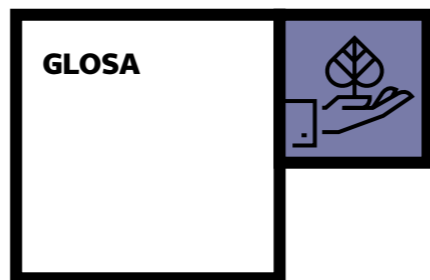
Ve čtvrtek volá Maríá z Rimini. Máme společný italsko-český tandem a potkaly jsme se před časem na mém literárním čtení. Maríá má českého přítele, a proto se učí česky, a můj velký sen byl naučit se někdy italsky, jen jsem zatím neměla dostatečně silný impuls nebo

příležitost nebo čas nebo všechny tyhle věci, na které se vymlouváme, když se k něčemu nedokážeme přimět. Když jsme ale s Maríou zjistily, že obě umíme španělsky, slovo dalo slovo a domluvily jsme se na společném tandemu. Protože jsme obě začátečnice, jazyk, v němž se zatím domlouváme, je španělština, ale po několika měsících už pomalu přecházíme na italštinu nebo češtinu. Maríá navíc studovala v Lipsku a umí dobře německy. Posílá mi proto materiály z německo-italské učebnice a já jí materiály z jazykové učebnice češtiny pro začátečníky, z níž učím brazilské studenty.

Tyhle tandemy nejsou nijak časově náročné, obzvlášť v době, kdy většinu času trávíme v izolaci, a krásně dokážou přehlušit pocit bezmoci nebo úzkosti. Jsou to okna do jiných světů, kam se teď fyzicky člověk nemůže a ani nesmí vypravit.

Každý večer si povídám s lidmi, kteří mají jiné, a přesto tolik podobné starosti. Maríá nemůže vyjít z domu ani na krátkou procházku a na nákup smí jen jeden člen rodiny. Ricardo má velké starosti, protože je mu téměř osmdesát, a patří tedy do koronavirové neohroženější skupiny, a Ana řeší finanční těžkosti, protože její granty státní univerzity s největší pravděpodobností nebudou letos vypláceny. Každý z nás je jinak smutný, ale navzájem se dokážeme potěšit. A hlavně pak „jdem na to“ a louskáme cvičení, můžeme se s přízvuky a špatnou výslovností a máme pocit, že si vlastně děláme plány do budoucnosti. Když s Maríou mluvím italsky, představuji si všechna ta krásná místa, kde budu svou italštinu moci použít, nebo všechna ta báječná jídla, která si někde v malé hospůdce objedná, a nasekám při tom dvacet chyb. A když už po dvacáté nedám přízvuk na začátečním „a“ v německém slovese „arbeiten“, směji se s Mónikou vlastní nevzdělavatelosti a představuji si příští knižní veletrh v Lipsku, který kvůli koronaviru letos odpadl. Ale třeba příští rok už konečně přečtu ukázkou z německého překladu románu *S Batou v džungli* a ani jednou se v Lipsku nezakoktám. Možná, že opravdu platí ono obligátní masarykovské „Kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem“. Ale spoň já, Ana, Maríá, Mónika a Ricardo to tak vnímáme. Po každém tandemu jsme další lidé. A pokaždé mnohem méně zranitelní, mnohem méně úzkostní, mnohem více spolu. ■

Pozn.: Článek byl uveřejněn v časopise Vlasta: KUBÍČKOVÁ, K. (2020): Knedlo zelo čeština. Jak se žije učitelům češtiny. Vlasta, 29, s. 11-15.

Evropský den jazyků na Universidade de São Paulo

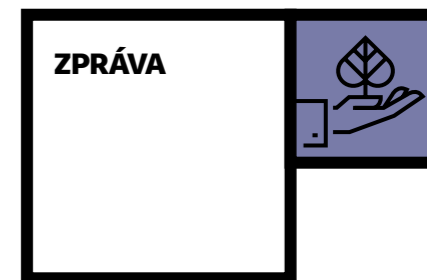
Helena Hrdličková / krajská komunita Sao Paulo, Brazílie

Dne 1. října 2019 jsme uspořádali druhý ročník akce s názvem *Evropský den jazyků*, tentokrát na Filozofické fakultě Universidade de São Paulo (USP).

Vyučující češtiny (Helena Hrdličková), maďarštiny (Anita Demkó) a turečtiny (Ahmet Inan Icen) v rámci programu *Rozšiřujícího jazykového a kulturního studia na USP* připravili pro své posluchače i pro další zájemce téměř tříhodinový program, do kterého se zapojili také studenti.

Během společného odpoledne zazněly prezentace slovanských jazyků (češtiny, slovinštiny a ruštiny), dále pak maďarštiny, turečtiny, norštiny a řečtiny. Nechyběly ukázky jazykolamů, písní a maďarského folklorního tance (v podání Márka Tomoriho),

oblíbené čtyřjazyčné čtení části kapitoly *Malého prince* (portugalsky, česky, maďarsky a turecky). Ve druhé části programu si všichni účastníci ověřili svoje znalosti v jazykovém kvízu. Nejlepší z nich pak dostali ceny, které věnovaly generální konzuláty ČR a Maďarska v Sao Paulo a Kulturní centrum Brazílie-Turecko. Na závěr jsme mohli ochutnat typické speciality maďarské, turecké i české kuchyně. Přestože jsme datum setkání museli upravit (*Dnem evropských jazyků* je vyhlášeno 26. září), na samotném setkání se to nijak negativně neprojevovalo. ■

Distanční výuka v Čechohradě a v Melitopolu na Ukrajině

Anastasia, Vitalina, Julia, úvod Vladimíra Pěčonková / krajská komunita Čechohrad, Ukrajina

Za okny svítí a hřeje sluníčko, období, kdy jsme se žáky ZŠ v Novhorodkovce každoročně využívali nejen třídu v centru, ale také hřiště a trávníky. Soutěžili jsme ve sportovních i vědomostních disciplínách, nacvičovali písničky, scénky

a pohádky. Letos je situace jiná. Po dětech se mi stýská, ale zůstali někteří studenti víkendových kurzů, kteří mě tím moc potěšili. Část z nich je v kontaktu s češtinou dokonce častěji než v běžném školním roce. Děti i dospělí řeší různá zadání a úlohy

online. Děti se těší hlavně na bonbony, které mají zatím jen slíbené, ale ihned po obnovení prezenční výuky je dostanou. Oslavy Velikonoc, které jsme si v minulosti opravdu užívali, to bohužel nenahradí. ■

Ukázky studentských prací na téma Velikonoce:

Anastasia, lékařka dětské endokrinologie

Češtinu se učím druhý rok. Ale ne vždycky můžu v sobotu chodit čas-to jenom v neděle. Teď můžu pročíst zadání a vypracovat kdy je čas. Líbí se mi hádanky, třeba: „Je to tvoje, ale ostatní to používají víc.“

Vitalina, lékařka oblastní nemocnice

Uvíta jsem možnost výuky online, protože můžu studovat každý den. V pracovní dny v obědové pauze. Učení mi jde prý velmi dobře, trochu problémy jsem měla zpočátku v rozlišení akuzativu a genitivu. Pani Vladya ale všechno vysvětluje velmi dobře, takže studie pomalu postupují.

Julia, revizorka a účetní

Doma pracuji vzdáleně, učíme se česky s celou rodinou, rádi zodpovídáme otázky o Velikonocích a řešíme hádanky paní Vlady, zatímco studujeme historii České republiky. Všechny otázky jsou zajímavé a poučné.

Ilustrace Magda Andresová

Miláček publika i kritiky

Rozhovor s operním pěvcem Adamem Plachetkou

Markéta Schürz Pochylová / lektorát Vídeň, Rakousko

Adam Plachetka patří k nejžádanějším operním pěvcům současnosti. Rodák z Prahy vystudoval klasický zpěv na Pražské konzervatoři a HAMU v Praze. Umělecké začátky tohoto skvělého basbarytonisty jsou spojeny s Národním divadlem a od roku 2005 také se Státní operou v Praze. Rozhodující pro jeho další kariéru byl rok 2010, kdy se stal sólistou Vídeňské státní opery. Debutoval zde v roli Schnaunarda v opeře *La Bohème* G. Pucciniho.

Do svých třiceti let jako první Čech stihl spolupracovat s nejlepšími dirigenty, orchestry i umělci z celého světa, prezentoval se v nejdůležitějších operních domech v Evropě i v Americe. Jeho uměleckým domovem byla až do roku 2020 Vídeň, s oblibou hostoval také např. v Metropolitní opeře v New Yorku, kde v roce 2015 debutoval v roli Masetta v Mozartově opeře *Don Giovanni*.

Jeho repertoár je velice pestrý, ale v mozartovských rolích je stále nepřekonatelný. V jedné sezóně se mu dokonce podařilo ztvárnit všechny tři hlavní role W. A. Mozarta, tj. *Dona Giovanniho*, *Figara* i *Guglielma*. Svě publikum i hudební kritiku okouzluje jedinečným hlasem, strhujícím hereckým výkonem, suverenitou, vtípem a charizmatem.

O životě a kariéře Adama Plachetky byl natočen také časosběrný dokument v režii Martina Kubaly *Cesta na vrchol* (2019).

Je neúnavným propagátorem opery a také díky němu i mladá generace poznává, že tzv. vážná hudba nemusí být vůbec vážná.

Adama Plachetku jsem osobně poznala v roce 2016 na půdě Komenského školy ve Vídni. Ve Vídeňské opeře jsem jeho umění obdivovala již mnohem dříve. Při našem prvním setkání mě mile překvapilo a potěšilo, že tento skvělý světový operní pěvec je také v civilu velmi sympatický, přátelský a velice skromný člověk. Vážím si toho, že mi věnoval svůj drahocenný čas a odpověděl mi na všechny moje zvědavé otázky. Náš rozhovor byl veden písemně, těsně před karanténou.

Vzpomínáte si, kdy jste se rozhodl, že se budete zpěvu věnovat profesionálně?

Proč právě operní zpěv? Co byste dělal, kdybyste nezpíval?

Rozhodnutí věnovat se zpěvu naplno padlo, vlastně už když jsem si zvolil Pražskou konzervatoř jako střední školu. Ani jsem tehdy úplně nedomyšlel, jak zásadní rozhodnutí to je. Nicméně od té doby se můj život točí hlavně kolem hudby. Je to tedy už nějakých dvacet let.

Měl jsem dojem, že klasika je nejdůležitější forma studia. Snažil jsem se tedy tam, ač jsem původně myslel, že bych se mohl po škole věnovat muzikálům. Tenhle plán ale vydržel jen ani ne měsíc od nástupu na konzervatoř, kdy mě klasika pohltila.

Co bych dělal, kdybych se byl se zpěvem nechytil, netuším. Z konzervatoře vychází studenti tak jednostranně vzdělaní, že bych asi měl velký problém hledat jinou práci. Dneska už bych asi dělal nějakou administrativní funkci v kultuře, ať už v agentuře nebo ve státní sféře.

Zpíváte v mnoha světových jazycích. Jak se vám zpívá česky? Platí ještě, že čeština je pro zpívání jedním z nejtěžších jazyků a že se nejlépe zpívá italsky? Co je pro zpěváky na češtině nejtěžší?

Nevěřím ve snadné a obtížné jazyky. Ke každému si zpěvák jen musí najít správný přístup. Každá řeč má svá specifika, své výzvy a své kvality. U němčiny a u češtiny se často zmiňuje velké množství konsonantů. To ale dává řeči krásnou zvukomalbu a velký prostor pro výraz. Italská má asi nejvíce vokálů a nejsnadněji se váže. Nicméně když se člověk naučí nepřerušovat souhláskami tok zvuku, dá se stejného legata docílit všude.

Pokud byste si mohl vybrat jednoho českého autora oper, kdo by to byl a proč?

Za mě jednoznačně Bedřich Smetana. Bohužel se tolik nehraje v zahraničí, ale mně je jeho hudba nejbližší. Mísí se v ní wagnerovská dramatičnost se slovanskou srdečností, což mi imponuje.

Máte-li volno, posloucháte ještě hudbu? Jak relaxuje světový operní pěvec? Máte čas na jiné druhy umění, např. výtvarné umění, tanec, činoherní divadlo?

Upřímně, kromě hudby na jiné druhy umění moc času nemám. Do galerie si občas zajdu, ale je to spíš výjimečně. Ve výtvarném umění se pořádně nevyznám. I na činohru zajdu zřídka. Relaxuji podle toho, kde se zrovna nacházím: sportuji, chodím do kina, na koncerty nebo na představení v divadle, ve kterém zrovna zpívám.

Jak je to s uváděním českých oper v zahraničí. Je známo, že některé známé tituly jako např. *Prodaná nevěsta* se uvádějí v němčině, popřípadě v angličtině. Pokud se v zahraničí uvádí opera v českém origi-

nále, jak probíhá výběr zpěváků na danou roli? Mají výhodu zpěváci slovanského původu?

Úzus je většinou takový, že Janáček a Dvořák se hrají česky, zatímco Smetana se překládá. Velkou logiku v tom nevidím, ale tak to prostě je. Naši pěvci mají vždycky větší šanci být obsazení do českého kusu, ale i tak si většina operních domů vybírá z jim známého okruhu interpretů.

Jaké jsou výhledy uvádění českých oper na světových scénách. Dá se mluvit o určité vzestupné tendenci? Co ostatní autoři, jako například Janáček a Martinů?

Nevěřím ve snadné a obtížné jazyky. Ke každému si zpěvák jen musí najít správný přístup. Každá řeč má svá specifika, své výzvy a své kvality.

Řekl bych, že Janáček se aktuálně hraje ze všech nejčastěji. Minimálně nejvíce jeho titulů. Martinů se občas objeví. Od Dvořáka zná většina lidí jen *Rusalku*, od Smetany zas jen *Prodanou nevěstu*. Je to často přímá úměra a do jisté míry *Hlava 22*. Dokud se nějaká opera nehraje často, moc lidí se jí nenaučí, a tím pádem je pro dům riziko ji nasazovat kvůli obtížnosti hledání případných záskoků a vlastně i obsazení jako takového. Proto jsou určité módní vlny, kdy se ne často uváděná opera zjeví v hracím plánu více divadel v několika málo sezónách.

Vím, že ovládáte mnoho cizích jazyků, občas žijete ve Vídni, občas v New Yorku, jak si udržujete svou vlastní češtinu?

Češtinu si nepotřebuji udržovat, protože žiji v převážně českém prostředí, at jsem kdekoli. Když jsem poprvé odešel do Vídně, mluvil jsem česky výrazně méně, ale teď každý den mluvím s rodinou a s dětmi, ať jsem sám, nebo s nimi, takže zase čeština začala v mém dni zabírat zásadnější místo.

Do jaké míry musí zpěvák ovládnout cizí jazyk, aby v něm mohl zpívat a hrát? Existuje nějaký jazyk, ve kterém jste odezpíval celé představení, ale ve skutečnosti ho vůbec neovládáte?

Na tuhle otázku vám každý odpoví jinak. Samozřejmě se text dá naučit jako básnička a dá se na něm pracovat do té míry, že spousta lidí nepozná, že je to jen jako. Když ale jazyk znáte, máte mnohem lepší smysl pro jeho zvukomalbu a nuance, takže si troufnu tvrdit, že v jazycích, kterými vládnu, téměř vždy slyším rozdíl mezi roditelým mluvčím a výborně naučeným „básničkářem“.

Podle mého názoru má opera do jisté míry stále procento posluchačů, mám ale dojem, že v posledních letech se o operu zajímá stále více mladých lidí. Myslíte,

že je to správný postřeh? Čím si to vysvětlujete?

Nevím. Začínám si říkat, jestli to není tím, že ti, co nám před patnácti lety už připadali staří, jsou dnes z naší perspektivy mladí. Ale je pravda, že v divadle a na koncertech spousta mladých tváří vídám, což mě těší. Klasika bude asi vždycky především zábava pro kategorii 40+, nicméně mám dojem, že ztrácí stigma nestravitelnosti a mladí se jí přestávají bát.

Na světových operních scénách jste se proslavil a stále slavíte úspěchy jako interpret mnoha mozartovských postav. V posledních letech se ale ve vašem repertoáru objevují také taková jména jako Donizetti, Berlioz, Bellini. Kam směřuje váš další vývoj nebo kam chcete, aby směřoval? Jak se vyvíjí váš hlas?

Každý hlas a interpret se v průběhu času mění. Takže by byla chyba ustrnout jen v mozartovském repertoáru. Sice mi zatím sedí a věřím, že ho pořád dělám dobře, ale do určitých rolí už si divadla pomalu začínou vybírat mladší kolegy a nerad bych jednoho dne zjistil, že mě už na Mozarta nikdo nechce a já si nevybudoval další repertoár. Bel canto je pro mě další etapou. Sice cítím, že bych mohl jít i cestou německého repertoáru, ale ten je pro hlas hodně náročný a může být velmi nebezpečný. Takže ten zatím nechávám čekat, ač nejspíš jeho čas někdy přijde.

Jakožto světový basbaryton se setkáváte s nejlepšími umělci světa. Máte v tomto směru ještě nějaká nesplněná přání? Co je pro vás zásadní při výběru nové práce (dirigent, kolegové, repertoár)?

Ani nevím. Daří se mi potkávat se s lidmi, se kterými se potkávat chci. Sen potkat se s někým, na koho jsem zatím nenarazil, vlastně nemám. Při výběru práce jsou pro mě důležité všechny okolnosti: kde, s kým a kdo to povede. Všechno tohle má na výsledek a atmosféru při přípravě zásadní vliv.

Ještě donedávna byla Vídeň vaší domovskou scénou. Přesto ale trávíte stále více času na dalších světových jevištích. Kde se teď nacházíte nejčastěji a jak to bude v budoucnosti, když se ve Vídeňské opeře chystá změna ředitele? Jak to ovlivní váš pracovní život?

Vídeňská kapitola se pro mě bohužel s nástupem nového vedení uzavírá. Nemyslím si, že bych se do Staatsoper už nevrátil, ale minimálně pár let si asi dáme pauzu a vzhledem k tomu, že dcera zatím začne chodit do školy v Praze, je nepravděpodobné, že bychom se v budoucnu do Vídně stěhovali znovu natrvalo. Sice mě to mrzí, protože mi Vídeň přirostla k srdci, ale vlastně je to v mnoha ohledech dobrý vývoj.

Adam Plachetka
Foto: David Turecký

Adam Plachetka
Foto: Marek Olbrzymek

Na volné noze budu mít absolutní svobodu při výběru práce a budu se snažit pracovat efektivněji a mezitím být častěji doma.

Jakou roli v životě úspěšného zpěváka hraje štěstí?

Štěstí je zásadní na začátku, abyste dostala nějakou příležitost. Pak už je jen na vaší přípravě, talentu a nervech, jak ji využijete.

Kolik hodin denně cvičíte? Jak vypadá typické rozepzpívání? Máte nějaké cvičení, které praktikujete už od konzervatoře?

Zpěváci nejsou instrumentalisti. V řádu hodin denně se cvičit moc nedá. Když se potřebujete něco naučit, dá se memorovat několik hodin, ale zpívat má smysl tak maximálně hodinu až dvě. Při studiu se říká, že by člověk měl cvičit solfeže tak dlouho, jak chce zpívat texty. Teď už mi v běžném provozu stačí na rozepzpívání deset až patnáct minut. V případě, že nejsem v každodenním záprahu, trvá to samozřejmě déle a je potřeba hlas budit postupně. Cvičení mi zůstala prakticky všechna stejná. Je to vlastně nuda. Krátké melodie po půltónech nahoru a zpátky dolů, aby se hlas srovnal v celém rozsahu.

Pro pěvce vašeho formátu je určitě nezbytná zdravá životospráva, jak byste se charakterizoval? Jak pečujete o svůj hlas? Stalo se vám někdy, že jste úplně ztratil hlas? Jak dlouho můžeme dát hlasu odpočinout, aby zůstal stále v kondici? Myslím, že nic se nemá přehánět. Lepší životosprávu bych asi mohl mít i jako člověk, ne jako zpěvák... Bohužel naše povolání se ne vždy slučuje se zdravým životním stylem,

protože mu chybí pravidelnost a jeho součástí jsou společenské akce, často v pozdní hodině. Hlas mě zatím nikdy vyloženě neklamal. Samozřejmě mám za sebou představení při nemoci, kdy není vše snadné, ale s dobrou technikou a zkušeností se toho dá zvládnout hodně.

Co je pro vás na zpívání nejkrásnější?

Že se můžu dobře živit koníčkem. Sice mi víc a víc vadí častá nepřítomnost doma a trávení většiny roku na cestách, ale jinak je to vlastně sen.

Ve Vídni jste v úzkém kontaktu s českými krajany, předpokládám, že podobně tomu bude také např. v New Yorku. Co vám tyto kontakty přináší?

Dřív jsem se s krajany příliš nestýkal. Nechápal jsem, proč mám mít k někomu blíž jen proto, že máme stejný pas. Ale s postupem času jsem si našel komunitu, ke kterým doopravdy blízko mám, ať už kolem Komenského školy ve Vídni nebo Národní budovy v New Yorku, takže se do kolektivu mám důvod vracet.

Kdo je vaším nejbližším kritikem? Na koho vždycky dáte?

Žena mě zná asi nejlíp a nebojí se mi říct svůj názor, takže na ni a na mého profesora (Ludka Löbela, pozn. red.) dám nejvíc.

Kde berete sílu podat v každém představení maximum? Na co myslíte, když jdete na pódium? Bojoval jste někdy s trémou? S trémou naštěstí moc zkušeností nemám. Začal jsem zpívat hodně mladý, když má člověk moře po kolena, a teď, když už nějakou zodpovědnost cítím, je zase vystupování

v dobrém slova smyslu rutina. Maximum se nedá podat v každém představení. Můžete se snažit přinést každý večer maximum toho, co zrovna jde, ale nikdy to nebude stejné. Obrovský rozdíl je i to, jestli se sejde dobře naladěné, nebo unavené publikum. Bez zpětné vazby se motivace hledá obtížněji.

Role učitele je myslím zásadní ve všech oborech, pamatujete si jednu radu, kterou se dodnes řídíte? Umíte si představit, že se někdy v daleké budoucnosti budete věnovat také pedagogické činnosti? Máte už své žáky? Víte, že pořádáte kurzy zpěvu. Co byste poradil začínajícím zpěvákům?

Začínajícím zpěvákům asi umí lépe poradit jiní. Já se spíš věnuji formování osobností, které už tolik neřeší techniku, ale potřebují pracovat na interpretaci. Na kurzech během pár dní techniku nijak zásadně nezměníte. Můžete jen otevřít nové obzory a dát tipy pro další práci se stálým pedagogem. Jestli se výuce někdy budu věnovat naplno, netuším. Zatím taková myšlenka není na pořadu dne.

Můj profesor mi dal pár výborných rad, které jsem ale zčásti pochopil až v praxi. Každopádně se jimi řídím dodnes.

Jak byste popsal svou techniku zpěvu? Jaké jsou dnes trendy ve výuce klasického zpěvu, dalo by se to nějak zobecnit? Dá se říci, které hlasy jsou dnes vzácné?

Snažím se především zpívat přirozeně a tak, aby to působilo co nejsamozřejměji. Trendy upřímně asi popsat neumím. Celkově se dává větší důraz na komplexnost, což posílá do horních pater jiné typy zpěváků než před čtyřiceti lety. Sám nevím, jestli je to dobře. Dříve měly hlasy víc času se vyvíjet a byly často vokálně kvalitnější. Na druhou stranu dnes jsme víc honěni v interpretaci různých stylů a vyžaduje se, aby byli zpěváci i lepší herci. Obojí má něco do sebe a nikdy se nezavděčíte všem.

Co vám v poslední době udělalo radost? Na co se těšíte v nejbližší době v pracovní oblasti a co by si vaši fanoušci neměli nechat ujít?

Snažím se užívat si život průběžně. Teď aktuálně bylo fajn, že za mnou mohla rodina přijet na tři týdny do New Yorku a následně jsme hned jeli všichni na hory. Společně strávený čas mi udělá radost vždycky, protože to je komoda, které se mi nedostává. Aktuálně se těším na zbytek poslední sezóny ve Vídni. V létě pak budeme v Salcburku, kde to také mám moc rád.

Velice vám děkuji za zajímavý rozhovor a také za to, že nám svým uměním zpřístupňujete náš „obyčejný“ život. Ať se vám stejně dobře daří i v budoucnu.

Vánoce jsou láska v akci

Ana Letić, úvod Petr Janeš / lektorát Bělehrad, Srbsko

Studentka Bělehradské univerzity napsala domácí úkol o tom, jak se v České republice a v Srbsku slaví Vánoce...

Ana Letić
(2. ročník)

Ana Letić je jedna z mála studentů programu *Český jazyk, literatura a kultura*, pro kterou bylo studium bohemistiky jasnou první volbou. Chtěla totiž studovat nějaký slovanský jazyk a čeština jí na první pohled zaujala ze všech nejvíce. Ana se účastní všech bohemistických doprovodných akcí, hrála např. v obou divadelních představeních, která jsme nacítili na vánoční večer. V letním semestru akademického roku 2019/20 studuje díky programu Erasmus+ na Ústavu bohemistických studií

Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. S oblibou navštěvuje hrady a zámky a raduje se, že jich v České republice máme spoustu. Je nadšena především českou literaturou, dokonče by ji ráda v budoucnosti vyučovala. Pochází z Bělehradu. Jej text vznikl jako domácí úkol, kdy si studenti měli vybrat libovolný svátek a napsat, jak se v Srbsku slaví.

Vánoce jsou láska v akci. Pokaždé, když milujeme, pokaždé když dáváme, tak jsou Vánoce. — Dale Evans americká spisovatelka a filmová hvězda 1912 – 2001.

Jak Češi tak Srbové oslavují Vánoce, nejšťastnější křesťanský svátek. Oslavou Vánoc slavíme narození Ježíše Krista. V způsobu jak je oslavujeme je hodně podobností, ale i nějaké rozdíly.

V České Republice Vánoce nejsou jenom od 24. do 26. prosince, ale taky i čtyři týdny předtím. To je advent a během něho Češi se připravují na svátek. V té době se nakupují dárky a chodí se do kostela. Důležitý den je 24. prosinec, Štědrý den. Tento den je plný

AUTENTICKÝ
TEXT

zvyků, na příklad, první jídlo musí být až večere, vaří se jídlo (ryby a bramborový salát), zpívají se koledy a dávají se dárky. Celá rodina se sejde a během večere si nesmí stoupnout od stolu dřív než oběd bude ukončený. O půlnoci se chodí do kostela. V následujících dnech se navštíví kamarády a odpočívá se.

V Srbsku Vánoce se taky oslavují 25. prosince jenom rozdíl je, že srbský církev pracuje podle starého kalendáře, a proto je to v realitě 7. ledna. Dárky nedáváme během Vánoc, ale za Silvestr. Taky máme hodně tradic, například 6. ledna je *Badnji dan*, tehdy celá rodina má být spolu, držet půst, a být mírumilovný. Druhý den pálíme *badnjak*, to jsou slavení větvy dubu, a navštívíme prarodiče. Za oběd jsou obvykle maso a brambory a potom dorty. Obvyčejně se po obědě spolu díváme na nějaký film o Kristu. Hodně Srbů pracují v zahraničí a Vánoce jsou čas, když se oni vrací doma. To je ještě jeden důvod proč je to nejšťastnější svátek.

Co Vánoce, to radost! Všichni se na ně těšíme!

Makedonský zvyk

Ana Ilieva, úvod Zdeněk Andrie / lektorát Skopje, Severní Makedonie

Co jsou to *Martinky* a jak souvisí s mravenci, vysvětlí studentka Univerzity Cyrila a Metoděje ve Skopje.

Ana Ilieva
(2. ročník, volitelná čeština)

Autorkou příspěvku je Ana Ilieva, studentka 3. ročníku anglického jazyka, která kurz volitelného semináře. Ke koníčkům jednadvacetileté slečny patří tvůrčí psaní, grafický design, kreslení a zpívání. Jelikož poměrně často ve druhém ročníku narážíme na kulturní stereotypy, předsudky, pověry či lidové obyčejy, poprosil jsem své studenty, aby si jeden ze zvyků vybrali a podrobně ho popsali. Ana se svého úkolu, dle mého mínění, zhostila se ctí.

Dnes budu mluvit o Makedonském zvyku který někteří z nás dělají na jaře. V březnu mužš si koupit náramek který se jmenuje 'Martinka'. Jmenuje se tak protože je pojmenován po březnu, který u nás je 'mapr'. Náramek je červeno-bílý, tenký

a pletený. Když začne březen, mužš si koupit ten náramek v obchodě nebo na bazaru. Nosiš na sobě náramek dokud neuvidíš květiny na stromích. Když uvidíš že květiny jsou kvetly, pak si sundáš náramek a pověšíš ho na větev. Myslíla jsem že to které jsem napsala je pravda, ale potom jsem četla více o *Martinkách* a jsem naučila něco nového. Ty barvy které má náramek mají význam – červená barva znamená vášeň a život, a bílá barva znamená čistota. Na prvního března lidé si navzájem dávají *Martinky*, a nosí je aby byli zdraví. Nosiš na sobě náramek dokud neuvidíš květiny na stromích, první čáp nebo první laštovku. Když uvidíš květiny, nebo čáp nebo laštovku, si sundáš náramek a pověšíš ho na větev nebo staviš ho pod kámen. Jestli staviš ho pod kámen, počkáš několik dní. Potom prověříš pokud jsou tam mravenci. Když jsou tam mravenci, to znamená že rok bude plný úspěchů. Myslím že většina lidí pouze pověsti *Martinky* na větev. Proto moct stromy mají červeno-bílé náramky.

Ilustrační fotografie

Extrakurikulární aktivity lektorátu českého jazyka na Dillíské univerzitě

Veronika Resslerová / lektorát Dillí, Indie

Na Dillíské univerzitě se každoročně koná celá řada událostí, které překračují rámec výuky českého jazyka, ale souvisí s českou kulturou.¹

Katedra slovanských a ugrofinských jazyků pravidelně organizuje filmový festival nebo znalostní soutěže, sama připravuje konverzační workshopy s internisty Velvyslanectví ČR v Dillí a jiné projekty, studenti se také účastní setkání a akcí pořádaných přímo velvyslanectvím.

Podrobněji bych se chtěla zmínit o třech dlouhodobých projektech, které se pokouší využít v indickém veřejném prostoru² strategie současného euroamerického vizuálního umění. Prvním z nich je soubor deníkových záznamů *Pollution Diaries*, druhým galerie *METRO, METRO?*, třetím česká účast v projektu *Long Night of Literature(S)*.³

Pollution Diaries je projekt kolaborativního psaní, který reflektuje lokální ekologickou situaci. Studenti formou krátkých deníkových záznamů zachycují běžné zkušenosti ze života v Dillí.⁴ Projekt umožnil individuální reflexi ekologických fenoménů a podnítl diskuse, které by na začátku mého působení vůbec nebyly možné, protože otevřená debata mezi profesory a studenty není v Indii zvykem. Z hlediska

čtenáře pak přibližuje zkušenost obyvatel Dillí jiným způsobem než publicistické nebo vědecké žánry. V současné době, kdy zákaz vycházení kvůli pandemii COVID-19 zásadně proměnil ekologický obraz města, v dokumentaci stále pokračujeme (byť v omezené míře). Publikace těchto zápisků bude zachycovat i toto výjimečné období a měla by být vydána díky podpoře Velvyslanectví ČR v Dillí trojjazyčně – v českém jazyce, hindí a angličtině.⁵

Tzv. off-space galerie⁶ *METRO, METRO?* je neformální výstavní prostor na vozících cyklorikš, který spojuje sociální pomoc řidičům rikš (vystavující umělci platí rikšům za umístění bannerů s textem na jejich vozidle) a experiment s textovým uměním ve veřejném prostoru. Po řadě pokusů a omylů se na konec první výstavou stala *METRO, METRO?*

Výstava METRO, METRO? Vol. 1 / Pollution Diaries

Vol. 1 / Pollution Diaries.⁸ Z textového korpusu výše zmíněného projektu *Pollution Diaries* jsem vybrala šest všeobecných výroků, se kterými se pravděpodobně dokáže ztotožnit každý obyvatel Dillí. Tyto texty jsme přeložili do hindí, aby byly srozumitelné i místním lidem, kteří nemluví anglicky. Studenti se podíleli na překladech, pomáhali organizovat tisk a překládali při každodenních setkáních s řidiči rikš. V budoucnu by v rámci tohoto projektu měly proběhnout další výstavy českých i zahraničních umělců nebo spisovatelů, kteří se zabývají veřejným prostorem.

Na začátku druhého roku mého působení na univerzitě mě Velvyslanectví ČR v Dillí vyzvalo ke spolupráci při přípravě české účasti na literárním festivalu *Long Night of Literature(S)* – týdenním setkání literátů ze zemí Evropské unie, zakončeným celovečerním autorským čtením ve španělském kulturním centru Instituto Cervantes. V prvním roce naší účasti jsem představila svou autorskou práci *Po válce jsem, tam nemám už nic*⁹, založenou na analýze malého textového korpusu sestaveného z vět žadatelů o azyl v České republice.

V letošním roce jsem pozvala českého vizuálního umělce a spisovatele Aleše Čermáka, který se kromě jiných témat věnuje kolaborativnímu performativnímu čtení svých autorských textů. Čermák strávil přípravou performance *The Earth Trembles [Ed. 3, Deep Adaptation, Phase II: Ecology Of Our Juridical System]* se studenty českého jazyka na Dillíské univerzitě celý měsíc. Jeden z výstupů Čermákova pobytu, který však není přímou dokumentací performance, je možné zhlédnout na webové stránce *The Earth Trembles*.¹⁰

Extrakurikulární aktivity lektorátu v Indii považuji za stejně přínosné jako výuku. Jedním z důvodů je absence Českého centra v Indii, lektor je tedy pro studenty i veřejnost jedním z mála zprostředkovatelů dění v současné české kultuře. Dalším, neméně důležitým důvodem je rozdílnost našich kulturních konceptů. Kulturní kontext lektora a jeho indických studentů je natolik odlišný, že spolupráce na projektech přirozeně vede všechny zúčastněné k přehodnocování ustálených myšlenkových vzorců a skutečnému poznávání kultury toho druhého.

⁸ Podrobněji viz *METRO, METRO? Vol. 1 / Pollution Diaries* [online]. Cit. 2020-04-04. <<https://www.facebook.com/events/2509934192458017/>>.

⁹ *veronika-resslova.cz*. [online]. Cit. 2020-04-04. <<http://veronika-resslova.cz/po-valce-jsem-tam-nemam-uz-nic/>>.

¹⁰ *The Earth Trembles* [online]. Cit. 2020-04-04. <<https://theearthtrembles.wordpress.com/news/>>.

1. máj – lásky čas

Liza Portir, úvod Zdeňka Kohoutková / lektorát Lublaň, Slovinsko

Českých kulturních tradicích se studenti bohemistiky v Lublani v rámci lektorských cvičení učí už od 1. ročníku, a proto se jim téma letošního ročníku *Krajín češtiny* tak líbilo. Studenti měli možnost vybrat si jednu českou kulturní tradici, která ve Slovinsku není, a popsat ji z vlastní perspektivy, anebo srovnat české a slovinské kulturní tradice.

Liza Portir (1. ročník)

Velmi svátků nemám ráda, protože jsou to křesťanské svátky, ale já nejsem věřící. Druhá polovina to americké svátky doručuje přímo z Hollywoodu. Mám těžké najít svátek, který mi se líbí. Ale podařilo se mi to najít! Vybrala jsem si ten český svátek, protože jsem chtěla opsat svátek, který nemá nic společného ani s křesťanstvím, ani Spojenými státy americkými.

Tradice říká, že na prvního května dívky musí být políbeny pod třešní. To nejtradičnější způsob jak oslavit 1. máj. Pokud nemá v okolí rozkvetlých třešňů, podle tradice stačí políbeček pod břízcem nebo jakýkoliv rozkvetlým stromem. Na venkově se na 1. máje zachovaly další tradice – tam se například odedávána vztýčuje holý kmen stromu s věncem, květinami, fáborky a pentlemi (májka), který mládenec staví na dvoře dívky, které náklonnost chce

vyjádřit. Jiným romantickým zvykem jsou chodníky lásky, kdy se mezi domy milenců vysypávala cesta.

A v Praze milenci v tento den jdou na vrch Petřín do pomníka romantického básníka Karla Hynka Máchy. Byl on autorem lyricko-epické básně *Máj*, která tento svátek lásky proslavila a je taky součástí české klasické literatury. V České Republice mezinárodní Svátek práce je spojován právě s romantikou a láskou.

Příprava performance *The Earth Trembles*

¹ Extrakurikulární aktivity je nutné vnímat v celkovém kontextu situace lektora českého jazyka v Indii, více viz RESSLEROVÁ, V. (2020): Lektorát českého jazyka na Dillíské univerzitě. *Český jazyk a literatura*, 3, s. 143–146.

² Veřejný prostor zde chápu jako prostor fyzický i prostředí sociálních sítí.

³ Viz *Long Night of Literature(S) brings 13 international authors to Delhi for a fascinating reading*. [online]. Cit. 2020-04-04. <<https://timesofindia.indiatimes.com/life-style/books/features/long-night-literature-brings-13-international-authors-to-delhi-for-a-fascinating-reading/articleshow/71348069.cms>>.

⁴ Dillí je jedním z nejvíce znečištěných velkoměst současnosti, viz *List of most-polluted cities by particulate matter concentration (2008–2017)*. [online]. Cit. 2020-04-04. <https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_most_polluted_cities_by_particulate_matter_concentration>.

⁵ Současný stav projektu je k nahlédnutí zde: *veronika-resslova.cz*. [online]. Cit. 2020-04-04. <<http://veronika-resslova.cz/pollution-diaries/>>.

⁶ Off-space galerie je alternativní výstavní formát mimo prostor konvenčních výstavních institucí.

⁷ Více viz *veronika-resslova.cz* [online]. Cit. 2020-04-04. <<http://veronika-resslova.cz/current-projects/>>.

Kreativní hodiny češtiny v Banátu

Kateřina Rohálová / krajská komunita Svatá Helena a Gernik, Rumunsko

V rumunském Banátu pracuji jako učitelka u krajanů již osmým rokem. První čtyři roky jsem strávila v Eibenthalu a nyní působím ve Svaté Heleně, na Gerniku a v Nové Moldavě.

S dětmi pracuji v dopoledních hodinách ve škole jako učitelka českého jazyka, hudební a výtvarné výchovy a věnuji se jim také během odpoledního programu, v jehož rámci pro ně vytvářím mnoho různorodých aktivit. V hodinách literatury často propojuji literární text s výtvarným vyjádřením dětí.

Při poslední návštěvě zástupců Domu zahraniční spolupráce a Ministerstva zahraničních věcí ČR v Banátu, která proběhla v létě 2019, jsem pro členy delegace připravila s helenskými staršími žáky literární hodinu *Jak si závidí lidé* a letošní zimní období jsme si s žáky zpestřili trochou poezie od Petra Nikla v podobě *Hiršalův skicák*. Obě hodiny byly hravé, kreativní a výstupem bylo výtvarné zpracování literárních prožitků dětí.

Ivan Klíma: *Jak si závidí lidé*

Ráda pracuji s texty Ivana Klímy, jež jsou působivé a u dětí vzbuzují empatii. Kniha *Jak*

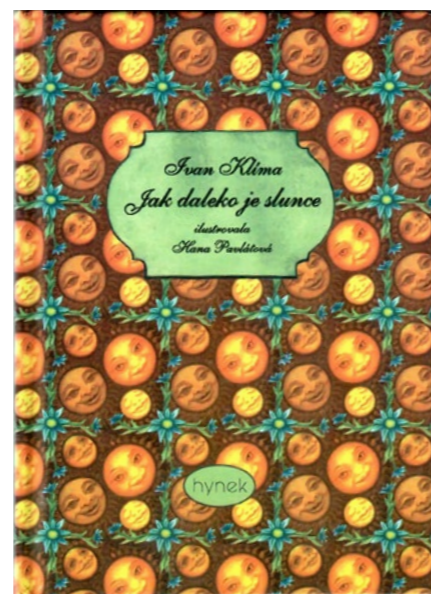
daleko je slunce je navíc ilustrovaná Hanou Pavlátovou a právě její tvorba mě motivuje k propojení literární hodiny s výtvarnou výchovou. Každý umí své pocity vyjádřit jiným způsobem, někdo slovem a jiný zase v barvách.

Průběh hodiny

Hodina probíhala podle modelu E – U – R.

1. Evokace (motivace)

Na tabuli jsem napsala slovo „závist“ a nechala žáky, aby si vybavili spojitosti, které se váží k závistí. Následovala diskuse, kdy jsem žáky vyzývala, aby nahlas prezentovali svou zkušenost, kdy „oni“ někomu něco záviděli“ a ve druhé fázi „kdy měli pocit, že jim někdy někdo záviděl“. Děti odpovídaly, že záviděly kamarádovi mobil nebo hezké oblečení a že jim někdo záviděl peníze nebo sladkost. Dokonce, že jim záviděl i nejlepší kamarád...

Titulní strana knihy Ivana Klímy *Jak daleko je slunce*

Došli jsme k otázce „Proč si lidé závidí?“ a „Jak daleko mohou ve své závistí zajít?“ Otázky jsem napsala na tabuli. Společně s dětmi jsme si představovali různé scénáře.

2. Uvědomění (hlavní část)

Blížili jsme se ke čtení textu, ale ještě před tím jsem dětem ukázala obrázky se slovy, která jsem vytipovala jako neznámá. Vysvětlili jsme si, co je to „cylinder“ a proč se po „c“ píše „y“, jak vypadá „kočár“ a další.

Následovalo řízené čtení. Text jsem společně s žáky četla nahlas. Snažila jsem se o zlepšení techniky čtení a zároveň jsem si správně volenými otázkami ověřovala, zda žáci přečtenému textu rozumí. Zastavili jsme se u věty: „Když se večer číšník vrátí z práce, prosí ho žena znovu a naléhavě, aby přece jen koupil koně a kočár.“ Vyzvala jsem žáky, ať si představí, co asi žena v danou chvíli říkala, jakým způsobem prosila a co za to slíbila. Někteří žáci se do své role opravdu vžili naplno.

Po přečtení textu jsme se vrátili k otázce na tabuli a doplnili odpovědi o naše nové dojmy a pocity.

Děti jsem rozdělila do dvou skupin. Každá skupina dostala list papíru, na který měla napsat své argumenty, kterými přesvědčí druhou skupinu o tom, že:

1. je lepší k dopravě používat auto;
2. je lepší k dopravě používat koně.

Žáci měli během několika minut společně sepsat své důvody pro a proti. Poté zástupci skupin prezentovali, na čem se ve skupině dohodli, a následovala emotivní diskuse, ve které každý obhajoval svůj úhel pohledu.

3. Reflexe (závěr)

Na závěr jsem zvolila metodu volného psaní. Žáci dostali za úkol dvě minuty psát na téma „závist“. Tato metoda probíhá za absolutního ticha, kdy je úkolem popsat všechny myšlenky, které mě napadají. Mělo by se psát celé

Hiršalův skicák v podání helenských dětí

dvě minuty. Je to reflexe pocitů, myšlenek a dojmů z hodiny, která právě proběhla. Žák se může zaměřit na text, který jsme společně přečetli, nebo naopak popsat, co si o závistí myslí, či se snažit odpovědět na jednu z otázek, které jsou stále napsány na tabuli. Psala jsem společně se svými žáky.

Po dvou minutách jsme postupně své myšlenky na téma „závist“ nahlas bez komentáře přečetli. Atmosféra byla jako stvořená k tomu vyzvat děti, aby za domácí úkol vypracovaly slohovou práci na téma „Proč si závidíme...“.

Tématem „závist“ jsme zahájili také hodinu výtvarné výchovy, kdy žáci přenesli své pocity do barev a tvarů.

Hiršalův skicák v podání helenských dětí...

Když se někdo dětí zeptá, zda čtou rády poezii, většina z nich odpoví záporně. Pochopit báseň a hru se slovy je mnohdy těžší, než si jen přečíst srozumitelnou povídku.

Rozhodla jsem se, že si ale s dětmi na hodině literatury trochu pohraji, a připravila jsem pro ně zábavnou hodinu plnou rýmů, záhad a malování.

K tomuto nápadu mě přivedl *Hiršalův skicák* ilustrovaný Petrem Niklem. Kdyby jej dostaly mé dcery a stále jsem skicák odkládala, až budou větší. Teď už větší jsou, skicák je celý zaprášený a je v něm spousta veselých básniček doplněných kresbou, kterou mají čtenáři dokončit dle své fantazie.

Proč se tedy nepodělit s ostatními školáky a neužít si hodinu plnou barev a kreativity?

Hodinu jsem připravila podle modelu E – U – R.

1. Evokace (motivace)

Na začátku hodiny se děti shlukly kolem mého stolu a já jsem jim představila skicák, který je plný básní a nedokončených ilustra-

cí, které čekají, až je někdo podle své fantazie dotvoří. Úkolem každého bylo vybrat si báseň, se kterou budou chtít v následujících hodinách literatury pracovat.

Předčítala jsem jednotlivé básně a společně jsme navrhovali, jaká by byla vhodná ilustrace, vyhledávali jsme rýmy, hledali vtipné obraty. Když někoho báseň zaujala, jednoduše jsem ji vytrhla z velkého kartonového skicáku a byla jeho. Kritéria pro výběr byla různá. Někdo chtěl báseň co nejkratší (asi tušil, že ji bude muset číst s přednesem), jiný si vybral podle svých zájmů: chlapeček, který hraje na trubku, si vybral báseň s názvem *Trumpetista*, jiného zaujalo výtvarné zpracování. Dívka, jejíž tatínek má v Heleně truhlářskou dílnu, si vybrala báseň *Truhlář...*

2. Uvědomění (hlavní část)

Postupně tedy všechny děti seděly ve svých lavicích, před sebou velký papír, na jehož části byla báseň, a potom pouze začátek výtvarného námětu, který čekal na jejich zpracování. Děti dostaly za úkol báseň si ještě jednou potichu přečíst. Na lavici ležely vodové barvy, pastelky, fixy a tužky. Děti se postupně rozhodly, co se k výtvarnému zpracování básně, kterou si zvolily, hodí nejvíce, a s výtvarným materiálem se vracely zpět do lavic. Hodina se proměnila na dílnu barev a tvarů a každý se ponořil do světa poezie a svou báseň převáděl do obrazu. Kreslilo se, malovalo, a dokonce i stříhalo. Postupně jsem obcházela jednotlivé děti a báseň s nimi předčítala. Ptala jsem se jich, proč se rozhodly svou báseň ztvárnit výtvarně právě takto. Zároveň jsem se ujistila, zda rozumí všem slovům a básnickým obrátům.

3. Reflexe (závěr)

Děti dostaly za úkol naučit se báseň během následujícího týdne co nejlépe přednášet. Měly za úkol se doslova sžít se svou básní.

Výstupem tohoto projektu byla úžasná recitační hodina, v níž každý žák přednesl svoji báseň, a zároveň jsme se po celou dobu recitace dívali na obrázek, který k básni vytvořil.

Obrázky visí společně s básněmi na dveřích třídy. Děti si je často čtou, a to nejen tu svoji, ale také básně svých spolužáků. A vůbec jim nevádí, že jsou dlouhé.

Literatura

CRAWFORD, A. – SAUL, W. – MATHEWS, S. – MAKINSTER, J. (2005): *Teaching And Learning Strategies For The Thinking Classroom*. USA: International Debate Education Association.

FIŠER, Z. (2001): *Tváří psaní. Malá učebnice technik tvůrčího psaní*. Brno: Paido.

HIRŠAL, J. – NIKL, P. (2010): *Hiršalův skicák, básně a domalování pro děti*. Praha: Meander.

KLÍMA, I. (2011): *Jak daleko je slunce*. Praha: Portál.

ZORMANOVÁ, L. (2012): *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada.

Internetový zdroj

Čtením a psaním ke kritickému myšlení (2011–2017) [online]. Cit. 2017-06-06. <www.kritickemysleni.cz>.

Závist
závist je špatná lidská vlastnost a někdy vede k nemávnosti.
Nejvíce si závidí lidé, ať už je to cokoli: peníze, domy, slávu, chytrost, telefony a tak dále.
Lidé ze závisti jsou schopní udělat všechno. Jsou schopní krást a dokonce i zabýjta zmrčít si tím život.

Adéla
Závist je špatná vlastnost kterou si lidé závidí. Například: peníze, domy a tak dále. Závidí lidé peníze i ukrádat druhé o něco co oni nemají.

Denisa

Monografie Vjenceslava Herouta o Janu Nepomukovi Vlašimském

Jasna Berger / Česká beseda Virovitice, Chorvatsko

Jasna Berger, editorka monografie Vjenceslava Herouta o Janu Nepomukovi Vlašimském, čtenářům přiblíží tuto významnou osobnost českého kulturního života v Chorvatsku.

V Chorvatsku chystá krajanský spolek Česká beseda Verovice (2002) k 101. výročí založení České besedy ve Virovici (1919–2021) vyvrcholení oslav v rámci mezinárodního hudebního festivalu „18. jarní tóny Jana Vlašimského“.

„Kdo byl Jan Vlašimský?“ Je možné dozvědět se v monografii „Jan Nepomuk Vlašimský“, autora Vjenceslava Herouta, jakož i o České besedě ve Virovici a projektu „Jarní tony Jana Vlašimského“, které 18 let vede autorka projektu (a editorka monografie) a zároveň předsedkyně Besedy Jasna Berger.

Je známo, že v průběhu 19. století hodně Čechů osídlilo oblast dnešního Chorvatska. Do nového prostředí Češi přinesli svou kulturu a zvyky, ale také velmi přispěli k hospodářskému a kulturnímu rozvoji.

Tamní Česká beseda Verovice, založená v roce 2002 (původní Beseda působila od roku 1919–1941), věnuje ve svém programu zvláštní pozornost Čechům, kteří se zvláště zasloužili o město Virovici. Její hlavní náplní je zviditelňování tradic, kultury a zvyků Čechů. Česká Beseda Verovice tak znovu po svém založení klade ve svém pracovním programu důraz na podporu zkoumání přínosu Čechů, kteří měli vztah k Virovici a zásluhy o ni.

Jednou z nejvýznamnějších osobností z řad české menšiny ve Virovici, která se nejvíce zasloužila o kulturní pokrok, byl hudebník Jan Vlašimský, jehož dílo zanechalo pečť na kulturnímu rozvoji Virovitice a díky jeho činnosti v České besedě, kde působil od roku 1919 do roku 1941, se kulturní a hudební život v této oblasti velmi obohatil, neboť měl velké zásluhy také v kulturní a hudební výchově krajanů.

Jan Vlašimský byl všestranný hudebník. Hrál na housle, různé dechové nástroje, varhany, líbila se mu i tambura. Byl kapelník, sborníkem, učitel hudby, skladatel a všestranný kulturní činitel virovitické kulturní scény v ob-

dobí od roku 1886 do roku 1942. Po příchodu do obce Virovitice v roce 1886 se rozhodl zde zakotvit a žil zde až do své smrti 13. dubna 1942. Virovitice mu přirostla k srdci. Původem byl Čech, ale svým občanstvím byl Virovitičan.

Za půl století umělecké činnosti zanechal za sebou bohaté hudební dědictví, které se tvořilo v hudební škole, hudebních spolcích, virovitické synagoze a farním kostele svatého Rocha.

Jan Vlašimský, fotografie z roku 1900 (v Chorvatsku používali jména Jan i Ivan, pozn. red.)
Foto: archiv České besedy Verovice

AUTENTICKÝ
TEXT

Téměř 30 let po jeho smrti bylo jeho hudební dílo ponecháno zapomenutí.

Díky jednotlivcům se i přes časté přemisťování hudebních spolků podařilo zachovat část hudebního dědictví v archivu městské hudby, Rodoljubu a františkánském klášteře. To umožnilo, aby se deset let po znovu-založení besedy studoval život a dílo toho téměř zapomenutého hudebníka.

Jan Vlašimský žil v duchu své doby, o čemž svědčí mnohé z jeho písní, které skládal pro orchestry, sbory, varhany, stejně jako pro různé příležitostné události a také pro jednotlivce. Slavná je píseň „Starobylá Virovitice“, složená u příležitosti vyhlášení Virovitice městem roku 1921.

Jeho pracovitost, skromnost a sebeobětování nebyla nikdy spravedlivě ohodnocena. Všichni ale cítíme jeho velký hudební a kulturní odkaz dalším generacím do budoucnosti.

Monografií „Jan Nepomuk Vlašimský“ autora Vjenceslava Herouta jsme chtěli splatit dluh Janu Vlašimskému a jeho současníkům, kteří sdíleli jeho osud. V roce 2019 jsme si připomněli 100. výročí od založení první České besedy ve Virovici, které byl Jan Vlašimský předsedou. Vydání monografie se trochu zpozdilo, mělo to být k 10. výročí Besedy (2012). Zpoždění přispělo k většímu objemu této publikace. Byla vydána roku 2014 v chorvatské verzi a česká verze byla kvůli nedostatku finančních prostředků vytištěna až v roce 2017.

Deset let výzkumu života a díla Jana Vlašimského vyústilo ve vytvoření mezinárodní spolupráce mezi obyvateli Všeně (rodiště Jana Vlašimského), partnerských měst Virovitice, Vyškov v České republice a Pécs v Maďarsku. Na spolupráci se podílely také virovitické hudební spolky a instituce jako je Městská hudba, HPD Rodoljub, Hudební škola Jan Vlašimský, Městské muzeum, Městská knihovna, Česká beseda Verovice i někteří jednotlivci.

Nové poznatky v oblasti výzkumu po dobu deseti let jsou veřejnosti prezentovány prostřednictvím projektu „Co víme o Janu Vlašimském“, formou besed u kulatých stolů i v rámci mezinárodní hudební manifestace Jarní tony Jana Vlašimského.

Autor knihy, historik Vjenceslav Herout, postupně shromážděný materiál historicky zpracoval a původně vše koncipoval jako knihu ve dvou částech: o životě a díle Jana Vlašimského a o historii České besedy ve Virovici od roku 1919 do roku 1941.

Jako editorka knihy jsem byla stále zapojena do výzkumu v archivech v Chorvatsku a v České republice i jako organizátorka „kulatých stolů“. Během tohoto období jsem nashromáždila množství materiálů (hudebních, fotodokumentace, novinových článků atd.), ze kterých jsem provedla výběr pro monografii. Obsahově jsem ji rozšířila o třetí část s názvem „Jarní tony Jana Vlašimského“, ve které jsou chronologicky uvedena významná zjištění z výzkumu.

Knihy je vybavena řadou grafických příloh, které dokumentují působení Jana

Vlašimského a jeho současníků, ale také obsahuje nejnovější fotodokumentaci, která zaznamenává vystoupení hudebníků, profesionálů a amatérů, kteří se v uplynulém desetiletí podíleli na mnohých hudebních událostech „Jarních tónů Jana Vlašimského“.

Ve třetí části knihy jsme rádi vzdali hold a poděkování všem účastníkům projektu „Jarních tónů Jana Vlašimského“ bez výraznější jednotlivých osobností v úvodu knihy, protože celá kniha je poděkováním všem, kteří jakýmkoliv způsobem přispěli k této práci, aby v této podobě spatřila světlo světa.

Knihy je koncipována jako mozaika plná přehledu akcí „včera, dnes a zítra“.

„Včera“, tedy život a dílo Jana Vlašimského a činnost České besedy v letech 1919–1941.

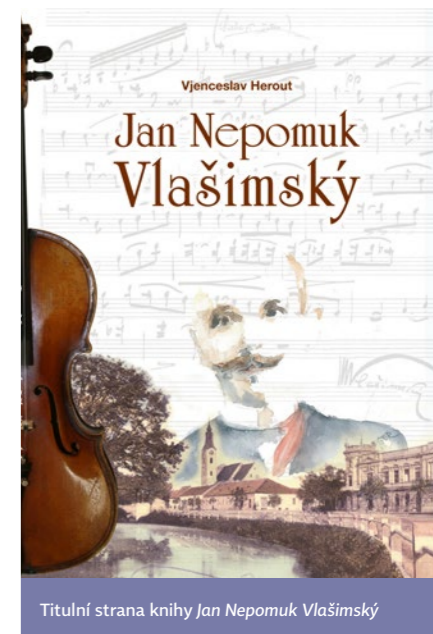
„Dnes“, tedy kulaté stoly, výsledky výzkumu, prezentace projektu „Co víme o Janu Vlašimském“ a hudební část manifestace „Jarní tony Jana Vlašimského“ od roku 2003 do roku 2012, který jako mezinárodní festival kutury pokračuje každoročně v květnu a jako autorka projektu ho každým rokem doplňuji novými programy.

„Zítra“, to je naděje, že tento projekt nekončí, ale že kniha bude základem pro nové hudební výzvy a motivací pro mladé generace hudebníků, z nichž nejodvážnější již realizovali moderní zpracování některých skladeb Jana Vlašimského („Vlašimského fantazie pro klavír“ Perici Mihaeljević – hymna jarních tónů Jana Vlašimského a „Vlašimského variace pro smyčcový kvartet“ Ivana Javory). Skutečně projekt pokračuje a nalezené partitury jsou inspirovány mladým generacím hudebníků. Proto jsme během roku 2015–2017 vytiskli Sbítku nových kompozic, které vyvstaly díky projektu valorizace hudebního díla Jana Vlašimského jako inspirace na jeho skladby a které už zažily i své provedení.

Během desetileté činnosti České besedy Verovice byl realizován také dlouholetý sen: vybudování vlastního prostoru a zázemí. Došlo k rekonstrukci Českého domu, ve kterém je i hudební sál věnovaný Janu Vlašimskému. Tento projekt má šanci na přežití, protože dostává podporu následovníků Jana Vlašimského a města Virovitice, což je splnění cíle projektu – zaručit Virovici místo ve společnosti měst s bohatou hudební tradicí.

V příloze uvedené knihy, která je především dílem nadšení, lásky a vděčnosti, je také DVD z třetího „kulatého stolu“ s názvem „Co víme o Janu Vlašimském“, který se konal v Městském muzeu ve Virovici 22. května 2005, čímž jsme chtěli přiblížit i atmosféru těchto besed za účasti krajanů z rodné Všeně Jana Vlašimského.

Timto projektem tak mladé sdružení Česká beseda Verovice na samém začátku tohoto projektu obdržela od České republiky ze Všeně, rodiště Jana Vlašimského, plakety „Domov můj“ – ocenění za propagaci díla krajanů. Tento počín byl podnětem pro naši městskou správu začlenit projekt do rozvojových programů města a pro orga-

nizátory, aby pracovali na realizaci stanovených úkolů s ještě s větším nadšením. Tato práce zaujala i mladou generaci svým poselstvím: „Poznejte minulost, dokumentujte současnost pro lepší budoucnost!“

Velice si vážím toho, že toto dílo velmi zaujalo i velkého hudebního znalce, teď už bývalého prezidenta Republiky Chorvatsko, Ivu Josipoviće, který svým průvodním slovem přispěl k dalšímu obohacení obsahu monografie.

Ukázka z monografie:

„Vlašimský byl původem Čech. Narodil se ve Všení, někdejšímu Česku, kde ukončil školu, ale hudební vědy ukončil v Praze. Jako chovanec byl žákem váženého učitele Hudebního závodu. Když ukončil hudební školu, byl přidělen 53. pluku jako houslař a klarinetista a už roku 1883 byl povýšen u vojenské kapely na strážmistra, což v tu dobu hodně znamenalo.

Roku 1885 byl pozván ředitelem městské školy v Pětikosteli, kde se stal řídícím orchestru a učitelem houslí. Jako vynikající Slovan nebyl u Maďarů oblíben. On to cítil, a proto se hlásil na konkurs na místo kapelníka ve Virovici, kde byl roku 1886 vybrán mezi 42 kandidáty. Přišel do Virovitice a tu našel hrstku hudebníků bez archivu a disciplíny. Tu započal svou těžkou práci, ale po krátké době vchoval v hudební škole dobré hudebníky, podnes je ve světě mnoho významných hudebníků, kteří byli jeho žáky.“ (Herout, 2017, s. 156)

Pozn.: Autorka v textu používá pro jednu obec dva názvy: Virovitice i Verovice.

Literatura

HEROUT, V. (2017): Kulturní dějiny – věc veřejná. Virovitice: Češka beseda.

HEROUT, V. (2017): Jan Nepomuk Vlašimský. Virovitice: Češka beseda.

Komiksové příběhy jako efektivní a inovativní nástroje ve výuce češtiny jako cizího jazyka

Jiří Byčkov / lektorát Opole, Lodž, Polsko

Modelovou vyučovací hodinu českého jazyka a literatury s využitím komiksově adaptace Čapkovy *Války s mloky* a Foglarových *Rychlých šípů* představí Jiří Byčkov, lektor polských studentů bohemistiky.

Příspěvek se v teoretické rovině zabývá tematikou komiksu, specifickou výrazovou formou a narativní strukturou tohoto žánrově obtížně definovatelného média. V praktické části je popsána modelová vyučovací hodina českého jazyka a literatury pro cizojazyčné studenty s ukázkami didaktického využití Foglarových *Rychlých šípů* a Štěpánkovy komiksově adaptace Čapkovy románu *Válka s mloky*.

Komiksově adaptace literárních děl, případně autobiografických či odborných textů, přináší učitelům širokou škálu možností k využití nejen ve výuce českého jazyka a literatury, ale i cizích jazyků, historie nebo kupříkladu základů společenských věd. Komiksově příběhy mají, díky své povaze uměleckého média spojujícího vizuální a slovesnou složku, potenciál zaujmout pozornost a motivovat

k hlubšímu poznání literárního kánonu a jeho četbě studenty různých odborných zájmů a osobnostního zaměření. A to je poznatek, který je nadmíru aktuální zejména v dnešní době, kdy se učitelé a lektori českého jazyka a literatury působící na sekundární a terciární úrovni vzdělávání v České republice potýkají s obecnou nechutí žáků a studentů ke čtení knih a klasické i moderní literatuře vůbec. Další nespornou výhodou občasně zapojení didaktických komiksových příběhů do výchovně-vzdělávacího procesu je nepochybně větší variabilita jejich výrazové formy, která přímo vybízí k propojení s různými aktivizačními výukovými metodami, z nichž se jako nejvhodnější jeví heuristika, práce s textem, didaktická hra a skupinové učení. Propojení uvedených výukových metod s vizuálními prvky komiksu rozvíjí kognitivní funkce (deklarativní paměť, koncentraci, řečové kompetence) a zároveň aktivuje pravou mozkovou hemisféru žáků a studentů, protože působí na recipienty výtvarnými prostředky – barvou, obrazem, fotografií. Výčet obohacujících prínosů komiksových adaptací literárních textů ve výuce pak můžeme doplnit ještě o jeden významný aspekt, a tím je narativní půdorys komiksu. Formálním jádrem komiksu je příběh konstituovaný pomocí panelů řazených lineárně vedle sebe. Tím je dosaženo kontinuity vyprávění, větší autentičnosti a srozumitelnosti prezentovaného obsahu. Význam příběhů pro naše chápání složité životní reality snad nejlépe popsal dnes již zesnulý italský literární vědec, medievalista a sémiotik Umberto Eco: „V žádném případě nepřestaneme číst fiktivní příběhy, protože právě v nich hledáme recept, který dává naší existenci smysl. Koneckonců celý svůj život hledáme příběh našeho původu, který by nám odpověděl na otázku, proč jsme se narodili a proč žijeme“ (Eco, 1997, s. 185).

Charakteristika komiksu a jeho výrazových forem

Při práci s adaptovanými komiksovými literárními texty ve výuce je vhodné komiks nejprve

co nejlépe definovat, přiblížit základní rysy, terminologii (*comic strip, comic book, graphic novel*) a vývojové milníky, aby studenti získali ucelenou představu o tomto originálním druhu obrazového sdělení. Definice komiksu jako mnohovrstevnatého média na pomezí vícero žánrů (literární, výtvarný, dramatický) je však poměrně složitá a přináší jisté metodologické znejistění, které pramení z preference úhlu pohledu toho kterého literárního badatele. Například hojně využívaná elektronická encyklopedie Wikipedie definuje komiks jako „umělecké médium, někdy označováno jako ‚deváté umění‘, ve kterém jsou za sebou chronologicky uspořádány kresby nebo jiná zobrazení s případným doprovodným textem v cílených sekvencích.“² Známy americký spisovatel a propagátor komiksu Scott McCloud ve své monografii *Jak rozumět komiksu* definuje komiks jako „záměrnou juxtaponovanou sekvenci kreslených a jiných obrazů, určenou ke sdělování informací nebo k vyvolání estetického prožitku“ (McCloud, 2008, s. 9). Pro potřebu zjednodušení teoreticko-výkladové části modelové vyučovací hodiny, tedy seznámení studentů se základními rysy, pojmy a vývojem komiksu, plně postačuje definice uvedená ve Wikipedii, přestože k této elektronické encyklopedii mají odborníci odůvodněné výhrady.

Podpora a naplňování psychodidaktických zásad učení ve výuce českého jazyka při zapojení komiksu

V úvodní části příspěvku jsme konstatovali, že propojení aktivizačních výukových metod s bohatým výrazovým potenciálem komiksu podporuje a rozvíjí kognitivní funkce recipientů (žáků a studentů), zejména deklarativní paměť, porozumění, řečové kompetence. Uvedené tvrzení se opírá o poznatky psychodidaktiky, disciplíny, která se zabývá psychologickými otázkami vyučování a vzdělávání. Z psychodidaktiky vyplývají také konkrétní zásady pro efektivní a úspěšné učení, které se v modelové vyučovací hodině snažíme naplňovat. Patří mezi ně pojetí učení jako objevování, tedy důraz na heuristický charakter, multisenzorické předávání nových informací, orientace na činnostní učení, které zbavuje stresu a má pozitivní emoční odezvu. Jedním ze stěžejních poznatků kognitivních vědců k problematice učení je objev vlivu emočně pozitivně nebo negativně zabarvených událostí na zapamatování a vybavování pojmů (Škoda, Doulik, 2011, s. 12).

Praktická část

V praktické části příspěvku představíme modelovou vyučovací hodinu českého jazyka a literatury u polských studentů bohemistiky. Cílem hodiny bude představit osobnost a dílo Karla Čapka prostřednictvím Štěpánkovy komiksově adaptace románu *Válka s mloky* a Jaroslava Foglara, autora populárního komiksu *Rychlé šípy* z 50. let 20. století. Modelová hodina je určena studentům češtiny na jazykové úrovni A2 nebo B1 podle Společného evropského referenčního rámce.

Popis vyučovací hodiny s využitím komiksových příběhů

Expozice a zahájení vyučovací hodiny: Na začátku seznámíme studenty s cíli a náplní vyučovací hodiny (semináře), zeptáme se, zda mají rádi komiksy, zda v poslední době nějaké četli, jak je vnímají a jaký mají názor na komiksově adaptace klasických nebo moderních románů. Následně představíme dvě osobnosti české literatury 20. století Karla Čapka a Jaroslava Foglara formou odborného výkladu faktů z jejich života a díla. Poté zformulujeme a položíme otázky, které si studenti zapíšou: *Co je antiutopie, fejeton, humanismus, mlok, skauting, sci-fi, Junák? Na jakých tradičních etických zásadách byl Junák postaven a čím mohl být v tehdejší době prospěšný mladým lidem?*

Závěr vstupní části:

Shrneme všechny nové poznatky o spisovatelích na flipchartové tabuli, zapíšeme na ni položené otázky, úkoly a studentům sdělíme, že nyní budou pracovat s komiksovými adaptacemi a příběhy. Při této samostatné práci se budou snažit zodpovědět zadané otázky a plnit uložená gramatická cvičení.

Realizace vzdělávací aktivity, organizační pokyny, pomůcky, časová dotace:

Studenty rozdělíme do dvou skupin a obě skupiny pak ještě do dvojic, rozdám jim komiksové stripy nastříhané do čtyřech vodorovných pásů, případně do 11 samostatných panelů s pokynem, že stripy nebo panely si nejprve přečtou a potom se pokusí je poskládat tak, aby na sebe logicky navazovaly. Na flipchartové tabuli připravené oba komiksy v ucelené podobě a zakryjeme je. Časová dotace vyučovací hodiny (semináře) činí 90 minut.

Uložíme oběma skupinám studentů následující úkoly:

- Přečtete si pozorně následující čtyři stripy nebo jednotlivé panely a seřaďte je podle logiky vyprávění správně za sebou (viz příloha č. 1, 2).
- Vypište z komiksových stripů a panelů neznámé pojmy, výrazy obecné češtiny, přímou řeč a promluvy vypravěče.
- Vypište všechna imperfekta/perfekta a utvořte k nim vidové protějšky.
- Jaké další cizí jazyky se v ukázkách objevují?
- Najděte v promluvách výrazy s negativními konotacemi (pejorativa).
- Pokuste se odhadnout, jak budou příběhy pokračovat, dopište je (rozsah cca 60 slov).
- Jak na vás působí atmosféra příběhů?
- Lze z obou příběhů vydedukovat nějaký morální ponaučení, morální apel?

Vyhodnocení a kontrola zadaných úkolů:

- Odkryjeme kompletní originální komiksy na flipchartu a vyzveme studenty, aby hlasitě přečetli své správně „poskládané“ komiksy.
- Otázkami zkontrolujeme porozumění všem výskaným neznámým pojmům, výrazům obecné češtiny, promluvám v přímé řeči, sdělením vypravěče a upozorníme na zřejmé rozdíly, zvláštnosti.

Příloha 2 FOGLAR, J.: *Rychlé šípy*³

- Vyzveme studenty, aby přečetli všechny vyhledané a utvořené slovesné perfektní/imperfektivní vidové dvojice.
- Zeptáme se na významy pejorativních výrazů – *ztracenej, ochmelko...*
- Vyslechne se od studentů některá improvizovaná dokončení příběhů.

Shrnutí a diskuse:

- Vyzveme studenty, aby odpovídali na otázky, jak na ně působí komiks, jaká je jejich atmosféra, jak vnímali text při čtení.
- Položíme otázky, jaký morální apel z obou příběhů vyznívá a zda je aktuální ještě v dnešní době.
- Vrátime se k pojmům, které byly zadány na začátku výuky – *antiutopie, sci-fi, fejeton, humanismus, mlok, skauting, Junák* a tyto blíže vysvětlíme.
- Upozorníme studenty na možnost tvorby vlastních komiksových stripů s pomocí online aplikace STRIPCREATOR⁴ v internetovém prohlížeči.

Závěr a evaluace výsledků modelové vyučovací hodiny

V praktické části příspěvku jsme na modelové vyučovací hodině českého jazyka a literatury u polských studentů bohemistiky demonstrovali výukový potenciál komiksových příběhů v propojení s aktivizační vzdělávací metodou – heuristickým řešením problému, prací s textem a skupinovým učením. Vyučovací hodinu jsme strukturovali tak, abychom

² Dostupné z Wikipedie – heslo *Komiks* [online]. Cit. 2020-06-03. <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Komiks>>.

³ FOGLAR, J.: *Rychlé šípy – Rychlé šípy mají neklidnou noc* [online]. Cit. 2020-04-1. <https://redfox.estranky.cz/fotoalbum/rychle-sipy/komiks-rychle-sipy/#photo_78>.

⁴ Stripcreator [online]. Cit. 2020-06-03. <<http://www.stripcreator.com/>>.

Příloha 1 ŠTĚPÁNKOVÁ, L. – ŠTĚPÁNEK, J.: *Válka s mloky*¹

Online burza nápadů pro české školy v USA a Kanadě, 2020

Marta McCabe / Czech School of North Carolina, USA

Představitelé českých škol v Severní Americe se každým rokem setkávají na konferenci na jiném místě USA, aby si vzájemně vyměnili zkušenosti, načerpali energii a získali nové informace ohledně výuky češtiny u krajanů.

Letošní, již deváté shromáždění českých škol, se mělo uskutečnit ve městě Chapel Hill, kvůli pandemii koronaviru však muselo být zrušeno. Namísto tradiční konference se během posledního květnového víkendu uskutečnila vůbec **první online burza nápadů pro české školy v USA a Kanadě** pod vedením Yvey Zaela, Česká škola v Calgary (Kanada), a Marty McCabe, Czech and Slovak School of North Carolina (USA).

Setkání proběhlo prostřednictvím video-konferenční platformy Zoom a zaregistrovalo se na něj celkem **140 účastníků**, z toho bylo 76 zástupců 25 českých škol v USA a Kanadě, 27 zástupců českých škol v Evropě a 36 dalších zájemců – představitelů organizací zabývajících se výukou češtiny jako druhého jazyka, představitelů nadnárodních krajských projektů nebo instruktorů češtiny na amerických a českých univerzitách.

popřít, že občasně zapojování kvalitních komiksových adaptací do vzdělávacího procesu s sebou přináší inovativní prvky, jako například aktivizační vzdělávací strategie, distribuci atraktivního a komplexního výrazového média založeného na příběhu, který dodává učení a studiu lidštější rozměr. ■

Literatura a internetové zdroje

ECO, U. (1997): *Šest procházek literárními lesy*. Olomouc: Votobia.

FOGLAR, J. *Rychlé šipy* [online]. Cit. 2020-04-01. <<http://redfox.estranky.cz/fotoalbum/rychle-sipy/komiks-rychle-sipy/18-rychle-sipy-maji-neklidnou-noc.jpg--html>>.

GABILLIET, J. P. (2010): *Of Comics and Men. A Cultural History of American Comic Books*. Jackson: University Press of Mississippi.

HARTL, P. — HARTLOVÁ, H. (2000): *Psychologický slovník*. Praha: Portál.

Komiks [online]. Cit. 2020-06-03. <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Komiks>>.

KOMIKS [online]. Cit. 2020-06-03. <<http://komiks.alyss.cz/zobraz.php?id=5&obrazek=1>>.

KOŘÍNEK, P. — FORET, M. — JAREŠ M. (2015): *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis.

MEDKULT Komiksová studia (2020) [online]. Cit. 2020-06-03. <<http://medkult.upmedia.cz/keywords/komiksova-studia-2>>.

Metodický portál RVP [online]. Cit. 2020-06-03. <<https://spomocnik.rvp.cz/clanek/17163/KOMIKS-VE-VZ-DELA-VANI.html>>.

McCLOUD, S. (2008): *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB art.

NIKLESOVÁ, E. (2009): *Komiksová transformace literárních děl v současné české literární komunikaci. Nová rusistika: mezinárodní časopis současné filologické a areálové rusistiky* [online]. Brno: Česká asociace slavistů. Cit. 2020-03-30. <https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/116118/2_NovajaRusistika_2-2009-2_8.pdf?sequence=1>.

Stripcreator [online]. Cit. 2020-06-03. <<http://www.stripcreator.com/>>.

ŠTĚPÁNEK, J. (2018): *Válka s mloky*. Brno: CPress.

ŠKODA, J. — DOULÍK, P. (2011): *Psychodidaktika: metody efektivního a smysluplného učení a vyučování*. Praha: Grada.

uka dospělých a zejména distanční vyučování přes internet. Účastníci měli možnost sdílet své zkušenosti s virtuální výukou, nápady na zajímavé akce a fundraising a tipy na přínosné zdroje informací.

Všichni se shodli, že je potřebné vytvořit platformu pro průběžnou komunikaci mezi školami v době mezi konferencemi a začít systematicky dokumentovat aktivity škol pravidelným sběrem dat o počtu žáků, učitelů, typech a počtu akcí, způsobech financování atd. V neformálních diskusích se pokračovalo ihned po ukončení oficiální části, a to jak v sobotu, tak v neděli. Účast na burze nápadů i celková odezva od hostů a účastníků předčila očekávání a organizátory ujistila v úmyslu akci v budoucnu zopakovat.

Zaznělo také pozvání na 10. výroční konferenci českých škol, která se bude konat v červnu 2021 v Chicagu. ■

Zdroje

České školy v Severní Americe [online]. 2020-06-10. <<https://www.czechschoolsamerica.org>>.

Czech Schools in North America [online]. 2020-06-10. <<https://www.facebook.com/CzechSchoolsAmerica/>>.

„Kdo můžeš, čti ...“

Lenka Froulíková / bývalá lektorka v Nancy, Francie

Na začátku března žilo Nancy, historické hlavní město Lotrinska, tradičně českou kulturou.

Na Université de Lorraine probíhal Týden středoevropské kultury – české a polské, doprovázený čtyřtýdenní výstavou s názvem *Kdo můžeš, čti ...* [Lise qui le peut...] akademické malířky Táni Svatošové.

Táňa Svatošová absolvovala ateliér knižní kultury a písma na pražské VŠUP, studovala ilustraci a typografii na pařížské výtvarné škole ENSAD a kaligrafii v Konfuciově institutu při Univerzitě Palackého v Olomouci. Již tento široký záběr studia prozrazuje bohatost její tvorby, vyznačující se různorodostí ve velikostech, technice, použitím materiálu, způsobu prezentace a motivech. Na jejích výstavách tak rezonují malé obrazy s velkými, malby na plátně s kaligrafiemi na dřevě, bohatá paleta barev s černou tuší na bílém podkladu nebo s bílým akrylem na tmavém pozadí. Táně Svatošové se daří evropsky uvolněný přístup v malbě, zdařile se však inspiruje i jistou strohostí čínské kaligrafie. A aby té rozmanitosti bylo ještě víc, nevšední talent malířky se promítl i do monumentální tvorby ve veřejném prostoru. Jejím nejznámějším dílem spojeným s architekturou je malba *Hrabalovy zdi* u stanice metra Palmovka v Praze, ve čtvrti, kde podobně jako slavný literát, jemuž tu svým výtvarným dílem vzdala nezapomenutelnou poctu, žije i tato všestranná umělkyně. Model libeňské *Hrabalovy zdi* byl proto obdivovanou součástí její letošní expozice ve Francii. Pro výstavní sál na Lotrinské univerzitě, který je umístěn v univerzitní knihovně, malířka také nově vytvořila šest velkých pláten inspirovaných poezií Bohuslava Reynka a Jana Skácela. Název výstavy – citát z výtvarně zpracované básně Bohuslava Reynka v češtině a ve francouzském překladu – byl tak nasnadě.¹

Vernisáž výstavy doplnil koncert dvou francouzských hudebníků: pianisty Jasona Henryho a sopránistky Anne Lambert, se kterými se diváci přenesli do hudebního světa střední Evropy. Zazněly skladby J. W. Mozarta a Ference Liszta a v češtině provedená árie z Dvořákovy *Rusalky* se dočkala dojemně vřelého přijetí v první

řadě u těch, kteří česky rozumějí. Večer naplněný výtvarnými a hudebními dojmy pokračoval už méně formálně u sklenice českého piva, sklenky moravského vína nebo poháru kofoly, doplněných drobnými specialitami, ať už slaným závinem nebo sladkými makovými a tvarohovými koláčky.

Přednáška profesora politiky a mezinárodních vztahů Petra Druláka, dříve velvyslance České republiky ve Francii a v Monaku, přilákala na Fakultu humanitních a sociálních studií Lotrinské univerzity velmi početné obecnstvo. Důvody byly dva: charismatický přednášející, dobře známý publiku v Nancy z dřívějších vystoupení, a přitažlivé téma – *Milan Kundera, Václav Havel a český osud*. Dvě ve Francii bezesporu nejznámější české osobnosti a zákruhy moderních českých dějin, představené z osobitého, nezvyklého úhlu pohledu erudovaným přednášejícím, který osobně předal minulého roku Milanu Kunderovi znovu-nabyté české občanství, vyústily v nesmírně zajímavou debatu s publikem, které tvořili vyučující, doktorandi a studenti univerzity, ale i lotrinská česká komunita a veřejnost města Nancy. Parafrazováno s Bohuslavem Reynkem, naplnilo se tak „Kdo můžeš, slyš“.

Závěrečná projekce úryvků z filmu *Rok dábla* Petra Zelenky, která doprovázela přednášku autorky této glosy o fenoménu českých písničkářů před rokem 1989 a jejich rozmanitých osudech po sametové revoluci, vnesla do *Týdne středoevropské kultury – české a polské* jejich specifický humor, vzhled do české kulturní historie a hudební náladu, kdy si mnozí diváci nejen připomněli podzimní koncert Jaroslava Hutky v Nancy, ale někdy si i vesele notovali s Jaroslavem Nohavicou, jedním z protagonistů zmíněného filmu, jeho písně.

Za další dva týdny Université de Lorraine uzavřela evropský své prostory, tak jako většina evropských vysokých škol. To už je však jiná, velmi smutná kapitola, a z kulturního týdne si lze snad jen připomenout čtveřici pláten Táni Svatošové inspirovaných *Modlitbou za vodu* Jana Ská-

GLOSA

Plakát k výstavě *Kdo můžeš, čti...* s obrazem inspirovaným čínskou kaligrafií

cela a zamyslet se nad aktuálností úryvku z básně:

*Voda je zarmoucená vdova,
voda je unavená,
voda má,
voda má popelem posypané vlasy,
voda si na nás stýská.²*

¹ REYNEK, B. (2006): *V nadějích samoty. Dans les espérances solitaires*. Praha: Bonaventura.

Báseň Mráz:
... Ledová noc, jasná, /tříkrálová./
Kdo můžeš, čti, žasna, /žhavá slova.

Le gel:
... Nuit glacée, diaphane, / de l'Épiphanie, /
Lise qui le peut, en éblouissement, / les mots ardents.
Překlad do francouzštiny Lenka Froulíková a Stanislas Markiewicz.

² SKÁCEL, J. (2010): *Na koni páv a smrt a moruše, v studánci voda živá. À cheval, le paon et la mort et le mûrier, dans la source, l'eau vive*. Praha: Bonaventura. Překlad do francouzštiny Lenka Froulíková a Stanislas Markiewicz.

Ilustrační fotografie, Paříž, Ostrava

Mezi Paříží a Ostravou aneb Fajne překladatelské hodiny pro mladší a pokročilé

Jana Kantoříková / lektorát Paříž – Sorbonna, Francie

Nedílnou součástí studia češtiny na Sorbonně jsou povinné kurzy lingvistiky zaměřené na danou jazykovou oblast. Jedním z jejich dílčích cílů je studenty seznámit se základními koncepty a metodami dialektologie. Nezbytnost teorii aplikovat v praxi, společně se snižující se dotací hodin české literatury, daly letos podnět k dialektologickému překladatelskému experimentu, který nás na několik hodin zavedl na území Slezska. *Deník Ostravaka* je totiž skvostným příkladem interference různých nářečních i nadnářečních systémů. Tato kniha tak nejen baví, popř. provokuje, ale také skýtá velký potenciál pro pedagogické využití.

Samotnému překladu vybraných ukávek do francouzštiny předcházela textová analýza originálu a převod této „jiné“ češtiny do češtiny spisovné. Uvedená přípravná fáze nám mimo jiné umožnila pozorovat typické fonologické fenomény slezských nářečí, jako jsou ztráta kvantity, palatalizace souhlásky *n* před *e* (např. *něnapadně*), zachování hláskové skupiny *šč* (*ščebetat*), nedostatek protetického *j* (*izdenka*) aj. Dále jsme si mohli povšimnout řady nevšedních jevů morfologických (*na televizu*, *ma otevřena*) a společně proniknout nejen do tzv. ostravské městské mluvy (*partyja*, *robka* atd.), ale také se důkladně seznámit s lexikem, které hranice Ostravska výrazně přesahuje. Vždyť znalost (pasivní nepochybně) výrazů jako *komanč*, *robota*, *banda*, *valit* či *čumět* je pro pokročilé nerodilé mluvčí užitečná a pro překladatele dokonce zcela nezbytná.

Jakmile jsme text zbavili nejmarkantnějších prvků mluvenosti a převedli jej do češtiny spisovné, vyvstalo mnoho translatologických otázek teoretických i praktických. Především, do jaké francouzštiny překládat? Je legitimní hledat paralely například

s industriálním severem Francie a uvažovat o prvcích pikardštiny? Vzhledem ke kolektivnímu charakteru překladu a nestejně míře znalosti francouzských geografických dialektů (i v úctě k nim!) jsme se rozhodli pro synkretické řešení – hlavní důraz jsme kladli na stylizaci mluvenosti a současně jsme se nechali inspirovat vybranými sociolekty. Nešlo nám tedy o hledání korespondujících ekvivalentů jednotlivých slov či jevů, ale spíše jsme se pokusili zachovat celkový a jedinečný ráz originálního textu.

Náš překlad tak nese znaky zejména mluvené francouzštiny (*le français parlé*), pro niž je mimo jiné příznačná nedbalá výslovnost (v textu značená staženými tvary, např. *'chuis* namísto *je suis* / *jsem*), vynechávání nesamostatného podmětového zájmena *il*, stejně jako vynechávání zápornky *ne* v negativních tvarech sloves (např. *Y'a pas longtemps* namísto *Il n'y a pas longtemps* / *není tomu dlouho*). Co se týče roviny lexikální, mnohdy jsme sáhli k výrazům označovaným ve francouzské jazykovědě jako „familier“ (např. *gars* / mladík, chlapík, týpek), „populaire“ (např. *boulot* / *robota*, *rachota*) či „argotique“ (např. *mater* / *čumět*). Některé nářeční prvky jsme se rozhodli přeložit pomocí tzv. verlanizovaných výrazů, které evokují expresivní a decentralizovanou mluvu. Verlan, tento původně „utajený“ jazyk, je fenoménem rozšířeným z pařížských předměstí, jehož princip spočívá ve tvoření nových slov otočením slabik slova původní-

Vždyť znalost výrazů jako komanč, robota, banda, valit či čumět je pro pokročilé nerodilé mluvčí užitečná a pro překladatele dokonce zcela nezbytná.

ho. Pravopis nového slova je přitom uzpůsoben jeho výslovnosti (např. *meuf* < *femme* / *robka* < *žena*, *chelou* < *louche* / *divne* < *divné*, *scred* < *discret* / *prošvenknout* se < *diskrétně projít*, *proklouznout* apod.). Jistě jsme však nechtěli text uměle převádět do tzv. mluvy mladých. Na některých místech jsme proto zvolili též argotické varianty, jež nejsou z nejmodernějších (*biffeton* pro *izdenka* nebo *à l'époque des bolchos* pro *za komanču*).

Jestliže mnohé výrazy pro nás byly jasnou volbou (uveďme zejména *Carrouf* / *Kerfur*, *bande* / *banda* či *camembert* / *romadur*), nad některými jsme se museli skutečně pozastavit. Kromě jiného jsme byli konfrontováni s otázkou, zda například toponymum *Hutní montáže*, resp. *Hutní montáže*, překládat, či nepřekládat. Dlouho jsme odolávali pokušení text na některých místech „uhlašovat“. I přes vědomí, že stáří rozhodně není hendikep, jsme však nakonec poněkud

diskriminující původní výraz *berle* zachovali a v sebezapření jej přeložili jako *béquilles* (namísto idealizujícího *cannes* / *hole*). Kontextově silně ukotvený výraz *čumět* jako *Gross na lokomotivu* nás pak přivedl až na samou hranici přeložitelnosti. Pro frankofonní publikum nesrozumitelný doslovný překlad jsme po jisté úvaze vzdali, stejně jako pokus o hledání paralely v historii francouzské politické scény. Následně jsme se tedy přiklonili k expresivnímu opisu vyjadřujícímu úžas smíšený se závisť, ovšem za cenu určitého významového posunu. Došlo-li přece jen k tomu, že jsme

na některých místech skutečně „ubrali“ – např. *gars* jako ekvivalent pro výraz *kolík*, resp. *kolik*, je snad opravdu příliš jemný –, na jiných místech jsme naopak „přidali“, viz překlad *2 000 korun* jako *balles* (výraz odpovídající českému *2 litry*, *tácy* apod.).

Dialektologicko-překladatelské hodiny nad *Deníkem Ostravaka* nám umožnily nejen uvést teorii do praxe, ale také kreativním způsobem skutečně poznat, že ona „jiná“ čeština není jen čeština obecná. V neposlední řadě nás pak groteskní scéna nákupu televizoru vyběhla k reflexím dialektologie dalece přesahujícím. Slovy jednoho z účastníků projektu Roberta Peyroutyho: „Pracovat s ostravským nářečím bylo opravdovou překladatelskou výzvou, již jsem velmi dobrovolně a cílevědomě přijal, a to nejen z důvodu mých moravských kořenů. Mám navíc radost, že jsem se mohl seznámit s tímto textem o problematice masivního a velkoobchodního nakupování, protože se jedná o velice aktuální téma ve filologických studiích, v humanitních oborech a v celé společnosti vůbec. Tento společně provedený překlad je dalším z mnoha příkladů, proč je zachování kolektivní kultury práce na akademické půdě tak důležité. Kvalita provedené práce prokazuje odbornost pedagogického personálu, jehož každodenní práce není vůbec jednoduchá.“

Zda náš radostný experiment přinesl i *fajne* výsledky, nyní prosím posuďte sami.

1 V případě zájmu o tuto problematiku doporučujeme zejména klasikou práci BLANCHE-BENVENISTE, C. (1997): *Approches de la langue parlée en français*. Paris: Ophrys.

Utřel sem pysk v Kerfuru – Jak jsem v Carrefouru ostrouhal mrkvičku – A Carrouf, je suis r’parti bredouille

Marianne Epain, François Forget, Jana Kantoříková, Maëlys Sarah Ibañez-Malvetti, Robert Peyrouly

Ilustrační fotografie

Utřel sem pysk v Kerfuru²

Něnapadne sem se prošvenknul vratnicu – ty ramba v černých uniformách zrovna čumjeli na televizi, kdě byl jakysik pořad o ucpaných cestách. Sednul sem na lokalku a valil směr Kerfur. Vystupil sem u Hutních montáži a přyskokem vpřed sem se šinul ku hlavnímu vchodu. Už za zastavku mi bylo divně, že tam bylo lidí jak na prvomajovym průvodě za komanču. Čím bliž sem byl Kerfu, tým to bylo horší [...] Eletrycku branku, kera pušť’a lidi do opchodu, sem přeskočil jak Sergej Bubka v dobách sve největší slavy a řynul sem si to do odělení tekstylu. [...] Shybám se pro letak, co se tu vala na zemi. Po řbetě mi přeběhně deset duchodcu. Slyšim enem, jak si ščebetaju cosik o levnych pomerančech po koruně za kilo. Jejich berle cítim v každym obratlu. Vstavam s letakem v ruce a oko mi padně na předni stranku – domaci kino za patnast set. Kurnik šopa, tuž to je vjec! Nėdavno nam zavřeli kino Vesmir, do Luny je daleko a jeden listek v Sinestaru stojí jak izdenka do Brna. Mjet’ doma vlastni kino enem za par korun, tuž to by partyja z roboty čuměla jak Gross na lokomotivu. Dufam, že to platno k temu je dost’ velke. Nerad bych na to čuměl moc zblizki. Valim do elektra. Tam už stojí banda rychlejších koliku s robkami, kere se tvařa tajak by mě chtěly narvat’ do tej jejich vybrane ledničky, na keru sem se enem kutkem oka podival. Čumim jak vrana na romadur – lednička za dvatisyce, tuž to sem něviděl ani u znameho v bazaru a to je nějaky frajer, bo ma otevřene nonstop, aji v noci.

Jak jsem v Carrefouru ostrouhal mrkvičku

Něnapadne jsem se prosmýknul vratnicí. Ti siláci v černých uniformách se zrovna dívali na jakýsi televizní pořad o dopravních zácpách. Nastoupil jsem do tramvaje a jel jsem směrem Carrefour. Vystoupil jsem u Hutních montáži a pospíchal jsem k hlavnímu vchodu. Už za zastávkou mi bylo divně, že tam bylo lidí jako na prvomajovém průvodu za komanču. Čím jsem byl Carrefouru bliž, tým to bylo horší [...] Elektrickou branku, která pouští zákazníky do obchodu, jsem přeskočil jako Sergej Bubka v dobách své největší slavy a řtil jsem se do oddělení textilu. [...] Shybám se pro leták ležící na zemi. Po zádech mi přeběhne deset důchodců. Slyším jen, jak si povídají cosi o levných pomerančích po koruně za kilo. Jejich berle cítím v každém obratli. Vstávám s letákem v ruce a tu na přední stránce vidím – domácí kino za patnáct set korun. Tedy, to je opravdu něco! Nėdavno nám zavřeli kino Vesmír, do Luny je to daleko a jeden listek v CineStaru stojí jako jízdenka do Brna. Mít doma vlastní kino jen za pár korun, to by kolegové z práce hleděli jako Gross na lokomotivu. Doufám, že je obrazovka dostatečně velká. Nerad bych se na ni díval příliš zblízka. Běžím do elektra. Tam už stojí skupina rychlejších mužů se ženami, jež se tváří, jako by mě chtěly vměstnat do ledničky, kterou si vybraly a na niž jsem se jen koutkem oka podíval. Hledím jako vrána na romadur – lednička za dva tisíce korun, to jsem dosud neviděl ani u známého v bazaru, který je přítom opravdu třída. Má totiž otevřeno nonstop, i v noci.

A Carrouf, je suis r’parti bredouille

Jme suis glissé en scred par l’entrée. Ces espèces d’armoires à glace en uniformes noirs mataient la télé, où il y avait un genre d’émission sur les embouteillages. Je me suis posé dans le tram et j’ai tracé jusqu’à Carrouf. J’ai sauté hors du tram à Hutni Montaze et j’m suis traîné vers l’entrée principale. Dès l’arrêt, j’trouvais ça chelou qu’il y ait autant de monde, comme au défilé du 1er mai à l’époque des bolchos. Plus j’étais près d’Carrouf, plus c’était pire [...] L’portail électrique, qui laisse les gens entrer dans l’magasin, ’chuis sauté par-d’ssus comme Sergej Bubka quand il était au top et j’m suis fauflilé vers le rayon textile. [...] J’m suis penché pour le prospectus, qui traînait par terre, là ! Dix r’traits m’sont passés dessus. Tout c’qu’ j’entends, c’est qu’y chuchotent quelque chose sur les oranges pas chères, à 1 couronne le kilo. Leurs béquilles, j’les sens encore sur chacune d’mes vertèbres. J’m r’lève, prospectus en main, et là, en première page, j’en crois pas mes yeux : un home-cinéma à 1500 balles. Mince alors, en voilà une affaire ! Y’a pas longtemps qu’y nous ont fermé le ciné Vesmir. Pour aller à Luna, c’est loin, et un billet à Sinestar, c’est le prix d’un biffeton pour Brno. Avoir mon prop’ ciné à la maison, pour seulement quelque balles, eh bien la petite bande du boulot, ils en baveraient d’envie. J’espère, qu’ l’écran qui va avec s’ra assez grand. J’voudrais pas d’voir r’garder ça de trop près, moi. Je trace vers l’rayon électro. Là-bas, y a d’jà une bande de gars plus rapides avec des meufs, qui me matent comme si elles voulaient m’foutre dans le frigo qu’elles avaient choisi, qu’j’ai juste reluqué du coup d’l’œil. Là, j’mate comme une corneille zyeute un morceau de camembert – un frigo à 2000 balles, alors ça, j’l’ai jamais vu, même pas chez un pote du bazar et, lui, c’est un sacré type, vu qu’il est ouvert nonstop – même la nuit.

Velikonoce na Gerniku

Alois Altman, úvod Kateřina Roháčlová / krajanská komunita Svatá Helena a Gernik, Rumunsko

Ráda bych vám představila Aloise Altmana (16 let), který v současné době studuje na Katolickém lyceu v Temešváru. Alois pochází z Gerniku, jedné z českých vesnic Banátu. Za svůj první mateřský jazyk považuje češtinu, kterou se naučil od svých rodičů. Později se češtině věnoval ve škole pod vedením českých učitelů. Zúčastnil se celostátní Olympiády z českého jazyka, kde jednou vybojoval druhé a jednou první místo. V budoucnu uvažuje o využití možnosti studia v České republice. Ve volném čase se věnuje anglickému jazyku, rád cestuje a jako každý gernický kluk jde ve šlěpějších Pavla Nedvěda, jehož maminka pocházela právě z Gerniku, a nenechá si ujít příležitost zahrát si fotbal.

Alois Altman

V Gerniku, Velikonoce jsou jedny z nejvýznamnějších svátků, jelikož jsou tady většina věřící. Velikonoce začínají na Zelený čtvrtek, a oslavují vzkříšení Ježíše Krista, ale je ještě doba kdy se připravujeme na Velikonoce, která se nazývá Postní Doba a začíná svátkem Popeleční Středa.

V tyhle postní době se snažíme abychom jsme dělali míň hříchu, a také jsme držely půst středu a pátek. Ale také kluci se shromažďují, aby naučili ty mladší písničky, které se zpívají při řehtání, aby byly připravení a za několik let oni učily ty mladé a tato tradice pokračovala dál. Tyto písničky jsou:

A ty Jidáš nevěrný

A ty Jidáš nevěrný,
Cos to učinil,
Žes svého mistra
Židům prozradil?
Židí nevěrný
Na kopci černým
Kopali jámu
Ježíši Pánu
Aby ho jali
Ukřižovali
Na Velkej pátek
Do hrobu dali,
Na Bílou sobotu
Zas vykopal.
Tento tento smutnej čas
Obrátil se vesele,
Za to my se radujeme,
Že Pán Kristus z mrtvých vstane.

Klekání zvoníme

Klekání zvoníme,
Jidáše honíme.
Jidáš chraň se,
(dále je text stejný jako v první písni, pozn. red.)

Na Zelený čtvrtek se večer v průběhu mše-svatě farář myje 12 lidem nohy jako to udělal Ježíš svým apoštolům. Také se zavazují zvony kostela, a to je důvod proč se chodí řehtat. Druhý den je Velký pátek a řehtáči vstávají brzo aby oznámili ráno. V pátek se jde 4 řehtat. Brzy ráno, v 10 hodin oznámí velkopáteční obřad, v 13 hodin oznámí poslední křížovou cestu, a posledně večer v 18 hodin.

AUTENTICKÝ
TEXT

Na Bílou sobotu se chodí třikrát a to ráno, poledne a večer. Po řehtání následuje večerní mše-svatá kde na začátku se pálí Jidáš, který zradil Ježíše Krista, následuje rozvázání zvonů a končí s velkým obřadem ke kapli sv. Jana Nepomuckého. V neděli vstávají řehtáči brzy ráno, protože jdou si vyřehtavat vejce, které si zaslouží za jejich řehtání, ale dostávají i sladkosti a peníze které po dokončení se rozdělí. Až si rozdělí, jdou si je namalovat různými barvami, potom nějaké sní a jdou do kostela kde se oslavuje Boží Hod. Odpoledne si odpočívá, protože večer je zábava.

I když Velikonoce nepatří k mým oblíbeným svátkům jsem velmi rád, že tradice se dodrží, i když to není tak snadné.

Ilustrační fotografie, Gernik

² Ukázka z Deniku Ostrava je dostupná na Ostravak – O jedním cypovi z Ostravy [online]. Cit. 2020-04-14. <<https://denik.ostrava.cz/98587-utrel-sem-pysk-v-kerfuru-ph-p>>. Pasáž, již jsme zvolili pro publikaci v Krajínách češtiny, uvádí též vysokoškolská skripta MAREŠOVÁ, H. (2008): *Základy historické mluvnice češtiny*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci.

Italský lingvista Paolo Balboni

Výchova k inteligenci

Poznámky k metodickému semináři (nejen) italštiny pro cizince Paola Balboniho

Jana Sovová / lektorát Udine, Itálie

Téma kulturních tradic mě inspirovalo k zamyšlení nad tradicí výuky cizích jazyků v zemi, v níž působím jako lektorka češtiny. Konkrétně se mi jedná o to, abych čtenáře seznámila s klíčovou osobností italského akademického prostředí, která se ve své obsáhlé publikační i pedagogické činnosti zabývá primárně metodikou výuky italštiny pro cizince, ale zároveň poukazuje na univerzálie společné všem ostatním jazykům včetně slovanských, přičemž se mj. hlásí k odkazu Jana Amose Komenského.

Paolo Balboni (nar. 1948) strávil rané dětství v Argentíně a Chile, kam jeho rodiče emigrovali za prací. Po návratu do Itálie se ještě jako žák základní školy ocitl v pozici přistěhovatele neznalého italštiny, což zásadním způsobem ovlivnilo jeho pozdější koncepci výuky na všech stupních škol ve prospěch inkluzivního a metodologicky profesionálního přístupu ke všem žákům bez ohledu na jejich mateřský jazyk či sociální zázemí. Na univerzitě Cà Foscari v Benátkách, kde nyní působí jako emeritní profesor, založil Centro di Ricerca sulla Didattica delle Lingue (Výzkumné centrum didaktiky jazyků) a zasedal se mj. o realizaci projektů celoživotního

vzdělávání *Migliorare l'Efficienza nell'Apprendimento Linguistico* (Posílení efektivity jazykové výuky) a *Insegnare e Studiare Altrimenti* (Vyučovat a studovat „jinak“, tj. s využitím telematických nástrojů). Je dlouholetým předsedou italské Associazione Nazionale Insegnanti di Lingue Straniere (Národní asociace učitelů cizích jazyků) a v letech 2016–18 řídil Fédération Internationale des Professeurs de Langues Vivantes (Mezinárodní federace učitelů živých jazyků). Jako jeden z průkopníků e-learningu poskytuje Balboni na internetovém portálu pedagogického nakladatelství Loescher Editore¹ metodické kurzy a webináře akreditované italským Ministerstvem škol-

ství, univerzity a výzkumu. Další rozsáhlou databanku didaktických materiálů zpřístupnil se svým týmem na webových stránkách *Ret-educazionelinguistica*².

Postřehy shrnuté v tomto článku jsem čerpala z Balboniho přednášky s názvem *L'insegnamento della grammatica: da dove veniamo e dove andiamo?* (Výuka gramatiky: odkud jdeme a kam směřujeme?) proložené na zahájení Letní školy pro učitele italštiny jako cizího jazyka 30. 7. 2019 na Univerzitě Cà Foscari v Benátkách a dále rozpracované ve webináři z 27. 1. 2020.³ Paolo Balboni přirovnává historický vývoj didaktiky cizích jazyků ke kyvadlu, oscilují-

címu na ose úzus (neboli praktický jazyk) – forma (neboli jazykový rozbor). Zároveň polemizuje se zaběhaným stereotypem o „tradičnosti“ gramatického přístupu a „novátorství“ přístupu komunikativního. Jako první doklad toho, že od starověku až po 16. století převažuje v lingvodidaktice důraz právě na výuku praktického jazyka, uvádí tabulky s praktickými cvičeními z egyptštiny, zhotovené na hranici mezi dnešní Sýrií a Tureckem za Chamurapiho vlády. Dále připomíná, že také ve starověkém Řecku a Římě existovaly dvě oddělené figury: paedagogus (vychovatel, který s žáky konverzoval v řečtině a dával jim číst Homéra coby zdroj hodnot jako je přátelství či udatnost) a učitel (profesionál, pověřený utvářením „charakteru“, který učil zejména gramatiku a aritmetiku prostřednictvím formální disciplíny, tělesných trestů a memorování pouček). Upřednostňování praktické stránky jazyka před formálním rozbohem přetrvává podle Balboniho výkladu až do doby anglické královny Alžběty I., která aktivně ovládala šest jazyků.

Teprve začátkem 17. století, kdy se latina stala mrtvým, sterilním jazykem, se z výuky živých jazyků vytratil důraz na úzus, jako by i ony byly pouhou formou určenou k mechanickému osvojení za pomoci komplikované soustavy gramatických pouček, pravidel a výjimek. Na tomto místě vyzdvihuje Balboni zásadní přínos Jana Amose Komenského, který jako první přichází s propracovaným lingvodidaktickým systémem zohledňujícím názornost, poutavost a uspořádanost učiva. Jako paradox uvádí, že např. na Univerzitě Cà Foscari se dodneška polovina ze zhruba 40 cizích jazyků vyučuje, jako by šlo o jazyky mrtvé. Přesvědčení o univerzální platnosti „klasické“ gramatické metody je podle Balboniho v italském vzdělávacím systému tak zakořeněno, že od ní pedagogové upouštějí jen obtížně a pomalu. Důvodů této ustrnulosti je vzhledem k místním společensko-historickým specifikům celá řada, a proto cituji jen některé.

První, nepřilíživý zdařilý pokus o zavedení plošné školní docházky v Itálii, známý jako Casatiho zákon, se datuje rokem 1859. Do té doby bylo vzdělávání v rukou církevních institucí, přičemž gramatiku v nich učili jezuité, skolopové a barnabité za pomoci přísné disciplíny v souladu s výše zmiňovaným formováním „charakteru“. Avšak ani špatně placení učitelé, působící na prvních italských veřejných školách (pokud si je města mohla vůbec dovolit), na tom nebyli co do metodologické průpravy o moc lépe, takže i oni povětšinou vyučovali podle zásady „věřit – překládat – slepě poslouchat“. Obyvatelé jihoitalských regionů, kde bylo ještě ve 20. století vysoké procento analfabetů, navíc pohlíželi na vzdělávání svých potomků jako na něco zbytečného, ba přímo škodlivého.

Pokud možno praktická, poutavá výuka cizích jazyků (zejména francouzštiny) tak byla doménou zámožných rodin a jednotlivců, kteří si k tomu najímali soukromé učitele a vychovatele. Pozoruhodnou, leč krátkou epizodu představovaly jazykové školy Berlitz⁴, navštěvované zejména italskými obchodníky a cestovateli. První z nich byla na italském území otevřena v r. 1898 v Římě a mezi zdejší učitele angličtiny patřil např. James Joyce. Tato jazyková centra, jejichž didaktický přístup byl později patentován jako *Berlitz Total Immersion*, byla však v r. 1934 z politických důvodů uzavřena, neboť vládnoucí fašistické zřízení spatřovalo ve vyučování a používání cizích jazyků nepřátelský akt vůči vlasti a mateřštině.

Od 60. let minulého století přišel Paolo Balboni s italským vzdělávacím systémem do styku na vlastní kůži jako žák. Vzpomíná například, jak byl kvůli špatné znalosti italštiny po návratu rodiny z emigrace automaticky zařazen o třídu níž, anebo jak si učitelka italštiny zavolala do školy rodiče kvůli chlapcově kázeňskému přestupku – uhnul rukama před ranou pravítkem, jež představovala trest za gramatickou chybu. Nehledě na rozmach vyučovací metod a inovativních lingvodidaktických přístupů ve zbytku světa prodléval italský vzdělávací proces u pojetí jazykové výuky jako soudního přelíčení, v němž je žák odsouzen, neodpíká-li z paměti předepsané penzum gramatických znalostí. V této souvislosti není podle mého názoru od věci zmínit, že podle statistik zveřejněných nadací Openpolis⁵ je v Itálii přibližně třikrát vyšší počet žáků základních a středních škol, kteří alespoň jednou opakovali ročník, než je tomu u nás. Tento opravný prostředek se však mnohdy mívá účinkem, neboť může mít za následek předčasné ukončení školní docházky (podle Openpolis se tak děje zejména v sociálně slabších rodinách). Přestože počet italských repetentů dlouhodobě mírně klesá, přetrvává zde zvyk ptát se na konci roku zcela přátelsky a nezávazně školáků, zda byli připuštěni do dalšího ročníku.⁶

Za zásadní obrat v pojetí výuky jazyků označuje Balboni spis britského filozofa a jednoho ze zakladatelů pragmatiky J. L. Austina *Jak udělat něco slovy* z r. 1962 a *Modern Language Project*, který o pět let

později vypracoval pod záštitou Rady Evropy Austinův žák J. L. M. Trim. V r. 1975 pak Trim vytvořil celostní program pro výuku angličtiny *Threshold Level*, jenž vyústil ve Společný evropský referenční rámec a podle jehož vzoru postupně vznikly popisy prahové úrovně celé řady dalších jazyků (italská varianta je z r. 1982). Tyto ani jiné pokusy o zohlednění komunikačních a sociálních kompetencí v lingvodidaktice se však v koncepci učebnic italštiny pro cizince ještě dlouho poté neodrazily.

Balboni poukazuje např. na to, že teprve poslední dobou se v učebních textech začínají objevovat výklady gest a posunků nebo specifik regionální výslovnosti oproti standardní italštině. Polemizuje také s některými excesy, jako je paušální podceňování významu gramatiky či překladatelských cvičení do mateřského jazyka, v nichž spatřuje důležitý nástroj pro obohacování slovní zásoby a doporučuje je zařadit do výuky nejpozději od úrovně B1 podle SERR (nikoliv však jako součást zkoušky z morfosyntaxe). Stěžejním poselstvím přednášky je vytyčení role pedagoga coby zprostředkovatele tzv. výuky k inteligenci v duchu Konfuciova výroku: „Řekni mi, a já zapomenu; ukaž mi, a já si zapamatuji; nech mne to udělat, a já pochopím“. Paolo Balboni je přesvědčen, že pro každého studujícího není většího potěšení, než si postupně „budovat“ svou vlastní gramatiku, jejíž správnost lze kdykoliv ověřit podle učebnice nebo za asistence vyučujícího. Nabízí proto kolegům a kolegyním možnost bezplatně si stáhnout přehledně uspořádaný dokument s prázdnými tabulkami a schémata, určenými k samostatnému opakování a utřídění učiva italštiny jako cizího jazyka na úrovních A1 a A2, a dát jej k dispozici svým studentům.⁷ Dokument se dá snadno upravit i pro vyšší úrovně. Závěrem jsou všichni posluchači vyzváni k zapojení do mezinárodního projektu *Mappaintercentrale.it*⁸ – jedná se o otevřenou online platformu, mající za cíl zmapovat

Paolo Balboni přirovnává historický vývoj didaktiky cizích jazyků ke kyvadlu oscilujícímu na ose úzus – forma. Polemizuje s názory o „tradičnosti“ gramatického přístupu a „novátorství“ přístupu komunikativního.

chopím“. Paolo Balboni je přesvědčen, že pro každého studujícího není většího potěšení, než si postupně „budovat“ svou vlastní gramatiku, jejíž správnost lze kdykoliv ověřit podle učebnice nebo za asistence vyučujícího. Nabízí proto kolegům a kolegyním možnost bezplatně si stáhnout přehledně uspořádaný dokument s prázdnými tabulkami a schémata, určenými k samostatnému opakování a utřídění učiva italštiny jako cizího jazyka na úrovních A1 a A2, a dát jej k dispozici svým studentům.⁷ Dokument se dá snadno upravit i pro vyšší úrovně. Závěrem jsou všichni posluchači vyzváni k zapojení do mezinárodního projektu *Mappaintercentrale.it*⁸ – jedná se o otevřenou online platformu, mající za cíl zmapovat

chopím“. Paolo Balboni je přesvědčen, že pro každého studujícího není většího potěšení, než si postupně „budovat“ svou vlastní gramatiku, jejíž správnost lze kdykoliv ověřit podle učebnice nebo za asistence vyučujícího. Nabízí proto kolegům a kolegyním možnost bezplatně si stáhnout přehledně uspořádaný dokument s prázdnými tabulkami a schémata, určenými k samostatnému opakování a utřídění učiva italštiny jako cizího jazyka na úrovních A1 a A2, a dát jej k dispozici svým studentům.⁷ Dokument se dá snadno upravit i pro vyšší úrovně. Závěrem jsou všichni posluchači vyzváni k zapojení do mezinárodního projektu *Mappaintercentrale.it*⁸ – jedná se o otevřenou online platformu, mající za cíl zmapovat

chopím“. Paolo Balboni je přesvědčen, že pro každého studujícího není většího potěšení, než si postupně „budovat“ svou vlastní gramatiku, jejíž správnost lze kdykoliv ověřit podle učebnice nebo za asistence vyučujícího. Nabízí proto kolegům a kolegyním možnost bezplatně si stáhnout přehledně uspořádaný dokument s prázdnými tabulkami a schémata, určenými k samostatnému opakování a utřídění učiva italštiny jako cizího jazyka na úrovních A1 a A2, a dát jej k dispozici svým studentům.⁷ Dokument se dá snadno upravit i pro vyšší úrovně. Závěrem jsou všichni posluchači vyzváni k zapojení do mezinárodního projektu *Mappaintercentrale.it*⁸ – jedná se o otevřenou online platformu, mající za cíl zmapovat

chopím“. Paolo Balboni je přesvědčen, že pro každého studujícího není většího potěšení, než si postupně „budovat“ svou vlastní gramatiku, jejíž správnost lze kdykoliv ověřit podle učebnice nebo za asistence vyučujícího. Nabízí proto kolegům a kolegyním možnost bezplatně si stáhnout přehledně uspořádaný dokument s prázdnými tabulkami a schémata, určenými k samostatnému opakování a utřídění učiva italštiny jako cizího jazyka na úrovních A1 a A2, a dát jej k dispozici svým studentům.⁷ Dokument se dá snadno upravit i pro vyšší úrovně. Závěrem jsou všichni posluchači vyzváni k zapojení do mezinárodního projektu *Mappaintercentrale.it*⁸ – jedná se o otevřenou online platformu, mající za cíl zmapovat

¹ V souvislosti s uzavřením italských škol během koronavirové epidemie dává nakladatelství Loescher Editore denně k dispozici bezplatné webináře pro učitele a online výuku pro studenty.

² *Reteducazionelinguistica* [online]. Cit. 2020-05-28. <<https://www.reducazionelinguistica.it/risorse-didattiche-gratuite>>.

³ Dostupnost videozáznamu webináře na webových stránkách nakladatelství Loescher Editore již vypršela, zatímco přednáška lze zhlédnout jako *La prima lezione di Didattica dell'italiano a stranieri - Paolo Balboni* [online]. Cit. 2020-04-04. <<https://www.youtube.com/watch?v=Qh508prlw6s>>.

⁴ Společnost Berlitz Language School byla založena v r. 1878 v americkém městě Providence německým rodákem Maximilianem Berlitzem. První pražská pobočka byla otevřena v témže roce jako římská, tj. 1898.

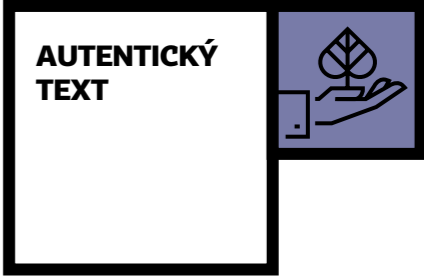
⁵ *Openpolis.it* [online]. Cit. 2020-05-28. <<https://www.openpolis.it/quantitativo-ri-petenti-nelle-scuole-italiane>>.

⁶ „Sei stato/stata promosso/promossa?“ je vlastně volným překladem českého: „Jaké bylo vysvědčení?“

⁷ *Costruisci la tua grammatica* [online]. Cit. 2020-05-28. <<https://www.bonaccieditore.it/costruisci-la-tua-grammatica-a1-a2.n3702>>.

⁸ *Mappaintercentrale.it* [online]. Cit. 2020-04-04. <<http://www.mappaintercentrale.it>>.

AUTENTICKÝ
TEXT

Studenti krajaňského spolku na střední škole v Uničově

Olesa Peťak a Artem Volynets, úvod Eva Řezníčková / krajaňská komunita Žytomyr, Ukrajina

Stále více studentů z Ukrajiny má zájem o studium na středních a vysokých školách v České republice. Mezi ně patří i Artem s Olesou, kteří od září 2019 studují Obchodní akademii v Uničově.

Měli tu výhodu, že nemuseli řešit jazykovou bariéru, od samého začátku se bez problémů stali běžnou součástí třídního kolektivu.

Na základě rozhodnutí vlády ČR ze dne 10. března 2020 byla výuka z důvodu pandemie COVID-19 do odvolání zrušena a všem ukrajinským studentům v Uničově doporučeno odcestovat co nejdříve ke svým rodinám. Oba odjeli dříve, než 16. března hygienici uzavřeli část Olomoucka poté, co se na Uničovsku a Litovelsku objevilo velké množství

případů nákazy koronavirem. Uzavření obcí bylo zrušeno 29. března, školy však zůstaly nadále zavřeny. Studenti se denně poctivě učili distanční formou a zvládali to pevně.

Našli si čas, aby odpověděli na otázky, co je přivedlo ke studiu na střední škole v ČR, jak se jim ve studiu daří, případně jak tráví volný čas.

Olesa Peťak

Olesia Peťak, Boryščiv
Jsem krajaňka, ještě nemám v ČR svůj pobyt. Zato mi bude to léto. Moji rodiče se chystají přestěhovat do Čech. U nás v Boryščivu žádná není, všichni jsou dojížděti na výuku do spolku čzo v Krivém Těsi, chodila do kroužků divadelního a hudebního.
V Čechách jsem byla několikrát, dvakrát to byl ozdravný tábor pro děti z černošské oblasti v jezdeckých horách, dvakrát jsem navštívila s krasobratry Čaláškem na Mezinárodním krajaňském festivalu v Baxu. Mám se mi lehce česká přívota památky. A když máte paní Eva zjistila, zda by měl někdo rájem chodit po výuce ještě na lekce namířené mlouvaní, hned jsem si přihlásila. Budeme-li se stěhovat do Čech, musím znát dobře češtinu. To byla motivace.
Tak jsem začala chodit, v tom jazykovém kroužku máš být celkem pět dětí. Učili jsme se z hodně dobrých českých pracovních svítek a měli jsme desky s překlady mlouvaní. Nejlepší pro mě byla vyjmenovaná slova, největší pády a první koncovky při skloňování podstatných jmen. Tu mlouvaní jsem rozbíhala, nakonec to mělo být tak říct, jak výpovědi vypadaly. Směly mi české dětské komedie, které mám paní Eva doporučila, čela jsem dětské knihy, které jsem si půjčovala ve spolku. Do Čech odjel po nástupu jako první Filip s rodící, byl z Krasného, pak se stěhoval do Chrudimi Vladík. V kroužku jsme říkali jen tři – ja, Artem a moje sestra Sveska. Vidíme si jen zřídka, kde. Paní Eva nám poradila gymnázium v Uničově, kde jsou někteří ukrajinci studují. Ale odeprali nám, že volná místa jsou jen na S.E.S.

Přihlášky jsme poslali, prošli, vybrali nás. Nakonec jsem našla, že jsem na té ekonomické škole. Moje matka je učitelka, má se její práce líbí a třeba budu jednou také pracovat s papíry.
Už chci studovat v Uničově, bydlím ve studentské ubytovně v pokoji s dívkou z Itálie. Paní profesorka je milá a říká mi hodně super. Hlavně na začátku mám hodně věcí na pomáhači. Věděli nás po Uničově, ukázali důležité místa.

Ukázky ze studentských prací

Artem Volynets

Jmenuje se Artem Volynets, je mi 16 let, jsem z Žytomyru. Češtinu jsem se rozhodl učít před dvěma lety. Tehdy jsem byl s rodinou na návštěvě u známých v Praze. Odívával jsem nádherné památky, navštívil jsem také hrady a zámky. Všude jsem potkával jen slušné a přátelské lidi. Život je v Čechách docela jiný, než znám z Ukrajiny. Úspěchy jako úspěchy. Právě jsem se dostal do Čech na studijní jazyk do českých Budjovic, kde organizovala ZSTU. Mluvíte tam s námi o možnosti studia na vysoké škole. Řekl jsem češtinu a moji se mi líbila řekla se mi lehce.

Tak mě otec přivedl do krajaňského spolku. Začaly už tak lehce netyly, ale paní Eva je špičková a za vše je děkuji. Problémy jsem měl asi jako všichni – svýslavnost, dělám samostatně a časováním sloves. Rozuměl jsem se naučil lež, moje oblíbené promluvy byly vlastně vždy. Dříve potom jsem se rozmlouval.

V tomto škol roce jsem se stal studentem S.E.S. v Uničově. Na studium jsem se moc těšil, ale jak se začaly školy klížit, měl jsem obavy. Dce jsem uměl používat češtinu v běžných situacích, ale netyly jsem se jistě, jak zvládnout fyziku, chemii a matematiku. Máme skvělou paní učitelku, spoluřičku jsou tvrdí. Zajímají se, zda mi nic nechybí, snaží se ve všem pomáhat. Líbí se hodně, přívěrně, že mám problémy s matematikou, ale jinak je u mě všechno v pořádku. Když se spolužáky a učiteli shledám, cítím se jako doma, i když rodina mi samozřejmě chybí. Na ubytovně se nám snaží udělat domov, na který jsme vyžádali každýho svou přípravu nám pomoci. Naučil jsem se po sobě uklízet, pražit a vařit. V naší škole jsou celkem špičkové studenty z Ukrajiny a z Česka a dva kluci.

Moc času během týdne nemám. To školky jsou rovnou na ubytovně a učím se. Do každého předmětu máme nějaký úkol, je to mi pro problémy. Líbí se mi, že škola pro nás pořádá společné akce, kulturní akce a další věci. Společně chodíme hodně pozdě v noci.

personální komunikace do některého ze svých příštích webinářů, zatímco na osobní účast na jeho přednáškách si posluchači budou muset počkat možná až na začátek roku 2021. Podle posledního vývoje v Itálii vše nasvědčuje tomu, že vzdělávání bude přinejmenším do září 2020 odkázáno výhradně na virtuální prostředí, přestože řada domácností nemá k dlouhodobé distanční výuce potřebné technické vybavení včetně přístupu ke kvalitnímu internetovému připojení. V rámci druhé vlny rozvolňování epidemiologických opatření od 18. 5. 2020 došlo např. k obnovení provozu barů, obchodů, restaurací a kostelů, zatímco školy všech stupňů zůstávají zavřené. ■

Literatura a internetové zdroje
HÁJKOVÁ, E. (2011): *Rétorika pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing.
Costruisci la tua grammatica [online]. Cit. 2020-05-28. <<https://www.bonacciditore.it/costruisci-la-tua-grammatica-a1-a2.n3702>>.
La prima lezione di Didattica dell'italiano a stranieri - Paolo Balboni [online]. Cit. 2020-04-04. <<https://www.youtube.com/watch?v=Qh5O8prlw6s>>.
Mappainterurale.it [online]. Cit. 2020-04-04. <<http://www.mappainterurale.it>>.
Openpolis.it [online]. Cit. 2020-05-28. <<https://www.openpolis.it/quantitativo-i-ripetenti-nelle-scuole-italiane>>.
Reteducazionelinguistica [online]. Cit. 2020-05-28. <<https://www.reducazionelinguistica.it/risorse-didattiche-gratuite>>.

jdeme na oběd. Druhý den, na svatýho Štěpána, jdeme na bál. Tam ve půlnoci dávají všechny Štěpánové pít.

Tyhle a jiné zvyky nám předali naše babičky a dědové, dělali to tak voni i jejich dědové a já to zase budu učit svoje děti. Gernik je můj domov a místo, kam patřím.

Na Gerniku se cítím dobře jednak proto, že je to tady krásné a taky, že lidi jsou tak milí. Někdy si dávám otázku, jestli jsem Čech nebo Rumun. Že jsem narozený a bydlím v Rumunsku, ale mluvím česky a mívám předkové pocházející z Česka a já cítím, že v mojí srdci jsem Čech.

A teď už mám strach, že Gernik za pár let už zanikne, protože mladý lidi už nebaví práce na poli a jdou za lepší prací do Čech nebo do větších rumunských měst. Ale ty mladý na léto přicházejí zpět navštívit rodinu, protože se jim stýská, to je tady plná ves. I když taky odjedu do velkých měst, pokaždý půjdu navštěvovat mou rodinu a místa, která znám a kde jsem vyrostl.

I když jsem se rozhodl, že budu žít jinde než na Gerniku, pokaždě budu vzpomínat na Gernik, lidi, který tady žijou a na jeho krásná místa. ■

specifika mezikulturní komunikace napříč zeměmi a kulturami. Příslušníci různých národností sem vkládají informace o vlastních zvyklostech a tradicích i o úskalích, na která narážejí v každodenní (zejména non-verbální) komunikaci s italskými rodilými mluvčími. Zvláštní pozornosti se zde těší např. diametrálně odlišné významy na první pohled podobných gest, vyjadřování zdvořilosti, styl oblékání, anebo dopad interpersonální vzdálenosti na komunikaci. Co se týče právě proxemiky, pozastavuje se Balboni nad nejednotnou situací v rámci samotné Itálie. Zatímco v jižní oblasti vyjma Sicílie je i při formální komunikaci postačující odstup mezi mluvčími na délku natažené paže a je přípustné dotýkat se lokty (zejména starší generace mužů do sebe chodí zavěšeny, aniž by to bylo výrazem skutečné tělesné intimity), v severní Itálii tato vzdálenost vzrůstá přibližně na 1,20m nebo lehce pod tuto hranici. Pro Sicílii je naopak přijatelná ještě těsnější fyzická blízkost než

na jihu Apeninského poloostrova a mluvčí se při řeči nezřídka berou okolo ramen – tamní zvyklosti již odrážejí mentalitu jižního Středozezemí čili arabského světa.⁹ Svůj příspěvek uzavírám vlastním postřehem z této specifické oblasti extralingvální komunikace, neboť výše uvedené údaje se dost možná vlivem aktuálního dění stanou minulostí. Ve snaze zamezit šíření koronavirové nákazy vydala italská vláda hned v únoru nařízení o všeobecné povinnosti udržovat od ostatních odstup na vzdálenost jednoho metru. Ačkoli v některých jiných zemích je doporučován nejméně dvojnásobek tohoto limitu, je to zřejmě maximum, co lze v italských podmínkách plošně prosadit. V souladu s mezinárodními pokyny se upustilo také od podávání

rukou a zejména souběžného nánaku polibku na obě tváře – italského projevu srdečnosti při vítání a loučení v neformálním, místy i formálním společenském styku.

Nepochybuji, že Paolo Balboni jako pozoruhodný glosátor zahrne tyto proměny inter-

⁹ Srov. např. vymezení komunikačních zón v HÁJKOVÁ, E. (2011): *Rétorika pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing, s. 150-151. Vyplývá z něj, že jihoitalský úzus odpovídá v českém prostředí nejužší intimní zóně, vymezené nejbližšími osobám (partner, dítě apod.), zatímco interpersonální vzdálenost v severnějších italských regionech koresponduje zhruba s naší osobní zónou pro přátele a známé.

AUTENTICKÝ TEXT

Můj domov

Alois Altman, úvod Kateřina Rohálová / krajaňská komunita Svatá Helena a Gernik, Rumunsko

Vroce 2018 vyhlásilo město Bystřice nad Pernštejnem mezinárodní soutěž *Můj domov*, kam jsem zaslala slohovou práci Aloise Altmana s názvem *Můj domov – Gernik*. Alois ve své kategorii obdržel cenu poroty. (Alois Altman je také autor autentického textu na str. 77, *Krajin češtiny* č. 12, pozn. red.)

Alois Altman

Můj domov je na Gerniku. I když na Gerniku není hodně lidí, pro mě je to ta nejlepší vesnice na světě. Gernik je česká vesnice a každý zde mluví česky. Před 200 let přijeli naši předkové za lepším životem. I když přijeli před 200 let do cizí země, zachovali jsme si jazyk a tradice. Takhle se třeba u nás slaví Vánoce.

Vánoce u nás začínají od té doby, když se zapálí první adventní svíce. Od té doby chodíme ráno na ranní mši, která se jmenuje Roráty. Advent obvykle začíná na konci listopadu nebo začátku prosince a končí 24. prosince. Na Štědrý den ráno jdeme uvazovat stromkové a k tomu zpíváme:

„Uvazujeme stromkové
Aby nám nezmrzly kvítkové
Zítra bude mráz, mráz
Jestli nenarodíte, posekáme vás, vás!

A při zpěvu chodíme od stromu k stromu a uvazujeme stromy se slámou. Když uvážem všechny stromy, jdeme na poslední roráty roku. Po rorátech jdu domů. Doma pomůžu mamince péct cukroví. V poledne jdeme kytit do kostela vánoční stromeček. Když vokytíme stromeček, jdeme domů. K večeru se jdeme pomodlit ke stromečku a si předáváme dárky. Večer jdeme do kostela na mši. Po kostele jdeme na rodinnou večeři a brzy ráno celá rodina vstáváme na Pastyřskou. Po pastýřský jdeme koledovat přátelům. Když skončíme, jdeme si najíst a pak zase jdeme do kostela na mši. Když přijdeme ze kostela,

K výuce češtiny ve Francii ve světle francouzské jazykové situace

Ilona Sinzelle Poňavičová / lektorát Paříž – INALCO, Francie

Počátky francouzské bohemistiky spadají do 70. let 19. století, kdy začal slavista Louis Leger na Sorbonně vyučovat českou historii. Zásadní vlna zájmu o češtinu se pak ve Francii vzedmula v průběhu první světové války a v období vzniku Československé republiky, kdy mimo jiné s pomocí Československa vznikl pařížský Slovanský ústav (Institut d'études slaves).

Dnes je Francie společně s Polskem zemí, v níž má Česká republika největší počet univerzitních lektorátů. Kromě těchto pracovišť se zde čeština vyučuje též v Českém centru, v České škole bez hranic, v kurzech organizovaných krajanskými sdruženími i v soukromých jazykových školách (zde se jedná zejména o individuální kurzy určené francouzským pracovníkům, kteří mají být vysláni do České republiky).

Jednou z otázek, se kterými jsme jakožto učitelé češtiny ve Francii neustále konfrontováni (stejně jako naši kolegové v ostatních destinacích), je otázka na místo, které náš jazyk a kultura zaujímají na pomyslné jazykové a kulturní mozaice této země. Domníváme se, že ruku v ruce s touto problematikou jde dílčí otázka na poměr francouzštiny jakožto národního jazyka k četným ostatním dialektům, kterými se zde mluví a které se zde vyučují,

a obecně též problematika poměru mluvčích k užívaným jazykům.

Vývoj prosazení spisovné francouzštiny jako národního jazyka je v mnoha ohledech radikálně odlišný (až přímo opačný) od vývoje, který můžeme pozorovat u spisovné češtiny. Vzhledem k tomu, že se domníváme, že právě v těchto otázkách panují v kulturních tradicích mezi Francií a Českou republikou jedny z největších rozdílů, rádi bychom je v tomto článku krátce nastínili.

Je obecně známým faktem, že kořeny současné spisovné češtiny sahají do dob úsilí o znovuzavedení češtiny do vyšších kulturních a společenských funkcí v době národního obrození, kdy měla práce na tomto jazyce mimo jiné výraznou národně emancipační funkci. Mateřský jazyk též na našem území tradičně vstupoval do hry při určování národnosti. Takzvaná „obcovací řeč“ k tomu sama o sobě postačovala v dobách Rakouska-Uherska, po vzniku Československa pak byl přijat princip, podle něž „národností jest rozuměti kmenovou příslušnost, jejímž vnějším znakem jest zpravidla mateřský jazyk“¹. Dnešní české zákonodárství je sice v tomto ohledu podstatně méně jednoznačné, určitou představu vztahu mezi oběma pojmy v něm ale přesto stále nalézáme. Základní text současné české ústavy například žádné ustanovení týkající se jazykové a národnostní legislativy neobsahuje². *Listina základních práv a svobod*, jež je součástí ústavního pořádku České republiky, ale pojmy národnosti a jazyka dává do souvislosti takto: na jedné straně je v ní uvedeno, že každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti. O něco dále se pak dočteme, že „občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též právo na vzdělání v jejich jazyku a právo užívat jejich jazyka v úředním styku“³.

Francouzské zákonodárství tradičně mateřský jazyk občanů do souvislosti s etnický pojetou národností nedává, respektive neobsahuje žádné vymezení, které by definovalo národnost jako charakteristiku lišící se od státní příslušnosti (francouzský termín „nationalité“ tak odpovídá mnohem víc českému pojmu občanství než národnosti a termín „nation“ označuje kolektiv všech občanů republiky). Text francouzské ústavy s pojmem národnosti vůbec neoperuje, ovšem jazyková otázka je v něm od roku 1992 pevně vymezena. Aktuálně platná francouz-

ská ústava tak ve svém druhém článku, který vymezuje hlavní atributy a symboly státu, říká: „Jazykem republiky je francouzština“ („La langue de la République est le français“)⁴. Vzhledem ke komplexnosti reálné jazykové situace nejen v zámořských oblastech Francie a v návaznosti na řadu debat a odvolání k ústavní radě se pak v roce 2008 do ústavy dostala též zmínka o tzv. regionálních jazycích Francie. Nově zařazený článek 75-1 říká: „Regionální jazyky jsou součástí kulturního dědictví Francie“ („Les langues régionales appartiennent au patrimoine de la France“)⁵.

Tyto jazyky jsou pak přesně definovány a vyjmenovány Generální delegací pro francouzštinu a jazyky Francie (Délégation générale à la langue française et aux langues de France, zkráceně DGLFLF), která je orgánem francouzského ministerstva kultury spolupovědným za jazykovou politiku státu.

Regionální jazyky takzvané hexagonu (tzn. kontinentální evropské Francie) definuje DGLFLF jako jazyky, jimiž se na různých částech teritoria mluvilo ještě před zavedením francouzštiny jako společného jazyka. Jedná se o baskičtinu, bretonštinu, katalánštinu, korsičtinu, alsáštinu, moselskou frančtinu, západní vlámsčinu, franko-provensálštinu, oílské jazyky (burgundštinu-morvanštinu, šampaňštinu, frank-komtštinu, galló, lotrinštinu, normandštinu, pikardštinu, poitevinštinu-saintogestštinu a valonštinu) a okcitánštinu (zahrnující gaskoňštinu, languedočtinu, provensálštinu, auvergnštinu, limožštinu a vivaroalpštinu) a ligurská nářečí⁶.

Zvlášť pak Generální delegace pro francouzštinu a jazyky Francie definuje jazyky zámoří a takzvané neteritoriální jazyky.

Specifita zámořských oblastí spočívá v tom, že více než padesátka zdejších regionálních jazyků (z celkem sedmdesáti pěti oficiálně uznaných) je zde stále používána v každodenním životě. Těmito jazyky jsou martinická kreolština, guadeloupská kreolština, guyanská kreolština (a dalších jedenáct jazyků Guyany, od různých kreolštin na anglickém a/či portugalském základě po indiánské jazyky), reunionská kreolština, bantucký jazyk šimaoré a více než třicet austronéských jazyků v čele s asi nejznámější tahitštinou. Současná pozice ministerstva kultury je taková, že tato specifická situace implikuje zvláštní jazykovou politiku pro zámoří, jejímž cílem je napomáhat učení se a používání lokálních jazyků a francouzštiny v rámci vyrovnaného plurilingvismu⁷.

Neteritoriální jazyky jsou pak definovány jako jazyky, jež se do Francie dostaly s imigrací a používají se zde natolik dlouho, že společně s regionálními jazyky formují to, čemu se říká jazyky Francie. Konkrétně takto DGLFLF definuje arabské dialekty (lišící se od klasické arabštiny, která je oficiálním jazykem řady arabských zemí), západní arménštinu, berberštinu, ladino, romštinu, jidiš a francouzský znakový jazyk⁸.

Abychom pochopili, jak se k tomuto velmi komplexnímu stavu dospělo, připomeňme si některé základní geografické, demografické a historické údaje týkající se Francie.

Francouzská republika dnes čítá necelých 68 milionů obyvatel, z nichž cca 65 milionů žije v takzvané metropolitní (tzn. evropské) části, o něco více než dva miliony v zámořských departementech (okresech) v Karibiku, na jihoamerickém kontinentu a v západní části Indického oceánu u východního pobřeží Afriky. Přibližně 600 tisíc obyvatel pak žije v zámořských společenstvích (v administrativních útvarech se zvláštním statusem) v Karibiku, u východního pobřeží Kanady a v Oceánii.

Hranice kontinentální evropské části Francie je z největší části stejná od dob vlády Ludvíka XIV. (tzn. od 2. poloviny 17. století). Výjimkou je zejména Alsasko a Moselle, které byly přibližně padesát let na přelomu 19. a 20. století součástí Německého císařství, město Nice, anektované Francií až v 60. letech 19. století, či Savojsko, které se stalo součástí Francie ve stejné době. Dnešní zámořské departementy a společenství byly k Francii připojeny v období 16. až 19. století. Některá z těchto míst jsou tak součástí Francie déle než určité z jejích evropských částí.

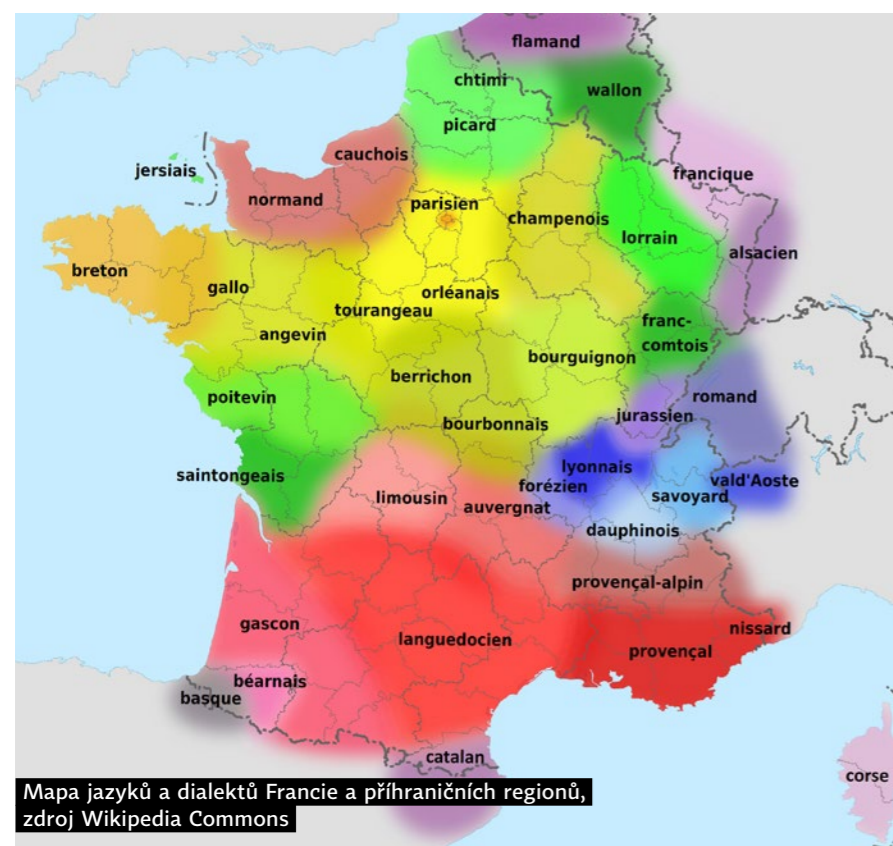
Co se týká jazykové situace, ačkoliv byla už středověká francouzština (jež se postupně vydělila ze skupiny jazyků oíl, gallo-románské jazykové větve používané v severní části Francie) mezinárodním jazykem užívaným v diplomacii a na královských dvorech napříč celou Evropou, samotná Francie byla až relativně donedávna charakterizovaná výraznou

jazykovou heterogenitou (a vlastně je tomu tak až dodnes).

Na konci 18. století se francouzsky mluvilo pouze v přibližně patnácti departementech z celkových osmdesáti tří. Velkým impulzem k pofrancouzštění celého teritoria byla Velká francouzská revoluce, během níž se prosadila představa, že nové ideje mohou být vyjádřeny jen francouzsky, přičemž regionální jazyky byly považovány za primitivní dialekty, které jsou zároveň poslední výspou feudalismu⁹. V roce 1794 byl vydán dekret, který přikazoval učitelům ve venkovských oblastech několika konkrétně jmenovaných departementů, aby vyučovali pouze francouzsky¹⁰. Francouzština tehdy poprvé získala atribut sjednocujícího prvku národa.

V této snaze se nakonec pokračovalo i za následujících politických režimů. V 60. letech 19. století francouzštinu sice neznala ještě asi čtvrtina venkovské populace; to se ale změnilo zejména po zavedení bezplatné a zároveň povinné základní školní docházky v 80. letech 19. století a poté znovu ještě v době první světové války, za které armáda používala francouzštinu jako jednotný jazyk velení. V soukromé komunikaci však takzvané lokální „patois“ přežívaly dál¹¹.

Obzvlášť škola k potření „patois“ dlouhodobě vyvíjela nezanedbatelné úsilí, včetně trestání dětí, které byly přistiženy ve chvílích, kdy jimi mluvily. Přesto ale dodnes ve Francii existují oblasti, kde jsou regionální jazyky stále

Mapa jazyků a dialektů Francie a příhraničních regionů, zdroj Wikipedia Commons

¹ Český statistický úřad: *Historie sčítání lidu na území České republiky I.* [online]. Cit. 2020-04-16. <https://www.czso.cz/csu/czso/historie_scitani_lidu_na_uzemi_ceske_republiky_i_>.

² Ústava České republiky ze dne 16. prosince 1992. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb., 71/2012 Sb. a 98/2013 Sb. [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>.

³ Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.

⁴ Constitution du 4 octobre 1958 - Article 2 modifié par Loi constitutionnelle n°95-880 du 4 août 1995 - art. 8 [online]. Cit. 2020-04-16. <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexteArticle.do?sessionId=881D69F22751E-D15A3757432FE276B66.tplgfr27s_2?cidTexte=JORFTEXT00000571356&idArticle=LEGIARTI000006527453&dateTexte=20200706&categorieLien=id#LEGIARTI000006527453>.

⁵ Constitution du 4 octobre 1958. Titre XII: Des collectivités territoriales. Article 75-1 créé par Loi constitutionnelle n°2008-724 du 23 juillet - art. 40 [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexteArticle.do?idArticle=LEGIARTI000019241104&cidTexte=LEGITEXTO0000607194&dateTexte=20080725>>.

⁶ Délégation générale à la langue française et aux langues de France: *Langues régionales* [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.culture.gouv.fr/Sites-thematiques/Langue-francaise-et-langues-de-France/Politiques-de-la-langue/Langues-de-France/Langues-regionales>>.

⁷ Délégation générale à la langue française et aux langues de France: *Langues des Outre-mer* [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.culture.gouv.fr/Sites-thematiques/Langue-francaise-et-langues-de-France/Politiques-de-la-langue/Langues-de-France/Langues-des-Outre-mer>>.

⁸ Délégation générale à la langue française et aux langues de France: *Langues non territoriales* [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.culture.gouv.fr/Sites-thematiques/Langue-francaise-et-langues-de-France/Politiques-de-la-langue/Langues-de-France/Langues-non-territoriales>>.

⁹ GRÉGOIRE, H. (1794): *Rapport sur la nécessité et les moyens d'anéantir les patois et d'universaliser l'usage de la langue française*. Le 16 prairial an II (4 juin 1794) [online]. Cit. 2020-04-16. <<http://www.axl.cefan.ulaval.ca/franco-phonie/gregoire-rapport.htm>>.

¹⁰ 27 janvier 1794 (8 pluviôse an II). Décret relatif à l'établissement des instituteurs de langue française dans plusieurs départements [décrets, lois et arrêtés]. *Publications de l'Institut national de recherche pédagogique Année 1992* 5-1 pp. 48-49 [online]. Cit. 2020-04-16. <https://www.persee.fr/doc/inrp_0000-0000_1992_ant_5_1_1719>.

¹¹ Termín „patois“ si zasluží bližšie zastavení. Ve francouzštině se tímto (často hanlivě chápaným termínem) rozumí jakýkoliv regionálně ohraničený dialekt, aniž by se rozlišovalo, zda se jedná o samostatný jazyk, či dialekt (s tím, že starší vydání slovníku Francouzské akademie mluvila přímo o „hrubém selském jazyku“ a v etymologických výkladech se uvažuje o tom, že toto slovo vzniklo ze slova „patoyer“, jež ve staré francouzštině znamenalo „mávat rukama“, „gestikulovat“).

živé, a od 50. let 20. století se též postupně podařilo zavést některé z nich do výuky jako volitelné předmět, ze kterého je dnes možné i maturovat, stejně jako z některých jazyků vzešlých z imigrace včetně češtiny.

Globální jazyková situace dnešní Francie byla samozřejmě též ovlivněna její koloniální minulostí. Ve 20. století získala řada francouzských koloniálních území (zejména Sýrie, Libanon, Vietnam, Maroko, Tunisko, Alžírsko a téměř dvacítká zemí subsaharské Afriky) samostatnost a pokaždé přitom do Francie odešla část jejich obyvatel, ať už to byli potomci evropských dosídlenců či místní, ačkoliv z nich jen část měla v tomto okamžiku status občanů republiky. Mnoho z nich kromě francouzštiny mluvilo nejméně jedním dalším jazykem té které země.

K nim je třeba připočíst též velký počet cizinců, kteří do Francie přicházeli v několika vlnách z dalších zemí (celkově nejpočetnější byli přistěhovalci ze Španělska, Itálie, Portugalska)¹². Z dětí narozených ve Francii například v letech 2006–2008 jich tak má přibližně 40 % alespoň jednoho prarodiče narozeného v zahraničí.¹³

Pro velkou část dnešních Francouzů, mluvčích francouzštiny v kontinentální i zámořské Francii, tedy francouzština není jazykem, jímž by mluvili všichni jejich blízcí předkové. V některých rodinách tato skutečnost zůstává živá v rodinné paměti, jiné se na ni zapomělo či není považována za důležitou. Pro celou řadu mluvčích je taky francouzština prvním jazykem, aniž by to byl jejich mateřský jazyk v pravém slova smyslu. Platí to nejen pro ty, kdo mají rodiče cizince, ale i pro mnohé z těch, kteří mají oba rodiče Francouze, a to i v případě, že jsou z kontinentální evropské Francie. Jiní francouzštinu používají až jako druhý jazyk, vše záleží na konkrétní rodinné konstelaci a místu, odkud pocházejí a kde žijí. Pro všechny typy výchozích situací pak existují četné případy, kdy mluvčí používání regionálních jazyků či jazyků vzešlých z imigrace považují za neúčinné a neperspektivní.

Do tohoto velmi komplexního rámce tedy ve Francii vstupují učitelé češtiny, aby se zde pokusili udržet a rozvinout povědomí o češtině, které zde vybudovali jejich předchůdci.

Co se týká výuky dětí s českými kořeny, učitelé jsou dříve či později neodvratně konfrontováni s námitkou proti ceně a užitečnosti takového snažení. Jak jsme ale viděli, tento

problém se ve Francii zdaleka netýká jen potomků cizinců a v mnoha případech může být připomínkou třeba i bolestné jazykové historie vlastní rodiny toho, kdo takovou námitku vznáší. U vysokoškolských studentů nemajících české zázemí se zase (vzhledem k období, kdy vznikly moderní středoevropské státy) pravidelně setkáváme s představou o krátkém

Velkým impulzem k pofrancouzštění celého teritoria byla Velká francouzská revoluce, během níž se prosadila představa, že nové ideje mohou být vyjádřeny jen francouzsky...

trvání existence středoevropských národů a následně i s překvapením nad naším pojetím a historií jednotlivých národností a v konkrétním případě češtiny pak i nad významem, který měl spisovný jazyk při národní a státní emancipaci. Pro Francouze je to trochu podobná situace, jako kdyby se jednoho dne stala spisovným a oficiálním jazykem nějakého samostatného státu například bretonština. V kontextu historie francouzské mnohojazyčnosti je tak čeština trochu ambivalentním

(ačkoliv většině mluvčích spíše neznámým) připomenutím toho, že určitý jazyk, jehož užívání je v určitém historickém období víceméně omezeno na soukromou sféru, může za určitých okolností a vynaloženého úsilí změnit svůj status a ve vzácnějších a radikálnějších případech i přispět k politické a geografické rekonfiguraci nějakého státního celku. Pro nás je v dnešním globalizovaném světě francouzská situace (stejně tak ambivalentním a zájímavým) příkladem využití jazyka jako praktického stmelovacího prvku v heterogenním prostředí, usnadněného skutečností, že je zde již z principu nadřazen představě o společném etnickém původu. ■

Literatura a internetové zdroje

BREUIL-GENIER, P. – BORREL, C. – LHOMMEAU, B. (2001): Les immigrés, les descendants d'immigrés et leurs enfants. *France, portrait social*. Paris: Insee [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.insee.fr/fr/statistiques/1373887?sommaire=1373905&q=Les+immigr%C3%A9s%2C%20les+descendants+d%27immigr%C3%A9s+et+leurs+enfants>>.

Constitution du 4 octobre 1958 – Article 2 modifié par Loi constitutionnelle n°95-880 du 4 août 1995 – art. 8 [online]. Cit. 2020-04-16. <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexteArticle.do;jsessionid=881D69F22751E-D15A3757432FE276B66.tplgfr27s_2?cidTexte=JORFTEXT00000571356&idArticle=LEGIARTI000006527453&dateTexte=20200706&categorieLien=id#LEGIARTI000006527453>.

Constitution du 4 octobre 1958. Titre XII: Des collectivités territoriales. Article 75-1 créé par Loi constitutionnelle n°2008-724 du 23 juillet – art. 40 [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexteArticle.do?idArticle=LEGIARTI000019241104&cidTexte=LEGITEXT000006071194&dateTexte=20080725>>.

Český statistický úřad: *Historie sčítání lidu na území České republiky I* [online]. Cit. 2020-04-16. <https://www.czso.cz/csu/czso/historie_scitani_lidu_na_uzemi_ceske_republiky_i_>.

Décret relatif à l'établissement des instituteurs de langue française dans plusieurs départements [décrets, lois et arrêtés. 27 janvier 1794 (8 pluviôse an II)]. In: *Publications de l'Institut national de recherche pédagogique Année 1992* 5-1 pp. 48-49 [online]. Cit. 2020-04-16. <https://www.persee.fr/doc/inrp_0000-0000_1992_ant_5_1_1719>.

Délégation générale à la langue française et aux langues de France: *Langues régionales* [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.culture.gouv.fr/Sites-thematiques/Langue-francaise-et-langues-de-France/Politiques-de-la-langue/Langues-de-France/Langues-regionales>>.

Délégation générale à la langue française et aux langues de France: *Langues des Outre-mer* [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.culture.gouv.fr/Sites-thematiques/Langue-francaise-et-langues-de-France/Politiques-de-la-langue/Langues-de-France/Langues-des-Outre-mer>>.

Délégation générale à la langue française et aux langues de France: *Langues non territoriales* [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.culture.gouv.fr/Sites-thematiques/Langue-francaise-et-langues-de-France/Politiques-de-la-langue/Langues-de-France/Langues-non-territoriales>>.

GRÉGOIRE, H. (1794): *Rapport sur la nécessité et les moyens d'anéantir les patois et d'universaliser l'usage de la langue française. Le 16 prairial an II (4 juin 1794)* [online]. Cit. 2020-04-16. <<http://www.axl.cefan.ulaval.ca/francophonie/gregoire-rapport.htm>>.

Ústava České republiky ze dne 16. prosince 1992, ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb., 71/2012 Sb. a 98/2013 Sb. [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>.

Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.

Bazilika svatého Mikuláše v Bari
Ilustrační fotografie

AUTENTICKÝ
TEXT

Svátek svatého Mikuláše v Itálii

Serena Parcelj, úvod Jana Sovová / lektorát Udine, Itálie

Posluchačka 1. ročníku bakalářského studia češtiny na Univerzitě Udine **Serena Parcelj** si vybrala kulturní tradici sv. Mikuláše a zpracovala ji po svém napříč studovanými jazyky a zájmy. Její širokou slovní zásobu si lze vysvětlit mj. tím, že studuje i ruštinu. Z ruštiny maturovala na jazykovém lyceu.

Při psaní Serena použila internetové zdroje a pro překlad z itaštiny a chorvatštiny jí posloužila internetová databáze překladových ekvivalentů *Treq* (sbírka oboustranných česko-cizojazyčných a anglicko-cizojazyčných slovníků, vytvořených automaticky z paralelního korpusu *InterCorp*).

Serena Parcelj (1. ročník)

VItálii nejslavnější svátek svatého Mikuláše je ten, který se slaví v Bari. Svatý Mikuláš je patronem hlavního města Apulie. Důležitost svatého je tak významná, že občané Bari slaví svátek dvakrát ročně: 7. května (přenesení ostatků) a 6. prosince (smrt svatého). Tisíce poutníků z jižní Itálie se účastní oslavě, a také mnoho pravoslavných věřících z Ruska. V obou datu po svatě mši, koná liturgický průvod sochy svatého Mikuláše po ulicích města.

Totálně rozdílným způsobem, se slaví svátek svatého Mikuláše v severní Itálii, například ve Furlánsko-Julském Benátsku, zejména v Tarvisiu. Tady u příležitosti oslavy svatého, tarvisiovská tradice se blíží východoevropské a středoevropské tradici (jako v České republice, Maďarsku, jižním Německu, Rakousku, Švýcarsku). Tarvisio se nachází v severovýchodní části Furlanska, na hranici se Slovinskem a Rakouskem.

Oslava začíná s příchodem svatého Mikuláše. Svatý s dlouhým bílým vousem přináší dobrým dětem dárky, obvykle chléb, sladkosti a sušené ovoce, a přitom on přináší špatným dětem cukrové uhlí. On musí také hlídat protivných *Krampus*: oni jsou skutečnými protagonisty události. Ty jsou lidé v převleku za čertů. Vzhled *Krampus* je děsivý a připomíná to faun: ústa je ohromná, jazyk je dlouhý a červený a zuby jsou ostré. Rohy jsou dlouhé a jako satyr *Krampus* mají špičaté uši. Nosí kožešiny kozy nebo ovce a na zádech nosí koš, ve kterém uvězní špatné děti... očividně se to nikdy nestalo! Oni křičí, vylekají, žertovně tlučením divákům rákoskou, rozezní kravské zvonce, pochodují po ulicích města a nesou pochodně. Většina z nich jsou muži, ale ženy se také účastní přehlídky: ony se jmenují *Krampa*. Když slunce zapadá, *Krampus* honí děti, chlapce a dospělé a pronásledování může trvat dokonce tři nebo čtyři hodiny.

Kolem Tarvisia, rituál získá místní zvláštnosti a v některých vesnicích andělé doprovázejí svatého Mikuláše. Každý rok velmi mnoho lidí participují na oslavě. ■

¹² Imigrace z Československa do Francie existovala v průběhu celého 20. století (k předválečnému období viz publikaci NAMONT, J.-P. (2011): *La Colonie tchécoslovaque: histoire de l'immigration tchèque et slovaque en France (1914–1940)*. Paris: Institut d'études slaves). Ačkoliv zdaleka nepatřila k těm nejčetnějším, alespoň její předválečná část je považována za významnou, jak o tom svědčí například fakt, že je na několika místech zmiňována propagačním filmem francouzského Muzea dějin imigrace *Dvě století imigrace ve Francii* („Deux siècles d'histoire de l'immigration en France“) [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.histoire-immigration.fr/ressources/histoire-de-l-immigration/le-film-deux-siecles-d-histoire-de-l-immigration-en-france>>.

¹³ BREUIL-GENIER, P. – BORREL, C. – LHOMMEAU, B. (2001): Les immigrés, les descendants d'immigrés et leurs enfants. *France, portrait social*. Paris: Insee [online]. Cit. 2020-04-16. <<https://www.insee.fr/fr/statistiques/1373887?sommaire=1373905&q=Les+immigr%C3%A9s%2C%20les+descendants+d%27immigr%C3%A9s+et+leurs+enfants>>.

Vrba – dřevo plné života

Maryna Diačuk, úvod Eva Řezníčková / krajanská komunita Žytomyr, Ukrajina

Maryna pochází z nedalekého Berdyčiva a na češtinu jezdí o sobotách do Žytomyru. Miluje přírodu, ve škole ji zajímá botanika a ve volném čase studuje cizokrajné dřeviny. Rozhodla

se pro bakalářské studium arboristiky na Lesnické a dřevařské fakultě Mendelovy univerzity v Brně. V budoucnu by chtěla pečovat o dřeviny ve městech, v parcích, zahradách a zabývat se výsadbou exotických dřevin. ■

AUTENTICKÝ
TEXT

Ilustrační fotografie

Vrba – dřevo plné života
Dřeviny byly v historii vždy velmi ceněné a mnohé druhy byly dokonce i posvátné. Ke každému stromu se váže nějaká legenda, pověst, nebo symbolika. Lidé vždy milovali stromy a mnohé kultury je uctívaly. Vrba je jeden ze sedmi posvátných keltských stromů společně s líškou, břízou, olší, dubem, habrem a jabloní.
Dřeviny symbolizují základní zákonitosti „jak nahore, tak dole“. Kořeny mají hluboko v zemi, můžeme je přirovnat k lidským sepnám, zatímco jejich větvemi (korunou) míří k obloze (do nebe). A snila – to je jejich plát, kterým se strom vlastně ptá, kdo my jsmé vlastně zať.
Narodila jsem se na Ukrajině. Název pochází ze slova „země“ – „krajina“ (ukrajinská krajina), tj. „země obývaná svými lidmi“. Národním stromem Ukrajiny je vrba.
A nyní se dostávám k tomu, proč jsem vlastně napsala své vyprávění „Vrba – dřevo plné života“. To vyprávění bude o vrbě, kterou z celého srdce miluji.
Vrba přebírá mrtvou přírodu k životu. Je to symbol znovuzrození, vrba zimní slunovrat a nový počátek života, kterým je jaro. Ráda pozoruji

včelky, které létají na jehnědy za první pohravou. Je to opravdový symbol blížícího se jara. Za našim domem v Berdyčivu máme kus pole. Na jaře zpracovujeme vševičky vrby do země, protože se věří, že obilí vyraje tak vysoké, jak je prut dlouhý. Dotypek také pokáním vrbovými větvicemi. Vrba je symbol čistoty. My, ukrajinské děti, jsme se naučily od svých prarodičů a narozdílných prarodičů sestavovat vrbové pláty, které mají ochranné stavení a jeho obyvatelé před zlém.
Pro mě je vrba magická. Věřím, že dokážou se vrby, plnáší štěstí. Lyrick šikrák zaklepal na dřevo je odvozený od vrby. Původně se mělo zaklepat na dřevo vrbové, které odhání neštěstí. Všechny části vrby, stonky, listy a větve se používají při výrobě amuletů, které chrání před zlém. Vrbové listy se dokonce používají při výrobě nápojů lásky.
Nejvíce mě vrba očarovává na jaře o krásné měsíce. S kamarádkami šly na výlet a chodíme k potoku a pod vrbou si češeme vlasy, abychom je měly dlouhé a pěkné. Pak vrbové proutky nosíme dohla, vážeme na ně barevné stužky, obdíváme je do kosačky světlé a pak je zavěsujeme v domě, aby naše stavení chránily před bleskem a ohněm. Vrba je symbolem síly a zdraví. A pro mě je

vrba symbolem ochrany a předání. V dívce se na Ukrajině říká „je šelha jako proutek vrby“, „je krásná jako vrba“. Vrbová větvicka znamená soucit a věneček z větvicek upletený naopak smrt. Ráda vždy někoho na krásnou neděli větvicou obdaruji, čím mu vyjadřuji přátelství a lásku.
Jedná z ukrajinských legend o vrbě je tato: „Ukrajina má region Halycyn, který je dnes rozdělen mezi Polsko a Ukrajinu. Češi asi spíše znají město Halýč. V tomto regionu se věří, že kdo najde v hustém smarém lese vrbu, která nikdy neslyšela šum vody ani kohoří kykyryky, a udělá si z ní pišťalku, na kterou zapíská, budou i mrtví z hrobu vstávat a na melodii tančovat.“
Dřevo z vrby se nikdy nesmí pálit, protože to nosí neštěstí, na druhou stranu popel z dřeva vrby odpuzuje hady. Vrba miluje vodu. Má sedm citů. A také svůj jazyk. Když je naprosedě sych a zapustouchám se, slyším, jak si její listy šepotají. Vrba se stala předlohou pro písničky v lidovém umění, celá řada ukrajinských básníků a textarů si vybrala právě vrbu jako vzor.
Vrba je šikovný živý stavební materiál. U nás na Ukrajině naši čeští předci vyrobili kromě

živého plodu z vrby také skříní oblak, který má již obrovské rozměry. Pod vrbou je lavička a často k ní pěkná česká písnička. Sedávají na ni všichni naši předci, kteří k nám přijdou v horkém létě na návštěvu. A já si představuji její mohutné kořeny, přemístím o dom, co vrba během těch mnoha desetletí let asi zažila. Je v ní ukrývá život. Život celé naší rodiny. Vrba poskytuje nejen stín, ale také čerstvý vzduch. Poslouchá, co si vyprávíme. Je součástí našeho domu, je součástí mého života. A já si s ní někdy povídám. Mé tělo se naučilo poslouchat vrby, které vysílá.
Napsala Maryna Diačuk, 16 let
krajanský spolek Češi Žytomyrské oblasti

Z pohádky do pohádky lexikograficky

Ivana Bozděchová / Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Zní to jako pohádka, ale není to pohádka: nový slovníček je nejen Pohádkový, ale i pohádkový... Malou slovní hříčkou založenou na lexikografickém výkladu slov pohádka a pohádkový¹ a zároveň pravdivým tvrzením otevírá stručné představení nového a (zřejmě nejen?) pro češtinu unikátního a svého druhu prvního lexikografického počínu autorky Olgy Martinové, Ludmily Kořenářové a Petry Tatičkové: jmenuje se **Pohádkový slovníček** a vydalo jej nakladatelství SPN v roce 2020.

Kniha obsahově zaměřená na děti předškolního věku je určena, jak se praví úvodem, především „čtecím babičkám a dědečkům“, které zaštiťuje organizace Mezi námi, ale také ostatním babičkám a dědečkům, rodičům, učitelkám v mateřských školách, i studentům pedagogických škol. S prospěchem ji však jis-

tě využijí také děti nižšího školního věku i ti, kteří poznávají češtinu jako cizí jazyk.

V abecedně řazeném heslářní slovníček uvádí výrazy, které se vyskytují v českých pohádkách (pro děti od tří do šesti let) a kterým děti často nerozumějí, je tedy třeba jim vysvětlit jejich lexikální význam, aby správně pochopily smysl pohádky. Na 174 stranách nabízí 502 výrazů běžných (dětem většinou neznámých) i méně běžných nebo jinak specifických, tedy především slova zastarávající (zastaralá), expresivní, obecněčeská, knižní a autorská; pocházejí z 25 moderních autorských pohádkových knih. Zahrnuty jsou především výrazy jednoslovné, ale i některé víceslovné (ustálená spojení, zejména frazeologická).

Pohádkový slovníček je speciální výkladový slovník, respektující hlavní lexikografické

Titulní strana knižky Pohádkový slovníček

aktovka: Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost:

aktovka¹, -y ž brašna na spisy, akta aj.: dát si knihy do aktovky; zavřít aktovku aktovka², -y ž div. hra o jednom aktu 2: hrát aktovku, v aktovce

aktovka -y ž. ▶ taška, ve které si nosíme věci potřebné do práce – knihy, papíry ap.

Slovo **aktovka** má další význam – větší pevná taška do školy s držadlem a popruhy k nošení na zádech; v ní děti nosí to, co ve škole potřebují – knihy, sešity, pera, pastelky, svačinu aj.

Pokaždé když se Mat vrátí z práce domů, hodí práci za hlavu. Doslova. Odhodí naučeným pohybem za hlavu aktovku a ta se poslušně zavěsí na věšák. [Pat a Mat... a je to!]

vcukuletu přísl. ▶ hned, v okamžiku

Vcukuletu je expresivní slovo.

„Mami, **vcukuletu** jsme zpátky,“ sliboval Brumda.

[Jak se mají včelí medvídci?]

zásady tvorby tohoto typu slovníku, tzn. pro dané slovo heslo zahrnuje údaje metajazykové (gramatické charakteristiky: 2. pád a rod u podstatných jmen, vid u sloves, slovnědruhovou příslušnost u přídavných jmen a příslovců), výklad lexikálního významu a příklad užití. Uvádí se vždy význam, ve kterém se slovo v pohádce (v citovaném dokladu) užívá, a je vysvětlen synonymy nebo opisem. U příznakových slov se před výkladem významu uvádějí příslušné charakteristiky. Pokud má slovo více významů, upozorňuje se na ně v poznámce; ta je určena pro dospělé (je odlišena graficky – menším písmem) a zaznamenává také stylovou hodnotu slova, varianty, významové rozdíly apod. Výklad významu je vždy doplněn citátovým dokladem, u něhož je uveden zdroj (název knižky, ze které příklad pochází). Výklad významu slov je formulován tak, aby byl nejen srozumitelný dětem, ale aby jej mohli využít i předčitatelé a nemuseli o něm přemýšlet.

Pochopení výkladu značnou měrou usnadňuje (význam názorně přibližuje) ilustrace: součástí každého hesla je obrázek

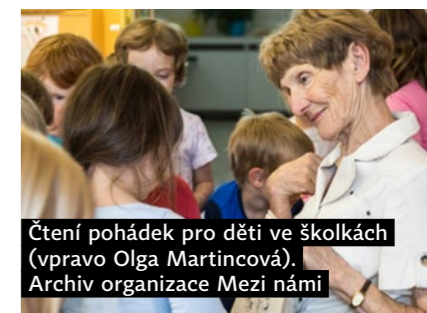
¹ Viz *Slovník spisovného jazyka českého: pohádka* – 1. vyprávění (zprav. lidové) o vymyšlených osobách a událostech, v kterých působí kouzelné, nadpřirozené síly; 2. expr. něco až neskučně krásného; 3. expr. vymyšlené, lživé povídání, myšlenka, výmysl.

vystihující podstatu pojmenovaného jevu – předmětu, děje, situace apod. Estetická stránka slovníčku je velmi zdařilá. Grafička zvolila vhodný počet obrázků na stránce, citlivě sladila obrázky s textem, vhodně rozlišila text související s obrázkem a také názorně barevně odlišila konkrétní slovo zařazené ve výkladovém textu i v textu demonstrujícím ukázkou z konkrétní pohádky. To jistě pro uživatele není zanedbatelné, nemusí příslušné slovo v ukázce hledat.

Slovníček tak kombinuje výklad verbální a neverbální, vzhledem k adresátovi lze obě složky považovat za rovnocenné. Podílely se na nich zkušené odbornice: hlavní autorku Olgu Martinovou není v bohemistických kruzích třeba představovat; tato vynikající lingvistka a lexikografka má za sebou mj. hlavní autorství neologických slovníků (*Nová slova v češtině – Slovník neologizmů*, 1998; *Nová slova v češtině 2 – Slovník neologizmů*, 2004). Autorčinu erudici i smysl pro lexikální sémantiku a její vázanost na kontext potvrzují i výklady v *Pohádkovém slovníčku*. Zajímavá a sympatická je její inspirace k sestavení slovníčku: po léta sama četla dětem pohádky a dopředu si k tomu

připravovala slova, která děti asi nebudou znát. Průběžně tato slova sbírala a hledala nejlepší způsob, jak jim je vysvětlit. Výběr hesel v *Pohádkovém slovníčku* a podoba výkladu jsou tedy ověřeny zkušeností z praxe.

Obdobné spojení výkladového a obrázkového principu bývá již tradičně užíváno především ve slovníčích překladových a encyklopedických (naučných): těch je pro děti u nás na trhu poměrně dost, viz např. *Obrázkový anglicko-český slovník* (H. Davies, H. Bezděková), *Čtyřjazyčný obrázkový slovník* (M. Nouzová), *Veselá partička: Velký obrázkový slovník* (K. Richert), *Velký dětský obrázkový slovník* (S. Brauer) atd. Mezi výkladovými slovníky současné češtiny je však tento princip zastoupen v *Pohádkovém slovníčku* poprvé. Názornost a didaktické zjednodušení výkladu lexikálního významu ve slovníčku může být inspirativní i pro učitele češtiny jako cizího jazyka; vhodnost *Pohádkového slovníčku* zvyšuje mj. i to, že v cizojazyčné výuce bývají pohádkové texty často a výhodně využívány. Slovníček totiž zároveň velmi záslužně dokládá obrovský poklad a sílu slovní zásoby pohádek i jejich podíl na obohacování slovníku českého národního jazyka.

Čtení pohádek pro děti ve školkách (vpravo Olga Martinová). Archiv organizace Mezi námi

Spojení principu výkladového a obrázkového, zaměření na dětského čtenáře a tematický výběr slovní zásoby (pohádky) tedy představují specifickou **Pohádkového slovníčku**. Ilustrujeme ji několika ukázkami; pro srovnání uvádíme u první z nich zároveň heslo z výkladového slovníku češtiny.

Literární zdroj

MARTINOVÁ, O. – KOŘENÁŘOVÁ, L. – TATÍČKOVÁ, P. (2020): *Pohádkový slovníček*. Praha: SPN – Pedagogické nakladatelství.

Česká republika a Slovinsko – země bohaté na kulturní tradice

Jure Rijavec, úvod Zdeňka Kohoutková / lektorát Lublaň, Slovinsko

Šlehání děvčat o Velikonocích, líbání pod rozkvetlou třešňí či živí kapři o Vánocích. Ne všichni cizinci rozumí českým tradicím, ale také ne každý Čech má pochopení pro tradice cizí. Co slavíme stejně jako ve Slovinsku a kterým tradicím se Slovinci dívají? To objasní student bohemistiky v Lublani. ■

Jure Rijavec (2. ročník)

České a slovinské tradice pocházejí slovanské pohanské a křesťanské kultury, protože mají několik stejných nebo alespoň podobných tradic. Na příklad v obou zemích se slaví křesťanské svátky jako Vánoce, Velikonoce, Mikuláš a podobně.

Od českých tradic jsem zažil jenom vánoční tradice díky fakultě a slovanského vánočního večere, ale doufám že se seznamím

s více tradic, když pojedem na letní školou. Slovinci Vánoce slaví, stejně jako Češi přežívají rodinném prostředí a mají nějaké společné tradice jako vánoční stromek, ale rozdíl mezi Slovinci a Češi je kdo nosí dárky, ve Slovinsku děti dostanou dárky od Božička ale český děti od Ježíška, co je velmi zajímavé, protože většit díl Čehů nepatří k žádnému náboženství.

Češi mají víc tradic, protože měli v historii větší autonomii než Slovinci a tím zachovali víc kultury původu. Ve Slovinsko se tradice zachovávají ve většini na venkovských oblastech ale bohužel i tam tradice mizí. Mezi svátky, které slaví Češi i Slovinci, patří i svátky svatých a každý svatý a každý narod má jiné tradice. Příklad tch stejných svátku se různými tradici je svátý Martin, který ve Slovinsko patří mezi nejdůležitější svátky, který nemá volného dne. Na ten

den Slovinci oslavují víno, protože se slaví v době, když je víno vyrobeno z moštu. Pro Češi ten den označuje kdy poprvé padá sníh a tradičně se uděla svatomartinská hus a svatomartinské pečivo. Stejně Češi a Slovinci oslavují Svatého Mikuláše, který s anděly a čerty přinesé dárky do dětí.

První květen se mezinárodně oslavuje jako svátek práce a Slovinci na tento den udělají velké májky, je to velký sloup s smrkovou střešou a nejčastěji slovinskou vlajkou a v noci zapálí oheň. Češi mají na tento den víc tradic, dívky musí dostat políbení pod rozkvetlou třešňí, že by zůstaly krásné. Mnozí na tento den jdou na vrch Petřín a donese květinu k pomníku českého básníka Karla Hynka Máchy, který napsal velmi populární báseň Máj.

Myslím si, že by měli Slovinci, stejně jako Češi, více uchovat své tradice a zvyky, protože jsou klíčovou součástí existence národa. ■

AUTENTICKÝ TEXT

91

KRAJINY ČEŠTINY č. 12 / LÉTO 2020 / AUTENTICKÝ TEXT

90

KRAJINY ČEŠTINY č. 12 / LÉTO 2020 / RECENZE

Ilustrace Magda Andresová

Osedlat přízrak

Markéta Pilátová / bývalá učitelka u krajské komunity v Brazílii

Zahlédl jsem ji ušmudlaným oknem dílny. Slunce se zrovna rozhodlo odcházet a paprsky padaly zešikma na její širokou sukni. Zastavila se, blýskla na mě zuby a hodila na pult odřené sedlo. „Správíš to!“ rozkázala. Voněla koňským potem, co se udělá pod sedlem, když koně moc ženete. V ruce svírala ručně ubalenou cigaretu. Rozvalila se u pultu a nabrala si do kravského rohu pořádný hlt tereré. „Chutná jak prošlý pivo,“ řekla. „Tak to nepi,“ řekl jsem. Zasmála se. Úsměv širší než kolová sukně. „Do zítřka,“ zavelela. „Jasně,“ přikývnul jsem, ale do zítřka jsem nic dělat nehodlal. Do zítřka nic nedělám. Dělán věci pomalu a pořádně. A nikdy ne do zítřka. A než jsem to stačil sám sobě říct, byla pryč. Nechala v prachu doutnat nedopalek.

Sedlo jsem pomalu otáčel v prstech a hledal na něm její vůni. Dokonce jsem koupil tabák, abych jí mohl nabídnout cigaretu. Vedro bylo štiplavé a moje kůže srolované u stropu se kroutily a vysychaly. Nepřišla ani další den. Vedro sílilo, jako by chtělo, abych se v té své malé dílně na konci světa, uprostřed rudého prachu, v kovbojském městečku Batayporã mezi bílými stády rohatých býků usmazil zaživa. Městečko kdysi založil pomatený český, nebo to byl jugoslávský podnikatel...? Čert ví, co ho to napadlo. To její sedlo bylo zvláštní. Nemělo tradiční tvar, nebylo ani ženské, připomínalo spíš sedlo dítěte na poníka, ale na to bylo moc široké. Nikdy jsem takovou sedlařinu neviděl. Muselo být odněkud zdaleka, možná od gauchů z jihu, ale tady v kraji honáků „boiadeiros“

se taková sedla nevyrobila. Zkoumal jsem švy z voskovaných nití, snažil jsem se pochopit vzor drobného lemování, cvoky, které se u nás taky nedostanou koupit. To sedlo bylo asi dost staré, kůže na mnoha místech prodřená, držela sotva na vlásku. Přesto bylo vidět, že je tisíckrát ošetřovaná, napuštěná motorovým olejem, možná i sádlem, čichal jsem k ní a nedokázal to poznat. Rozhodně ten pach nebyl od nějakého umělého leštidla. Bylo to něco mnohem hutnějšího, jako by se sádlem někdo smíchal hrsti hlíny. „Nikdy si pro to sedlo nepřijde?“ pomyslel jsem si příští měsíc. **Dny ubíhaly a táhly se, někdy hůř, někdy líp. Dny plné sirupovité kaše všednosti, kovbojských frků nad tereré, ksichtů chlapů, které znám léta, od dětství proharcovaného po farmách, po ná-**

LITERÁRNÍ
KOUTEK

řezech otčímů, po sedlech koní, po vřdyckých šmolkové modrém nebi. Jsem tady, teď a čekám na tu holku s cigaretou v kolové sukni a ušmudlané halence. Její sedlo sedí na dřevěném špalku u skleněných dveří. Je dávno spravené, dokonce jsem podle něj udělal i jedno nové, je mi k ničemu, takové prazvláštní sedlo si nikdo z kovbojů nekoupí. Ale já ho udělal pro ni, aby se podivila a řekla: „Co to jako je?“ A já bych řekl, že je to dárek. A pak bych ji třeba někam pozval nebo jí ubalil tu cigaretu, z tabáku, který mi schne v šuplíku pod pultem, kde schovávám svoje největší poklady, sešity s oslíma rohamma a sbírku klíčenek. Ptal jsem se na ni každého, kdo se v dílně zastavil. Nikdo ji neznal, nikdo ji v městečku neviděl, bylo to, jako by si u mě objednal sedlo přízrak.

Po roce jsem pochopil, že nepřijde. Sedlo jsem ale na špalku nechal. Jako ozdobu, jako vzpomínku na svou pomalost a zanedbanost. Mohl jsem si ale vyčítat, že jsem si za tu asi desetiminutovou chvíli nestačil uvědomit, jak moc bych chtěl, abych ji znal líp? Abych ji mohl políbit? Abych se do ní mohl zamilovat? Nevěděl jsem, kde bych ji asi tak měl hledat. Mluvila s trochu podivným přízvukem, všechno na ní bylo divné, ale pak mi došlo, že to mohla být zkrátka jen tulačka, někdy se tady objeví, chvíli pracují na nějaké farmě a pak táhnou dál, ale ani to se mi nezdálo, tuláci nenosí takové oblečení a nemají taková sedla. Pak jsem si ale vzpomněl, že kromě cigarety držela v ruce ještě laso. Mohla to být „laçadorã“, no jasně, proto jsem ji neznal. Vrháči lasa objíždí soutěže a žijí z toho, co vyhrají, mohla patřit do nějakého ženského týmu Amazonek, nebo mohla být odněkud z Uruguaye. Chytil jsem se té představy a už ji nepouštěl.

Říkal jsem si, že to nechám být. Že to nebudu chtít. A že se jen naučím házet. Tak jako jsem se kdysi naučil vyrábět sedla, tašky a obaly na kovbojské mobily. Když mě nebavilo ošetřovat krávy a handrkovat se po farmách s těžkou zvěrolékařskou brašnou a nechat si nadávat za každý chcíplý kus, který farmáři nenechali naočkovat, aby ušetřili. Chtěl jsem něco dokázat a škola stála majlant, ještě teď to splácím, ale když jsem si poprvé vyrobil obal na kvér po dědovi, měl jsem najednou pocit, že všechno do sebe zapadlo: já, moje přtavá dílna, horké místo na konci světa. Ten český podnikatel, jo už to vím jistě, byl to Čech, Baťa se jmenoval a sliboval hory doly, že prej tady postaví továrny na boty a lidi budou mít práci a na farmách si budou moct jen tak pro zábavu pěstovat zeleninu a pár krav. Ale nic z toho se nestalo, plány tady na konci světa vybudují jak pralesní liány a pak zase v místním vedru uschnou na troud. Já sem ale prostě patřím a nechci to měnit. Můj dřevěný odrbaný pult, do kterého děti kovbojů vřdycky vydolávají špinavými nehtíky rýhu, pach řeči o cenách hovzího a výhrách na soutěžích v hodu dlouhým lasem, k tomu všemu tady patřím i já. Řekl jsem Bimbovi, že bych se chtěl přiučít. O víkendů už jsem házel na svého prvního býka – rohy udělané z řídek motorky, na které jez-

dil Bimba. Nejdřív mě do týmu nikdo nechtěl, ale protože moje sedla všichni potřebují, slitovali se nade mnou. A každý víkend, když se doházelo a rozdaly se výhry a onadávaly prohry, jsem posedával pod barevnými zárovkami podělanými od much a díval se na kovboje a jejich Amazonky, jak spolu tancují v houpačce rytmu „música sertaneja“ a točí se kolem sladkobolných textíků a ulepených, rozbolavených tónů, a říkal si, že se v kole najednou zjeví její kolová sukně. Zavíří a já ji konečně po letech uvidím. Ale pak vřdycky žárovky zhasly, kovbojské páry se rozešly do tmy a zalehly do svých nákladáků ke svým koním a životům žitým po staru, s haldou dětí, z ruky do huby, ještě svobodní ve svých sedlech, co jsem pro ně vyráběl.

Jednou se objeví. Zatím hážu lasem, protože jsem si usmyslel, že se jednou objeví právě tady. Uprostřed do ruda zbarvených cest, kde prach usedá koním na nozdřích a kde se mi občas podaří vyhrát tolik peněz, že už nemusím každý den vysedávat v dílně. Ale já tam vysedávám. Tloustnu a šedivím a svoje kouty schovávám pod umaštěnou kšiltovkou a pokaždé, když se blíží k dílně drobná, štíhlá ženská postava, sebou trnu. Kovbojové se do jednoho shodnou, že bych potřeboval ženskou, která by mi vařila fazole a vyprala džíny, ale jsou to jejich starosti, já žádné takové nemám. **Já jen čekám. Jako vedlejšák krotím koně, a tak vím, že někdy věci trvají léta a že zkrotit koně nebo přivolat zpátky přízrak v kolové sukni může trvat pěkně dlouho, možná i celý život, možná i několik dalších.**

„Tohle jsem si tady onehdá zapomněla,“ řekne a podívá se na sedlo. Pak se napije tereré. A zasměje se trochu ostrým smíchem někoho, kdo ví své. Někoho, kdo mě zná. A kdo mě dokáže trochu popohnat. Rozpřáhne ruce a schová do nich všechnu tmou. Pochopí, jak moc jsem se chtěl dostat ze světa stád a horkých dnů a jak moc jsem v něm navždycky uvíznul, protože ať jsem zkoušel žít, kde jsem chtěl, vřdycky jsem se nakonec vracel a odemykal tuhle malou zastřešenou špeluňku na rohu ulice.

Už skoro nasednu do autobusu, ale na nádraží, na posledním schodu na nástupišti ji konečně uvidím. Má černý klobouk, tu samou sukni, co před lety, v ruce koženou brašnu a laso. „Něco sis u mě zapomněla,“ řeknu zlehka, vím, že ji nesmím poplašit. „Seš trpělivěj,“ řekne. „To sem,“ řeknu. „To je dobře,“ pochválí mě a usměje se. „Tenkrát ses mi nezdál, proto sem si pro sedlo už nepřišla.“ „Jak jako nezdál?“ „Někdy se mi prostě chlapi nezdají,“ řekne. „Tak pod.“ Pobídne mě jako koně, a to jsem si myslel, že jsem to já, kdo

bude krotit tuhle ženskou. Jdeme rozpálenou ulicí, asfalt páchne na vyspravovaných místech, palmy se zvolna sklánějí k oknu motelu. Nejdřív si ale sedkyně do odrbaného dřevěného boxu staré kavárny a ona si ubalí cigaretu. Vyjde s ní ven, stoupne si přímo do oslepujícího poledního slunce a opře se o betonový sloup. Dívám se na ni. Na ten přízrak, který se zase pomalu ztrácí, protože ho rozpouští horko téhle chvíle.

Její tělo bylo světlo na cestě do pekel, drtil jsem ji svým pupkem a třel se o ni svými chlupy a svíral ji svými rukama, všemi těmi svaly, které patřily léta jen koním, šidlům a lasu. Šeptal jsem jí do uší všechno to, co šeptám

klisnám, které přesvědčuju o tom, že musejí zpomalit, přestat kopat a podřídít se, pracovat na tom, aby mohly poklidně shánět stáda a zachovat si důstojnost. A ona se mnou proplétala jako divoká maracujová liána, co se z jejích plodů dělá uklidňující čaj na spaní. Zapadli jsme do sebe jak dvě hluboké studny, jedna na druhou, spodní prameny v nás na chvíli spojily podzemní řeky a já jí šeptal všechna ta koňská slova a ona mhouřila oči a voněla potem někoho, kdo spí jen venku a kdo se nestará o nikoho blízkého, kdo svoje tělo a sama sebe považuje za jedinou věc, kterou chce vlastnit. Spal jsem a pak ji pozoroval z okna, přes vikslajvantovou, světle modrou záclonu. **Byl už podvečer a ona se opírala o stejný sloup jako v poledne a kouřila stejnou cigaretu a já jsem věděl, že**

tahle chvíle se už rozpustila a odvál ji podvečerní vítr, který s sebou přináší vysušený prach z pastvin zničených erozí, že se všechno brzy smísí s nocí a kdo ví, co ta přinese. Típla cigaretu a s ní i můj stesk. Když odcházela, umiňoval jsem si, že nasednu do toho autobusu, který jsem zmeškal, že odjedu do toho velkého nebo malého města, kam jsem měl namířeno, že konečně nechám tohle místo, koně a její sedlo za sebou.

Ohlédla se. Chtěl jsem, aby mi udělala křížek na čelo, aby ještě vyběhla po schodech. A ona to udělala. Stoupala po vrzajících schodech. Zlehka zatlačila na dveře a stála v nich. „Nic o mě neviš,“ řekla. Sedla si na postel a já jí rozevřel prsty a položil do dětské, mozolnaté dlaně klíč od dílny. Kývla. Věděl jsem, že tohle je ta chvíle, kdy se kůň rozhodne, že tě už nepokope. Ležel jsem v tolikrát vypraných prostěradlech, že se přes ně dalo dívat. Zkřivil jsem své chlupaté paže za hlavou a zírám do stropu. **Hážu lasem po téhle chvíli. Trefuju se přesně pod oči. Rozhodčí hlásí bod, mává bílou vlaječkou. Pomalu ale raději odvedu koně všech nadějí do stáje. Protože nevím, jak správně osedlat přízrak.**

Jeden den v životě lektorky českého jazyka

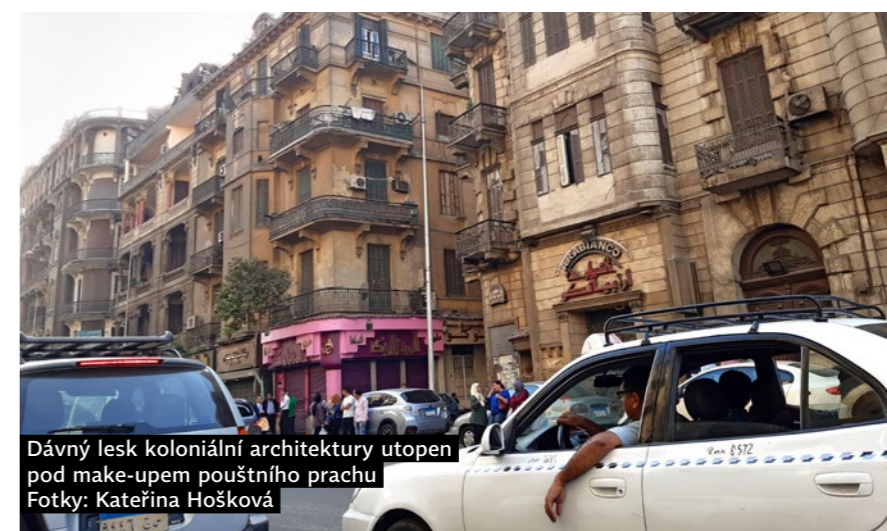
Kateřina Hošková / lektorát Káhira, Egypt

Budík krutě zazvoní po šesté ráno. Káva, snídaně, kontrola učebnic a drobných pro taxikáře. Protože kdo nemá drobné, zaplatí hodně. Letmý pohled na budovu vzdálenou asi tři kilometry od domu. Ve fialové mlze. Hmm, takže nedýchat. Vyběhám na dvorek a směrem k bráně. *Sabaah al'cher*, střetávám se s ochrankou u brány, venku pak s polospícím mladým vojáčkem ve své boudě. Buch. A je to tady. „Dauša“ neboli hluk v plné parádě. Jedno dvě mávnutí a již sedím v taxíku. *Mitro Do'i*, udávám směr a taxi se jako had začne proplétat spletením aut, mikrobusek, autobusů, motorek, vozíků kamikadze a chodců harakiri. Uff, to bylo těsně! Chodec v Káhiře musí především plynule přecházet, nezastavovat. Jedině na takový plynulý pohyb jsou řidiči zvyklí. Občas je to o fous. Někteří zvedají ruku proti příjíždějícímu autu. Prý aby byli lépe vidět. Podle mě je to ale kouzlo. Většinou vychází. Semafoxy neexistují, přechody pro chodce také ne. Přejdi teď a tady, nebo nepřejdeš nikdy. Platím taxikáři a sbíhám do díry. Udeřím do mne horko a nedýchatelnost. Káhirským metrem se každý den přepraví několik milionů osob. Špatná hodina, ranní špička, jak nahoře, tak i dole. V natlačeném metru se nejvíc potí cizinci. Přestup na Tahríru a starou linkou metra směrem k univerzitě Ain Shams. Po několika zastávkách metro vylézá na zemský povrch jako ještěrka na slunce. Kolem ubíhají

zaprášené silnice, zaprášená auta, zaprášené budovy. Lesk dávných časů je kdesi hluboko pod tím vším. Slunce začíná pražit a míru potu nám kontrolují mouchy. Vycházím z metra, dav sbíhá po schodech, dav se rozděluje do několika minibusů. *Gámia, gámia!* křičí nervózně vyvolávači. Jejich funkci jsem zatím nepochopila. Zřejmě jen další projev přezaměstnanosti. Jeden řídí, druhý vykřikuje a nahání to stádo právě do svého minibusu. Za pár drobných tě ušetří několika stovek metrů a mnoha litrů potu. Přes zaprášenou ulici plnou odpadků, kolem ušmudlaných kaváren, přes slepice, ovce a kozy – stále ve městě Káhiře – směrem k fakultě. Zbývá posledních 15 minut a překrosit poslední čtyřproudovou silnici bez přechodů. Přejdi teď a tady, nebo nepřejdeš nikdy. Po vstupu na fakultu jako by ranní hygiena a čisté šatstvo nebylo. Pouze káhirský prach a smog. *A'ssalaamu aleikum*, hlásí směsice hlídačů, umývačů a obsluhy výtahů. *Sabaah al'cher, duktura!* Pánové v černých kožených bundách, slunečních brýlích a s čajem v ruce tu mají na povel všechno. Vysíláčky v ruce. Výtah smějí používat jen učitelé, občas se to i daří. Kabinet pro zahraniční a domácí učitele zeje prázdnotou. Že by na osmou začínali jen evropští lektoři? Uff, usedám na židli a snažím se vzbudit před hodinou. Na židli a stole vrstvička káhirského prachu. Ze skříňky vybírám učebnice a otírám prach. Z tašky otírám prach, piju

vodu a znovu si stírám pot a prach z tváře. Teď už stačí jen odučit a dojet zpět domů. Ve třídě mě vítá několik studentů, ostatní se začínou trousit vzápětí. Největší výzvo evropského lektora je naučit studenty plnit si své úkoly, samostatnosti a hlavně – chodit na hodiny podle středoevropského neboli německého času. Zhruba od třetího ročníku se to začíná dařit. Vzhledem k počtu cca 30 až 50 studentů na jednu třídu si je dělím na skupiny. Nejlepším dělením se ukázalo být na muže a ženy. Jakmile jsou obě pohlaví dohromady, třída se mění v úl. Pracujeme na textech, rozebíráme slovní zásobu, pokoušíme se porozumět. Místnost má akustiku na takové úrovni, že žáky od třetí lavice již neslyším a oni neslyší mě. Když promluví, slyším svůj hlas jako ze sudu. Horní okna vedoucí na chodbu se nedají zavřít, kolem právě prochází stádo slonů. Pokouším se pokračovat ve výkladu. Venku vyhrává hudba z kiosků, po dálnicích sviští auta, projede hučící vlak. Do toho všeho muezzin právě začíná svolávat k modlitbě... Po dvou, čtyřech nebo šesti hodinách má lektor pocit, že se právě pokoušel krotit zoologickou zahradu. Nezkrotil, ale přežil. Loučím se se studenty. Čistím tašku od prachu. Zaprášené učebnice zpátky do zaprášeného kabinetu. Další pokus o zcivilizování vzhledu na toaletě, voda, hodně vody... A nyní už jen cesta zpět. Úsek z fakulty na náměstí Aabassya je jako

procházet se vedle přístřešené verze D1. Busy, minibusy, auta, lidé, klaksony, troubení, hvízdání, plivání, prach, prach a prach. Aabassya je hlavně nepřehledná křižovatka, kam a odkud jezdí úplně všichni. Vyvolávači minibusů řvou nejčastěji, právě když je mjíte. Vztahují ručičku a přecházejí kolem kvílejících aut. Vzhůru dolů do díry. Špička. Milion lidí. Hlava na hlavě. Mezi lidmi se prodírají prodavači. Ti nejhudší z nejhudších čtvrtí mají metro za svoje tržiště. *Yalla, gaamia, chamsa gnín!* vytahují hřebeny, ponožky, prostírky, malování, sladkosti... Uff. Zpět v mé čtvrti Al Dokki, které nikdo neřekne jinak než „do'í“. Teď už zbývá jen zařídit pár maličkostí, nakoupit, vypít pomerančový džus a doplácat se domů. Všechny plány ruší intenzivní touha po přezítí. Mávám na taxík. Dnes už neudělám ani krok.

Dávný lesk koloniální architektury utopen pod make-upem pouštního prachu
Fotky: Kateřina Hošková

Dát českému symbolismu francouzské slovo

Jana Kantoříková / lektorát Paříž – Sorbonna, Francie

●●● takový byl jeden z cílů letošního kurzu „Version“ (překlad do francouzštiny) na Sorbonně, v jehož rámci vznikl dosud první francouzský překlad básně Karla Hlaváčka *Sensace v polosnu* z roku 1894.¹ Tento autorův raný text, který netvoří součást žádné z jeho známých sbírek, trvale uniká pozornosti čtenářů i překladatelů. Náš zájem upoutala nejen hudebnost veršů, ale také básníkovy „barevné“ vidění odmítající černobílost. Hlaváček, tento moderní lyrik par excellence, svým netradičním textem o *Lilium candidum* subverzivně podrývá symbolickou hierarchii bílého ideálu. Všudypřítomnost bělí, zdůrazněná opakováním motivu, ústí v absolutní bezmoc, podobně jako o poznání později Čapkovy „bílá nemoc“. Ona „nekonečná běl“ je v Hlaváčkově básni odkouzlena – ztrácí na nevinnosti i na kráse, aniž by však krásy pozbyla báseň sama. Domnívám se tak, že *Sensace v polosnu* je příkladem pozapomenutého českého textu, který stojí za to (znovu)objevovat a nabídnout jej k objevení právě i prostřednictvím překladu.

¹ HLAVÁČEK, K. ([1894] 1930): *Sensace v polosnu*. Dílo Karla Hlaváčka. *Básně z let 1892–1898*. Praha: Kvasnička & Hampel, s. 78–79. Báseň byla poprvé otištěna v časopise Niva.

KAREL HLAVÁČEK
Sensace v polosnu / Sensation à demi-rêvée

Lilie!
Jsem strašně zpit tou bělí vaší...
zavírám oči,
vlastně cítím, jak se samy touhou po tmě
[zavírají
ó, bože, díky – tma je – vidím tmu jen –
sametově hebkou tmu,
tmu černou, zahořklou,
tmu sazi...

Lys!
Je suis terriblement ivre de cette blancheur
[qui est vôtre...
je ferme les yeux,
mieux encore, je ressens comment ils se
[ferment seuls, épris d'obscurité
Ô Dieu, merci – l'obscurité – je ne vois que
[l'obscurité –
obscurité d'une douceur veloutée,
obscurité noire, acerbe,
obscurité de suite...

... chumle ve tmě,
nějaké bílé chumle –
kde vzaly se ty bílé chumle jepic?
Tma od nich bělá, bělá intenzivně,
však bělá beze zvuku a mrazivě – ach,
[to je bělí!
Já po celém ji cítím těle
a nejvíc na prstech, tu mastnou běl,
i v žilách cítím ji – a já jsem všecek bílý
a topím se v té bělí, co jí všady,
chci křičet o pomoc,
však zoufalá ta myšlenka má zmitat se v té bělí
[chaotické –
v běl tavi se tou bělí, bělí bezzvukou,
jež se všech stran se na mne sype práškovitě
a ztlačuje má gesta,
nekonečná běl...

... houppes dans l'obscurité,
quelqu'essaim de houppes blanches –
d'où viennent ces houppes blanches d'éphémères?
L'obscurité blanchit ainsi, blanchit intensément,
mais blanchit sans son, glacialement – oh, quelle
[blancheur!
Je la ressens sur tout mon corps
et plus encore sur les doigts, cette blancheur
[grasseuse
jusque dans mes veines je la ressens – et moi, je suis
[entièrement blanc
et me noie dans cette blancheur, partout présente,
[je veux crier à l'aide,
mais cette idée mienne, éperdue s'agit dans cette
[blancheur chaotique –
elle fond en blancheur, par cette blancheur, blancheur
[insonore,
qui se déverse de toutes parts sur moi telle une
[poudre,
et étouffe mes gestes,
blancheur sans fin...

přeložily Jana Kantoříková a Maëlys Sarah Ibañez-Malveti

Fakulta Al-alsun

Nenechte se mýlit. Toto je v podstatě prázdná zastávka metra

Dopis pro daruvarského zámeckého pána Adama z rodu Ginka

Naděžda Sviderková / krajanská komunita Daruvar, Chorvatsko

Drahý Adame, píšu Vám v době, která je velmi těžká a nenadálá, a i pro mě zvláštní například v tom, že se rozhoduji uskutečnit to, co jsem dlouho odkládala..., napsat Vám dopis.

Víte, celá naše planeta je postižena záhadným a prudce nakažlivým koronavirem a všichni jsou plni obav a strachu.

Vy si jistě na nějakou morovou epidemii z dřívějších dob pamatujete...

Blízké kontakty jsou z důvodu koronavirové pandemie zakázány a já naneštěstí nemohu být s Vámi, dotýkat se Vás, hladit Vaši drsnou kůži a ani Vám nemohu pošeptat, jak nesmírně mi chybíte a jak velmi toužím vnímat Vaši blízkost, Vaši energii, vůni, prostě celou Vaši bytost... Rozhodla jsem se proto napsat Vám dopis.

A tento dopis spolu s fotografiemi pošlu, samozřejmě s Vaším dovolením, do Prahy. Přála bych si totiž, aby se o Vás, drahý Adame, také dozvěděli v mé milované vlasti.

Vždyť jste tak vznešený, urostlý, krásný, kouzelný... Víte, chtěla bych se Vámi, mou velkou láskou, tak trošku pochlubit.

Od prvního dne, kdy jsem Vás u daruvarského zámku spatřila, jsem Vámi byla naprosto uchvávena.

A přestože nejsem na starší pány, Váš úctyhodný věk 242 let mi vůbec nevádí. Jsem prostě zamilovaná do postaršího kmeta, jehož šlechtický rod pocházející z Číny znamená stáří (světe, podrž se!) 200 milionů let.

Drahý Adame, odhodlala jsem se tedy napsat Vám pár řádků hlavně o tom, co k Vám cítím.

Velmi mě přitahujete, a když si představuji, že jsem u Vás a s Vámi, zapomínám na okolní svět a vlastně v tu chvíli pro mě není nic důležité... jen Vy a Já, my dva tady na tomto světě, pod tímto nebem.

A myslím si, že vůbec nezáleží na tom, že Vy jste Chorvat a já Češka, protože máme jeden druhého a já cítím, že se ve mně a v nás probudil ten nejcennější cit na světě...

Je to LÁSKA a ta vzplála a příjemně hřeje krásným svítivým plamenem. Vesmírné síly možná způsobily, že naše souznění, Adame, je pro mě také vesmírně naplňující. Vy jste totiž za mým zrychleným tlukotem srdce, za každým mým nadechnutím, myšlenkou, touhou.

Milý Adame, obdivuji Vaši hustou košatou hlavu s korunou, kterou měníte s ročními obdobími... Nyní po zimě a v tomto smutném čase, poznamenaném mimo jiné ne-

čekaným návratem zimy s návaly sněhu v březnu a také nenadálým zemětřesením, jste holohlavý. Ale zanedlouho se Vaše vlasy zazelenají, zhoustnou a porostou. Nejvíce se mi líbíte na podzim se zlatou svatozáří. Asi se řídíte tím, že „život je změna,“ že? Anebo: „změna je život?“

Velké změny v této době „koronavirové“ zažíváme všichni, vidíte!

Tento dopis píšu na balkóně, krásně mi tu svítí sluníčko a na parapetu tu trpělivě čeká, až ho dopíšu, Vaše kamarádka, jedna z desítek černých vran, které si ve Vašich výšinách každoročně stavějí svá hnízda a vyvádějí mnoho ukřičených vráňat. Popravdě mi není moc příjemné, když mi na šatech nebo ve vlasech přistane odporný vrání exkrement.

Vaše přítelkyně vrána se těší, až Vám dopis předá, a připomíná mi, abych Vám nezapomněla poblahopřát. Všichni v celé Evropě víme, že Vy jste, Adame, v celém Chorvatsku prostě jednička a v Evropě sice dvojka, ale to jen proto, že jste opravdový gentleman, protože jste v té celoevropské soutěži s 16 účastníky dal přednost ženě. A tak tu mezinárodní soutěž krásy vyhrála Češka z Chudobína. Dostala 47 226 hlasů, ale také díky tomu, že Chorvati jsou dost na ženské a zvláště velkou slabost mají pro české ženy, tak té chudobínské dávali jeden z dvou možných hlasů... Stejně jste, Adame, i bez těch 28 060 hlasů živoucí legenda a celý národ je na Vás hrdý! Všem se nám líbí, jak jste urostlý: 30 metrů výšky není málo a 7 metrů kolem pasu z Vás dělá opravdu pořádného chlapa hromotluka!¹

Ani mi nevádí, že mi býváte často nevěrný... Vybízáte kolemjdoucí, aby Vás objímali, dětem dovolíte šplhat se po Vás a milencům poskytujete úkryt a starším lidem spočinutí a příjemné posezení.

Já se ve Vaší přítomnosti, Adame, cítím jako Eva v ráji... Víím, že milujete přírodu a soužití člověka s ní, a nesmírně si vážím Vaší spolehlivosti. Kdykoli za Vámi přijdu, majestátně mě vítáte, máváte mi na pozdrav... trpělivě čekáte vždy na stejném místě. Za každého počasí jste tu pro mě a pro všechny spřízněné duše. Umíte krásně naslouchat a nikdy se s nikým o ničem nepřete, neprosazujete tvrdohlavě svoje názory, neumíte se zlobit. Máte svůj pevný postoj a otevřenou náruč pro každého. Kolik nepřízní osudu jste za tu dobu, co jste se stal zámeckým pánem, přečkal a zůstal jste stále svůj, drahý Adame.

¹ Informace o soutěži Evropský strom roku – Hledáme strom s příběhem a fotky Adama ze strany 96 naleznete na Tree of the Year [online]. Cit. 2020-04-09. <<https://www.treeoftheyear.org/Streamy/Jinan-z-Daruvaru?lang=cs-CZ>>.

A víte, na co jsem, můj pane, nesmírně hrdá? Že mi dovolíte podílet se na Vašem rozmnožovacím aktu. Vždyť už jsem od Vás dostala nejméně 30 krásných dětiček a s Vaším svolením jsem je dala na vychování mé rodině a kamarádkám. A ony, všechny to jsou holčičky, jim dělají radost a jsou jim pro potěšení. Kluci ginkoši jsou velmi vzácní, rodí se jen jeden z tisíce potomků. To je další důvod, proč si Vás, Adame, také cením.

Obdarováváte nás tisíci penízky, velkoryse je kolem rozhazujete, jsou zlaté a ty zelené velmi léčivé, pomáhají našemu mozku a paměti. Na Vás opravdu nemůže nikdo zapomenout! Vždyť každý, kdo navštíví Daruvar,

Za každého počasí jste tu pro mě a pro všechny spřízněné duše... Máte svůj pevný postoj a otevřenou náruč pro každého.

Vás musí okouknout, vyfotit se s Vámi, protože ve Vaší blízkosti všichni nacházíme vnitřní mír, který je v dnešní nemocné době všelékem.

Vy jste pro mě takovou čistou esencí života, neboť Vaše energie uvolňuje napětí a Vaše duše promlouvá k té mojí... a já se cítím šťastná

a spokojená, neboť okamžiky s Vámi jsou pro mě svátkem radosti. Vnímám silné vibrace LÁSKY, které tu jsou pro všechny, neboť všichni jsme Božího původu, jednotní s celým vesmírem, který je přece založen na principu LÁSKY, SVĚTLA, DOBRA a MOUDROSTI.

Děkuji Vám, zámecký pane, že jste, že můžeme být spolu a vnímat se intenzivně a naplněně a každá vteřina s Vámi je tak cenná, neboť LÁSKA je přece klíčem k pochopení tajemství, bezodnou studnicí, ze které bychom chtěli pít bez ustání.

Adame, Vy mlčíte... a já ale cítím, že pravá LÁSKA se může vyjadřovat i beze slov. Je jako SLUNCE – svítí, hřeje, a přitom nic ne žádá.

Děkuji Vám za tu LÁSKU, která je v dnešní těžké době jedinou zbraní, jež nechává všechny zvítězit. A my všichni se pokusíme své strachy a obavy v této všemocné LÁSCCE rozpustit.

Už slyším, jak mi, Adame, šeptáte, že LÁSKA je lék, že je i řeholí a obětí, slzami radosti i bolesti.

Loučím se s Vámi, můj zámecký pane, a těším se na Vaše láskyplné pohlázení.

Na shledanou v lepších časech.

Líbá Vás

Vaše Naděženka

LETNÍ ŠKOLY
SLOVANSKÝCH
STUDIÍ

Ilustrační fotografie

Letní školy slovanských studií v roce 2020

Olga Vlachová /
Dům zahraniční spolupráce

Letní školy slovanských studií (LŠSS), které každoročně v ČR pořádá několik veřejných vysokých škol, byly letos kvůli opatřením souvisejícím s COVID-19 zrušeny. Jediná letní škola, která se letos uskutečnila, byla LŠSS v Olomouci. Stipendistům ze sousedních zemí (Německo, Polsko, Rakousko, Slovensko), kterým byla letní škola zrušena, byla nabídnuta možnost zúčastnit se letní školy v Olomouci. Jestliže uvedenou možnost nevyužili, mohou spolu s ostatními stipendisty přijet na LŠSS příští rok. Organizátoři doufají, že zájemci o český jazyk a kulturu – zahraniční studenti, pedagogové, překladatelé, tlumočníci, akademičtí pracovníci, pracovníci z oblasti pedagogiky a slavistiky budou moci v roce 2021 studovat na všech LŠSS v ČR. ■

Přehled LŠSS

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta
<http://www.ff.jcu.cz/>

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet češtiny pro cizince
<http://www.phil.muni.cz/kabcest/cs/letni-skola-slovanskych-studii.php>

Univerzita Karlova, Filozofická fakulta
<http://lsss.ff.cuni.cz/>

Univerzita Karlova, Ústav jazykové a odborné přípravy
<http://ujop.cuni.cz/kurz/letni-skola-slovanskych-studii>

Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta
<http://www.lsss.upol.cz/>

Západočeská univerzita v Plzni, Ústav jazykové přípravy
<http://www.isls.zcu.cz>

Pozn.: Aktuální informace o LŠSS naleznete na *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Cit. 2020-06-20.
<<https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/letni-skoly-slovanskych-studii?lang=1>>

Krajiny češtiny

ISSN 1804-3283

Redakce DZS

Mgr. Zuzana Šepsová, PaedDr. Olga Vlachová

Redakční rada časopisu Krajiny češtiny

Ing. Dana Petrova (DZS), předsedkyně redakční rady
Mgr. Ladislav Bánovec (MŠMT)
doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr. (FF UP)
doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc. (FF UK)
PhDr. Jiří Hasil, Ph.D. (FF UK)
Ing. Jitka Morčušová (DZS)
Mgr. Dana Hůlková Nývltová, Ph.D. (ÚJOP UK)
PhDr. Eva Rusinová (FF MU)
Mgr. Zuzana Šepsová (DZS)
PaedDr. Olga Vlachová (DZS)

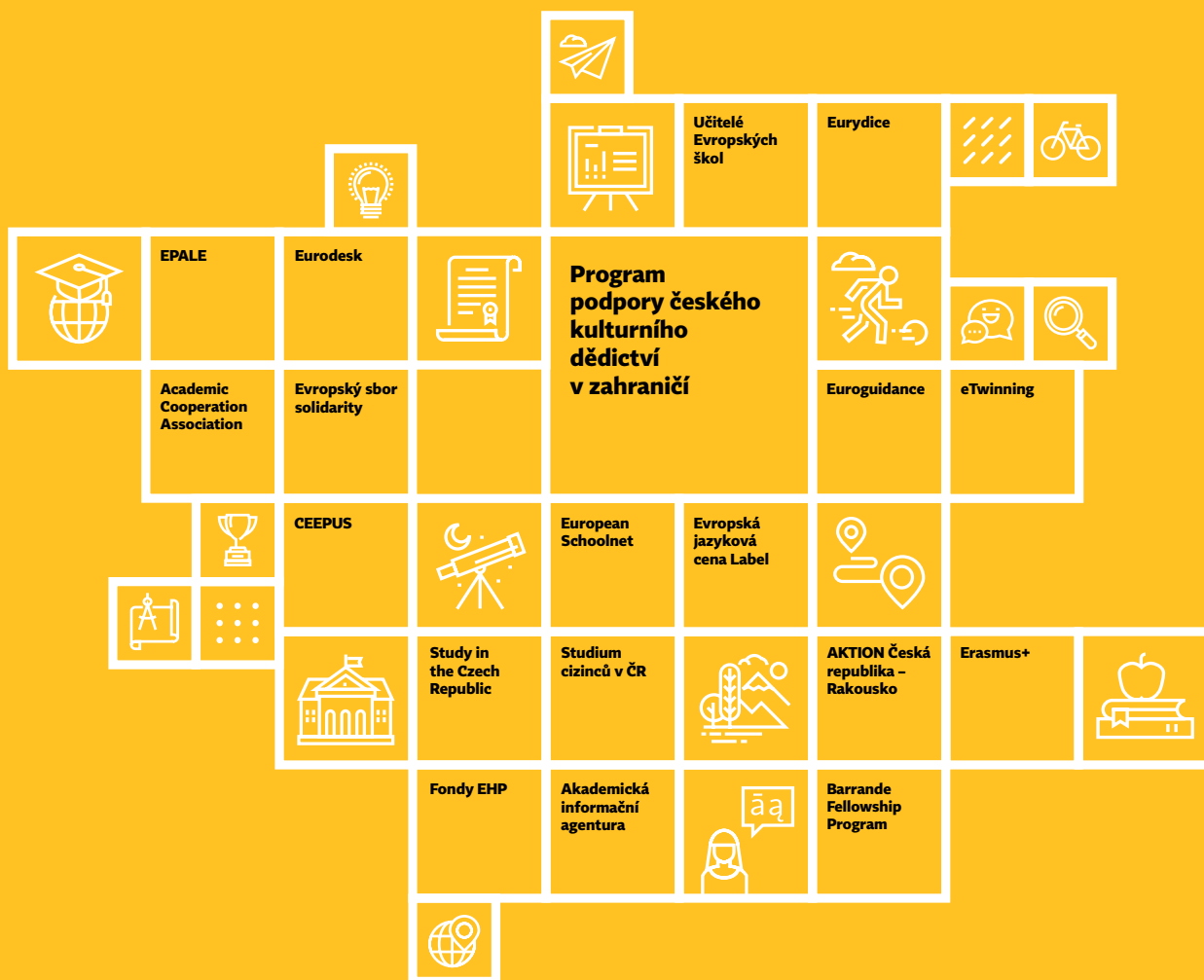
Externí odborní hodnotitelé příspěvků

Mgr. Darina Hradilová, Ph.D. (FF UP)
PhDr. Květoslava Musilová, Dr. (PdF UP)
PhDr. Jiří Nový, Ph.D. (FF UP)
PhDr. Lea Vyskočilová (FF MU)
Mgr. Lenka Németh Vítová, Ph.D. (UAM Poznaň)

Sazba a grafická úprava orange5 creative studio, s.r.o.
Ilustrace Magda Andresová
Vydává © Dům zahraniční spolupráce

Autorské příspěvky nemusejí vyjadřovat názory redakční rady. Za věcný obsah odpovídá každý autor sám. V zájmu sjednocení pravopisné a grafické podoby časopisu jsou texty upraveny podle současných Pravidel českého pravopisu, podrobnější informace jsou souhrnně uvedeny v pokynech pro příspěvatele na webových stránkách DZS: www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/krajiny-cestiny-dokumenty/.

Facebook

www.facebook.com/dumzahranicispoluprace
www.facebook.com/erasmusplusCR

Instagram

www.instagram.com/dzs_cz

Twitter

twitter.com/dzs_cz

LinkedIn

www.linkedin.com/company/dzs_cz

YouTube

bit.ly/DZStube

Dům zahraniční spolupráce (DZS)

Na Poříčí 1035/4
 110 00 Praha 1

☎ +420 221 850 100

@ info@dzs.cz

www.dzs.cz

www.naerasmusplus.cz

Vytištěno na recyklovaném papíře s certifikací FSC.

PROGRAM PODPORY
**ČESKÉHO
 KULTURNÍHO
 DĚDICTVÍ
 V ZAHRA NIČÍ**

